

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KADERİN CİLVESESİ

BAŞIMIZA
GELENLER

PINAR
YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

K A D E R i N C i L V E S i

(BAŞIMIZA GELENLER)

PINAR YAYINEVİ

Ankara Caddesi, Ankara Han, Kat: 4 -- No: 46
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

SİNAN MATBAASI

İSTANBUL — 1964

BU ESER HAKKINDA

HÜSEYİN RAHMÎ GÜRPINAR'ın bu eseri ve bundan sonra çıkacak bir kaç romanı, henüz kitap halinde Türk umumî efkârına sunulmamış bulunduğundan Gürpınar'ın okuyucuları ile kısa bir hasbıhalde bulunmaya kendimizi mecbur gördük.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın edebî şahsiyeti, kendi janrındaki romanlarının taşıdığı özellikler hakkında bugüne kadar pek çok tetkikler yapılmıştır. Fakat kitap haline konmamış eserlerin tahlilleri henüz lâayıkı ile yapılmamıştır. Bu bakımdan şunu kaydetmek istiyoruz ki, Gürpınar'ın hakiki şahsiyeti, bu eserlerinden sonra san'at, edebiyat ve fikir dünyamızda yerini bulacaktır.

Kitap haline getirilmemiş bu romanlar, üstadın son eserleridir. Bunlarda üstün roman tekniği yanında, Gürpınar'ın ilk romanlarında olduğundan apayrı sosyal hayatın çok derinliklerine inilmekte ve devrin psikolojisinin felsefesi yapılmaktadır.

Tipler daha çok canlı, vak'alar daha çok hareketli ve bunların üstünde dünü, bugünü (Gürpınar'ın yaşadığı günler) ve yarını içine alan fikirler ve hislerin Hüseyin Rahmi de ne kadar kuvvetli olduğunu, onun istikbal dediği bugün de ne kadar kuvvetli olduğunu, onun istikbal dediği bugünü biz hakikî manasiyle anlamakta ve hatta görmekteyiz.

Realist romancı Gürpınar Yirminci asrın âsî gençliğini daha o zaman görmüş, örümcekli kafaların yaydığı taassup havası içinde yetişmiş ve köhne inanışların zincirleriyle hatta vicdanları bağlanmış ailelerin, sosyal hayatın icabı olarak nerelere sürüklenebileceklerini de Gürpınar o zaman görmüş ve yazmıştır.

Din, ahlâk, namus mefhumlarının bir roman içinde vak'alarla kaynaşarak bu derece kuvvetle işlenmesidir ki,

bize tanıdığımızdan apayrı, romancılığının yanında filozof olmuş bir Hüseyin Rahmi daha vermektedir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tiplerinde gerçi bu romanda gördüğümüz tipler gene vardır. Fakat KADERİN CİLVESİ bugün karşımıza çok kuvvetli tezi ile bir âbide halinde dikilmektedir.

Roman kahramanı, Kaynanası, Şem'i Efendi asla Hüseyin Rahmi'nin canlandığı devrin tipleri olarak o devirde tarihe gömülmüş sîmalar değildirler. Bugün kıyafetleri değişmiş olarak bu tipler daha çok canlı ve daha çoğalmış olarak sosyal hayatın içine serpilmişlerdir. Dün olduğu kadar bugün de toplumun huzurunu bozan ilim ve medeniyetle asla bağdaşamayan gericilik ve taassupla Hüseyin Rahmi'nin bu romanında savaşıması kadar hiçbir yazarın savaşamadığını bu eseri okuyan Türk aydınları tasdik edeceklerdir.

Büyük üstadın 100. üncü doğum yılı (17 Ağustos 1964) münasebetiyle, Hüseyin Rahmi Gürpınar külliyyatını tamamlayacak eserler arasında bu çıkmamış olanları neşredebilmeyi san'at hayatımız için bir kazanç sayıyoruz. Bu vesile ile şunu da kaydetmek istiyoruz ki, Gürpınar'ın yeni harflere çevrilmemiş bütün eserleri çıkarılarak Hüseyin Rahmi külliyyatı tamamlanmış olacaktır. Gürpınar hayatta iken romanlarının İngilizceye, Fransızca'ya, Almanca'ya Bulgarca'ya ve Rusça'ya tercüme edildiğini görmüştür. Yeni eserlerinin Garp Dünyasında daha büyük bir ilgi göreceğine inanmaktayız. Çünkü, son eserlerinde Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın kalemine dünya ve insanlık görüşü daha fazla hâkim bulunmaktadır.

Abdullah TANRININKULU

Bilir misiniz hiçbir nabekârın cilvesi, kaderinki kadar garip ve insafsız olamaz. Çünkü ona karşı şikâyetinizi yükseltecek hiçbir makam, hiçbir mahkeme yoktur. Kâinatın içinde yalnız o «lâyus'el amma yef'al» dir. Bu gadarın yüzünden her ne felâkete uğrasanız:

— Eh ne denir, kaderim böyle imiş...

Tevekkülüyle teselli yorganını başınıza çekip onun en ağır cilvelerinin mahkûmiyeti altında ölünceye kadar ezilmekten başka bir çareye baş vurabilir misiniz?

Ah efendim, nasıl söyleyeyim, bana deselerdi ki ocak süpürücüsü olacaksın, gündelikle lâgım ayıklayacaksın, so kaklarda ayı oynatacaksın, hiç şaşmaz ve kızmazdım. Hep bunlar da birer sanattır. Başa gelince ne çare nasibimmiş eyvallah der geçerdim... Fakat ah bugün olduğum menhusus şeyi olmak hiç mi zerre kadar aklımdan geçmezdi.

Ne olduğumu belki şimdi merak edersiniz. Yüzüm kırmazmadan bunu size birdenbire söyleyemem.

Çünkü:

— Tüh, kepaze herif..

Nefretiyle elinizden bu satırları atıvermenizden korkarım. Bu sergüzeştimi beni ayıplamamak için dişinizi sıkarak okumanızı çok rica ederim...

Ben hayli refah ve gün görmüş, namuskâr, asîl bir ailenin ellilik babasıyım. Sonradan düştük... Nasıl düştüş?.. Altıncı dairenin önünden don bir havada kızağa oturup da doğru kalafat yerine, oradan denize sonra zindan kapısına, daha sonra yerin dibine, merkezi arza kadar inen korkunç bir sukut...

Âdeta köpek sefaletine düştük. Çocuklarımızdan, torunlarımızdan ikisini otomobil çığnedi. Birini tramvay... Biri yüzünüze güller, uyuzdan öldü... Muharebeye giden oğullarımız dönmedi. Evimizin içine karahumma, lekeli, kızıl, kaç renk hastalık varsa girdi. Tırpan attı. Büyük, küçük on sekiz kişiden şimdi yedi nüfus kaldık.

Zaruret, kangalları arasına almış bir yılan gibi bizi sardıkça sıktı. Sıktıkça sardı... Sattık yedik... Kırdırdık yedik... Mutbak takımı, kap kakak, altımızdaki döşek, üstümüzdeki yorgana kadar.

Kala kala elimizde yedi sekiz odalı bir ev kaldı. Hem semt, hem de sapaca bir yerde... Bütün bütün kiraya verdik. İcar alamadık. Batakçıları çıkarıncaya kadar çekmediğimiz kalmadı. Oda oda kiraya verdik, ev harap oldu. Yine kolay para alamadık. Aldığımızın da bereketini görmedik. Bin belâ ile kiracıların hepsini defettik... Evi sil-dik, süpürdük. Fakat her türlüşünden ağzımızın tadını almış olduğumuz için şimdi bu binadan ne yolda istifade edeceğimizi bilmiyoruz.

Uzaktan uzağa tanıdığım bir Şemi efendi vardır. Şişko, karnının üzerinde sebilhane zinciri, altın kordon taşır. Yakası samur palto, bıyıklar matruş, başta kalpak.. Yanağına bir fiske vursanız kan fişkıracak sanırsınız. Öyle besili bir vücut. Dili hafifçe araba çalar, lâkın milliyeti nedir? Ne cins kumaştır, bilmem...

Herkesin, vadesi gelmiş hazan yaprağı ömürsüzlüğü ile sarardığı bu kıtlıkta böyle kanlı canlı insanlara tesadüf ettikçe doğrusu maişetlerindeki esrarı merak ediyorum...

Bu herifin biraz kumarbaz olduğunu biliyorum, ama bu oyuna dalanların nihayeti sefalet, zillettir. Çünkü kumarda mütemadiyen kazanılamaz. Semi Efendi daima oto

mobillerde gezerken nasılsa ona bir gün tramvayda rast geldim.

Her yere girip çıkan bu yaman heriften bir akıl öğrenmek ümidiyle bizim odaları boş duran evden, biraz da zaruretimden bahsettim.

Benim bu acıklı hâlim karşısında kısa bir düşünce ile çattığı kaşlarını acayip bir bakışla beni süze süze tekrar ayırdıktan sonra:

— Peki peki, âlâ... İyi bir tesadüf... Ben de böyle bir şey arıyordum.

Derhal cebinden bir hatıra defteri çıkararak:

— Evinizin semt ve numarası, odalarının adedi?

Söyledim. Hepsini dudaklarını yayan geniş bir rahat tebessümüyle kaydettikten sonra:

— İyi tesadüf işte bu kadar olur. İstanbulu elek elek arasaydım, bu derece matluba muvafık bir ev bulamazdım.

Bu pek âni ve pek hararetli tasvipkârlığın karşısında azıcık şaşırarak dedim ki:

— Fakat efendim, biz içinden çıkıp da evi bütün bütün kiraya veremeyiz...

O şimdi tebessümünü bir yelpaze gibi açıp kapayarak:

— Aman efendim, size çıkınız diyen var mı? Bana evden ziyade siz lâzımsınız... Namuslu adamlar... Ben parayı evinize verecek değilim. Sizin hüsnü ahlâkınıza vereceğim. Namus ve haysiyetinize vereceğim.

Ben, kalabalık bir ağızdan dökülen bu madrabaz sözler karşısında namusumu satıyormuşum gibi bir hale uğ-

rayarak tuhaflaştım. Bu çeşit işlerde zekâsı keskinleşmiş olan Şemi efendi bir çocuk avutur gibi pat pat arkamı okşayarak:

— Evimden evvel namusumu kiralamak isteyen bu adam acaba ne fırıldak çevirecek? diye şimdi belki merak edip durursunuz... Ben yalan sevmem. Kapalı işten de hoşlanmam. Açık pazarlık yapacağız.

— Teşekkür ederim Şemi bey Bendeniz de kapalı işten hazzetmem. Açık ve geniş görüşelim.

— Benim kim olduğumu biliyorsunuz?

O, hangi taşı kaldırırsanız altından çıkan, sekiz on türlü şahsiyet taşıyan bir zattı. Ama asıl mesleğinin ne olduğunu doğrusu bilmiyordum, fakat bu cehlimi itiraf etmek de istemiyerek:

— A.. Elbet efendim, hiç bilmez miyim?

— Zatı âliniz.. filân... falan, diye bir kaç söz kekeleye uğraşırken, yine kendisi imdadıma yetişerek:

— Bendeniz sabık, Şûrayı Devlet Ricalinden.

— Evet efendim, malûm.

— Mülga Umuru Hariciye Muavinlerinden.

Boyuna o sayıyor, hilâf varsa, günahı yine onun üzerinde kalsın; ben de pehpehlerle tasdik ediyorum. Her devrin şaşaalı makamlarından bir düzine kadar memuriyet sıraladı. Bunların hiçbirisi beyefendinin çok bulanık hüviyetini açıklamamakla beraber, ben kendisini tanımış oldum.

Velveleli kelimelerle zatını tescil, tesbit ettikten sonra kısaca bir nutuk başlangıcına girişerek:

— Biz Türkler...

Samimiyetiyle söze başladı. Bu zat uzun müddet Arabistanda kalarak dili ve rengi bozulan bir Türk olabilir. Lâkin zihnim doğrusunu isterseniz onun halisüddem bir Türk olduğu ihtimalini kabul edemiyordu. Çünkü Türkler içinde en ziyade Türklük gayreti güdenlerin diğer ırklara mensup yabancı kimseler oldukları çoktandır hayretimle beraber hiddetimi celbeden bir keyfiyetti.

Şemi bey söylüyordu:

— Bizde darbımesel olmuş bir söz vardır: «Ticaret ayıp değildir» derler.. Bu bir hakikattir. Bunun mesel şeklinde tekrarına neden lüzum görülmüş? Ha şunun için ki, demek Türklerde ticaretin ayıp sayıldığı bir devir de varmış... Belki el'an da bu kafada giden zavallılar mevcuttur. Lâkin şimdi ticaretin değil, ticaretsizliğin pek ayıp bir şey olduğunu zaman bize ispat etti...

Bu mukaddemenin neticesinden ne çıkacak? âdeta ufak bir heyecanla dinliyorum.

O devam ediyor:

— Şimdi sizin kendinize büyük gelen bir eviniz var

— Evet...

— Bunu muhtelif surette icara verdiniz fakat istifade edemediniz...

— Evet efendim...

— Ben bu binayı dolgun bir bedel ile sizden kiralayarak asrî bir ev şekline koyacağım.

Bu asrî ev tabiri önünde ben sevinçle geniş bir yoldan koşup da nihayet kafasını bir çıkmazın duvarına çarpan çocuk gibi zıngadak durdum...

Zeki herif müstehzi tebessümü ile kalın, esmer dudaklarını yayarak:

— Anladım, anladım... Asrî tabirinden ürktünüz... Lâkin kabahat bu masum kelimeye değil... Sizin zavallı zihniyetinizde. Azizim biraz kafanızı yontunuz aç kalmazsınız.

— Beyefendi af edersiniz. Kelime pek şumullü... Bir evin asrî şekle ifrağı ne demektir? Bunu birden bire zihnim almadı...

— Anlattık ya... Sizi bir meçhulün karanlıklarına sürüklüyecek değilim. Açık pazarlık yapacağız demedik mi?

— Evet efendim Allah razı olsun...

— Evinizi evvelce kaç kırıya veriyordunuz?

— Elli lırıya...

— Pekalâ ben size yüz vereceğim. Arzu buyururlarsa hemen şimdi üç aylık da peşin...

Aman yarabbi evde o kadar aç ve sefiliz ki mercimek çorbası yemekden bağırsaklarımız yosun tuttu. Bu üç yüz lırı, yoksullukla kararmış gözlerimin önünde üçyüz bin lıralık tükenmez bir servet gibi parladı.

Ben kaymeleri minderın üzerine serptiğim vakit kırım, çocuklarım ah ne kadar sevinecekler, belki bu paraların bizim olduğuna birden bire inanamıyacaklar, belki de beni dolandırıcılıkla ve daha fena şeylerle itham edecekler...

Ben «la» veya «neam» diyemiyerek büyük bir şaşkınlıkla herifin yüzüne bakarken o hemen yan cebinden bir banka defteri çıkardı. Derhal Kredi Liyone bankasına üç yüz lıralık bir çek doldurdu. Lütüfkâr güler bir çehre ile bana uzattı. Ah rabbim nasıl kabul edeyim? Daha müşkülü, nasıl reddedeyim? Elim titreyerek bir ileri bir geri gidiyor.

Nihayet alayım, dedim. Alayım. Şu mubarek üçyüz liranı nhiç olmazsa rüzgârı avucumdan geçsin. Eğer asrî evi ntefsiri hoşuma gitmez ise zor bir şey değil ya, bu kâğıt parçasını yine reddedebilirim.

Çeki aldım. Şimdi parmaklarım kapandı, ağzım açıldı, alık alık Şemi beyi dinliyorum. Bu asrî zat pek mânasız bulunduğu tereddütlerime gülerek:

— Tuhaf şey azizim, böyle zamanda en namuslular bile parayı görünce çalıyorlar...

Size verilen bir şeyi kabulde tereddüt ediyorsunuz. Gözlerime kulaklarıma inanamıyorum.. Böyle bir eski zaman adamı yenilerin içinde yaşayamaz.

Azizim kismet ve maişet denen ejder ile gürüşmeyi bilmelisiniz... Açlık sefalet ve lâkin bu şeyler miskinlere yapışan birer hastalıktır.

— Rica ederim Şemi bey bu asrî evin tarifini çabuk inayet buyurunuz.

— Merak etmeyiniz. Titremeyiniz dostum, durunuz şimdi söyleyeceğim..

— Lütfedersiniz.

Sıcaklığı avucumdan ta kalbimi saran çekin iadesi benim için teslimi ruh mertebesinde zor bir iş olduğu için can kulağı ile dinliyorum.

Kalbi geniş, ağzı hararetli, lisanı cesur bu asrî adam dimağında dolaştırdığı cümleyi nihayet yumurtlamak için etrafını biraz kolaçan ederek kulağıma doğru eğildi

— Evde kumar oynatacağım..

Şimdi bu söz beynimde çınladı. Kumar. Kumar.. Kumar... Mübarek, şirin, pek namuslu bir kelime değil, lâkin benim zannettiğim ve öbüründen çok ehven. Fuhuş ne rede? Kumar nerede? Biri kazurat, öbürü tezek...

Ben kelimenin bu gelişinden pek memnun görülme-
mekle beraber çekli cebime indirdim. Biraz asık suratla
düşünüyorum. O da şimdi azıcık muğber:

— Hâlâ samimiyetime kanaat getirmediniz mi?

— Samimiyetinizden şüphem yok, lâkin bir evin için-
de kumar.. Bu bana belâlı bir şey gibi görünüyor...

— Kumar eğlencelerin sultanıdır...

— Ah beyim ah, kumar bazen de eğlencelerin en ke-
pazesi olur. Çıngar çıkar, cinayet olur.

— Kumar deyince aklınıza Galata'nın barbutaneleri
gelmesin. Bizinkiler kibar takımı. Elde dört yüz lira, beş
yüz lira verirler de yüzlerini bile buruşturmazlar.. Ben es-
ki devrin ricalinden bu kadar makam ihraz etmiş bir zat.

— Malûm saymakla yorulmayınız.

— Bu pazarlık kesildi bitti. Artık ben yarın gelip evi
gezerim. İktizasına göre mobilye göndereceğim. Bir salon
takımı, bir piyano.

— Bir piyano?.

— Evet..

— Sizinkiler çalgıyla mı kumar oynarlar?

— Arada sırada ufak danslar olur..

Ben hem herifle konuşuyorum. Hem de zihnînden
paranın harcama şekli hakkında müteaddit haneli bir
defter tanzim ediyorum. Ne olursa olsun bu üç aylık icar
bedelini hak edeceğim. Üçyüz lirayı artık iade etmek ni-
yetinde olmadığım için bu kumarların, ufak dansların
içinde kadın da var mı? yok mu? Bu cihetleri eşelemeyi
pek münasip bulmuyorum. O da bir şey söylemiyor...

— 2 —

Bankadan çekin karşılığını aldım. Koynumda paralar,
kalbimde vesvese koşa koşa eve döndüm. Suçlu çocuk gi-

bi süklüm püklüm bir köşeye çekildim. Düşünüyorum. Odaya karım girdi. Halimdeki garabete pek dikkat etmeyerek

— Yine bu akşam yemeğimiz yetişmiyecek... den başladı. Bu yorgunluğunun beyhudeliğini bile bile eve acele lâzım olan şeylerin bermutad uzun bir listesini yaptı... Hiç bir cevap alamayınca birdenbire bendeki durgunluğun farkına vararak

— Ne o efendi hiç sesin çıkmıyor?

—

— Gözlerini kırpmadan korkunç bir durgunlukla yüzüme bakma öyle.. Tekaüt Ali bey yoksulluktan işte böyle çıldırdı. Her şeyimiz elimizden gitti. Rabbimin birliğine emanet, kala kala bir evimiz, bir de aklımız kaldı. Ah efendi, aklını başına topla. Sen de bozarsan çoluk çocuk biz ne yaparız? Halimize köpekler güler vallahi. Açlığa, çıplaklığa, soğuğa, sıcağa her türlüşüne alıştık. Göz bebeklerini oynat, kımılda, gül, söyle... Öyle kara sevda getirmiş gibi durma karşımda.. Yüreğim eski yürek değil. Dayanamıyorum. Sende bir hâl var. Ne oldun? Anlat.

Hiç ağzımı açmadan cebimden para paketini çıkardım. Minderin üzerine saçıverdim. Gözleri parâlara diki-len karım şimdi benden ziyade kendisi çıldırmak istidadı göstererek baygın baygın:

— Ah Salâh, kocacığım bu ne?

— İşte görüyorsun ya?.. Para...

Karım Şefika gittikçe gözlerini büyüten bir hayret ve her kelimesi diğerinden yüksek bir söyleyişle uzaktan birer birer paraların kıymetlerini söylemeye başladı

— Elli lira. Elli daha yüz. Dört tane yirmi beşerlik iki yüz.. Onluklar, beşlikler. Üç yüz, dört yüz...

Birden bire kalbini şişiren garip bir his gözlerini bü-rüyen şaşkın bir hırsla paraları hakiki sayısından fazla tahmin eden karım âni bir düşünce ve şüphenin derinliği-ni hiç unutamıyacağım bir ifade ile yüzüme bakarak:

— Ah herşey aklıma gelebilirdi. Fakat bunu kat'iy-yen tahmin etmezdim.

— Kat'iiyyen tahmin etmediğin nedir?

— Söyle Salâh, bu paraları nereden çaldın? Aç dur-maya razıyım, keşki bu günleri görmeyeydim.

Karımın aleyhimdeki bu pek düşkün şüphesi birden bire gücüme gitti. Hakikati söyleyecek yerde onun zıddı-na basmak için

— Bu devirde herkes işinin uyarına bakıyor. Ben de bir tas'mına getirdim, çaldım.. Böyle çalınmış bir parayı rızkına karıştırmak istemiyor isen sen bizden ayrı dur, çoluk çocuk, yoksulluk bizim hepimizin canına tak dedi.. Biz biraz yiyip içeceğiz..

Sözün burasında şakkadak kapı açıldı, kaynanam içeri girdi. Kaynanalar dırdırcı, geçimsiz, huysuz, hırçın olurlar. Bu bizimkisi kayın valideler faturası içinde büsbütün müstesna bir tipte yaratılmıştır. Yaşı yetmişe yaklaşıyor, evin içine kıran girdi, nüfusça yarıdan ziyade telefât ver-dik. Ben bu kadının illâ maşallâh bir kere nezle olduğunu bile görmedim. Ev halkı kıtlıktan kırılrsa o karnını doyur-manın yolunu bulur. Çalar yer, kilerin kilidini törpüler, zahire dolabını deler, aramızda bir fare hayatı yaşar. En âdî sağ yağlarını tereyağı kaymak gibi yer. Bulabilirse zey tinyağına ekmek banar tıkmır. Eve zahire girdiği vakitler-de onun çalıp sakladığı yerler vardır. Muharebenin en aman sız kıtlık ve felâket zamanlarında bile kaynanam Halise hanım aç kalmadı. Asma yaprağı lâpası, ısırgan çorbası gibi yemekler icad etti. Oburlukta deha sahibidir. Mide-sinden başka din, mabut tanımaz.

Kayınanam odaya adımını atar atmaz minder üzerine saçılmış paraları görerek kemâli huşuyla kaimelerin önünde durdu.

— İcini derin derin çeke çeke:

— Eşhedü enlâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulü...

Ben — Ne oluyorsun hanım ne?

Kayınanam — Kelimeyi şahadèt getiriyorum...

Ben — Ecelin mi yaklaştı?

— Kayınanam — A dur bakalım, daha vakit çok. Torunlarımın çocuklarını göreceğim..

Ben: — Can çekişir gibi niye görüldüyorsun öyle?

Kayınanam — Paraları gördüm içim coştı. Sarraf camekânlarını süsleyen bu mübarek kâğıtları bizim eve gönderen Cenabı Hakkın büyüklüğüne, Peygamberinin ülvüyet ve şefaatine şehadet getiriyorum. Rabbinden ümit kesilmez. Vermez vermez de işte böyle bir gün gaip hazinesinden bir kaç yüz lira ihsan eder...

Ben — Bu paraları nerede bulduğunu sormuyorsun. Bak, kızın çalmışsın diye benimle kavga ediyor...

Kayınanam — Damatçığım sen onun kusuruna bakma. Kızım yoksulluk içinde çoluk çocuğuyla didine didine alık gibi bir şey oldu. Erkek eve para getirsin de nereden getirirse getirsin... Çalsın, çırsın, ne yaparsa yapsın.. O tamamıyla kendisine ait... Kadının düşüneceği bir şey değil.. Bahusus bu zamanda.. Böyle zamanda...

Ben: — Ah sevgili kaynanacığim, Berksonu, Dürkhay mi okumadan anandan filozof doğmuşsun. Bütün hayatı, içtimaiyatı mide meselesi üzerinde topluyorsun, gün görmüş kadınsın. Öyle amelî hikemiyatın vardır ki darülfünün kadınsın. Öyle amelî hikemiyatın vardır ki, darülfünün talebesi senin yanında çok yaya kalır. Dini, uluhüyeti mi-

denle ararsın.. Bütün mukaddesatı midenle tebcil eder-
sin. Sence en mühim ibadet evvelâ karın doyurmaktır. Ne
kadar acele olursa olsun bütün öteki işler sonra gelir.

Kaynanam: — Öyle değil mi ya evlâdçığım. Rızık sa-
hibi evvelâ karnımı doyursun, sonra benden namaz, ni-
yaz istesin.. Rabbimin rızık hazinesi dururken ben kime
avuç açayım? Vakıflar kalktı. Eski imaretler kalmadı. Al-
lahın beyaz nur ayını kızıla boyayan Kızılay'a mı gide-
yim? Şimdiki yardım, iane evleri insanın elinde yirmi
dört saata kadar açlıktan öleceğine dair bir hekim raporu
görmedikçe kimseye bir lokma ekmek vermiyorlar...

Bütün evdeki açlar bilmem nasıl bir kerametle para
kokusunu alarak birbiri ardınca odaya doldular. Büyük
hemşirem Saime hanım, oğlum Rıdvan, kızım Şükrân, ah-
retliğimiz Mihriban hepsi paraların karşısında el pençe di-
van durarak hazin bir dizi teşkil ettiler.. Her birinin bir
söyleyeceği var. Kaimelerden merhem vurulacak müzmin,
ağrılı birer yarası vardı.

Hazinemi gösterdiğime hatâ ettiğimi anladım. Ben
niçin bu ihtiyatsızlıkta bulundum? Hayli vakitten beridir
zaruretle kavrulan küçük, büyük ailem efradını sevindir-
mek için sanki onların gözlerine ellilik kaimelerin cazip
manzaraları ile bir ziyafet çekmek istemiştim.

Oğlum kalpak, komple, iskarpin istiyor. Kızım ipek
blûz, bütün ayıplarını örtmek üzere bir manto, en uzun
yollara takunya ile gitmek zaruretinden kurtarmak için
hizmetçi kıza bir çift sağlam ayakkabının lüzumundan
bahsolunuyor.

Hemşirem hep bu istekler çatkın bir sükûtle dinle-
dikten sonra

— Şaşarım bu çocukların akıllarına.. Hep süs fanta-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ziye, üste giyecek esvap düşünüyorlar.. İç çamaşırlar lime lime dilenciden beter...

Kaynanam — İç olmuş, dış olmuş çamaşırın, elbisenin ehemmiyeti yok. Nasıl olsa olur. Zahire düz evlâdım. Sağ yağ tenekesini, zeytinyağ damacanasını doldur. Kilerde şekerin, kahvenin, pirincin, sabunun kokusu bile kalmadı. Artık pas tuttuk, kirli kuklaya döndük. Üstümüzü başımızı yıkıyalım, yıkanalım... Biraz yiyelim, içelim... Can boğazdan gelir, aç durup da.. şıklaşmaya hiç aklım ermez.

Ben — Para gözünüze birden bire çok göründü amma bununla dokuz kubbeli hamam yapılmaz..

Kaynanam — Ne olursa olsun oğlum, böyle fırsat her zaman ele geçmez. Şöyle bol cevizli bir Çerkez Tavuğu yapalım. Üzerine yumurtası saçaklanmış bir yassı kadayıf.. Bu ölümlü dünyada bugün varsak yarın yokuz.. Ölürsem gözlerim açık gitmesin. Ortalıkta para yok diyorlar. Ben, bakkalların, manavların, tatlıcılarının, pastacıların, muhalebicilerin, dükkânların yiyecek içeceklerle bu kadar dolu olduğu zamanı hiç bilmiyorum. Para yoksa bunları kim alıp yiyiyor Allah aşkına?.

Ben — Kiminiz şıklık, kiminiz oburluk derdinde, bu parayı nereden bulduğumu soran yok... Karım pek fena bir şüpheyile hemen hırsızlığıma hükmediverdi..

Karım — Nereden buldun söyle bakalım?

Ben — Evi kiraya verdim.

Hemşire — Kime?..

Ben — Hasebi nesebi tahkik edecek değilim ya? İşte öyle bir adama...

Karım — Bütün bütün mü?

Ben — Hayır... Alt kattan bize iki oda bırakıyorlar..

Karım — Kaça?..

Ben — Ayda yüz liraya...

Kaynanam — Evde kıza benzer, durur durur da bazen böyle dolgun parayla bir iştahlısı çıkıverir

Hemşirem — Kardeşim, genç oğlumuz, kızımız var... Münasebetsiz kimseler olmasın..

Ben — Münasebetli, münasebetsiz bahtımıza ne çikarsa.. Üç aylık kira bedelini verdiler, doksan gün evimizde oturacaklar. İşimize gelirse alâ.. Gelmezse çıkarırız vesselâm.

Şimdi kadınlara kumardan bahs edip te onların zaten dürüst olmayan zihinlerini büsbütün bulandırarak ucu gelmez dırıltılara meydan açmaktansa sükûtu muvafık gördüm.

— 3 —

Üç bin türlü ihtiyaç elimizdeki üç yüz lirayı gagalıyor...

Evdekilere kat'i bir gizlilik emir ettiğim halde sır saklamak kabil olamadı. Evi kiralayarak bir miktar para aldığımız etrafa şayi oldu. Alacaklılar bastırdı... Karımın, oğlumun, kızımın birer parça gönüllerini hoş edeyim, bol biberli bir Çerkes Tavuğu ile kaynanamın soğumuş kanını kızdırayım derken paranın yarısı elimizden uçtu. Eve gelecek kiracıların, meslek, maksad, mahiyetleri her ne olursa olsun veballerini çekmeye, başımızda değirmen çevirseler artık eyvallah demeye mecburduk. Fakat kiracılar nerde? Bir hafta oldu henüz gelen giden yok. Her yerde görünen, hiçbir yerde yeri yurdu belli olmayan, tuzağa mı düşürüldü? Bizdeki üçyüz liraya bir varis zuhur etmesin dert orada. Yoksa her gün olaylarına hesapsız facialar kaydolunan böyle bir zamanda Şemi bey gibi bir kumar-

bazın ziyanına mâtem tutacak kadar kalbimde rikkat yok ve bu katı yürekliliğimden dolayı da kimse bana beddua etmez sanırım.

Mahaza, herhangi bir gün ben evde yokken kiracı namına gelen olursa içeri alınız, diye bizimkilere sıkı sıkıya tenbih ettim..

Bir akşam gelişimde evi telâş içinde buldum. Küçüğü, büyüğü:

— Sen dur, ben anlatayım...

Acelesi ile karşımda kaynaşıyorlar. Bir karma karışık lâf konseri içinde kaynanamın sesi piston gibi ötekilere galebe ederek

— Ah damatçığım kısa günde neler oldu, neler oldu. Yediler, içtiler, seviştiler, gittiler...

Ben — Kimler?

Kaynanam — Anlatacağım amma bunlar rahat veriyorlar mı? Hepsini sustur da beni dinle..

Ben — Susunuz bakalım. Söz büyüğün, su küçüğün.. Hanım ninemi dinleyelim.

Kaynanam bu iltifatım karşısında memnuniyetle yılmışarak ağzını yaya yaya başladı

— Evlâtçığım biz aşağıdaki odada oturuyorduk. Sokaktan bir otomobil homurtusu geldi. Biraz sonra bizim kapının zili çınladı. Pencereden baktım ,erkek dişi bir çift genç... Delikanlının elinde büyükçe bir çanta var... Kadının göğsü o kadar açık ki, iki memesinin arasındaki elifi görünüyor...

Sordum

— Kimdir o?

— Şemi beyefendinin kiraladığı ev burası değil mi?

— Evet civanım...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— Kapıyı açınız... Hem evi göreceğiz. Hem de biraz dinleneceğiz. Yarın öbür gün taşınıyoruz..

— Bizde sizi bekliyorduk, buyurunuz. Başımızın üstünde yeriniz var.

Kapıyı açtık. Genç karı o kadar fıkırdak ki âlimallah mızıkasız oynuyor. Alt bel üstüne, sanki yapışık değilmiş gibi yukarısa sağa bingıldarken aşağısa sola çalkanıyor... Erkeğe böyle şeyi ballandırması iyi değildir ama damadım, şimdiki karıların vücutları mengeneye benziyor. Öyle de püften giyinmiş ki bedeninin içinde aşık kemiğinin oynadığı seçiliyor. A... bırak kuzum erkeklere kabahat bulmam. Karının her tarafı bir tabak elmasiye gibi titriyor.

A, içtir bu, elbette çeker.. Karı merdivenlerden çıkamıyor sekiyor, biz arkalarından baka kaldık. Rıdvan karının oynaklığına, Şükrân da tuvaletine yutkundular durdular.

Ben — Hanımnine fazla tafsilâta yekûn çek. Böyle bahse çocuklarımın isimlerini de karıştırma.

Kaynanam — Benim karıştırdığım yok. Kuzum onlar kendileri karışıyorlar.. Fazla sözü ben de sevmem. Şimdi kahve pişirerek yanlarına çıkıp da «Efendim sefa geliniz. Uğurlar kademler getirdiniz» diyelim mi demiyelim mi? Zaman değişti. Bizim bildiğimiz o eski yollar, erkânlar kalmadı. Fakat evlâdım bunlar kiracılarımız olmakla beraber bu gün her halde misafirlerimiz sayılırlar. Kiracılar üst katı şöyle bir gezdikten sonra bahçe üstündeki yeşil odaya çekildiler. Ne terbiyeli insanlar diyoruz. Yukarıda çıt yok. Uzak yoldan gelmiş olmalılar. Biz vazifemizi yapalım da onlar ne derlerse desinler. Güzel bir kahve pişirdim. Mihriban'a yeni prostelasını giydirdim, tepsiyi eline verdim. İki bardak su ile beraber yukarı gönderdim. Çok geçmeden kız elinde tepsi ile ters yüzü aşağıya geldi.

- Kız kahveyi vermeden niye geldin?.
- İçeriye girmeye korktum.
- Ay niçin?
- Kapıyı usulcacık karıştırdım, içerden kilitli..
- Ey?..
- Sonra kulağımı içeri verdim..
- Ne duydun?
-
- Kız söylesene?..
- Kiracılar galiba hastalanmışlar..
- Nerden anladın?
- Hanım da bey de ince ince inliyorlar..

Kaynanam koca karılığının bütün şerirliğiyle yüzünü buruşturarak devam etti :

— Damad bu ince inilti benim de midemi bozdu. Koleraya, zatürre, veba, otomobil gibi birden çarpan İspanyol gribi... A her türlü aklıma geldi. Yanlarına çıkayım, zavallıların hatırlarını sorayım, dedim. O arada kapının zili acı acı çalındı. Kimdir acaba? bu da bir zorlusu. Pencereyi açtım baktım. Kalpaklı.. boylu boslu, biraz kart simalı birisi

- Ne istiyorsunuz?
- Hanım bir parça aşağı gel...
- Aşağıya niye geleyim. Ne diyeceksen buradan söyle..
- Lâfım mahremdir. Komşulara duyurmak istemiyorum.. Bana göre bir şey yok, yine sizin menfaatiniz için..

Al damadım bir mide bulantısı daha.

Aşağı indim. Kapıyı araladım.

Herif — Hanım...

Ben — Efendim.

— Burada gizli ev açılmış, burası mı?

— Nasıl ev?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

- Asri ev...
- Ne demek o?.
- Canım randevu evi..
- Öyle şeyden haberim yok..
- İnkâr etme...

— Ağzını topla vallâhi şimdi komisere gider seni şikâyet ederim. Biz bu mahallenin kırk yıllık muteberiyiz..

— Benim öyle lâflara karnım tok. Biliyorum, Ülfet ile Nusret ikisi de burada.

- Ülfet ile Nusret?. Bu isimleri hiç tanımıyoruz.
- Tanımıyorsunuz ama ikisi de içerde.. Follukta..
- Hezeyan ediyorsunuz efendi.

— Kocakarı hezeyanı sen ediyorsun. Ben şimdi o tepeli tavukla güdük horozu dışarı çıkartır, sansar atılışıyla boğarım. Bana Felek Ali derler. Vallahi sizi kışınızdan tutuşturur. Af edersin duyduğum gibi söylüyorum, gazlı paçavra parlayışıyla cayır cayır yakarım.. Ya onları şimdi buraya indirmeli, yahut beni yukarıya yanlarına çıkar-malı..

Korkumdan hemen kapıyı kapadım, elim ayağım pır pır titriyor. Şefikam bir tarafta baygunluklar geçiriyor. Saime hanımın sinirine dokundu, bir hıçkırığa tutuldu, boğuluyor sandık. Çoluk çocukda bed beniz uçtu, Ülfet'le Nusret yukarıda... Felek Ali sokak kapısının önünde... Şimdi ne yapacağız? Baktım kimseden medet yok. İş bana kaldı. Helecandan kesiliyorum. Merdiven çıkacak halim yok. Ne ise inleye, sıkıya üst katı buldum. Hastalıktan hâlâ inliyorlar mı? dinlemeden telâşla, güm güm misafirlerin kapılarına vurdum.

İçeriden erkek sesi

— Pek yorgunuz. Biraz uyuyoruz. Bizi rahatsız etmeyiniz...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— Bey efendi af edersiniz sizi rahatsız eden biz değiliz.

— Tuhaf şey.. Ya kimdir?

— Felek Ali bey sokak kapısının önünde bağırıp çağırıyor. Kundak koyup evi tutuştururum, diye yemin bilâh edip duruyor.

Bu Felek Ali bey adı, yangın topu gibi içerdekileri birden bire telâşa verdi. Artık hiç bir şey düşünmeyerek kapıyı açtılar? Bu nasıl yorgunluk uykusudur? Sere serpe öyle soyunup dökünmüşler ki içeri bakmağa utandım. Nusret bey âlel acele sırtına geçirdiği firenk gömleğinin pek örtmediği çıplaklığıyla yanıma gelerek

— Felek Ali, vay kerata aşağıda ha..

— Ne diyor?

— Ülfet'le Nusret aşağıya gelsinler diyor..

— Siz bizim burada olduğumuzu ona söylediniz mi?

— Hayır ben bir şey demedim.

— Vallahi ben rovelverimi bu sabah o herifin kafasında patlatmak için doldurdum.

İçerden buram buram rakı kokusu gelmeğe başladı. Nereden buldular? Besbelli çantanın içinde getirmiş olmalılar. Bir belâlı Felek Ali ile bir sarhoş Nusret'in arasında kaldığımızı anlayarak

— Affedersiniz. Tabancanızı başka yerde patlatınız. Burası muharebe meydanı değil. Benim çoluğum çocuğum korkar, siz kiracı namıyla bu eve girdiniz. Güpe gündüz ne çabuk uykuya yattınız. Siz iki genç mahlûk birbirinizin nesisiniz? Söleyiniz bana.

— Biz yeni evlenmiş karı kocayız.

— Aşağıda ağzını bozan Felek Ali bey neniz oluyor?

— Eşimin eski kocası.

— O boşadı sen aldın, değil mi yavrum?

— Evet, Allahın emriyle.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

— Allah böyle karışık şeyler emretmez. Eski koca, yeni koca siz karınızı aranızda çekeşecek iseniz kavganızı başka yerde yapınız. Mahalle arasında gürültü çıkarıp da başımıza belâ getirmeyiniz. Namuslu uslu, akıllı adamlar tabanca ile karı paylaşmazlar. Bu muhakemede hâl olunacak dâva. Biz iki kocalı kadına ev vermedik. Hâşâ..

— 4 —

Üffet hanım hamamda silecek bekler gibi çıplak bir halde, çapraz iki eliyle, göğsü üzerinde memlerini tuta tuta, uzanmış olduğu sedirden kalkarak

— Sen ağzı kalabalık bir kadına benziyorsun. Ben kocakarılarla konuşmasını sevmem. Sen git de evde bir genci varsa onu gönder.

— Kızım ben seninle uzun boylu konuşmaya gelmedim. Fesad bütün senin başının altından çıkıyor. İki kocandan hangisini tercih ediyorsun. Evimiz taşlanmadan, mahalleli kapımıza üşüşmeden ötekine meram anlat. Birinci kocandan tamamiyle ayrılmadan galiba ikincisiyle soyunup dökünüp yatıyorsun. Buna âdeta üstü açık rezalet derler. Dediler ya.. dedilerdi ya.. Dünya tersine döndü diye... Bundan sonra bir kadının iki üç kocası olacak dedilerdi de ben inanmadıydım. Meğerse sahiymiş a dostlar.

— Sen karışma, bu kocakarılar göre lâkırdı değil.. Bir kadın üç kocaya varacaksa genç kadınlar varacak... Sana ne? İşte ben tecrübesini yapıyorum. Arabaya koşulan çiftte beygir gibi iki erkek kullanıyorum. Bugün döğüşürler. Yarın kavgaya ederler, öbürgün elbette alışırlar. Evvelden de bir erkekle oturmayan karılar çoktu. Fakat bu iş gizli olurdu. Şimdi âşikâreye vurdu. Asrilikte kadınla erkek hukukça birbirine müsavi. İkisi de içiyor, ikisi de barda dans ediyor, ikisi de silâh kullanıyor.

— Cenabıhak erkeği erkek, kadını kadın yaratmış. Bu ne azgınlık kızım, bu ne azgınlık? Bir parça daha gay-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ret etmeniz çocuklarınızı da erkeklere doğurtacaksınız.

Yukarıda biz böyle becelleşirken aşağıda Felek Ali bey kapının zilini koparacak gibi bir şiddetle çekiyor. Çoluk çocuk titreyiyor. Artık kendimi tutamadım daha taşınmadığı kira evinde soyunup da sözüm ona koca ile yatan kaltağa dedim ki

— Madem ki erkeğin her yaptığını kadın da yapabilir miş. Bak herif kapımızın önünde rezaleti ayyuka çıkarıyor. Rovelveri eline al da çık karşısına bakalım.

— O da iş mi? Çıkarım. Ben Felek Ali bey gibi kaç çomarı karşımda sustaya durdurmuş kadını. Beni boşadı, çarçabuk nadim oldu. Yanmaya başladı. Yansın ke-rata, yansın deyyus. Benim yere batası erkek güruhundan tâ kadı ninemin, kadı ninesinden kalma çıkarılacak hınç-larım var.

— Kızım o kadar sert söyleme karşındaki delikanlı da erkek. Belki gücenir.

— Gücenmez, gücenmez... Ben koynuna girdiğim erkeğin derhal tarasını alırım. Tahrike, cefaya dereceyi tahammülünü anlarım. Kadın erkeğe, erkek kadına tabiaten düşkündür. Bağlıdır. Çünkü biri tohum, biri tarla. İkisi birleşmezse dünya insansız kalır. Cenabı Hak böyle buyurmuş. Kavga dövüş bu insan ziraatine iki cins beraber çalışacaklardır. Buna mahkûmdurlar.

— A, Postal çok biliyor... Hangi fen mektebinden çıkmış bilmem? Kadınlı erkeğin böyle kavga döğüşü çift sürmelerine hangi ziraat nazırı karışır? Ondan da haberim yok. Ah damadım. Genç karı böyle abukat gibi söylene söylene giyindi.

Nusretten rovelverini istedi. Çocuk hiç itiraz etmeden verdi. Çantalarını aldılar, merdivenlerden aşağıya koşarken ben arkalarından bağıyorum

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— Sakın ha uğursuz tabancayı evin içinde patlatmayınız, bir kaza olur, diye onlara, korkmayınız avaziyle de bizim çocuklara bağıryorum. Girdikleri kira evinin ilk saatinde dünyaya adam yetiştirmek için çift sürdüklerini iddia eden bu sarhoş karı ile delikanlının Felek Ali beyin karşısında ne yapacaklarını görmek için biz pencerelere üşüştük. Ah neler işittik damat neler. Çoluğun çocuğun yanında utandık. Yerlere geçtik. Ben binde birini anlatamam amma sen yine dinle. Felek Ali bey kapının önünde rovelverle boylu boyuna eski karısı Ülfet hanımı görünce:

— Vay nazeninim. Gelip de sizi bulamayacak mıyım sandınız?

Ülfet

— Bilirim av köpekleri kadar koku alırsın. İşediğim yerleri bir kaç kilometre uzaktan keşfedersin. Herif, ne istiyorsun benden?

— Karım değil misin?

— Değilim.

— Ben seni boşamadım ki.

— Ben seni çoktan boşadım.

— Şer'an, kanunen nikâh bağıny yalnız erkek çözebilir.

— Belki eskiden öyle imiştir ama, şimdi değil. Öyle bağ çözmek, boşamak boşamamak yok artık. Gönül kimi severse güzel odur.

— Sen tabancanı aşağıya indir. Hak benimken niçin vuruşayım? Kim kimi boşayabilirmiş sonra öğrenirsin.

— Nereye müracaat edeceksin? Eski şeyhülislâm kapısında şimdi çocuklar top oynuyor. Artık cebri nizam saltanatı geçti. Akıl, mantık, asrılık devri geldi. Senianın, hilenin rıyanın gemisi yürümez. Bu vakitte birbirile sadıkâne oturmuş bana iki karı koca bul alnını karışlaya-

yım senin. Tabiyetini cinsine hercaillîğe çekiyor. Hakikat böyle iken ömür ömüre beraber yaşamak için birbirine ke-netlenen erkekle dişiyi bana göster, ahmakların derhal idamlarına hükmedeyim. Şimdiki kocam Nusrettir. İma-mı, muhtarı karıştırmadan kalb ikrarı, nikâhı medeniyle evlendik.. Aramızda hiç öyle halattan zincirden bağ yok-tur. Birbirimizden doyup bıktığımız gün kimse kimseye baş belâsı olmadan vedalaşıp ayrılacağız. İşte bu kadar.

Kapının önünde böyle birbiriyle imtihana giriştiler... Fakat aralarında ne kan oldu, ne kavga. Nihayet herifler-den biri karının sağ koluna girdi, öteki soluna def oldu-lar gittiler. Erkek hazmettikten sonra kadın her türlüşünü yapar evlâdım. Bu nasıl karı kocalıktır? Birbirini bulu-yorlar, çarçabuk bir kalb nikâhı kıyıyorlar. Ev yok, yurt yok, yabancı yuvaya yumurtlayan kuşlar gibi rast geldik-leri yerde soyunup yatıyorlar. Bundan sonra doğacak çocuklardan hayır umanlara şaşarım. Sonra yukarıya odaya çıktık, oturdukları yeri meyhaneye çevirmişler. Çarçabuk rakı kokusu her tarafa sinmiş. Karides, şam fı-s-tığı kabukları, çiroz kılçıkları oraya buraya saçılmış. Bu haspalar aile yurdunda büyümüş kimselere benzemiyor-lar. Kiracılarımızın ilk kaymağı böyle zuhur etti. Bakalım bunların arkasından kaç kocalı nazeninlerle müşerref ola-cağız? Yediğim Çerkes Tavuğunun biberi boğazımı yakıp duruyor. Ah başımız büyük bir belâya girdi. Evcek hep-i-mizi derleyip, toplayıp pazara götürseler üçyüz lira etme-yiz.. Parayı iade edemedikten sonra derdi çekmeye, başla-rımızı açıp felâketi beklemeğe mecburuz.

— 5 —

Koca karılığın bütün mübalâğasiyle ve gençler üze-rindeki hınçlarının feveranlarına kapıla kapıla kaynana-nın anlattığı bu taze vaka siyah bir ejderin zehiriyle bey-nimi sardı. Şemi beyin kumarbaz olduğunu biliyordum. Fakat onun bu kadar âdi bir muhabbet tellâllığı derekesi-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

ne düşmüş bulunduğuna ihtimal vermemiştim. Herif birdenbire elime sunduğu üç yüz lira ile beni afsunladı. Bittirdi. Açlıkla başı dönen insan bu yolda namus kazalarına mâruz kalıyor. Evimde ilk zina vuku buldu. Ben bunun ücretini aldım. Masum ailemi böyle bir manzara karşısında bulundurdum. İlk günâh Şemî'ye ait, ikincisi de bana değil mi? Evvelden bir mazeretim vardı. Hakikati bilmiyordum. Fakat şimdi biliyorum. Bilerek susmak kabul etmek değil midir?

Parasını iade et herifi kov. Kabil değil. Tahammül eyle, bu hiç mümkün değil. Ben bu iki zıddın arasında galiba bir kaç güne kadar tımarhanenin yolunu tutacağım.

Herif hiç düşünmeden üçyüz lirayı elime sayıverdi. Çünkü benim budalalığımdan istifade ile kendisi çok kazanacak. Evimin odalarını bir çiftte hane gibi hergün bir kaç saatliğine kiraya verirse kendisi çok alacak.. O benim namus patronluğum altında bu sanatı pahalı yapacak. Ben Allaha, halka, vicdanıma karşı upucuz lekelenmiş olacağım. Aman Rabbim bu cehennem çıkmazından bir ân evvel beni sen kurtar. Çünkü kendimde buna kudret yok.. Debelendikçe daha ziyade gömüleceğim. Belki euzibillâh bir ân gelecek ki büsbütün mücadele kuvvetinden kalarak kendimi akıntıya bırakacağım. Zamanın «Geçim için her yol mübahtır» düsturu ile hareket edenler güruhuna karışacağım... Ve nihayet bu işlere alışacağım.

Küçük büyük ev halkı alt katta bir odaya toplandık. Meşveret aktediyoruz. Bâzımız gülünecek, bâzımız ağlanaacak, her birimiz bir türlü fikir beyan ediyoruz, akıl düşünüyoruz. Fakat sözlerimizin hiçbirinde kurtuluşa çıkar bir ip ucu göremiyoruz. Keyfiyet üçyüz liranın iadesi noktasına dayanınca hepimizin yüreklerine bir çarpıntı, dillerimize bir kekemelik geliyor. Karım sinir buhranları içinde bağıırıyor:

— Efendi buna düzcesi kerhanecilik derler. Bu rezalet de toy, masum çocuklarımızın önünde oluyor..

Kaynanam cevap veriyor:

— Evden çıkınız deyince paraları geri vermeli. Vermezsek buna da dolandırıcılık derler..

Biz bu dâvada iken kapının zili siniri tutmuş gibi uzun uzun çırpındı. Hepimiz bu çırpıntıyı derhal kalplerimizde duyduk. Yine kimdi o? Yukarıki odada soyunup yatmak için ikinci kafile kiracılar mı geliyor? Meçhûl bir korkunun şaametile sarsılıyorduk.

Şahadet parmağımı dudaklarıma götürerek hepsine sükût işareti verdikten sonra pencerenin kenarından kapıya baktım. Bir tehlikeden ürkmüş gibi ufak bir haykırıyla hemen geri çekildim. Sessiz bir sual ile derin derin yüzüne bakanlara umumî bir cevap olmak üzere

— O... geldi... dedim...

Karım — Kim?

— Şemi efendi...

Şimdi ne yapalım? Herifi kovalım mı? Kapıyı açıp içeriye mi alalım? Ayıbını yüzüne vurarak def etmeğe kalksak bu kepazeyi utandıramayacağımızdan eminim. Onda sıkılıp ta üçyüz lirayı bırakarak kaçacak surat yok. İçeriye kabul etsek onun sanatına iştirâkimizin senedini imzalamış olacağız. Evimizin icar bedeli şeklinde cebimize giren melûn para çözülmez bir şeametle bizi ona bağlamıştı...

İnsan bazen en büyük nefret ve istikrahını hilâfına kaza nevinden ne büyük fenalıklara uğruyor. Bundan sonra, muhabbet ticaretiyle geçinen kimselere kem nazarlarla bakmayacağım... «vah» zavallı adamlar siz bu kötü

mesleğe nasıl bedbahthane saiklerle düştünüz?» teessüfle-riyle o talih kurbanlarına acıyacağım...

Herif dışarıda zili çekiyor. Biz içeride bir türlü hiç bir şeye karar veremiyoruz. Aklımı kaçırmamak için nihayet bazı teselli yolları aramaya mecbur oldum. Belki bizimki-si de fazla bir taassub, pek çiy bir kuruntu. Bir kuruntu, üzüntüsüydü. Her hangi eve niyetleri bozuk kiracılar ta-şınabilir. Bunda mal sahibinin namusunu cidden haleldar edecek tamiri nakâbil ne fenalık vardır?.. Pek namuskâr insanlar tanıyorum ki Beyoğlu'nda umumhanecilere icar edilmiş apartmanlarının iradiyle geçiniyorlar.. Hükûmet bile bu ticaretten vergi alıyor.. Şemi'yi kapının önünden kovmakla iş bitmiş olmayacaktı. Her halde herifle görü-şüp anlaşmamız icabediyordu. İçimden böyle bir teselli yolu buldum. Lâkin sınırlarıma büsbütün hâkim olamıyor-dum. Asık bir suratla kapıyı açtım. Hafif şişman karnının üzerinde altın kordonunu sallayarak güler yüzle içeri gir-di. Selâmlaştık.

O, bendeki abuseteye dikkat etmeyerek

— Affedersiniz birader diğer işlerim çıktı da gelem-e-dim.

Şemi gözlerini gözlerime çengelleyerek büyük bir şaşkınlıkla sordu

— Kim? Kimler?..

— Bir delikanlı ile bir genç kadın.

— Adları? Sanları?

— Kendi sözlerine bakılırsa biri Nusret bey. öbürü «Ülfet hanım imiş...»

— Vay kepezeler, vay edepsizler...

— Sizin namınıza müracaat ettiler. Kapıyı açınız. Evi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

göreceğiz. Yarın öbür gün taşınıyoruz, dediler.. Tabii biz de çıktık. Bu çifti içeri aldık. Yukarı çıktılar..

— Yukarıda ne yaptılar?

— Öyle genç erkekle genç kadın bir odaya kapanınca ne yaparlar?

— Bes bedava öyle mi?

— Niyetlerini evvelce anlayamamış olduğum için ücret talebi aklıma gelmemiştir.

Herifin öyle bir işi bes bedava görmelerine nasıl müsaade ettin? Şeklindeki hayretine karşı benzim pek ziyade atmış, suratım çok fena karışmış olmalıki Şemi riyakâr taltifiyle beni avutmak için arkamı sıvayarak:

— Adam sen de baba Salâh ne kadar da kuruntulusun öyle edepsizler için kendini üzüyorsun.. Yazık değil mi sana?..

— Ama sende de besbedava teessüfüyle bu işin ücretsiz vukuuna öyle bir kederleniş var ki.

— Çok tuhaf insansınız. Adam sende böyle çocuklukları bırak. Ciddi konuşalım.

— Bu bahiste çocukluk yok. Gayetle ciddi konuşuyorum.

— Peki fakat durunuz size meselenin esasını anlatayım.

— Ben daha söyleyeceğimi bitirmedim ki.

— Daha ne var?

— Ne olacak? İşin sonu, evvelinden berbad.

— Anlat baba Selâh anlat.

— Nusret beyle Ülfet hanım üst kata çıkıp odaya kapanırlar. Sokak kapısının zili yine öter. Bu sefer kim gelse beğenirsiniz?

— Lâ vallah bilemem.

— Felek Ali bey.

— Vay habis. Bunlar nasıl koku aldılar böyle?

— Bunların nasıl koku aldıklarını size olan yakınlık derecelerini bilemem.. Yalnız burunları pek hassas olduğu anlaşılıyor. Felek'in ettiği küstahlıklar yukarıda çift yastamların edepsizliklerini de geçti.

— Ne yaptı mel'un?

— Felek Ali, Kaynanamdan, buralarda gizli bir randevu evi açılmış orası burası mıdır? diye sormuş.

— Bak, bak eşekliğe bak. Dinleyiniz bunların ne mal olduklarını sana anlatayım. Bu Felek denilen herif bir panayır keratısı. O, Ülfet namındaki karı, koyu bolşevik orospusu. Nusret bu iki berbadın arasında onlardan daha sefil bir mahlûk.

— Affedersin panayır keratısı ne demektir bilmiyorum. Bu vasfı şimdiye kadar hiç işitmedim. Bu bolşevik orospusunun diğer fahişelerden farkı nedir? Ona da vakıf değilim.

— Çok saf adamsın, ahvali âlemde bu bigâneliğinle nasıl yaşıyorsun?

— Ahvâli âlemin bu çeşit malûmat kısmında âlim olmak istemem.

— Her şeyin ilmî cehlinden üstündür. Aile sahibisin Çoluk çocuğun var.

— Yetişkin bir oğlumla bir kızım var.

— Allah bağışlasın. O halde ırz, namus aleyhindeki teşkilâtı bilmelisin.

— Ne diyorsun? Böyle bir teşkilât mı var?

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

— Evet, sana bir nebze anlatayım.

— Sen de bu gayrı muhterem cemiyetin âzasından mısın?

— Hâşâ bugün değilim.

— Hâşâ bugün değilim ne demek?

— Hâşâ bugün değilim, belki yarın olabilirim demektir.

— Olup olmamak senin elinde değil mi?

— Heyhat hayır. İnsan bir şeyi ya isteyerek olur. Ya talihin sevkiyle farkına varmıyarak alışa alışa olur.

Kalbimde öyle bir merak başladı ki sualimin garipliğini düşünmiyerek sordum:

— Benim için ne dersin? Bu cemiyete âza kayıd olmamı muhtemel görüyor musun?

— Hay hay. İhtiyaç hissedince.

— Ağzını topla.

— Ekmeğin okkası bir liraya çıkınca ne yapacaksın?

— Bu bahiste seninle lâûbâli olmak istemem. Saçmalıyorsun.

— Ne cihetle saçmaladığımı lütfen izah eder misin?

— Bu pek kolay.

— Nasıl? Lûtfet.

— Ekmeğin bir liraya fırladığını farz ve bütün namusların pazara çıkarılacağını haydi üzülerək kabul edelim. Lâkin derhal piyasaya düşen, kaldırımlara dökülen bu kadar ırz ve namusu satın alacak milyonlar nerede? Buna sermaye mi yetiştir?

— Ha işte ben de sana bu ciheti anlatayım. Haydi bir yere oturalım.

Herif muhabbet simsarlığından felsefe dersi vererek beni kendine muavin yapacak galiba. Nasıl oldu da ben de bu mesleğe istidat gördü bilmem.

— 6 —

Üst kata çıktık. Şemi bey her tarafı dolaştı. Taksimât hoşuna gitti. Her odanın kullanma şekline dair zihninden bir takım hesaplar yaparak; «âlâ, âlâ!» lâkırdılarıyla memnuniyet beyan ediyordu. Yalnız mobilya cihetinden somurttu. Ev büsbütün çıplak değildi. Lâkin mevcut eşya kırık dökük fersude şeylerdi.

Biraz evvel Nusret beyle Ülfet hanıma zıfâf odası olan yeşil odaya geldik. Pencere kenarına iki iskemle çektik. Mihriban bize kahve getirdi. Şemi beyin ahretliğimizi dik-katle süzerek:

— Bir iki sene sonra çok güzel bir kız olacak. Şimdi de güzel lâkin kıyafet, tuvalet düşkünü. Kaç yaşında var?

— Onbeşini bitiriyor.

— Meleklik devrinden kadınlık çağıma giriyor. Onbeş, on altı yaşında bir kız dumanı üstünde tüten bir cennet meyvasıdır. Erbabı hiç bir şey, bu kadar leziz olamaz.

Kuyumcu nasıl elmaştan, çingene kasnaklık ağaçtan, celep koyundan anlarsa, bu herif de cinsi lâtif mütehassısı idi. Bu, kadın isteme tavrı kızımı görse derhal ona da bir kıymet biçecekti. Mesleğini bu kadar âleniyete vuran bir muhabbet tüccarıyla ben görüşecek, onu evime, ailemle aynı dam altına nasıl kabul edecektim. Durup durup da gasyan edilir gibi vicdanım isyan ediyordu. Hayır, bu olamazdı. Mümkün değildi. Fakat herife üçyüz lira borçlu idim. Onun parasını kabul etmiş, ahlâk kerizinin en müteffin sızıntılarından gelen bu kirli parayı biz yemiş içmiştik. Bu felâketten hâlâsımıza bir çare buluncaya kadar ben bu deyyusun ağız kokusunu dinlemeğe mecburdum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bir sigara yaktık. Kahve fincanlarını aldık. Hafif du-manların arasından boğazın yeşil kıvrıntılarını seyrederken hatip kendisine has, mütebessim bir belâgatle söze başladı:

— Azizim tabiatta lodos, poyraz, gün doğusu gibi türlü türlü rüzgârlar eser. Bu havaların insanlar, hayvanlar, ağaçlar, nebatlar üzerinde faydalı ve zararlı türlü türlü tesirleri vardır. İnsan cemiyetleri de muhitin işte böyle iyi, fena bir takım ceryanlarına tabidirler. Ortada her hangi bir hali doğuran sebepler mevcut iken bunların izalesi çaresini bulamayıp ta yalnız yaptıkları fena tesirleri mene uğraşmak beyhude bir yorgunluktur. İnsan aç kalınca, çalar. Bir genç sevince yüreğinin meyline kapılarak her şeyi göze aldırır. Bir haris bir içtimai merdiven görünce hemen tırmanır.. Bunlar pek tabii hâdiselerdir. Fenalıkların kapılarını apaçık bırakıp da sonra kabahati büsbütün bu-
raya dalanlara bulmak doğru değildir. Evet bu gün fuhuş çoktur. Daha çoğalacaktır. Erkek evlenecek para, kadın varacak koca bulamayınca zannediyor musunuz ki tabiat bu mazeret önünde iki cinsin üzerindeki sevda tazyikini azaltacaktır. Hayır, ev, yine daima erkekleri baba, kadınları ana olmaya icbar edecektir. Onlar yine sevişeceklerdir. Fakat cinaî bir şekilde. Zürrüyeteye hizmet etmek için değil, yüreklerinin kanlarının ateşlerini söndürmek için... Riayet edilen her türlü ihtiyatlara rağmen bu yasak aşktan kazara dünyaya bir mahsûl gelirse ya boğulacak, ya atılacaktır... Cinayetin cezası her şeyden habersiz zavallı masuma çektilirilecektir. Her sene dünyaya ters kapıdan doğup ta yine derhal geldikleri yere iade edilen vedizinaların âdetleri hakkında istatistikler tutulsa bunların çokluğuna acıyarak hayret edersiniz. Günden güne artan müşküllerden dolayı meşrû izdivaçlar azalıyor, gayri meşrû münasebetler çoğalıyor. Bütün insan cemiyetleri bir uçurumun önündedir. İnsanlar hayvanlar gibi evlenip

çoğalabilir mi? Erkek, bir boğa gibi dişiyi aşılсын sa-
vuşup gitsin. Sonra aile mefhumu, yuva, evlât muhabbeti
ne olur! Bu işin sonu nereye varacak söyleyiniz bakayım?
Ne çare düşünöyorsunuz?

— Benim geçim derdinden başka bir şey düşünmeğe
vaktim yok. Bu mühim meseleleri düşünmek aile, kanun-
lar tanzimiyle meşgûl olanların vazifeleridir. Millet Mec-
lisi kürsüsünden bekârlara vergi teklifini bağırmayı bu
pek mufassal keyfiyetin halli için kâfi zannedenler düşün-
sünler. Ben yüklü bir manda arabasına koşulmayı bir alle
yüklü altına girmekten çok ehven bulurum. Bildiğim bu-
dur. Hiç bir vergi bir ev beslemekten ağır olamaz.

— Efendi düşünmeğe mecbursun..

— Rica ederim. Neden?

— Oğlum kızım var diyorsun.

— Bu memlekette oğlu kızı olan yalnız ben değilim ya?

— İctimaî meseleler cemiyeti teşkil eden her ferde raci
dır. Memleket idaresinden hepimizin mesuliyet hissemiz
vardır. Bu kadar aç insanı yalnız hükûmet doyuramaz.
Hepimiz faydalı teşebbüslere atılmalıyız. Taassubu, göre-
neği, asırlarca bizi miskinleştiren âdetleri, hattâ lüzumsuz
utanmaları, sıkılmaları üzerimizden atmalıyız. Çünkü sah-
te âr ve hicapla bir çok teşebbüslerden çekinenler bilâhare
utanmazların hizmetkârları olurlar..

— Aman Şemi bey benim köhne kafama yerleşmiş
ananeleri, doğduğum günden beri dinî bir hürmetle bera-
ber yaşadığım ve tapındığım sevgili fikirlerimi bozmaya
uğraşma. Sadece beni hasta edersin, başka bir şeye muvaf-
fak olamazsın..

— Senin kafan da örümcek tutarak yılanmış, kaska-
tı kalmış, ne kadar bayat, binaenaleyh hayatın inkişafına

zır fikirler varsa tehlikeli asırlık bir bacanın kurumlarını ayıklar gibi bunları temizlemeğe uğraşacağım. Sana medeniyetin en son silâhlariyle hücum edeceğim.

— Benim özüm doğrudur. Bir şey yapamazsın.

— Dinle. Şimdi Türkten gayri bir milletten, geçimini ahlâksızlıkla temin eden bir tip alalım. Fakat bu ahlâksızlık senin gibi kurum tutmuş kafaların telâkkilerine göre-
dir. Meselâ bir çok deliğe girip çıkan bir komisyoncu, bir simsar şöyle böyle cüretlerle, becerikliklerle havadan para kazanarak gül gibi geçiniyor. Günde seksen kişi aldanıyor. Fakat akşam evine döndüğü vakit elektrik zıyaları altına serili kar gibi beyaz keten örtünün üzerinde çoluk çocuğu ile beraber gıdalı, lezzetli yemeklerle can besliyor. Açlık, sefalet bu evin kapısından içeri giremiyor. Fakat sen ne yapıyorsun?.. Hiç kimseyi aldatmıyorsun.

— Elhamdülüllâh...

— Lâkin efendi açsın...

— Açım ama vicdanım rahat, gönlüm rahat, üzerimde kimsenin vebali yok.

— Ben seni aç bırakmayacağım efendi. Kafanın örümceklerini temizleyip asrî bir adam yapacağım.. Aç kalanlar daima aldananlardır. Yaşamak için mutlak aldatmak lâzımdır. Sanayide, ticarete, bütün alış verişlerde, siyasette, aşkta, muhabbette, felsefede, hattâ ahlâkıyatta bile bu böyledir. Aldatmak bir rahvana biner gibi âlemin üstüne çıkmak, aldanmak altta kalarak dünya sefaletini taşıyıp ezilmektir. Aldanmanın ahrete bir faidesi olduğunu zannetmek de büyük hâtadır. Sana bunu böyle söyleyenler seni aldatıyorlar demektir.

— Yalancılık, hilekârlık, namusa aykırı değil midir?

— Namus, evet, bu çok lâstikli bir kelimedir. Her memlekete göre telâkki sureti başkalaşır. Burada namus-suzluk sayılan bir hareket başka diyarda kahramanlık, faziletkârlık sayılır... Her âdet ve kanunun bir vakti, bir ömrü vardır. Her şey zaman ve mekânla değişen bir nisbete tâbidir. Fakat Selâh efendi niçin benzin sararıyor? Niçin vücudunda titremeler dolaşıyor?

— Sararıyorum. Titriyorum. Çünkü sen beni çok fena şeylere alıştırmak istiyorsun. Bu felâketi açıkça hissediyorum.

— Ben sana insaniyetkârlıktan başka bir şey yapmıyorum. Bilâkis seni felâketten kurtarmaya uğraşıyorum... Telâş etme, amiyane fikirlerin üstüne çık, beni dinle..

— Beni geçim darlığı içinde pek sefil görüp te herşeyi kabul eder sanma.

— Ben zorla hiç bir fikri kabul ettirmek niyetinde değilim. Yalnız namus hakkında yeni nazariyeler serdedeceğim. Bazı kimselerin müstesna güzellikleri ile tanınan eşlerinin bir çok işlerde muvaffak olmak için nüfuzlu adamlara götürüp takdim ettiklerini veyahut ki karılarının öyle yüksek zevatla olan münasebetlerini bilmemelikten geldiklerini hiç iştirmedin mi? Bu yolda dedikodular kulağına değmedi mi?

— Değdi. Karısının güzelliği sayesinde çok mühim işler görmüş kimseler tanırım.

— Demek sözümü tasdik ve hakkımı teslim ediyorsun?

— Evet.. Yalnız bu noktada.. Bu çeşit kocalar bizden çok sivilize olduklarını iddia eden gayrî müsîmler arasında daha ziyade tesadüf edilir.

— Karılarını peşkeş çeken bu heriflerin sosyete içinde menfur dereceye düştüklerine şahit oldun mu?

— Hayır. Bilâkis itibarları artar. Muvaffak olmak için namuslarını merdiven yapan bu nevi ailelerin arkalarından herkes dilini uzatır... Pek ağız yoran sözler sarf olunur. Filâncanın karısı filânca bey veya paşa ile şöyle böyledir, denir. Fakat nasıl oluyor bilmem yüksek sosyetelerde bu nevi ahlâksızlıkları mazur gören bir müsamahakârlık var. Belki bu da medeniyet icabı bir şeydir. Her meclise girip çıkan böyle bu kocanın herkes samimiyetle elini sıkar. Çünkü ahlâken sukut eden bu adam servet ve nüfuzça yükselmiş bulunur. Küçüklere karşı bir hacet kapısı açar. Rüşvetli, rüşvetsiz birçok iyilikler yapar. Bunların arasında iyi ahlâk ve insaniyetkârlıkla şöhret yapmış olanları bile vardır.

— Selâh efendi pek çığ bir adam olmadığını işte görüyorum. Fakat cesaretin yok, cüretin yok. Zekân pek basit telâkkilerle namus düğümü içinde sıkışıp dumura uğramış. Sefâlet, zaruret gözü açık insanlar için felâket değil intibah dersidir. Şimdi sen merdivenin en alt basamağından da daha aşağı bir mevkidesin. Bir kere başını kaldır, yukarıya bak. Birbirinin kafalarına tekmeleri indirerek üst kademelere tırmananların döğüşlerini seyret. Bak hedefe varmak için hiç bir mani tanıyorlar mı? Servet tubasının göğüne çıktıktan sonra cıgaranı yak ayaklarının altına serilen manzaraya bir göz gezdir. Bak o, ne ibret verici bir manzardır. Gözünde tahlil kuvveti varsa dünyanın halini o zaman anlarsın.

— Şemi bey bu muvaffakiyet merdivenine tırmanmak dâvasıyla ömrümde onun altından üstüne doğru hiç bakamadım. Ben derviş tabiatlı bir Türküm. Bir lokma, bir hırka. Diğer şeyler lâfıgüzaftır. Yaşım kemâli bulduktan ve dünya umurundan çekildikten sonra böyle şeyler

düşünmek ve dinlemek benim için çok abestir. Sen yeni ahlâkın mektebine başlatmaktansa yeni, kararlı bir talebe bulsan..

— Baba Selâh, senin için her şey geçmiş biliyorum, fakat ailene acıyorum.

— Bugüne kadar beni yaşatan Allah elbette onların da rızıklarını verir.

— Verir ama, bak ne kadar zor zar verdiğini görüyorsun.

— Peki ailemin refahı için bundan sonra ben ne yapabilirim? Bu derde karşı ne devâ düşünüyorsun söyle bakalım Şemi bey.

— Ha bravo, işte bu سوالini beğendim, muhitin, iyi kötü tesiratına tâbi ne kadar âciz mahlûklar olduğumuzu sana anlattım.

— Tekrarına lüzum yok.

— Büyük bir ahlâk fırtınası içindeyiz.

— Bunu da inkâr etmiyorum.

— Boğulanların, kazaya uğrayanların, haddi hesabı yok.

— Elhamdülillâh bu güne kadar ne ise aç taksir yaşadık. Ölmedik.

— Bundan sonra iş başka.

— Ne yapalım söyle?

— Müthiş bir sosyal hastalık içindeyiz.

— Evet.

— Bunun gibi geçici, mahvedici hastalıklara karşı ne ilâç kullandıklarını biliyor musun?

— Hayır...

— Aşı...

— Aşı?..

— Evet aşı tatbik olunuyor.

Tırnaklarımla kanatırcasına bir şeddetle başımı kaşıyarak vebaya, koleraya, hummaya vesaireye tatbik olunan bu kelimeyi birçok defa tekrarladım. Aşı... Aşı... Aşı... Fakat vücuda muafiyet veren bu çarenin ahlâka nasıl tatbik edilebileceğini doğrusu çok merak ettim. İctimaî cereyanların fena tesirlerinden korumak için herif acaba masum aileme nasıl bir «Virüs» aşılayacaktı?..

Madem ki bahse bir kere girmiştik fikrini tamamıyla anlamak, herifi sonuna kadar dinlemek lâzımdı. Acaba bu aşı ihtiyarlara da iyi geliyor muydu? İkinci bir gençlik devri yaşamak için maymunun kaniyle, menisiyle aşılarmaya uğraşan zavallı bunaklar gibi, herif benim damarlarıma da yeni ahlâkın zehirini akıtarak her türlü ananese-verliğime rağmen bu yaştan sonra beni de ırz ve namusca lâubâli bir zırzop yapabilecek miydi?

Yüzümü buruşturarak

— Çiçek aşısını, ağaç aşısını, hastalık aşısını biliyorum ama ahlâk aşısını hiç duymamıştım. Bunu da sizden işittim. Fenalığa aşılarmak kolaydı. Lâkin iyiliğe aşılarmak pek zor bir iş...

Eğer fen bunun da çaresini bulduysa, bulan insaniyetin en büyük adamı sayılmağa değer. Bizde boş kalan sarayları hemen birer lâboratuvara tahvil etmeli, serom imâline başlamalı.. Hep aşılarmalıyız hep.. Evvelâ resmî daireler, sonra muallimler. En yaşlılarımızdan tâ, kundaktaki yavrularımıza kadar..

— Benim aşım (prezervatif) yani vafi bir şekildedir. Daha umumî bir tabirle, gelecek fenalığa karşı idman etmek yâni bünyeyi ahlâkı korkulan marazla biraz ülfet ettirerek hastalığı o suretle önlemektir.

— Anlamıyorum...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— Şimdi anlarsın.. Bir oğlumla bir kızım var diyor-sun..

— Evet...

— Allah bağışlasın duasiyle babalığını tebrik ederek susacak değilim. Benden öyle beylik lâflar bekleme...

— Rica ederim sen de izzeti nefsimde dokunacak, aile namusunu zedeleyecek surette sözlerle kalkışma. Tahammül edemem...

— Hayır. Korkma. Ben hakikati söyleyeceğim. Bugün bu sıkıntılı zamanda ve çocuklarımız için türlü korkunç puslu kuran bir muhit içinde toy iki gencin uçurumlar arasında takip edecekleri patikayı sana göstermek isterim. Böyle bir vakitte parasız bir babanın oğlu, kızı hangi geleceğe doğru adım atabilecektir? Sen onları çakacakları fırtınalı hayata mukavemet edebilecek surette asrî teçhizatla donattın mı?

— Benim gibi bir babanın imkânları içinde alelâde mektep ve terbiye gördüler. İşte bu kadar...

— Kızını ne yapacaksın?

— Garip sual... Ne yapacağım? Kısmeti çıkınca kocaya vereceğim..

— Zaman o zaman değil..

— Zaman ne olursa olsun her namuslu babanın endişesi bu değil midir?

— Bugün kızlara koca yok..

— Bugün yoksa yarını beklerim.

— Gelecek olan yarın, bugünü aratacaktır. Baba Selâh. Daima açlığa, karanlığa, bilinmez bir mahşere doğru gidiyoruz. Bugün şu saatte ne yapabilirsen yaparsın. Meçhûl yarından hiç hayır bekleme...

Kızım Şükrân güzeldir. Ben onu daima vâlidesinin, halasının yanında yüzü peçeli olarak sokağa çıkarırım. Bu kadın sarrafı evimize adım atar atmaz yavrumun şirinliğini nasıl keşfetti? Bu adam kızım için ne niyet besliyor? Herifin ağzındaki baklayı çıkartmak lâzımdı. Fakat namusumuzun üzerine püsküreceği çirkefin korkusuna nasıl tahammül edecektim. Kendimi büyük bir zorlama ile yüreğim çarpa çarpa sordum:

— Mademki evimize taşınıyorsun sen de kızımın ikinci babası sayılırsın, onun için nasıl bir hayırlı istikbal düşünüyorsun? Söyle...

— Çok parlak bir meslek tasavvur ediyorum. Lâkin senin taassubundan korkuyorum...

— Nedir? Anlamak isterim..

— Şükrân'ı bir sinema yıldızı yapalım.

— Kızımın bu mesleğe istidadı var mı bakalım?

— Var... var...

— Ne biliyorsun? Yüzünü görmediğin bir kız hakkında bu teveccüh aklına nereden esiyor?

— Ben onun yüzünü sokakta bir parça gördüm. Ve artistliğe istidadını da işittim...

— Yanılıyorsun Şemi bey.. O gördüğün kız benimki olmamalı...

— Nene lâzım senin. O cihet bana ait.. Sen razı ol, eğer kızın birinci kadrodan bir yıldız olursa, namı dünyanın beş kıt'a'sına yayılır. Milyoner olursunuz.

— Ben böyle şeye razı olamam. Bu teklifi de bir daha bana tekrarlarım..

— Öyle ise beni dinle. Sana son nasihatlerimi vereceğim. Evvelâ şunu kat'iyyen bil ki kızın için koca yoktur.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Bir erkeğe beş altı kadın düşüyor. Erkekler kadınlardan nisbeten çok az olmakla beraber mevcutların arasında evlenebilecek delikanlılar da enderdir. Kızlar turfanda meyvalara benzerle. Yüzlerinde ilk bayatlık buruşuklukları belirir belirmez artık onlara müşteri çıkmaz. Bu birkaç sene süren kısa bir çağdır. Kocaya verileceklerden ziyade evlenme vakitleri geçmiş kızlar için evvelâ sıkıntılar, dertler, tehlikeler daha büyüktür. Nasıl amele güruhu kısım kısım cemiyetler, sendikalar teşkil ederek büyük sermayedarlarla mücadeleye giriyorlarsa bugün kocasız kalan kadınlar ve karısız kalan erkekler de bu izdivaç buhranına karşı buldukları ilk çareyi tatbîke başlamışlardır.

— Nedir bu çare?

— Söyledim ya... Bolşevik usulü serbest izdivaç.

— Nasıl oluyor bu?

— Birbirinden hoşlanan erkek kadın çayır kuşu gibi rast geldikleri yuvada birleşiyorlar.

— Nikâhsız?

— Hoca, papas, haham bütün dünya işlerinden ellerini çektikten sonra artık evlenme işlerine neden karıştırılırlar?

— Hiç imamsız, duasız nikâh olur mu?

— Dünya ile ahret işleri biri birinden ayrılmadı mı?

— Öyle bir şey işittim.

— Evlenme ahret işi midir?

— İzdivacın ahrette de taalluku vardır zan ederim.

— Sen de zan ediyorsun, kat'i hüküm veremiyorsun...

— Böyle şeyler, düşünüşe göredir. Eski fikirlerle yeniler mücadelede.

— Her gün yenilen hangisidir?..

— Torunlar dedelerini bekliyorlar. Bu serbest izdivaç hakkında biraz izahat isterim..

— Zaten sen sormasan bile ben zorla dinleteceğim. Fakat beni «Objektif» bir kafa ile dinlemelisin..

— Böyle yeni ve başka dilden lûgatlara hiç aklım ermez...

— Azizim Selâh efendi kısa söyleyeceğim. Meseleyi sana açık bir misâl ile anlatacağım..

— Dinliyorum.

— Şimdi evlenmek çağında bir delikanlı ile bir kız tasavvur et...

— Peki..

— İkisi birbirini seviyor.

— Âlâ..

— Evlenmek istiyorlar.

— Pek meşrû bir istek..

— Fakat arada dağlar kadar engeller var... Evvelâ kızın ailesi oğlanı, delikanlınıninkiler de kızını istemiyorlar.

— Niçin acaba?

— Çünkü kız veyahut ta oğlan evlendirecek ailelerin bir takım bencil arzuları vardır. Oğlan tarafı damadı ılerletecek pek zengin, nüfuzlu bir kayınpeder ile, terbiyesi, ahlâkı kendi fikirlerine uygun gayetle güzel bir gelin isterler. Kız ciheti de keza kendi menfaatleriyle ölçülü bir çok emeller ile doludur. İki tarafın arzuları birbirine pek ender uyar. Evlenecek gençlerin birbirini beğenmeleri evlenmek için kâfi değildir. İşte bu yüzden kız kaçırma-lar, aileden kovulmalar, intiharlar, daha türlü macera-lar oluyor... İki taraf şartlarının uymasını farz ettikten sonra düğün, ağırlıklar, yüz görümlükleri, Mihri muac-celler iki ailenin izzeti nefsinin tatmin etmek için asırlık

ve beyhude âdetlere uymak yüzünden bazen iflâs felâketine kadar varan sarfiyat...

— Bunlar doğru..

— Ben zaten iğri lâkırdı söylemem..

— Doğru ama, ruhumuza işlemiş ananelerimizi de iki günde söküp atamayız..

— Delikanlı evlenecek fakat parası yok.

— Bugünkü gençler hep kokoz.

— Kızın vakti geçmek üzere fakat bin türlü ağır şartlarla kısmeti bağlı.. Ne olacak şimdi?

— Bilmem?..

— Maryaj naturel...

— Türkçesi?..

— Tabii izdivaç..

— Nasıl şey o?

— Bahçedeki tavuklar, damdaki kediler, dağdaki ayılar, kurtlar gibi..

— Hayvanlığa dönmek, için mi medeniyete koşuyoruz? Bu türlü izdivaç insanlığa yaraşır mı?

— Şimdi herkes yaraşığa değil kolaylığa bakıyor. Düğün dernek yapmak ortadan kalkınca sessizce evlenmek usulü tesis edecektir. Hattâ o kadar sinsice ve hasbi ki bir hayli müddet ananın babanın bile birşeyden haberi olmayacaktır. Okumuyor musun? Gazeteler ırza geçme çocuk düşürme, çocuğunu kuyuya atmış, umumî helâyâ bırakmış, nev'inden havadislerle dolu... Irza geçmeler daima izdivaç vaadi ile vuku bulur.

— Zavallı kızcağızları öyle kandırıyorlar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

— Kızların hepsini de o kadar zavallı sanma. Onlar da meşru izdivaçdan ümitsizliğe düşerek tabii evlenmeye atılıyorlar.

— Bunda da haklısın. Namuslu bir delikanlı zevce-lik için seçeceği kızı berbat ederek almaz.

— Ben bütün sözlerimde haklıyım... Bugün kabul etmediklerini yarın edeceksin.

— Bazı pek nahoş fikirlerin var. Onları hiçbir zaman kabul edemem...

— Hakikat her zaman hoş kisveler altında arzı endam etmez...

— Sen hazzet veya etme. Bir kısım gençler izdivaca karşı «Grev» hazırlıyorlar... Böyle bir cemiyet teşekkül ediyor. Evlenmenin ne kadar güçlükleri, âdetleri, masrafları, merasimi varsa kökünden söküp atacaklar.

— Bu nasıl olur?

— Nasıl olacağını yakında işitir, görürsün. Koca bulamayınca senin kızın da oraya koşacaktır. Evlenemeyince oğlun da oraya can atacaktır. Bu yeni usul izdivacın eskisine karşı o kadar üstünlükleri kolaylıkları, zevkleri, sefaları var ki, hakikati anlayıp dinledikten sonra: «Ah keşke genç buluna idim de, bu naturel izdivaçtan ben de istifade edeydim diyeceksin... Çünkü bu usulde kadın erkeğe, erkek kadına yük değil, belâ değil. İkisi de birbirine karşı hiçbir ağır vazife, mesuliyet deruhte etmiyorlar...

— Bu sözleri hiç aklım almıyor... Bir erkek zanparalığa gitse bir ücret verir. Fahişe de mukabeleten müsterisini memnun etmeğe uğraşır... En âdi umumhane- de alış - veriş bu suretle cereyan ederken ne şekilde olursa olsun karı koca olarak yaşayacakların bir birine

karşı hiçbir vazife deruhte etmemeleri nasıl kabil olur?

— Lenin, Troçki'nin siyasetlerinden sonra bir Rus dahisi pek tabii bir izdivaç kanunu keşfetti. İstanbul'da da gizlice nizamnamesi neşredilecek. Elime bir nüshası geçerse okuturum. Bolşevikliğin izdivaca bulaşmasını anlıyor musun? Artık bütün eski âdetler birer mumya gibi mezara indirilecek yenileri yayılacak... Evlenme gibi pek mühim bir muamele bu yenilikten istisna edilebilir mi?

— Af edersin... Nusret beyle Ülfet hanım da bu cemiyete dahil midirler?

— Evet...

— Bu yeni usul izdivaçta cebir, şiddet yokmuş da, niçin eski kocası Felek Ali bey evi yakarım, keserim, biçerim, zorbalıklariyle sokak kapısının önünde haykırmış?

— Bu türlü kuru sıkı lâflara bakma... Genç kadınla erkek aşağı indikleri vakit Felek Ali hiçbir gürültü çıkar mış mı? Üçü de kol kola gülüşerek yürüyüp gitmişler. Elbette aralarında uzlaşacaklardı.

— Bir kadını iki erkek paylaşmak suretiyle.

— Evet azizim. Söylemedim mi? Hayvanlar da böyle değil mi? İnsana da konuşan hayvan demiyorlar mı? Beşerin medenî ve hayvanî iki çeşit hayatı vardır. Hayvanî hayat, yemek, içmek, uyumak, çiftleşmek gibi bütün hayvanlarla müşterek olandır. İzdivaç namını vererek bu sonuncuyu şeriat ve kanunla takyide yani Monogami şeklinde bir erkeği bir kadınla yaşatmağa uğraşmışlar. Fakat bugüne kadar yer ve gök'e ait hiçbir kanun karı kocanın hariçle hissi irtibatına mani olamamıştır. Şairler romancılar, tiyatrocular her fikir ve sanat erbabı en heyecanlı ilhamlarını bu tatlı sadakatsizlikten alırlar.

— Çok biliyorsun Şemi bey Fakat ben otuz senelik izdivacımdanberi aynı kadınla yaşadım, çocuklarımin ken di sulbümnden geldiğine, ben babamın oğlu olduğum ka- dar eminim. Her karı kocayı birbirine karşı hiyanet etmiş olmakla ithamda haksızsın.

— Senin gibi müstesnaları büsbütün inkâr etmiyo- rum. Böyle saf bir güruh da vardır.

— Karı koca sadakatini bir nevi bıdalalık mı sayı- yorsun?

— Senin gençliğinde Türklerde balo yoktu. Dans yok- tu.

— Biz karı, koca karşılıklı sadakatımızı belki de böy- le şeylerin yokluğuna borçluyuz.

— Şüphesiz azizim şüphesiz... Sen ilkbahar buketi kokan güzel bir kadının incecik ipek bulutlarından ta- şan hararetini vücudunda ve nefesinin nefesine karıştı- ğını hiç hissettin mi? Dansederken yabancı güzel bir gencin göğsü üzerinde sallanan bir kadın kocasını ve kör- pe bir güzelliği kucaklamış bir erkek de karısını mutlak unuttur...

— 7 —

Aman yarabbi ne kuvvetli çene ne küstahane mantık ne kaynar kaynar Bolşevik felsefesi. Yerden göğe kadar ben haklıyım. Bütün namuskâr insanların benim müdafaa ettiğim fikir bayrağının altına toplanacaklarına şüphem yok. Lâkin herife lâkırdı yetişmiyor ki... Benim kızımı sinema yıldızı yapacakmış... Oğluma da besbelli öyle bir iş bulacak... Beni, karımı, kaynanamı, hemşiremi bi- rer vazifede kullanacak, hepimiz ailece Bolşevik kerhane- sinin birer faal hizmetkârı olacağız... Bütün ev halkını uğursuz sanatının virüsüne aşılayacak, büyük küçük

— 49 —

hepimizin ar damarlarımız patlayacak, onun gibi olacağız. Durup da mel'unun bu uzun hezeyanlarını niçin dinledim? Edepsizi neden tersleyip susturmadım? Ah, kanımda beynimde kendi kendime bile itiraf etmek istemediğim şeyler köpürüyor. Ben dalkavukluğu bu sevda tellâllığına değil, alınmış üç yüz liraya ediyorum. İşte herif beni bu kuvvetle manyetizmalıyor. Onda böyle destelerle para, bizde de bu açlık varken... İşte ötesini söyleyemiyorum... Allahım sen bu işin encamını hayır eyle. Fakat bu günde herifle epiyce yüz, göz olduk. O bana fuhşun bir psikolojisini yaptı. Nikâh: menfur, müziç bir adet gibi ortadan kaldırdı attı. Zamanın serbest izdivaca doğru yürüdüğünü ve bundan sonra hiç bir kanunun bunu menedemiyeceğini anlattı. Hayvanların yaşayışları tabii, bizimki sun'î imiş... Er geç bu kanun tabiata galebe ederek bizi tıpkı hayvanlara benzetecekmiş... Buna da çok uzun vakit kalmamış... İşte bu maksada hizmet eden bir cemiyet teşekkül etmiş... Zamanın, gözleri açık kabili-cemiyet teşekkül etmiş... Zamanın, gözleri açık kabili-yetli gençleri nikâhın zorluklarından silkiniyorlarmış. Bundan sonra bütün erkekler zampara, kadınlar haşa sümme haşa fahişe hayatı yaşayacaklarmış... Bu herif için ne ticaret, ne ticaret... Hâlkî âlem için ne zillet, İnsaniyete, ırza, namusa karşı savrulan bu küfürleri ben küçük isyanlarla dinledim... İnsanların gitgide hayvanlaşacaklarına kani olan bu herif bende de pezevenkliğe oldukça büyük bir istidat sezdi zannederim.

Ben niçin o mel'unun ağzını tokatlamadım? Niçin onu tekmelerle sokak kapısından dışarı atmadım? Ah kaç defa itiraf edeyim? Sebebi malûm... Üç yüz lira... Belki de bu üç yüzü takip edecek dört yüzler... Beş yüzler var, oh, oh şimdi de kendi ağzımı yumruklamalıyım.

Her şey bir tarafa... Bu işte iğrenç namusluktan başka büyük tehlikeler de var. Bu herif serbest izdivaç cemiyetinden rahatlıkla, aşk ve şevkle bahsediyor. Bu fesad cemiyetin bütün esrarına vakıf.

Kendisinin de onlardan olduğuna hiç şüphe yok... Ve belki de o cemiyetin revidir. İctimalarını bizim evde yapacaklarsa bu rezalet ocağı tutulduğu günü hükûmete karşı ben mes'ul olacağım... Düşündükçe ensemde kuyruk sokumuma kadar soğuk titremeler geçiriyorum...

Şemi bey eve taşındı. Küçük büyük ailece hepimizin basiretimiz, dillerimiz bağlandı... Yalnız için için kendi kendimizi yedik, durduk. Herife bir şey söyleyemedik. Felâkete mâni olamadık.

Yalnız, hiç bir şeyde çenesine perhiz edemeyen kaynanam taşınma esnasında Şemi'yi bir kenara çekerek, hanece hiçbir rezalete tahammül edemiyeceğimizi, Nusret, Üllet gibi misafirler geldiği ve o nevi maceralar yüz gösterdiği anda bu eşyaların tekrar sokağa atılacağını söylemiş. Herif bu korktuğumuz şeyin bir daha katiyyen tekerrür etmiyeceği hakkında teminat vermiş, evin havası hoş geldiği için kirayı arttıracaklarını söylemiş ve kaynanamın eline bir de nefis pasta tutuşturmuş... Bu lütfuyla koca karının gönlünü kazanmış...

Muhterem kadın bana hali anlatırken:

— Damatçığım ben ömrümde bu kadar lezzetli şey yemedim. Isırınca pastanın ince kabuğu dağıldı. Ağzıma bir külçe kaymak yayıldı. Balı dudaklarımın uçlarından aşağı aktı. Daha bizim tadmadığımız neler var neler...

Hep bunları camekânlarda görürdüm. Lezzetlerinin nasıl olacaklarını ağızım sulana sulana tasavvur eder dururdum.

Herifin ağzından kayınanamın getirdiği bu teminata inanayım mı? Şemi, menfur sanatını icra için evimize taşındı. Bir kere olan oldu. Artık inanıp inanmamak ne perra eder. Söz devri geçti. Şimdi sıra fiiliyata geldi. Hakikat tecrübe ile sabit olacak... Üç ay sürecektir çilemizi dolduracağız. Şemi kayınanamın ağzını kaymaklı pasta ile doldurarak işi tatlıya bağlamış...

Taşınan eşya otel döşemelerine benziyor. Karyolar, lâvabolar, masalar, iskemleler. Bir de dört hamalın gürültüsü ile kocaman bir piyano geldi, heriflerin tabanları altında merdivenler çatırdayarak yukarı çıkardılar. Bu nikâhsızlar tepemizde düğün, dernek, âhenk yapacaklar... Beynimizde çevrilecek bu değirmenlere biz hep tahammül edeceğiz.

Biz bozuk insanlara evimizi kiraya verdik, namusumuzu değil... Onu katiyyen dokunulmaktan korumak için mümkün mertebe onlarla karşılaşmaktan kaçınıyoruz. Fakat bir ev içinde bu mümkün mü?

Pek de haksız yere günahlarına girmeyelim. Geldikleri yirmi gün kadar oldu. Henüz şikâyeti, üzüntüyü mucip rezalet değil ufak bir gürültü bile duyulmadı. Piyanonun perdeleri üzerinde hiç bir parmak gezinmedi. Dans olmadı. Gelen giden var amma kârgâh sessiz işliyor... Lehli bazı umumhaneci kadınların gürültülü müşterilerce:

— Burada patırtı yok... Burası lâmuslu kerhâne...

Dedikleri gibi evimizde namussuzluk, âdeta bir na-

mus sükûtu altında cereyan ediyor. Ben bunu iki sebebe yoruyorum. Birincisi direktörün idaredeki fetanetine, ikincisi de korkuya... Kendi aralarında kanunları nizam-nameleri, inzibatları olan bu serbest izdivaç cemiyeti elbette yakasını hükûmete kaptırmaktan korkar. Foyayı meydana vermemek için gayet ihtiyatla harekete mecburdur.

Kadından, erkekten çeşit çeşit ve bazen pek şık gençler geliyor. Üstümüzde ara sıra gezintiler, mırıltılar duyuyoruz. Fakat bir şey anlayamıyoruz.

Hangi odada cemiyet akdediyorlar? Ne konuşuyorlar? Bu gelenler hangi ailelerin oğulları, kızlarıdır? İçlerinde evli olanları ve karısı, kocası üzerine hıyanet edenleri var mı? Bu tıpkı kapısı penceresi kapalı bir yerde yangın başlangıcına benziyor. Elbette bir gün alev birden saçağı saracak. Sessiz devam eden rezaletin tesiri daha yaman olur...

Orta yaşlı, kıvrıkcık saçlı, bir gözü boncuktan yekçe-şim bir Rum hizmetçileri var Eleni. Bir kerhâne mütekaidesi... Aşağı yukarı koşan hamarat bir karı. Bir de delikanlı Ermeni hizmetkâr... Vortik. Bu kârgâhın değirmenini ikisi çeviriyorlar... Karının kart, oğlanın genç olmasına rağmen aralarında sıcak bir uyuşma var. Vortik dedikçe Eleninin tek gözü süzülür, içi titrer. Kayınanam mutbakta ikisini bir kaç defa fena vaziyette görmüş... Tavan süpürgesini kapıp üzerlerine yürümek istemiş. Düşünmüş, taşınmış, nihayet hiddetini lâhavlelerle geçiştirmiş. Kerhâne hizmetçilerinden ırz, namus, ar, hicap istemeyi kendi mantığına muvafık bulmamış... Kayınanamın bu tahammülüne diğer mühim bir sebep de var Eleni bazen ona müracaatla:

— Boyuk hanım vereceksin bana geniş bir tencere, içerde koyazayım et, türlü zerzevatla beraber. Nasıl di-

yorlar buna? Diyaforo...

Nev'inden sözlerle kaynanamdan öte beri kap kaçak ister... Ve tencereyi iade ettiği vakit boş vermez. Pişen yemekten içinde bir miktar şey bırakır. Bizim kocakarı evdekilere hiçbir şey sezdirmeden mutfağın bir köşesine çekilir. Bir iki dilim ekmekle yemeği haklar... İşte bundan dolayı kaynanam Eleniye karşı yumuşak vaziyettedir.

Mahaza tahammülü birkaç defa gayeyi bularak Eleni'yi bir köşeye çekip demiş ki:

— Kızım bir rezalettir yapıyorsunuz, bir tarafa kapanıp da bari bunu gizli yapsanız. Bu bizde pek ayıptır.

— Nerde kapanazayım? Bu bizde hiç ayıp değil.

— Ben kendim için söylemiyorum. Çoktan öyle şeyleri ben aklıma getirdiğim bile yok. Bu evde iki tane genç torunum var. Onların gözlerine ilişmesinden korkuyorum...

— Ne var korkazak? Yarın, öbürüsü gün sizin küçük bey evlenecek. Aldığı karıya bu iş yapazak. Küçük hanım kocada gidecek o da boyle olazak. Bizim evde çok gençler geliyorlar. Hiç utanmıyorlar.

Herifin hayvanlaşmak felsefesinin lüzumunu hikmetini şimdi anlıyorum. Biliyorum bizim evin üst kadından hayâ perdeleri kalktı. Rezalet sükûnetle, fakat pek koyu gidiyor. Bu namussuzluk saçaklardan boşanın yağmur gibi alt kata inecek. Keşif ve tahminime kalırsa sirayet başladı bile. Hem de ailemizin en yaşlı başlı muhterem bir uzvundan, kaynanam Halise hanımdan. Kör Eleni'ye edep

dersi verirken:

— Ben kendim için söylemiyorum. Çoktan öyle şeyleri aklıma bile getirdiğim yok.

İtirafı ile yüreğinin bir köşesinde gizli kadınlığının en söylenmez bir elemini kızıl hastalık gibi dışarıya vuruyor. Çoktan öyle şeyi aklına getirdiği yokmuş. Niçin? Besbelli bir oynaş bulamadığı için. Her hangi bir erkek bu muhterem kadını gıdıklayıverse yalnız dizlerinin değil, her tarafının bağları çözülüverecek.

İçimizden en evvel bu kadının azacağına hiç ihtimal vermezdim... Ahlâk bozukluğu sirayeti en seri ve amansız bir hastalık imiş. Bu maraz hepimizin damarlarımızda uykuda. Hafif bir rüzgârla ateş alıyor.

Kaynanam derdini saklamadıktan sonra ben niçin itiraf etmeyeyim? Merdivenlerden çıkarken gümüşü ipek çorapların şeffafiyeti içinde ne süzme baldırlar seyrediyorum. Oh muhterem kaynanacağım pek doğru söylüyor. Ben de çoktandır böyle şeyleri hiç aklıma getirmezken. Şimdi kendimde bir uyuma duyuyorum.

Kırkından, ellisinden, altmışından, yetmişinden sonra azanların veyahut ömrübeşerin bu en yüksek kademelerine kadar hâlâ tenasül ateşleri sönmeyenlerin, psikolojilerini tetkik, gençlerin azgınlıklarını araştırmaktan çok ziyade ibret vericidir. Kış mevsiminin ortasında yazı andıran havaları bile iyi saymazlar.

Evimize giren bu fuhuş gripi hepimizi sıralayacak. Bizim için tehlike bir iki değil hesapsız.

Kaynanam, Vortik ve Eleni ile başlayan dostluğunu pek çabuk ilerletti. Çünkü ne pişse mutfağın bir yanaşma kedisi gibi ona tattırıyorlar. Koca karının en samimi mu-

habbetini celbetmek için bu kâfi... Onlarla gece gündüz konuşup dertleştikten sonra yanımıza gelerek:

— Ah damatçığım, Eleninin bir gözü neden kör olmuş biliyor musunuz? Bu kadın vaktiyle çok güzelmış, resim gibi bir kızmış, hâlâ da belli. Hokka ağız, çekme burun. Kıvrır kıvrır saçlar, kirpikler. Duru beyaz ten. Gül pembesi yanaklar. Şimdi biraz solmuş, buruşmuş ama hâlâ mı hâlâ karıda kendini yirmi yaşında bir delikanlıya sevdirecek fıkırdaklık var. Güzel eskisi besbellidir. Bu bir bahçıvan kızı imiş. Civarın delikanlıları hep birden bunun için yanarlarmış. Mart kızgını kediler gibi etrafını sarmışlar. Hani gazeteler her gün yazarlar. Kızlar başından ırak, nihayet bokrını izale etmişler. Böyle bir kızın encamı ne olur? Sonunda umumhaneye düşmüş.

Sünbül Eleni diye şöhret almış. Artık ona yanan yanana imiş. Eline çok para geçmiş ama tutmamış ki. Sonra efendim pek belâlı bir sevdalıya çatmış. Herif kızı o kadar severmiş o kadar severmiş ki bütün dünyadan, kendi gözünden bile kıskanmaya başlamış. Hiç sokağa çıkarmıyarak odada kapalı tutmak istemiş. Bir umumhane sermayesi için bu kabil mi? Nihayet zavallı herif «Ah ona da kabahat bulmuyorum. Gönüldür bu, aşktır bu, dizgine gelmez» Bir gün içmiş, içmiş, cinnet haline geldikten sonra Eleni'ye hücum etmiş... Parmağı ile gözünü çıkarmış.

— İşte böyle kör ol da seni kimse beğenmesin...

Diye haykırmış. Dâva, niza herifi tutmuşlar, hapsetmişler ama nemelâzım... Hiç çıkan göz yerine gelir mi? Sevgi de olursa böyle olsun...

Sonra Vortiğin tercümeihali. En acı Ermeni vakalarına varan maceralarla dolu, uzun ve karışık...

Hizmetçiler böyle sergüzeşt sahibi... Ya öteki gelen gidenler? Sırasile hepsini öğreneceğiz... Artık evcek meşguliyetimiz bu..

— 8 —

Evimizde ara sıra ilk sükûneti ihlâl edecek ufak tefek vak'alar oluyor. Fakat tahammül olunamayacak şeyler değil. Fazla da olsa çekmeye mecburuz. Üç ayın sonunu bekliyoruz. Hele şükür bir buçuğunu atlattık. Fakat biz de paralar suyunu çekti. Üç yüz liradan yarımı bile kalmadı. Şem'i bey bize peşin üçyüz papel daha teklif ederse ne yapacağız? Açlık devri yine başgösterdi. Birbirimizi yemeğe başladık.

Yeni bir para teklifi daha olursa kayınanam hemen kabul edivermek taraftarı. Çünkü şimdi hepimiz açız. Yalnız o tok, mutbaktan hiç ayrılmıyor. Hizmetçilerle olan dostluğu hergün daha ziyade ilerliyor. Ettiğimiz iştişarelerde daima şöyle rey veriyor:

— A, kuzum, bunlardan iyi kiracı dünyada bulunmaz... Şemi Beye namussuz diyorlar amma adamcağız alacağına vereceğine gayetle sağlam. Namuslu olup da borcunu bermedikten sonra öylesini ne yapayım? Onlar geleli ceplerimiz biraz para, kursaklarımız sıcak yemek gördü... Kaç tane sözüm ona namuslu kiracılar paralarımızı alıp gittiler. Şemi namussuz olup da ne yapıyor?.. Satılığa çıkarmak için bizden ırzımızı istemedi ya... Delikanlılar taze kadınlar yukarıda sessizce görüşüyorlar... Şimdi dünyanın hali böyle, burada toplanamasalar başka yerde birleşecekler, paraları yabancılar alacak... Namuslu komşumuz hacı Osmanın evinde hergün kopan gürültülü, kepezelik yedi mahalleden duyuluyor. Bu vergili kiracıları kaçırsak sonra halimize köpekler güler...

Bakkal vermez, kasap vermez. Ekmekçi vermez... Yar

dan, yârandan hiçbir candan elli kuruş ödünç koparmanın ihtimali yok... Aklınızı başınıza alınız da iyice düşününüz. Sonra büyük anamız Halise hanım dediği dersiniz...

Kiracılarımızın mesleklerini, oturmalarına göz yumma felsefesiyle kaynanam böyle coşup taşıyor. Bazı noktalar sefesiyle kayın anam böyle coşup taşıyor. Bazı noktalarda koca karı büsbütün de haksız değil... Çoluk çocuk bu çetin meselenin önünde boyunları eğik, gözler süzük düşünüp duruyoruz...

Geçen bu bir buçuk ay içinde piyanonun kapağı ancak dört beş defa açıldı... Tepemizde kadın erkek çiftlerin dört ayaklariyle dans edildi. Coştular.

— Erkek sağ ayağıyla ileriye... Kadın sol ayağıyla geriye...

Kumandalarını duyuyor ve oyunun garabetine şaşıyorduk. Çünkü birbirine sarılmış oyuncuların biri ileri hareket ederken öbürü nasıl geriye gidebilir Bu tuhaf-lığı görmeyi çok merak ediyorduk. Yoksa biz mi yanlış anlıyorduk?

Fasılalı gecelerle kumar oynandı.. Oyun kızıştığı esnada:

— Dö per âlas, kâre dö dam, floş ruvayol gibi tâbirler ve daha seçemediğimiz kulaklarımıza büsbütün yabancı sözler, uğultular aşağıya kadar süzülüyordu... Biz bu eğlen-tileri pek masumane buluyorduk. Çünkü bu kadarı her hangi bir ailede oynanabilirdi.

Benim asıl merak ettiğim cihet başka idi... Bu dans, kumar, fuhuş perdelerinin gerisinde pek mahrem diğer türlü bir şey oynanıyordu. Polisten pek gizli ve kanu-

nen çok memnu bir oyun. Ve bu cürmün işlenmesi için Şemi bey bizim evi çok müsait buldu. İşte bu sebeple lüzum hissettikçe para cüzdanının ağzını bize açıyor, mesleğinin koruyucu felsefesile türlü tatlı diller dökerek vaadler saçarak bizi avutmağa, avlamağa uğraşıyordu.

Bizim ev bir kerhane oldu. Bu şüphesiz, fakat bu namı taşıyan alelâde kâr evlerine benzemiyordu. Alış - verişte başkalık vardı. Gelen müşteriler de âdi umumhane zamparaları değildi. Ortada bir nevi tarikat sırrı döndüğünü seziyor gibiydim. Öyle rast gele kapının zilini çingirdatan açıktan müşteri kabul olunmuyordu. Gelenler evvelce bir dost tarafından «parazente» olunmuş belki de kefilleri alınmış kimselerdi. Lâkin her halde bir buhar kazanı üzerinde oturuyor gibiydik. Bu kapalı kaynayan istim bir gün mutlak bir taraftan patlayacak bir felâket baş gösterecekti...

Asrilik iddia eden bu acaip kiracımızın evimize ayak atışının ikinci ayına doğru ilerlemekte ve o zamana kadar gayri tabii bir hale tesadüf etmemişken, bir gece ailece tatlı uykularımızdan uyandık, bizi saran büyük dehşetin titremeleri içinde kaldık. Çünkü üst kattan boğuk, boğuk, acı, insanın sinirlerine biner gibi işleyen bir kadın feryadı geliyordu. Ne oluyordu? Bir cinayet mi?

Bir anda zihinlerimize bir çok ihtimaller hücum etti, pârasına yahut üzerindeki elmaslarına tamaen oraya düşürülmüş zavallı bir kadını mı boğuyorlar, yoksa cehren ırzına mı tasallut ediyorlar. Veyahut ki, nazik bir vücuda çok acı, mühim bir ameliye mi yapıyordu? Daha fenası sevda yüzünden bir vurulan mı oldu? Kan mı döktü? Gelen feryatların büyük bir can acısı ile tâ yürekten koptuğu anlaşıyordu...

muzdarip olan yalnız, bağırان değıldi. Yukarısı ka-
rıştı. Odadan odaya koşuşuyorlar. Sofada telâşlı adımların
patpatları biribirine dolanıyor. Merdiven başında pes
perdelerden, fakat heyecanlı fısıltılar oluyor.

Biz, yangın topu gibi feryatların âdetlerini sayarak,
gezintilerden mânâ çıkarmağı ve mırıltılardan esrarı an-
lamağı uğraşarak, fakat maatteessüf hiçbir şey keşfede-
meksizin gözlerimiz uğursuz bir korku ile süzüle süzüle
birbirimize bakışmakta iken merdivenden aşağı yuvar-
lanır gibi biri indi. Ben hemen odadan fırladım. Sokak
kapısının önünü tutarak koşanın yolunu kestim. Vortikle
göğüs göğüse geldik.

Telâşla burnundan soluyan genç ermeninin gözleri
bir acayip bakıyordu. Merakım bütbütün arttı. Sordum:

— Ne var?

— Hiç bir şey...

— Nasıl hiçbir şey Yukarıdan acı acı sesler geliyor.
Birbirinize giriyorsunuz...

— Ben de bir bağırtı duymuşum ama neden bilmi-
yorum...

— Bana izin yoktur ki nereye gittiğimi diyeyim...

— Söyleyeceksin...

— Efendi çekil yolumdan. Bir dakika geç kalmamın
dibinden fena bir iş çıkar...

— Söyleyeceksin diyorum.

Bu son suale cevap olarak ermeni delikanlısı beni iki
omuzumdan o kadar şiddetle bir sarış sarstı ki ani bir

baş dönmesine uğrayarak sersemledim.. Yıkılırken duvara tutundum.

Bu sendeleyişimden bilistifade uşak kapıdan dışarı ok gibi fırladı gitti... Merakıma şimdi bir de öfke eklendi. Ne demek? Yukarıdan müthiş bir cinayet şüphesini veren acı, boğuk sesler duyulsun da hizmetkâr, suallerime cevap vermeye mezun olmadığını küstahlığı ile beni iterek savuşsun.

Beynim hâlâ dönüyordu. Öyle adi bir mahlûktan uğradığım hakareti hazmedemiyorum. Arkasından saldırmak istedim. Lâkin onun genç bacaklarına benim ihtiyar adımlarımla yetişmek mümkün değildi. Kendi kendime bu acımı itiraf da beni ayrıca meyus etti. Aklımı başıma toplamaya uğraştım. Ne olursa olsun hiddete, heyecana mağlûp olacak dakika değildi. Kızgınlıkla Vortığın arkasından koşarak o mühim zamanda evden uzaklaşmak budalalıktı. Üst katta cinayet kokan bir vak'a oluyordu. Şimdi bütün dikkat ve zihnimi onu anlamaya hasretmekten gayri bir şeyle meşgul olamazdım... Feryatlar kâh etten et koparılır gibi, ruhdan kaynayan bir acılıkla fışkırıyor, kâh ezgin bir inilti ile incele incele sönerek muzdaribin artık son nefesini verdiği zannını uyandırıyor.

Yukarıda cinaî bir sır dönüyor. Artık buna hiç şüphe yok. Ermeni bu sırrın açıklanmasına mezun olmadığını söylemekle hakikati anlatmış olmaktan ziyade onu ehemmiyetini ihsas etti... Yukarıda, macera sahiplerinden başka kimseye açılmıyan bir şey oluyordu.

Hizmetkârın dönüşünü beklemek için evin giriş yerinden bir yere ayrılmıyordum. Ben girişyerini heyecanlı adımlarla aşağı yukarı arşınlarken merdivenden birinin indiğini gördüm. Yanına koştum. Eleni mutbağa gidiyordu...

Hemen çalyaka ederek meraktan boğazımda sesimi düğümleyen gıcıklar içinde:

— Eleni ne var?

— Bir sey yok...

— Bir şey yok olur mu? Bağırın kim?

— Anlıyorsun bu ses bir kadın sesi?

— Evet bir kadın sesi fakat niçin bağırıyor?

— Göğsü içerde sancı var...

Eleni diğer suallerimin önünden kaçarak mutbağa girdi. Birşeyler ısıtıyor. Birşeyler kaynatıyordu...

Bu sancı sözünün sümmettedarik bir yalan olduğu besbelliydi. Bu alelâde bir sancı olsa Vortiğin bunu saklamasında ne mana vardı? Kör Eleni kerhane işlerinde kaşarlanmış bir karı olduğundan bu cinai sırrı derhal bir sancı dubarasiyle örtüp geçti. Genç ermeni böyle ani bir yalanı beceremedi.

Ne yapayım? Hakikati nasıl anlatayım? Vortiğin dönüşünü bekliyordum. Bakayım ne halde ve yalnız mı dönecek? Bütün tabanlarının kuvvetiyle koşmuş olmasına rağmen bir türlü gelmiyor. Eleni elinde buharı tüten bir sıcak kâse ile mutbaktan çıktı. Merdivene saldırdı. Benim gittikçe heyecanı artan meraktan gözlerim karardı. Saniyeden saniyeye kendimi kaybederek dünyayı görmez bir hale geliyordum. Ne olursa olsun, dedim, karının arkasından merdivene atıldım. Saklanan şeyi mutlak görmeğe azmettim.

Rum hizmetçi yolumu kesmeğe uğraşarak büyük bir yaygaraya başladı. Fakat mücadelede galebe ederek mer-

divenin üst başına fırladım. Heyecandan âdeta gençleşmiş atikleşmişim. Hiç bir engel dinlemeden cinayet odasına kadar gidecektim... Çünkü yaralı hâlâ ölmemişti. İniltisini şimdi daha yakından duyuyordum.

Kopan gürültüye odalardan bir kaç kişi koştu. En ön de pijamasının altında koca göbeğini çalkalayarak Şemi geliyordu. Ötekilere çekilmelerini işaretle yalnız kendisi önüne koştu. Onun da hiddetle karışık bir şaşkınlıkla kaşları çatılmış, rengi atmış ve hafifçe dudakları titriyordu.

İri vücuduyla karşıma gerilerek:

— Nereye?

— Cinayet vukuu bulan odaya kadar gideceğim...

Esmer suratında cebri bir tebessüm göstermeğe uğraşarak:

— Oh, cinayet? Nereden buldun bu korkunç kelimeyi?

— Ben kelime bulmadım. Olanı izah ediyorum. Önümden çekil, inleyerek can verenin yanına gideceğim.

— Giremezsin...

— Girerim...

— Kiracının izni olmadan ev sahibi eve giremez. Buradan öteye bir adım atmama müsaadem yoktur...

— Böyle müstesna anlarda girer...

— Bu müstesnalık nereden geliyor?

— Çünkü içeride bir kadın ruh teslim ediyor...

— Edebilir, sana ne?...

— Ne demek? Hepimiz bir çatı altında oturuyoruz. Burada vuku bulan bir cinayetten ben de mesulüm. Zabıta yarın benden hesap soracaktır... Bir şey bilmiyorum demekle yakamı kurtaramam... Çünkü buna kimse inanmaz... Acı feryatları duydun da niçin anlamaya koşmadın? Niçin karakola haber vermedin? demezler mi?...

— Emin ol dostum cinayet yoktur.

— Ya bu hal nedir?

— Tekrar ediyorum cinayet değil... Bilâkis büyük bir iyilikte, insaniyette bulunuyorum... Büyük bir hayır işliyorum...

— Madem ki hayırlı bir iştir benden niçin saklıyorsun?

— Cinayet olmamakla beraber bu iş bir ailenin saadetine, felâketine taallûk eden mühim bir sırdır. Kendime ait olmadığı için ifşasına mezun değilim...

— Bu ağızlarla bu gece beni karşınızdaki savamazsınız ne olduğunu mutlaka anlayacağım... Şemi bey mutlaka...

— Mutlak.

— Evet...

— Anlatmazsam ne yapacaksın?

— Merkez komiserine müracaatla bizim evde gizli bir cinayet vuku bulmakta olduğunu haber vereceğim. Benden sakladığınız şeyi bülbül gibi zabıta memuruna söylemeğe sizi mecbur edeceğim...

— Böyle şey yapmazsın. Sen namuslu, vicdanlı bir adamsın...

— Namuslu, vicdanlı olduğum için bunu yapacağım. Şemi bey acayip yüz buruşturmalarıyla bir müddet dalğın durduktan sonra:

— Baba Selâh, namuslu, vicdanlıyım diyorsun...

— Evet, diyorum. Bundan şüphe mi ediyorsun?

— Bu şatafatlı sözlerin lüzumlu lüzumsuz yerlerde ağız dolusu bir gururla savurmak kolaydı. Fakat ispat etmek lâzım gelince?

— İspat lâzım gelince ederim...

Şemi deminkinden daha derin, daha uzun bir düşün-ceden sonra:

— Peki bu hususta seni tecrübe etmek isterim razı mısın?

— Bence tecrübeye lüzum yoktur. Fakat madem ki böyle arzu ediyorsun. Razıyım. Hazırım...

— Bu sırrı öğrenince senin de üzerine, insanlıkça bir vazife düşecek... Bu vazifeyi üzerine alman şartıyla sana işi açabilirim.

— Yapabileceğim bir şey mi?

— Pekalâ yaparsın...

Bazen kaderi, insanı bir uçurum gibi çeker. Adamın basireti bağlanır... Dili tutulur... İtirazına kendinde kuvvet bulamaz... Büyük bir teslimiyetle bu cazibeye atılır.

İkimiz de bir müddet sustuk. İçimde derece derece büyüyen merak teneffüsüne zorluk verecek kadar ciğerlerimi şişiriyordu...

Nihayet Şemi, beni ilk defa görüyormuş gibi derin bir dikkatle gözlerini yüzüme dikerek:

— Teklifimi kabul ediyor musun?

— Namusa uygun olmak şartıyla ediyorum.

— Bu cihetten emin ol diyorum... Biraz bekle... Şimdi gelirim.

Dedi. Odalardan birine yürüdü. İnilti hâlâ fasılalı sağanaklarla devam ediyordu. Şemi bir kaç dakika sonra yine yanıma gelerek:

— Buyurun şu odaya... Birer kahve, sigara içelim... Seni asıl sır sahibiyle görüştüreyim...

Sır sahibi, ooo, iş gittikçe tuhaflaşıyor... Bu garip sırrın Şemi'den başka bir de meşru sahibi mi var?

— 9 —

Beş altı dakika sonra Şemi uzun boylu zayıf bir delikanlı ile beraber odaya geldi. Evvelâ onu bana iâşretle:

— Salim İzzet Bey...

Ve sonra beni ona göstererek:

— Ev sahibimiz Salâh Efendi.

Diye güya ikimizi birbirimize tanıttı. Lâkin bu çifte ısım bana hiçbir hüviyet söylemedi. Zatı bence tamamiyle meçhul herhangi bir Salim İzzetle karşı karşıya idim.

Kadir olabildiğim bir dikkatle Salim İzzeti süzüyordum. İri fakat sönük mâli hülyalı iki göz, çalılık derisinin inceliği çene kemiğinin girinti, çıkıntılarını canlandırıyor.

Gençliğine rağmen şakaklarında çukurlar görünüyor... Burun kalakları geniş ve ziyade kabarık, bu, soluk yüz üzerinde kaşlarının iki geniş kıvrıntısı hazin bir heybet alıyor. Dudaklarının üstünde bir çimdik bıyık, dişler muntazam... Sinirli, kuruntulu, azgın şehvetinin zebunu bir delikanlı.

Onu ben böyle keşfettim. Şemi ile hacıdan, hocadan adamlar görüşmez ya... Bu geceki kadın feryatlarının şehvani bir macera dolayısıyla koptuğuna da hiç şüphem kalmadı.

Sırrı örten perde sahibinin eliyle şimdi karşımda kaldırılacaktı... Salim İzzet bey yorgun, mütereddit endişeli bir bakışla dalgın durmakta iken Şemi böyle vakaların piri, ustadı olduğunu gösterir bir cerbeze ile:

— Sana açacağımız sırrın ifşasıle üzerine düşecek insanî vazifeyi ifaya söz verdin değil mi Salâh Efendi?

— Evet verdim. Lâfımı geri almam...

— Biz de mühim bir aile sırrını namusuna tevdi ediyoruz.

— Korkmayınız. Söleyiniz...

— Karşıkı odada bağırان hanım beyefendinin validesidir...

— Ne oluyor? Üzerinde ıstıraplı bir ameliyat mı yapılıyor?

— Doğuruyor...

Zihnim birden alt üst oldu. Salim İzzet bey lâakal otuzunda var, onun validesi en aşağısı ellisine yakın bir kadın olacak... Bu yaşta doğuranlara ender olarak tesadüf edilebilir diyelim. Fakat bu yaşlı hanım niçin evinde rahat rahat doğuramıyor da bu pek tabii hâdiseyi bu-

rada feryatlarını boğarak esrar içinde gömmeğe uğraşılıyor? Yaşının geçkinliğine rağmen acaba babasız mı doğuruyor? Böyle de olsa ihtiyar bir kadının bu pek elim sırrı oğluna açmağa mecbur kalması ve delikanlının bu müthiş faciayı gizli tutarak yardım etmek zorunda bulunması... Ana oğul için de hazmı kabil olmayan ne korkunç bir felâket!...

Aile dramının birinci perdesi açılıyor.

Aktörlerden ikisi karşımda, en mühim sanatkâr da içeride inliyordu. Bu hakiki mevzuun daha başlangıcında idim. Bakalım daha neler duyacak, neler işitecektim. Bu esrara vakıf olmakla neden ben bu vak'a kişilerine karışmış oluyorum? Seyircilikten yavaş yavaş kendimin de sahneye çıkacağımı düşünerek hafif bir heyecan duyuyordum... Pek namussuzca bir maceraya benzeyen bu işte benim namusumdan yardım istemesine de şaşıyordum.

Bir aralık üçümüz de acaip bir duraklama geçirdik. Açılacak sırrın derinliğini iskandil eder gibi karşımdakilerin ikisi de göz göze geldiler. Fenalığı bana ağır ağır açmak, hazmettire, hazmettire yutturmak için durgun bakışlarla konuşuyor gibiydiler. Nihayet Şemi samimi bir bakış ve tatlı bir sesle:

— Azizim Salâh, hakiki dramlar sahnelerde oynananlar değil, aileler arasında örtülü kalanlardır. Madem ki, şartımızı kabul ediyorsun, sana her şeyi açıkça anlatacağız. Alemdir bu, her türlü vakalar olur. Gafil olmayan hiç bir şeye şaşmaz. Şimdi bizi iyi dinle..

Titrek sesle cevap verdim

— Dinliyorum...

— Karşımdaki bu Salim İzzet bey memleketimizde milyoner tanınmış meşhur İzzet Dinarî efendinin oğludur... Bu doğacak çocuğun Dinarî efendiden saklanması lâzım geliyor..

— Acaba şey. Efendi karısının gebe olduğunu bilmiyor muydu?

— Hayır bilmiyordu..

— O halde çocuk salimen dünyaya gelirse ne yapacaksınız? Masumu yok mu edeceksiniz?

— Neuzibillah böyle bir cinayeti irtikâb etmeyeceğiz.. Çocuk yaşayacak, fakat aile namını taşımayacak..

— Niçin çocuğu babasından gizliyorsunuz? Niçin zavalı milyoneri babalık şerefinden mahrum ediyorsunuz?..

— Suallerinde şimdilik bu kadar ileri varma. Yavaş yavaş, sonra her şeyi anlarsın...

— Ben ne sebeple, ne suretle bu işe karıştırılıyorum?

— Daha maksada intikat edemedin mi?

— Hayır..

—Çocuğu sana teslim edeceğiz..

Ben oturduğum yerden hayretimden eski mektep çocukları gibi öne geriye sallanarak

— Ne münasebet? Bu nasıl olur?

— Pek âlâ olur. Milyoner zade züğürt bir çocuk değildir. Gelir gelmez kucağınızı kendi ağırlığınca para ile dolduracak..

— Evimizde gebe yok. Konu komşu bu çocuk nemizdir? Nereden çıktı, demezler mi?

— Adam sende, düşündüğün şeye bak. Ona bin türlü kulp takılabilir. Sana çocuk değil on bin liralık bir irad veriyoruz. O da namusundan, vicdanından binaenaleyh ço-

cuğa iyi bakacağından emin olduğumuz için.. Bir devlete konuyorsun. Böyle şeye nazlanılır mı? Böyle bir saadet kuşunu yuvasına kim kabul etmez?

İçimden

— Zavallı saadet kuşu, ana baba şefkati görmeden alle ocağından bir kedi yavrusu gibi harice atılıyor...

Diyordum..

Bu birdenbire ne kabul ve ne de red edilebilir bir teklifti. Çok düşünmek ve ailemle istişare etmek lâzımdı. Fakat yazık ki, ben bu çapraşık işin ne olduğunu bilmeden kabule söz vermiştim.. Bu, benim sade aklımla anlaşılır, halledilebilir bir dâva değildi...

Bana belediyenin kadro harici isimsiz bir çocuk verecekler. Kucağımı para ile dolduracaklar. Kimseye boş yere para vermezler. Sonradan kimbilir başıma ne belâlar çıkacak..

Bunda pek o kadar büyük bir namussuzluk görmüyorum. Fakat öncesi ve sonu karanlık duran bu meselenin şeklini pek karışık buluyorum. İzzet Dinarî efendinin çocuğu kendisinden niçin saklanıyor? Acaba ortada karışık bir miras meselesi mi var? Varisler meydana yeni bir zürriyet çıkarmak mı istemiyorlar?... Haydi onlar böyle bir entrika çevirmek melânetinde bulunsunlar, gebe kadın doğacak çocuğun isimsiz olarak aileden kovulmasına nasıl razı oluyor? Bir cinayet işler gibi sesini kısarak, şöhreti temiz olmayan yabancı evlerde doğuruyor?

Ben sağlam, pak bir işe girmiyorum. Allah encamını hayır eyleye. Karışık sır gittikçe zihnimde dal budak salmaya başladı. Sonra maruf ve zengin İzzet Dinarî efendiyi düşündüm. Bu zat seksenlik var. Efendinin hâlâ zürriyete hizmeti bence şüpheli. Fakat o yaşta ihtiyarların çocukları olması büsbütün olmaz bir hâdise değil. Emsali çok var.

Ben meselenin bir aydınlığa çıkar tarafını aradıkça bütün bütün meçhulün karanlıklarına dalıp bunalıyorum.

Bana bir düziye kahve, üstüne çay, çay üstüne kahve sigara ikram olunuyor. Şemi ile Salim İzzet ağrı çeken hanımın halinden haber almak için aralık aralık dışarı çıkıp çıkıp odaya geliyorlar.

Bana kucak dolusu para getirecek zavallı çocuğun dünyaya çıkmasını bekliyoruz. Şimdi kadının kurtulmasından ben de hemen ötekiler kadar alâkadarım. Kısmetli çocuk. Paradan başka bizim eve acaba daha neler getirecek? Kaynanam bu işe çok memnun olur. Çünkü her gün yavrunun kaynayacak südünden bir bardak olsun çalar. İçer fakat karımla kız kardeşim ne diyecekler?.

Bir aralık İzzet Salim beyle odada ikimiz kaldık. Milyonerin bu genç vârisi surat çatık gözler dalgın mütemadiyen ağzına getirip götürdüğü iki parmağının arasındaki sigarayı tüttürerek odayı dumana boğuyordu.

Aramızdaki yabancılık boşluğunu doldurmak için isteksiz bir iki şey konuşmaya uğraştık. Hemen lâkırdı yine söndü. Karşı karşıya bir konuşma imkânı uyandıramadık. Ne ben onun meşrebini biliyordum ne de o benim zevkim ahlâkımı. Ne konuşacaktık? Fazla olarak hâl ve mevki de hiç bir tatlı konuşmaya müsait değildi.

Bu işin ucunda bize para vardı. Fakat bu meçhul bir felâketle karışık meş'um bir kazanç gibi görünüyordu. Parayı bedava almayacak, kimbilir ne dertlere elemelere uğrayacaktık.

Başıma büyük bir lûtf şeklinde açacağı bu maceradan dolayı Şemi'ye kızıyordum. Fakat kapana tutulmuş gibiydim. Herifin arkasından biraz söylenmek için dedim ki; Bu Şemi bey ne tuhaf adam. Tutturduğu mesleğiyle

söz arasında, bazı iftihara kadar varıyor.

Yanlış bir şey söylemişim gibi Salim İzzet beni dik; kızgın bir nazarla süzdükten sonra:

— Şemi bey tuhaf değil pek ciddi, iyi bir adamdır. Mesleğiyle iftihadı hakkı vardır.

Birdenbire yüreğimde bir tikslenme kaynadı. Ne demek? Her diyarda nefret edilen böyle sanatlar artık aramızda makbul, muteber bir meslek mi telâkki edilecekti?

Kendimi tutamıyarak

— Beyefendi af edersiniz. Ya sizin fikrinizi benim kalın kafam almıyor veyahut ki benim söylediğimi siz anlamıyorsunuz dedim.

— Merak etmeyiniz anlıyorum; anlıyorum. Eski kafaların idrakine sığmıyacak bazı yeni fikirler vardır... Söz işte burada çatallaşıyor. Siz azıcık ileriye gitmeden ben biraz geriye gitmeden mümkün değil birbirimizi anlayamayız.

— Ben zannediyorum ki Şemi beyle müşerref olalı eski mevkide değilim. Çok ilerledim.

— Size belki öyle geliyor ama affedersiniz hâlâ yerinizde sayıyorsunuz.

— O halde lütfen siz biraz gerileyerek şu yeni hakikati bana anlatınız.

— Şemi bey eski zihinlerin kavrayamayacağı büyük bir admadır.

— Bizde büyük adam deyince ekseriya yerini beğenmiş bal kabağı gibi enine boyuna serpilmiş dev cüsseli kimseler anlaşılır.

— Vücut büyüklüğünü kasdetmiyorum.

— Aramızda başka türlü büyük adam pek göremiyorum. Bu tâbiri Şemi gibiler hakkında kullanmak küfür-

dür. Bu iddiam katidir. Hiç bir zaman sözümden dönmem. Ve dünyada hiç bir mantık ve kuvvet te döndüremez.

— Şemi beyi siz yanlış anlamışsınız. Fikrinizi düzeltceğim.

— Teşekkür ederim.

— Bu zat bu akşam beni büyük bir felâketten kurtarıyor.

— Büyük bir ücretle.

— Peki amma ben milyon versem onun bana ettiği iyiliği bir başkasına yaptıramam. Çünkü esrar içinde esrar var. Böyle zamanda kime açılabilirsin? Namussuz, dolandırıcı adamları böyle mühim bir aile sırrına ortak ettin mi sonra seni yiyim yeri yaparlar. Sırrı ifşa edecekleri tehdidile yoldukça yolarlar. İşte Şemi böyle işlerin ehli dir. Parayı bir keré alır sonra bütün namusu ile; vicdanı ile hareket eder.

Aman Allahım neler duyuyorum. Bilmem nasıl bir mel'anet ve entrika ile bütün aile hukukundan mahrum bir masumun aleyhindeki caniyane desiselerin namuskârane idare olunduğunu işitiyorum.

Hayretten, nefretten gözlerim büyüdü. Ağzım açıldı; bu küstah felsefenin cüretkâr filozofuna baka kaldım. Salim İzzet bey sinirlerimin ıstırabını, dimağımın isyanını anladı. Elindeki sigaranın külünü ağır bir düşünce ile таба silkerek bana baktı.

Hazin bir gülümseme ile

— Başka başka zamanların adamlarıyız. Aramızdaki farklara, ihtilâflara ne şaşmalıyız ne kızmalıyız. Anlaşmalıyız. Sessiz meyus kaldığı yerde mazi susmalı; istikbali dinlemeli. Ben eski zihniyetle yenisinden ve Şemi beyin insaniyetinden hususî vaziyetlerde; gizli meselelerdeki maharetinden bahsetmek istiyorum.

— Affedersiniz hususî vaziyetle gizli mesele tâbirinden bir şey anlayamadım.

— Efendi bir takım beledi ve medeni meseleler; işler vardır ki bunlar hayatımızda büyük bir yer tutarlar. Mühim bir rol oynarlar. Fakat hepimizin mağlûbu ve zayıf olduğumuz bu işlerden bahsetmek gayetle ayıptır. Ve bunları idare eden adamlar âlem nazarında ayıplanır ve mel'un olurlar. Meselâ umumhanecilik pek menfur bir sanattır. Bundan yavaş sesle bahsederiz, fakat ihtiyaclar sırasında fırınlardan sonra umumhaneler gelir. İnsaniyet manen iğrenir görüldüğü bu yerlere maddeten o kadar düşkündür. Kalben o kadar bağlıdır. Bir umumhane müdürünün vazifesi insaniyeten bir hastahane bir tımarhane idaresinden pek yarılmaz. İnsanlar hasta, deli oldukları gibi şehvet hırsı ile malûdürler. Hastalık, cinnet nisbeten mahduttur. Fakat bu öteki marazın saldırısından kurtulan hemen bir fert yok gibidir. İnsaniyet baştan başa bunun istilâsı altındadır. Umumhaneci müşterisine bir ücret mukabilinde oda, yatak; kadın tedarik ediyor. Ve onu mümkün olduğu kadar memnun etmeye uğraşır. Onun insaniyete bu büyük hizmeti için menfur, ayıp sayılıyor? Her medeni memleket nüfusunun mikdarı nisbetinde böyle evlerin açılmasına müsaade ediyor. Çünkü bu bir ihtiyaçtır. Bu sanata hiç tenezzül eden olmasa hükûmet böyle evleri idare edecek kimseler bulmaya ve belki de yetiştirmeye mecburdur. Umumhaneler kaldırılırsa cinayetler aile faciaları artar. Kanlarının ateşini söndüremiyen azgınlar oraya buraya saldırırlar. Bahçelerde viranelerde sokaklarda açık rezaletlere şahit oluruz. Hakikat bu merkezde iken geçenlerde vilâyetlerin birinden bir patron istenildi. Ortalıkta bir hiddet; bir nefret bir istikrah tufanıdır patladı. Kıyamet koptu.

Kendimce bu, riyakârlıktan; cehaletten ve basit görüşlerden doğan düşüncesiz patırtıdan başka bir şey değildir. Bugün umumhanelerde asrî, sıhhî, fennî, medenî, terbiye-vî idareye muktedir patronlar bulunsa fena mı olur? Meselâ öyle bir patron ki evinde silâhlı müşteri kabul etmiyor; içkiye müsaade vermiyor. İçeriye hasta müşteri almıyor. Sermayelerini bütün illetlerden uzak tertemiz bulunduruyor. Evde her bir şey onun mesuliyeti altında cereyan ediyor. Böyle bir istek ve temenniye karşı kızıyor isyan ediyoruz. Niçin? Çünkü bu doğru şeyi rezalet telâki edecek karar fikren düşkünüz. Bunu ayıp sayıyoruz. O halde mubah olan hangisidir? Bırakalım müşteri silâhı ile gelsin; sekiz on kadehten sonra çeksin vursun. Dışarıdan hastalık getirsin. İçerden onulmaz dertler alsın götürsün.

Bu sanat için hastabakıcılar gibi direktörler yetiştirmek ayıp değil lâzımdır. Ve Anadolu da buna her şeyden ziyade muhtaçtır.

Neler duyuyorum bu bir kaç saatin içinde, yaşadığım seneler kadar bir ömür daha geçirdim. Çünkü yaşımın bu senesine kadar, kerhaneciliğin bu derece hayırlı ve insaniyete faideli bir sanat olduğunu bilmiyordum. İşitmemiştim. Pek o kadar samimî ve tatlı söylüyor ki bu nevi patronluk için bir müsabaka açılrsa bir kabul istidası ile insanın hemen müracaat edeceği geliyor.

Şimdi ikimiz de sustuk. Derin bir dikkatle bakışıyorduk. O bana fazla açılmış olmaktan fazla pişmanlık duyuyor gibiydi. Ben, bu kadar methedilen sanattan kendime bir şey bulaştırmaktan titriyordum.

Nihayet Salim İzzet bey

— Şemi beyden sonra size de teşekkür borçluyum. Çünkü tabii bir ücret mukabilinde, fakat doğacak çocuğu bir baba gibi büyötmeye söz veriyorsunuz.

Teşekkür ve hizmette beni Şemi'ye muavin yaparak suratıma bir avuç çamur sıvadı.

— 10 —

Bu teşekkürle karşı teşekkür mü edeyim isyan mı? Bunu düşünürken karşıki odadan acı bir feryattır koptu. Sonra ev birkaç dakika derin bir sükûta vardı ve arkasından Şemi oda kapısından görünerek:

— Beyefendi müjde, hanımefendi kurtuldu. Bir oğlumuz oldu.

Bu müjde kime veriliyordu? Oğlumuz? Artık o hepimizin bir parça oğluydu.. Çok babalı fakat hakikatte hiç bir baba namına nisbeti olmayan bu kötülenen çocuğun dünyaya gelmesinden sevinecek veya yerinecek biri varsa o da bendim. O bir saadet; yahut felâketse benim zavallı başım ageliyordu. Hanım efendi kurtuldu. Galiba derde artık ben tutuluyordum.

O aralık sokakta bir otomobilin ejderha nefeslerinden sonra evin içinde küçük bir gürültü daha oldu. Önce silindir şapkalı koca bir herif, arkasında elinde iri bir çanta ile Vortik odadan içeri girdiler.. Bu herif bir Ermeni ebe imiş. Aman ne meşe yarması korkunç bir ebe.. Çocuk doğmak değil, haşa minelhuzur insanın çışı gelse bunun suratını görünce geri kaçar.

Telâştan dili dolaşarak Vortik

— Efendim mösyö lo doktoru devletli hanelerinde bulunamadım. Genç hizmetçi Miryam'ı buldum. Efendim nerededir? deyi sorduysam, o nerede olur? Yine çocuk doğurtmaya gitti. Sanırsın ki bu aylarda bütün İstanbul kuluçkadadır. Doğuran doğurana deyi cevap etti. Sekiz yere telefon ettik .Vay babasının canına.. Doktorumuzdan cevap almak mümkün değildir Bundan çıkmış öteye gitmiş. Ondan çıkmış daha öteye varmış.. Nihayet efendim sekiz

telefon borusuna üflediysek; seksen kapının çingırağını çektiysek zahmetimiz boşuna gitmedi... Doktor Bartamyan'ı kökünden yakaladık. Akoşörlük kazançlı sanattır. Bu dünyada her işin bir tatili vardır. İşte yalnız bu iş durmaz işler...

Doktor

— Haydi oğlum sus ol artık; git işine.. Biz buraya lâf etmeye gelmedik. Hemen vazifemize başlamalıyız.

Şemi bey

Doktor size zahmet verdik.. Çok teşekkürler ederiz.

Doktor

— Durunuz bakalım efendim, daha teşekkürün yeri yoktur.

Şemi Bey

— Efendim teşrifinizden biraz evvel bir oğlumuz oldu. Bu müjde karşısında ağzı bir müddet açık akıldıktan sonra Bartamyan bir haykırış salıverdi:

— Ne deorsun efendim.. O iş oldu bitti?

Şemi

— Evet kurtuldu...

Doktor

— Eh işte vallahi buna memnun oldum amma fevkalâde memnunluk duydum.

Şemi

— Eksik olmayınız.

Doktor

— Çocuğumuz anamızın cinsindendir. Babamızınkindendir?..

Şemi

— Oğlan...

Doktor

— Vay kerata. Ben gelorum diye duyduysa altık içer de oturmadı korkusundan hemen dünyaya çıktı.

Şemi

— Evet, evet sizden ve hele çantanızdaki denür âletlerden korktu da dışarı fırladı.

Doktor

— Demek ayaklarım kademli geldi?

Şemi

— Evet ayağınız uğurlu geldi. Zavallı kadın uzun zaman ve çok şiddetli ağrılar çekti. Pek zor kurtuldu.

Doktor

— Madem ki burayacak geldim. Valideyi ve çocuğu bir kere göreyim. Yeni doğuran lohusa büsbütün kurtulmuş değildi: Verecek tıbbî, gizli «konsey»lerim vardır.

Şemi Bartamyan'la beraber odadan çıktı.

Doktorun ehemmiyetlice bir vizite hak etmek için gösterdiği bu fazla gayrete biz Salim İzzet beyle gülüştük.

Salim İzzet bey

— Yaban adamı gibi iri yarı bir herif. Bu nasıl akoşör olur?..

Ben

— Ayı pençesi gibi elleri var.

— Fakat gayet meth ederler. Mahaza ben şöhretinin bir kısmını da şarlatanlığına atfediyorum.

— Ben de öyle görüyorum. Doğuracak kadın ölürse Allah öldürmüş olur. Kalırsa, doktor kurtarmış sayılır.

Biz böyle konuşurken Şemi ile doktor döndüler. Doktor reçete yazmak için kâğıt kalem hazırlarken çene-bazlıktan da geri durmıyarak

— Evet efendim çok sıkıntı çekmişler. Zavallı kadın ziyade yorgun düşmüş... İlk öncem «Prezantasyon, pelviyen dü, an avan» olmuş... Yâni çocuk bacadan ve arka

önde olduğu halde gelmiş.. Soram uğraşırken ebe hanım bu ozisyonu kaçırmış. «Brezantasyon dö le ol gos» yâni yavru sol kolundan gelmiş.. Çok türlü işler olmuş. Ne isem ben bunda olaydım hanımı o kadar bağırtmazdım. Çok şükür, çok şükür, gebe kurtuldu ya biz ona bakalım. Çünküm ebe hanımlar bazen öyle işler ederler ki ne diyeyim artık ötesini hiç dimesem daha iyi olur.

Salim İzzet örtülü bir alay tarzında

— Doktor sizi çok methediyorlar. Mesleğinizde birinci imişsiniz.

— Eksik olmasınlar. Bu güne dek binlerce karı doğurtmuşum. (Şahadet parmağıyle orta parmağını birbirine yapıştırıp göstererek) bu ikisini haddim olmıyarak delikten içeri koyuncak kapalı yerde ne var ne yok «hıp» dey-i ağnarım. Lohusamız pek gençtir zannederim yirmisinde yok. İlkidir de gayetle «Nevroz» yâni asabî bir kadındır da.

Doktorun çenesiyle beraber reçetenin üzerinde kalem tutan eli de oynuyordu. Fakat benim zihnim fena halde karıştı. Salim İzzet beyin validesi henüz yirmi yaşında olmasın? Acaba yanlış mı anladım? Hayır. Koca doktor kalın lisaniyle kelimeleri öyle birbirinden ayırarak söylüyordu ki böyle kuvvetli, gobat bir hece karşısında hiç bir kulağın yanlış anlamasına ihtimal yoktu.

Çocuğu aileye karıştırılmayacak lohusa hanımın yaşı yirmiden az olduğunu öğrenmekle, bir yeni muammanın daha içine girmiş oldum. Efendi seksenlik, hanım on sekizlik. İşte bu iki malûmdan keşfedilecek bir meçhûl var:

Çocuk kimin?

Hanım kasaplık buzağı doğuran inek gibi yavrusunu bırakıp gidecek. Bu çocuğun İzzet Dinari efendinin sulbü ile hiç bir münasebeti yok. Bu kat'iyen onun vârisi değil.

Doktor reçetesini bitirdi. Hakkında bir çok tavsiyelerde bulunarak ilâçların kullanış şeklini anlatırken ben hep bu gizli doğurma bilmecesinin karanlık cihazlarını keşfe uğraşıyordum

Çocuk kimin?

İzzet Dinarî efendi çok ihtiyar, fakat kendinde aşılama kudreti kalmamış olduğunu bilemeyecek kadar bunamış olmalı ki fuzulî baba yapmağa muvaffak olamayacakları için bu gizli dolap dönüyor.

Çocuk yabancidan, buna şüphem kalmadı. Bu gizli doğurmadan ihtiyar Dinarî'ye hiç bir şey sezdirmeyecekler. Fakat üvey anasının bu vicdan yakıcı hiyanetine Salim İzzet nasıl tahammül ediyor? Oh, hayır tahammül değil, bu namus lekesinin kapatılması için bütün ruhu ile ona yardım ediyor. Aklıma öyle şeyler geliyor ki.. İnsanlığım-dan sıkılıyorum, derin bir mel'anet kuyusunun önündeyim. İçine bakmak istemiyorum.

Lohusa döşeginde iki gün yattıktan sonra genç kadını kapalı bir otomobil ile götürdüler. Ağzında bir emzikle kundağı bize teslim ettiler. Kucağımızın para ile dolacağı hususundaki vaatleri tepemizde oynanan pokerin blöfleri gibi boşa çıktı. Şimdilik her ay bu miktar verileceği teminatıyla elimize elli lira tutuşturdular.

Kaynanam paranın bu kadarına da çok sevindi.

— Bir damla çocuk. Günde kaç okka süt içebilir. Ben hesap ettim. Yevmiye bir buçuk liradan fazla düşüyor... Yarım lirasını masuma sarf etsek ötesi bize kalır. Böyle zamanda bu kadar bir irat alabilmek için kaç bin liralık bir akara mâlik olmalı. Siz yavruyu bana veriniz emziğine, bezine her şeyine ben gül gibi bakarım. Kaç tane ço-

cuk büyüttüm. Buna mı bakamıyacağım? Evlât yetiştirilmesi Allaha ibadet ve kullara büyük bir iyliktir. Kimin tohumu olursa olsun.. Neme lâzım benim. Rabbim can verip bu meleği dünyaya göndermiş ya.. Ötesi bizim nemize gerek.

Kaynanam yalan söylemiyordu... Evdeki kadınların içinde çocuğa en iyi bakacak o idi. Bu işteki günah ve tahahı olsa olsa insafsız işe memurları gibi masumun sü-tünü yarı yarıya paylaşmak olabilirdi.

Çocuk bize Abdullahın oğlu Hikmet künyesi ile teslim olundu. İş biraz hokkabazlık acelesine getirildi. Tâyin edilen elli lira aylık sözden ibaretti. Bu ücreti vermedikleri günü biz ne diye ve kimden ne dâva edecektik? İnsan evde büyümüş bir kedi yavrusunu bile götürüp sokağa atamaz. Biz bir kere çocuğa kendi oğlumuz gibi ısındıktan sonra ondan ayrılmayacak, ücreti verilse de verilmese de bakmağa mecbur olacaktı. Bizim bu saflığımızı, yumuşak yürekliliğimizi keşfettiler sanırım.

Bir milyonerin künyesine kaydedilmesi lâzım gelen bir çocuğa kendi kıt kanaat nafakamızdan bir hisse ayırmak, bilmem bu gülünecek veya ağlanacak bir şey miydi?

Ailece bir odaya toplandık. Kaynanam kucağındaki kundağı

— Kış... kış... kış...

larla sallıyarak ortaya çıktı. Hep birer defa yaklaşıp yavrunun kıpış kıpış gözler, buruş buruş mini mini dudacıklarla meme arayan masum yüzüne baktık. Kaynanam gözlerini kundaktan ayırmayarak

— Vallahi kendim doğurmuş gibi bu masumcağıza ısındım.

Ben

— Hanım nine sen artık doğurabilir misin?

— Canım söz bir kere ağzımdan öyle çıktı. Farzediniz ki kızım doğurmuş olsun. Yavrucağızı anasından nasıl ayırdılar bilseniz. Aklıma geldikçe yüreğim kan ağlıyor.

Ben

— Nasıl ayırdılar?

Kaynanam

— Kundağı alt kata götürüp bize teslim ettikten hemen bir çeyrek kadar sonra tekrar yukarı istediler. Ben de artık yüzümü kızdırarak hizmetçinin arkasına düştüm. Lohusanın odasına çıktım. Bilmem nasıl oldu. Bir şey demediler.. Lohusa öyle genç, öyle güzel ki şaşıra kaldım. Resim, Resim... Lokman hekim bunu görse kimseye tavsiye etmeden hemen kendisi «hap» diye yutar. Allah övmüş yaratmış ne kaş, ne göz, tarif edemem. Lohusalık rahatsızlığıyla biraz rengi solmuş. Hani ya, çiçeklikte gül nasıl solar... Vallahi öyle. Bu solgunluk da yüzüne başka bir güzellik vermiş. Hem de pek terbiyeli taze.. A, nekadarsa kibar karısı. Birdenbire beni görünce hemen yadırgayıp ta

— A, sen kimsin? Odama niye girdin? Gibi muamelelere kalkışmadı Hem çok zerafetli. Hiç sormadan benim kim olduğumu anladı.

Mahzun mahzun

— Hanım, dedi, bu çocuğa siz bakacaksınız değil mi? Ben de sesimi tatlılaştırarak cevap berdim:

— Evet, küçük hanım efendimiz.

O

— Sizin namusunuzu, insaniyetinizi, terbiyenizi çok methediyorlar.

— O kendi insaniyetiniz, terbiyeniz efendim.

— Hanım ayıplamayınız; dünyadır bu, insanın başına her türlü geliyor.

Kundağı kucağına aldı. Masumun yüzünden yana yana bir kaç defa öptü. Gözlerinden keder yağmuru gibi yaşlar iniyordu. Tesadüfen çocuk ta ağlamaya başladı. İkisinin de yaşı birbirine karıştı. Bilmem ki ne oluyordu. Bu ana oğul artık birbirlerini hiç göremeyecekler miydi? Allahım niçin? Tıkanırcasına ateşli ve elemli son bir öpüşle kundağı bana uzatarak:

— Ah hanım, yavrucuğumun yüzünü bana hiç göstermemeliydiler. Bir kere gördüm kanım kaynadı. Şimdi mini mini ağziyle nefes alan bu melek daha dün benim vücudumdan koptu. Canımdan ayrıldı. Kanındaki hararetini benim yüreğimin ateşinden aldı. Onu götür artık. Zaaflım bir kere daha galebe ederse burada kalırım. Bir yere gidemem. Bazı kimselerin gönülleri hoş olmak, namusları kurtulmak için bu iş böyle oluyor. İnsanların kanunlarındaki adaleti anlayınız artık. Benim, babasının ve diğerlerinin hâtâ ve günahlarının cezasını bu mâsum çekecek. Onu evvelâ Allaha, sonra size emanet ediyorum. Zavallılığı gelip görmek benim için bir cürüm. Onun için bir leke olmadığı günü yine gelip Hikmetimi böyle öpeceğim. Fakat hanım öyle bir gün tasavvur edebiliyor musunuz? İnsanların gaddar nizamları buna hiç müsaade ederler mi? Haydi, hanım haydi meleği uçur.

Kundağı hemen bağrına bastırarak kaçırdım. Arkamdan hüngür hüngür anası, kucağımda bingir bingir yavrusu ağlıyor. Ben de artık, göz yaşlarımı tutamadım. Sel revan içinde buraya geldim. Yedi gün lohusalığını tamamlamadan taze kadını otomobil ile aşırıdılar. Şimdi; bu ço-

cuk ağladıkça ben o kadar fena oluyorum ki anası da biraz ötede yaşlar döküyor sanıyorum. Bu nasıl sır? Nasıl esrar anlayamadım.

Kaynanam yine gözleri nemlenerek sustu. Biz dinleyenler hep müteessir olmuştuk. Hele oğlumla kızım, temiz, nezih, saf yüreklerinin kabarması ile, mendillerini çıkardılar. Mihriban da hıçkırıyordu.

Benim de içime bir ezginlik gelmedi dersem yalan söylemiş olurum. Çocuklarımin yürekleri yufkadır. Evde acıklı hikâyeler okunduğu zamanda bile ağlarlar. Fakat günahkârlığına hiç şüphe etmediğim bir kadının esrar içinde doğurup yavrusundan ayrılışına çocuklarımin temiz, namuskâr kalblerinin galeyana gelmesinde bir mânâ göremedim. Lohusanın karamsar oluşunun felsefesine evvelâ ben de aldandım. Fakat sonradan düşündüm. Eşi varken bir diğërinden gebe kalıp da sonra kanundan, kade-rinden şikâyet etmesi, bolşevik felsefesi besbelli işte bu olacak.

Galiba kanunla serbest evlenmenin çarpışması karşısında bulunuyoruz.

O teessürle hepimiz Hikmeti birer kere daha bağırmıza bastırdık. Bu küçük Hikmette büyük bir hikmet okuyorduk. Bir kadınla erkeğin günahlarından bir meyva doğacak, bu mini mini mahlûk çok dar bir zamanımızda bize ayda elli lira irad getirecek. Biz işlenmiş bir günahın nezriyle çöpleneceğiz. Şemi bey bu işe vasıta olacak. Biz ona muavin olacağız. Gitgide bizim bu gibi işlerdeki taassubumuz kırılacak. Her şey müselsel halkalarla birbirine zincirli. İşte hep bunlar masumun ismi gibi birer hikmet. Fakat biz ailece geçim kızağı üzerinde hangi yokuştan aşağı kayıyoruz.

Lohusa evden gitti. Çocuk bizim koynumuza girdi. Vaka tamamiyle örtüldü, unutuldu. Şemi'nin idarehanesi mu-
tad şeklini aldı.

Hikmetin babası kim? İhtiyar Dinarî'den karısının do-
ğumu neden saklanıyor? Genç validenin üvey oğlu ba-
basına karşı irtikâb edilen bu cürmün gizli kalmasına ni-
çin uğraşılıyor?

Müddeiumumiliğe taallûk eden bu suallere cevap
vermeğe doğrusu ben kendimi hiç mecbur bulmuyorum.
Ne olmuşsa olmuş bu cinayetten sapasağlam bir çocuk doğ-
muş. Bundan evvel ve âhır bizim için karanlık. Biz yav-
ruya kendi oğlumuz gibi bakacağız. Vazifemiz bundan
ibaret... Artık ötesini doğuran ana ile onunla sevi-
şen baba düşünsün.

Şemi bizim evde üç aylık ikametini doldurdu. Binaen-
aleyh biz üç yüz lirayı hak ettik. Ondan sonra evimiz bu
fena alış verişe sahne olmaktan kurtuldu mu? Ne gezer.
Asıl rağbet bundan sonra başladı. Biz evimizdeki yağlı müş
teriye güvenerek etrafa hayli borç etmiştik. Şemi hakikatin
tamamile farkında, esmer yüzündeki o ince, köpekleşen te-
bessümiyle elime üçyüz lira daha sundu. Çoluğumun, ço-
cuğumun yaşayışlarındaki tahammülsüz mahrumiyeti dü-
şünerek reddedemedim. Gittikçe zayıflayan namusumuzla
üç ay daha namussuzluğa karşı göğüs göğüse mücadele
edecektik.

Şemi, ilk üçyüz lirayı aldığım zamandaki huşunetime
nispeten şimdi pek yumuvamış olduğumu görerek beni da-
ha ziyade yola getirmek için tatlı tatlı sırtımı sıvadı. Azra-
il okşuyormuş gibi titredim. Çünkü bu iltifatın arkasında
bal gibi bir ifade ile haysiyet kıran bir teklif çıkacağını bi-
liyordum. Filhakika tahminim hemen çıktı:

Şemi nutkuna şöyle başladı

— Baba Salâh, görüyorum sıkıntı içindesiniz. Evde yedi nüfussunuz... Hayat gittikçe pahalılaşıyor.. Para düşüyor. İhtiyaç artıyor. Üç ayda bir üç yüz lira alıyorsunuz. O da elinizde üç günde eriyor. Sonra ne yiyorsunuz? Nasıl geçiniyorsunuz? Anlamıyorum. Galiba ot gibi yalnız hava ile, su ile gıdanızı alıyorsunuz Fena beslenme ile kanınız bozuluyor. Aklınız zayıflıyor. Azim, irade kalmıyor. Hiç bir işe yaramaz oluyorsunuz. Sefalet bir kere insanı alta alırsa geçmiş ola. Bu ihtiyaç ejderile şimdi gençler bile güreşemiyorlar. Sen ise ihtiyarsın. Gücenme baba Salâh zihniyetini zamana uydurmaktan henüz çok uzaksın. Zarettten şikâyet ediyorsun. Bir iş de tutmuyorsun. Akşam lara kadar boş oturuyorsun.

— Bu yaştan sonra ben ne yapabilirim?

— Her yaşa göre iş vardır azizim. Bu memlekette na benzeyen bir çok adamlar güya gökten kudret helvası düşecekmiş gibi ağızlarını havaya açıp bekliyorlar..

— Ben tenbel adam değilim Şemi bey, muvafık bir iş bulsam yapacağım.

— Pekâlâ ben sana iş bulayım.. Yap...

— Tabii yaşımı, haysiyetimi gözeterek..

— Korkma bundan sonra sana yüz okkalık yük taşıtacak değilim.. Haysiyete gelince bu da tefsire göredir. Bu zamanda tam ayar haysiyetle yaşayan adamlar azaldı. Ve bunların arzın bilmem kaçınıcı devrinde Fîl mamut'u gibi gide gide nesilleri büsbütün yok olacak..

— İşte ben bu kabil mamutlardan biri olmak isterim.

— Merak etme azizim. Zaten öylesin. Fakat ben senin filden daha zarif bir mahlûk olmanı arzu ederim.

— Çabuk söyle bana ne iş gördüreceksin?

— Biraz bana yardım edemez misin?

— Sana yardım?

— Evet...

— Nasıl?..

— Bazen işim çoğalıyor bir başıma yetişemiyorum.

— Demek beni kendine muavin yapmak şerefine lâ-yık görüyorsun?..

— Şehirlisin, zeki adamsın, ben senin değerini anlı-yorum..

— Teveccühüne teşekkür ederim. Fakat böyle nâzik işlere gelemem. Yapamam..

— Zekisin fakat çok vahşisin baba Salâh.

— Bırak vahşi kalayım. Böyle işlerde ben ehlileşe-mem. Takdirin, tahminin yanlış. Kabil değil ben sana mu-avin olamam.

— Olursun... Olursun.

— İsrar gösterme. Bu tahammülümü de suiistimal et-me. Bana vahşi diyorsun. Sözün doğru. Bu vahşiliğimden kork. Bu teklifine karşı sana pek ağır bir muamelede bu-lunmam lâzım gelirken bak hazmediyorum. Fakat pek ile-ri varma sonra karışmam ha!.

— Yok... yok bir şey yapmazsın. Sen zaten yüzde elli yontuldun. Haberin yok..

— Demek eski hışırılığım kalmadı?

— Sen söylüyorsun.

— Aldanıyorsun ben yine o eski Salâh'ım...

— Evvelden bu bahislerde olanca şiddetinle parlıyor-dun. Şimdi o eski hızın geçti.

— Kes bu sözü rica ederim. Ve bir daha tekrarlama.

— Şimdilik susuyorum. Fakat bilmem, bakalım ileride nasıl olur?

— Bu teklifi tekrar edersen pek fena olur.

— İyilik fenalık da nisbidir. Meselâ sana fena olan şey bana iyi gelir. Çünkü her şey hepimiz için eşit olarak iyi veya fena olsaydı, siyasette, içtimaiyatta o mücadelelere lüzum kalır mıydı? Herkes iyiliği kendine çekip fenalığı öbürüne ittiği için böyle oluyor. Şimdi bunları geçelim. Bu akşam senden bir ricam var.

— İnşallâh münasebetsiz bir şey değildir?

— Asla.. Bu gece yukarıda misafirlerim çok.. Boş odam yok...

Yüreğim oynayarak sordum

— Alt katta bizim odalarda bir şube mi açmak ister-sin?

— Canım sende işi öyle izam etme. Dinle.. Misafirle-rimin bir kısmı saat onbirde gidecekler..

— Cehennemın dibine kadar..

— Öyle nezaketsizlik istemez.

— Affedersin bazı, bazı vahşetime mağlup oluyorum.

— Saat dokuzda yaşlı bir adamı eve kabule söz ver-miştim..

— Yaşlı bir adamın bu vakit senin evinde ne işi var?

— Bazı kimsenin vücutları ihtiyarlar amma gönülleri kocamaz..

— Allah islâh eyleye..

— Yukarısı boşalıncaya kadar bu adamı aşağıda senin odanda oyalar mısın?

— Bir kadınla beraber mi gelecek?

— Hayır, hayır yalnız başına bir adam. Bir kahve sigara ikrâm edersin, biraz konuşursun. İşte bu kadar. Bu hizmetine mukabil sana helâlîminallah beş lira var. Ben ne cevap vereceğimi düşünürken kapının arkasından kaynanam

— Buyursun. Buyursun. Ben kahvesini pişiririm.

Diye haykırmaz mı? Meğerse banu bizi dışardan dinlermiş.. Şemi yukarıya çıktı. Ben kayın valideme çıkışmaya başladım.

— İki erkek konuşurken oda kapısından dinlemek olur mu? Bir de sonra lâfa karışarak dinlediğini belli etmek bu ne kepezelik,

— Benim yüreğimde kötülük yok.. Ben gizli dinlemedim. Benim orada olduğumu anlayasınız diye söze karıştım.

— Hay karışmaz olaydın. Ben böyle şeyleri sevmem.. Yaşlandıkça akıllanacağına çocuklaşıyorsun..

— Çocuklaşan ben değilim sensin.. Bu evde ben karışmasam hiç bir iş dönmez. Nasıl karışmayayım. Herif sana bir kahve, sigara ücreti olarak beş lira veriyor da sen öyle bir misafiri kabulde kem küm edip duruyorsun. Böyle alicenap bir teklifi red edeceksin diye ödüm koptu. Ne yapayım kapıdan bağırmağa mecbur oldum.

— 12 —

Kaynanamla biraz atıştık. Fakat onunla akıl mantık ile değil çene yarışile konuşmalı. Lâf muharebesinde öyle açmazları vardır ki iki lâkırdı da insanı çarçabuk mat eder. İşte bu akşam da hem çenesi ile hem de fiilen bana galebe etti. Ben bu acaip misafiri kabul kararını vermeden o kapı arkasından sözü kesti bitirdi. Beni boğuntuya getirdi.

— 89 —

Bu misafiri kabul etmekle Şemi'nin sanatına iştirâk etmiş oluyor muyum?

Bu ihtiyar zanpara yağlı müşteriye benziyor. Gençleri memnun etmesi kolaydır. Fakat kanlarını şehvetin bin türlü mucizesile hararetlendirmek icab eden geçkinleri idare müşküldür. Bunların içinde öyle müşkülpesentleri vardır ki keyiflerini yerine getirebilenlere cüzdanlarının tekmiil gözlerini boşaltırlar. Şemi bir takım vaidlerle bunlardan birini avlamışa benziyor.

Bu bunak gündüz gelmeden sıkılıyor olmalıdır ki geceyi seçiyor. Besbelli ailesinden çekiniyor. Döl, dös, torun sahibi olacağında şüphe yok. Yukarıda çiftelhanelerden biri boşalınca kadar ben aşağıda oylayacağım. Gelir biri boşalınca kadar ben aşağıda herifi oyalayacağım. Gelir gelmez onu yukarıya çıkarmakda belki benim anlayamayacağım bir mahzur vardır. Bundan bana ne bulaşır? Evimde, tepemde böyle bir ticarethane kurulmasına müsaa de ettikten sonra gelen gidenlerden biriyle oturmuşum da dört buçuk lâf etmişim. Bundan ne çıkar. Alacağım beş lira bu zampara eskisinin vereceği paradan ayrılmış bir parça olacak. Burada biraz irkiliyorum ama adam sen de elimize geçen bir kirli kaim bin türlü mülevves yerlerden, iğrenç ticaretlerden dolaşıp gelmiyor mu? Şemi'den aldığım diğer paraları bu ırz tâciri temiz, helâl bir alış veriştan kazanmıyor ya...

Bu saygı dışı misafiri kabul için odanın birini derledik, topladık. Kaynanam duyduğu bek lira avantanın hiç olmazsa birine istihkak kesbetmek için o ağır vücudiyle ortada pervane gibi dönüyor.

Kulaklarımız kapıda. Nihayet çingirak hafif, mahçup bir çırpınısla ses verdi. Çekingen bir zampara çalışı. Aşağıya ben indim. Yavaşcacık kanadı açtım. Havanın yağmursuz olmasına rağmen empermeabl'in başlığını ta burnunun

ucuna kadar indirmiş birile karşılaştım. Deliğe kaçan ürk-müş bir fare atılışile hemen içeriye daldı.

O telâşlı girişile bir komedi aktörüne benziyordu. Ben ağır, suratsız kabulümle bir dram sanatkârını andırıyo-rum. Misafiri iyice görmek için elimdeki lâmbayı suratı-na tuttum. O hâlâ başlığı tepesinden tereddütle indirerek:

— Ben sizi tanıyamadım.

— Ben de sizi.

— Buraya ilk defa gelmiş olaydım yanlış kapı çaldığı-ma hükmederdim.

— Demek ilk teşrifiniz değil?

— Ben ayda bir kaç defa Şemi'yi ziyaret etmeden du-rabilir miyim?

— Buyurunuz..

— Kendisi nerede?

— Biraz meşgûldür şu odaya giriniz bir kahve, sigara içinceye kadar o da gelir..

— Demek bugün antişambr yapacağız?

Cevap vermedim. Gözleri, kaşları, çehresinin hali eskiden güzel bir adam olduğunu söylüyor. Fakat şimdi kırçıl suratı bayat sütlâç buruşukluğunu almış.. Saçkırana mı tutulmuş, ne olmuş, suratında rastıklıya andıran kaşla-rından başka tüy tüs namına bir şey yok. Doğduğu dünya-nın üzerinde altmışdan ziyade sene devir yapmışa ben-ziyor. Lâkin bir genç gibi giyinmiş. Pörsümüş olduğu hal-de hareketleri çevik. Dakika başında yer değiştiren sinirli bir adam. Kafesteki kuş gibi içi içine sığmıyor..

Havaî birkaç söz arasında birbirimizi tetkike uğraşır-ken kaynanam kapının aralığından kahve tepsisini uzattı. Getirdiği fincanı misafire ikrâm ettim.

Fakat o, almayarak

— Efendim rica ederim. Şuraya sigara iskemlesinin üzerine bırakınız..

— Kahve içmez misiniz efendim?

— İçerim. Büsbütün içmem değil amma bilir misiniz bu kadar su insanın uykusu ile beraber şehvetini de keser. Halbuki bu evde gıdalı şeyler yemelidir. Malûmuâlliniz. Hey hey hey..

Fincanı iskemlenin üzerine bırakarak ben suratı astım. Aman yarabbi ilk ağızda bu kadar münasebetsizlenen bu ihtiyar züppe ile ben ne yapacağım? Beş lirayı götürüp, Şemi'nin suratına fırlatarak bu altmışlık zirzopu da bir tekme ile odadan dışarı deflemeyi gözüme aldırmaya kadar varıyorum.

O yüzüne hiç uymayan çılgınca bir neşe ile yaşadığı hayat komedyasındaki tabii rolüne de devam ederek.

— Efendi birşey nazarı dikkatimi celbetti..

— Nedir o?..

— Bir hanım kendini göstermeksizin kapı aralığından kahveyi verdi. Gitti.

— Peki bunda dikkati çekecek ne var?

— O o.. Çok şey...

— Ben hiçbir şey göremiyorum...

— Bu evde hanımlar erkeklerden kaçır mı? Kendi kendime bu suali sordum. Ve sonra şu cevabı verdim. Belki henüz tuvaletini tamamlayamamıştır da..

Ah bilmezler ki ben tuvaletsiz kadını daha çok severim. Ben meyveyi bile yıkamadan dumanı üstünde iken yemek isterim. Oh kadının kiri, kadının teri, kadının kokusu kadar burnum bu âlemde hiçbir nefis levanta tanımamıştır.

Ben de içimden kadının nefis olmayan ifrazatından bir

kaçını saydım. Fakat dışarı vurmadım. Kelimeleri birer sulu, çürük meyva gibi ağzımda evire çevire çiğniyerek yuttum. Lâkin münasebetsizlik gittikçe tahammülün fevkine çıkıyordu. Yirmibeşlik dandini bir genç gibi beni kıpışık bakışlarla tuhaf tuhaf süzerek:

— Şemi ile beraber çalışırsınız. Ortaksınız değil mi?

— Hayır.. Ben ev sahibiyim. O kiracıdır.

— Canım ev sahibi, kiracı işte beraber uyuşmuşsunuz. Aynı meslektensiniz. Geçinip gidiyorsunuz. Pekalâ, pekalâ. Böyle şeylerde benim zerre kadar taassubum yoktur. Ayıplamam vallahi.. Bu da bir mühim ticarettir. Nâzik sanattır. İhtisas ister. İdare ister, kurnazlık. Adeta diplomatlık ister.

Öfke, kaynayan bir kazan su gibi kanımı fıkırdatmaya başladı. Bu, katmer, katmer yılanmış uyuz tekenin hemen imiğine atılarak bütün kuvvetimle sıkıvermek arzusu beynimi sardı. İçimden boyuna «lâhavle»lere başladım. Lâkin bu haya sırnaşığına karşı namuslu bir adam olduğumu ispat uğraşmak neye yarayacaktı? Ben ne desem o, inanmayıp gülecek değil miydi?

Bu esnada bitişik odadan Abdullah Hikmet'in ağlaması işitildi. O, acaip bir baş kaldırış ve kaş oynatışla sordu

— Vay burada küçük çocuk ta var..

— Bu o kadar şaşılacak bir şey midir?

— Ailenizde burada mıdır?

— Evet.

— Demek burası hem yurt, hem ticarethane. Pekalâ pekalâ. Hiçbir şey ayıp değildir. Birader, yetişkin çocuklarınız varsa onlar da iş içinde büyürler. Baba mesleğine vaktile alışmış olurlar. Sizi tanıdığımı pek müteşekkirim. İnşallah bundan sonra birbirimizden çok memnun oluruz. Hiç

bir şeyde muktedir olmayan şimdiki farfara, sathi görüşlü gençlerden size ne hayır gelir? Sizin gibi ehli sanatın kad-
rini ancak biz biliriz. Kudemayı zendosttan.

Bu muşmula hovardanın kansız suratını kırbaç gibi şaklayan bir iki şamarla kızartmak için beşparmağımı yor-
damlayıp duruyordum. O, benim böyle içten içe kaynayış-
şımdan habersiz gittikçe tebessümünü, sesini tatlılaştırarak

— Birader sohbetinizden çok hoşlandım. Diğer mes-
lekdaşlarınız gibi yüzünüzden düzenbazlık, riyakârlık, ta-
basbus akmıyor. Sizi ciddi görüyorum. Ya hakikaten sa-
mimî bir adamsınız. Veyahut pek kurnazsınız. «Saatine
bakarak» galiba ben burada nöbet bekliyorum. Bu kadar
uzun intizar «Rötar» yapan şimendifer duraklarında olur.
Evveliden Şemi'nin evinde böyle haller vukubulmazdı.
Her idare gibi burası da mı bozuldu? Kuzum rica ederim.
Natik bey geldi, diye kendisine haber veriniz. Baksanıza
yerimde duramıyorum. Bu aceleye bir kaç sebep var..

Adı da zatına uygun «Natik» gevezenin arapçası.. Gırtlak
gırtlığa gelmeden odamdan defolup gideydi.

Hemen dışarı fırladım. Şemi'yi merdiven başına ça-
ğırtarak

— Bu Nâtık beyi odadan al şimdi belâya gireceğim.
— Ne var canım?
— Ben böyle usaresi kuru, mizacı sulu insan görme-
dim. Tahammülümün son tetiğindeyim.

— Çok tuhafsin baba Salâh çok. Nâtık zengin buda-
lanın biridir. Bir parça yüzüne gülüver.. Üç kadeh içtik-
ten sonra parayı avuçla verir.

— Ben bunun ayıklığına dayanamıyorum. Acaba iç-er-

se kaç gradoda, divane olur.

— Yukarıda Aziz Edip var. Natıkı burada görürse iş fena halde falsolaşır. Sen ona bu ismi var. O hemen sesini keser. Edip şimdi gidecek..

— Eğer çabuk gitmezse aşağıda da bir felâket çıkması muhtemeldir. Bak sana anlatayım.

— Birader Nâtık idare olunamaz bir adam değildir. Bir düzüye karı lâfı et.. Kaç çeşit kuvvet macunu reçetesi biliyorsan ballandıra ballandıra anlat. Şimdi... Şimdi.. Onu yukarı alacağım.

Şemi merdiven başından savuştu.

— 13 —

Yediği halta bakınız.. Karı lâfile karıştırarak kuvvet macunu reçetesi tarif edeceğim. Bunlar benim ihtisasım dahilinde şeyler mi? Bu tellâl herif evimize ayak basmazdan evvel karım, kaynanam, kızım, hemşiremden başka kadınla konuştuğum bile yoktu. Havva kızlarına dair ben ne bilirim ki? Nâtık Bey'e ballandırayım. Kadın erkeğin dışısidir. Ekseriya iyi geçinemeyip tepişirler. Malûmatım işte bu kadar. Kuvvet macunu (?) yalnız adını iştiririm. Ömrümde ağzıma koyduğum şey değil. Tatlı mıdır? Baharlı mıdır? Bilmem vallahi. Kadınla yakınlığa yapmacık liyakat kazanmak için uyuşuk damarları debreştirmek fenine âşinalığım yoktur. İlâçsız evlendim. İlâçsız baba oldum.. İlâçsız yaşadım. Ahir ömrümde maişet temini için bu yoldaki malûmat, mümarese ve tecrübelerimi satacağımı hiç aklıma getirmemiştim. Eğer bu yaştan sonra ancak bu sermaye ile geçinebileceksem. Yazık bana. Yuf olsun ervahıma.

Natık'ın yanına döndüm. Isıklıkla çaldığı hafif bir havanın temposuna ayak uydurarak odanın ortasında dans

ediyordu. Beni görünce oyununu hiç bozmadı. Bir kaç devir yaptı. Sarhoş muydu? Esrarlı mı? Morfinli mi? Koka-inli mi? Yoksa doğuştan böyle yaratılmış Allahın saldırmaz bir kaçkını mı? Bu altmışlık zampara her surette akli zıvanasından oynamış bir mahlûktu.

— Tımarhaneci neredesin? Bunu niçin görmüyorsun? Gözün çıksın..

Diye haykıracaktım. O şimdi birden durdu. Boyun çarpık, gözler süzük, iki elini göğsüne bastırarak derin bir yorgunlukla bir şeyler anlatmaya uğraşıyordu. Şunları seçebildim

— Papyon oynuyorum. Epice beceriyorum amma çabuk kesiliyorum. Geçen gün Dansingde bütün bir halk beni alkışladılar. Doktor katiiyen menediyor. Tıkanırsın diyor Hekimlere bakarsan her şeyden vaz geçmeli. Ben şimdi dansa müsaade edilmeyecek bir devrede miyim. Keşfet bakalım efendi kaç yaşında varım?

Herifin suratına şöyle merhamet dolu bir istihza ile baktım. Ömrümde hiç böyle tabii bir komedyaya rast gelmemiştim. Muhatabım benden geçkindi. Artık kendimi tutamıyarak

— Bilmem on dokuzunda var mısınız?

O şimdi daha ziyade süzülerek:

— Alay etme.

— Alay etmiyorum. İlk bakışta size bir yaş tayini müşkül görünüyor.

— Neden?

— Tüy yok. Tüs yok. Birden bire sizi genç delikanlılardan ayırmak hakikaten zor bir iş..

— Otuzu geç. Fakat kırka varmadan dur.

— Demek Hisarı tutmadan Boyacıköyü'ne yanaşan şirket vapuru gibi kırka uğramadan elli, altmış, yetmişe doğru gideyim...

— Yok canım daha neler. Oralara çıkma. Bilir misiniz? Kırktan sonra yaş itirafı ne kadar zorlaşıyor. Ben kırktan öteye göstermem sanırım.. Yüzümdeki bazı yorgunluk âlâmetleri, bu kesiklikler suistimâllerden ileri geliyor. Bu dünyada yapmadığım çapkınlık kalmadı. Benimkinin yerinde bir manda vücudu olsaydı. Erir iğne ipliğe dönerdi.

— Siz de pek fıstık gibi semiz kalmamışsınız beyefendi...

— Eskidenberi unuttukandım. Fakat hele bir kaç zamandır hafızamda hiç kuvvet kalmadı. Şimmi marş mezûrüdür. Lâkin her adım kaç zaman addolunacak? Hatırınızda mı?

— Bey efendi dansla hiç meşgûl olmadım. Ne marşını bilirim, ne adımını, ne zamanını. Bu söylediğiniz şeyler benim yaşımın havası değil.

— Sizin gibi bayat fikirli, geçmiş kafalı bir adamla ne konuşabilirim. Yaşımız, görgümüz, zevkimiz, inanışımız taban tabana zıt..

— Yaşlarımızdaki fark her halde benim sizden küçük olmamdan ibarettir.

— Ne diyorsunuz? Babam yerinde adamsınız. Sizin gibilere «Bon om» derler. Haydi. Haydi şu Şemi'ye bir daha bakınız. Daha vakit gelmedi mi? Beş on dakika daha geçerse beni burada kimse zaptedemez. Çünkü kuvvet ilâcı aldım. Böyle tertiplere çok meraklıyım. Bunların çeşitleri ile yüz elli sayfalık bir defter doldurdum. Birkaç

türlü de siz biliyorsanız söyleyiniz de yazayım. En zorlusunu en sonra haber aldım.

— Gencim diyorsunuz. Kuvvet ilâcı kullanıyorsunuz.

— Demedik mi? Süistimal.

— Fakat hâlâ hüsnüistimale niyetiniz yok..

— Naturam böyle..

— Size kuvvet macunundan daha mühim bir şey haber vereceğim.

— Nedir? Çabuk söyle ben meraklıyım.

— Aziz Edip Bey burada.

Bu isimle damarlarına arayıcı fiş-eği salıverilmiş gibi ihtiyar herif kıvılcımlanarak odayı ört dönerken

— Aman aman benim burada olduğumu duymasın.

— İşte duyurmamak için sizi buraya aldık.

— Bilir misiniz bu uğursuz herif kimdir?

— Bu isim kulaklarımdan içeri ilk defa girdi.

— Aziz Edip karımın casusudur.

— Refika hanım efendi casus mu kullanır?

— Benim hareketlerimi kontrol ettirmek için.

— Acaip şey.

— Pek kıskançtır. Benim için yanar, ölür, bayılır.

— Genç midir?

— Benden üç dört yaş küçük.

— Ne zamandan beri karı kocasınız?

— Yirmibeş yaşından beri.

Nâtık bey kırk seneden beri demeğe sıkılıyor. Yirmi beşle yılların uzunluğunu örtmeğe uğraşıyor. Havsalaya sığmaz garabetler. Yarım asra yakın bir evlilikten sonra kuvvet macunile birbirine sedakatsizlik eden bu çiftin hovardalıkları, kıskançlıkları hakikaten mahut yüz elli yapraklık

reçete defterinin kenarına yazılacak ve ibretlerle okunacak maceralardan..

Beyin karı koca hayatındaki tuhaflıklarını biraz demek için sordum

— Demek birbirinizi hâlâ bu kadar seversiniz?

O şimdi beni görmek için kızgın bir hayretle başını duvara çevirerek

— Aman. Aman sus. Seneler seneler var ki birbirimizle kardeşiz... Daha doğrusu ana oğul gibiyiz.

Ben büyük bir hayretle

— Ana oğul?..

O ısrarla tekrar etti

— Evet, ana oğul. Bilmem ki nasıl anlatayım. Ben genç kaldım. O anam yerinde bir kadın oldu.

Kelimeleri alaylarımla boyayarak

— Maşallahınız var... Madem ki aranızda karılık, kocalık kalmamıştır..

Nâtık bey sözümü bitirmeğe vakit bırakmadan atıldı.

— Bende kalmadı fakat karımda gençliğine nispeten on katı ziyadesile mevcut. İşte felâket buradan çıkıyor. Çünkü ben de ihtiyar eşime karşı hiç bir şeyler yok. Lâkin yabancı genç, güzel havva kızları için vapur kazanı gibi fıkır fıkır kaynıyorum.

— Bir kâse dolusu macun yedikten sonra mı?

— İşte orasını karıştırmayınız. Bakınız tuhaflığı dinleyiniz. Karım macunların türlüünü sağlık alır. Tertipleri kendi elile yapar. Tecrübe için bana yedirir. Ben damarlarımda peyda olan uyanmayı zevceme anlatmamaya uğraşarak iksirin tesirini katiyen inkâr ederim Bir kere evden savuşabilirsem böyle bir yere düşerim. Fakat şimdi bizim

hanım da kurnazlaştı. İnanmıyor. Gizlice peşime takılıyor. Beni sokak, sokak takip ediyor. Bir iki defa böyle dernek evlerinde beni yakaladı. Kıyamet koptu.

— Beyefendi sizi haksız görüyorum. Eşinizin eliyle yapıp yedirdiği kuvvet tertiplerile gençlik uyanıklığı peyda ettikten sonra bu uyanmaların tesirini gidip başka yerler de denemek vicdanlı bir hareket sayılmaz.

— Bırak canım böyle sözleri. Çocuk musun? Şehvi heveslerde vicdanî harekete imkân var mıdır? İnsan evli-ya olsa ihtiyar karısının hatırı için genç Havvalardan elini çekemez.

— Affedersiniz. Genç Havvaların gözleri sizin hiçte turlanda olmayan suratınızdan ziyade para cüzdanınıza dikilmiş olsa gerek...

— Ben başkasının gözü ile kendimi göreceğim değilim, kendi gözümle güzel bir yüzden kâim alacağım. Bu yolda ukalâlıkları bırak. Her fırsattan hemen istifadeye bak. Keyfinin, zevkinin icabına git. Başka şey düşünme. Şimdi benim beynime bir vozvoz sineği kaçtı. Vızıldayıp duruyor.

— Ne demek o?.

— Aziz Edip isminden korktum.

— Niçin?..

— Çünkü bu uğursuz mahlûk eşimin öncüsü gibidir. O nerede görünürse karım da arkasından çok gecikmez ortaya çıkar.

Tüyü dökülmüş bu ihtiyar teke yaşının karlı mevsimile hiç münasebet almayan böyle şeftali baharı sözler konuşurken zihnime bin türlü karışık şüpheler geldi. Karısını Aziz Edip'le olan hususiyetinden o kadar büyük bir saffetle bahsediyor ki.. Acaba karısı hanım efendi de ken-

dine casus intihab etmiş göründüğü bu adamla mermimeği fırına vermiş olmasın? Hanım da bu, bozuk filinden kocasına bir şey sezdirmemek için onu pek ziyade kıska-nır görünmek yolunu tutabilir. Ahlâksızlık o kadar iç içe, girift bir hâldeki insan ne düşüneceğini şaşıyor. Çürümüşlerin arasına düşen bir meyva gibi kendi de yavaş yavaş bozuluyor.

Daldan dala sıçrayan cırlak bir kuş hafifliğiyle sözden söze atlayan bu tabii komik şimdi lâfa şu taraftan daldı

— Bilir misiniz her zamanın bir ilâcı vardır. Kâh kına kına, kâh saparta, kâh antipirin. kâh aspirin tıpta moda gazeteleri gibi yıldan yıla rengini, çeşidini değiştirir. Şimdi ne senelerinde olduğumuzu biliyor musunuz?

— Hayır.

— Tentürdiyot... Bugün bin derde deva olarak işte bu kullanılıyor. Tentürdiyot. Dişin mi ağrıyor. Tentürdiyot, romatizman mı var? Tentürdiyot, nezleli misin? Göğsüne, arkana tentürdiyot. Bir tarafından ufak tefek yaran, be-ren, çatlağın patlağın mı var? tentürdiyot. Bu ilâcın kullanılışı o kadar moda oldu ve ucuzladı ki hayattan her hangi bir bezginlikle intihar döşegine uzananlar bile bununla dolu küçük bir şişeyi misket şarabı gibi boğazlarından aşağıya döküyorlar. Ekseriya ahireti boylamadan ucuz kurtuluyorlar. İşte şimdi dünya için ahiret için, her derdin, her üzüntünün iksiri bu tentürdiyot. Fakat babcığım, bir gün olup ta bu iksirin âşk ve sevdâ için büyük bir münebbih makamında kullanılacağı hiç akla gelir miydi?

— Aman çok merak ettim. Âşk kızgınlıkları bu kırmızı ilâcı nerelerine sürüyorlar?

— Bu dıştan değil içten kullanılıyor.

— Acaip. Ben tiryak göbeğe veya sair taraflara sürülüyor sandımdı da...

— Bir bardak suya on damla akıt iç.

— Ey sonra?

— Sonra yaşın kaç ve mizacın ne olursa olsun kişneyip çifte atarak kırmızı biber yedirilmiş küheylân gibi rast geldiğin kısrağın arkasından saldırırsın. İşte şimdi damarlarımda bu iksirin âlevleri dolaşıyor.

— Türlü türlü tesirlerinden başka demek tentürdiyodun bu marifeti de var.

— Ne söylüyorsun. Müthiş, dehhaş, etheş.

Nâtık bey cebinden bir küçük şişe ile bir damlalık çıkararak sözünde devam etti

— İnanmıyorsan tecrübe et. Getir bir bardak su, bu hayat iksirinden on damla akıtayım, iç Nasrettin Hoca'nın neftyağı gibi o zaman arkamdan koşarak bana yetişebilirsen.

— İstemem. Seninle yarışa çıkmak hevesinde değilim.

— Getir suyu getir. Sen içmezsen ben içerim. Ateş üzerine ateş. O vakit bu hokkabazın «Ben yanarım ateşbaz oyunu» gibi bir şey olur.

— Aman bey efendi zannederim ki kâfi derecede kırgınsın. Yanar külhana ateş atmaya ne lüzum var?

— 14 —

Nâtık bey, on damlası en ihtiyarları bile on defa kurduracağını iddia ettiği iksirden bir bardak daha yuvarladı. Ben bu pörsümüş küheylanın şimdi karşımda tutturacağı kişnemeleri beklerken sokak kapısının zili asabî bir parmağın altında uzun, uzun öfkeli öfkeli titredi.

Natık beyle göz göze geldik. Ne olduğunu birbirimizden soruyor gibiydik. Çünkü ikimiz de afalladık. Zilin bu hiddetli yaygarası her halde hayırlı bir şey söylemiyordu.

O şimdi oynadığı gençlik rolünü unutarak korkak bir ihtiyar titremesi ile

— O ne?..

— Bilmiyorum.

Bu menfi cevap karşısında somurttu. Yine bir müddet bekledik. Kapı şımarık bir çocuğun eline oyuncak olmuş gibi ardı arası kesilmez bir uzayıyla zırlıyordu.

Tentürdiyot sarhoşu sabredemiyerek sordu

— Bu vakit evinize kimler gelir gider bilmiyor musunuz?..

— Böyle zili koparacak kadar terbiyesizlenenleri nadır gelir..

— Gidip anlasanıza.

— Neme lâzım. Gelen bana değil ki kapıya koşayım. Belâlı bir kimseye benziyor. Şemi kendisi insin kozunu pay etsin.

O aralık bizim oda kapısı açıldı. Şemi görüldü. Esmer dudaklarının kanı biraz uçmuştu. Telâşını belli etmemeğe uğraşarak

— Rica ederim Salâh Efendi kapıya in. Bak, sor, anla bu terbiyesiz kimdir?

— Kendin niye inmiyorsun?

— Senin inmen daha münasip olur.

— Neden?

— Sebebini izah şimdi uzun sürecektir. Sonra anlatırım.

Bu saralı parmakların altında yerinden sökülürcesine Bağırın zilin nasıl olup da hâlâ bozulmadığına hayret ediyordum. Bu zorba misafir Şemi'nin ise de kapı benimdi. Ne olur ne olmaz ihtiyatı ile elime kalın bir baston alarak

aşağıya indim. Kapıyı açtım. Fakat bütün öfkelerini zilden almaya uğraşan misafir hâlâ zırlıyı kesmiyordu. Sınırlerime hâkim olmak mümkün değildi. En sert sesimle sordum

— Kimdir o?..

Daha sert bir cevap

— Evcek hepiniz geberdiniz mi? Ne kapı açarsınız, ne ses verirsiniz?

Dışarıya vuran lâmbanın aydınlığıyla kapı önündeki gü rültücüyü iyice gördüm. Bu, başına şal örtmüş, buruşuk, dolgun simalı yuvarlak ihtiyar bir kadındı. Arkasında zebel lah gibi iri yarı bir herif duruyordu. Dışardan bana bakan bu dört gözde hiç de iyi bir mânâ okumayarak sordum:

— Ne istiyorsunuz?

— Bu evde baş pezevenk sen misin? Onu istiyorum.

Şimdi ölür müsün? Öldürür müsün? Öfke kalbimden beynime doğru bir alev gibi kabardı. Son derecede hiddetlendim. Fakat beynim bu acı sualin cevabını aramakla meş gûldü. İlk önce sual pek ıstırap verici idi. Lâkin haki kette büsbütün de haksız değildi. Kadın, evin baş peze vengini arıyordu. Evimde bu kirli namı taşıyan kaç kişi vardı. Şemi'nin ben ikincisi miydim? İçimden kaynayan bir isyan nefretile cevap verdim:

— Hayır. Bu evde ne birinci pezevenk vardır. Ne de ikinci.

— A yanlış mı geldim?

— Mutlâk.

— Sokak bu sokak. Evin numarası işte otuz sekiz, bu numara.

— Bu nam altında, bu evi kimden sağlık aldınız?

— Yine bu evden.

— Anhyamadım.

— Şimdi bana bu evden telefon edildi.

— Garipsey.

— Hiç garip değil.

— Aziz Edip bey burada değil mi?

— Bilmiyorum.

Merdivenin üst başından Aziz Edip bey kendisini şöyle ilân etti:

— Buradayım hanım efendi buradayım, buyurunuz.

— Kocam nerede?

— Aşağıdaki odaların birinde saklı.

Yalanım derhal meydana çıktı. Ona mı kızayım? Kendi evi gibi hanımı içeriye davet eden Aziz Edip'e mi tutulayım?

Nâtık beyin karısı yarı içeride yarı dışarıda bağırmağa başladı

— Bu namussuz evin birinci direktörünü görmek isterim. Nerede o herif? Karşıma çıkan bu ihtiyar o mu?

Aziz Edip

— Hayır. Bu ihtiyar adam ikinci direktördür.

Ben kastolunuyordum. Artık kendimi tutamadım. Üst perdeden ben de ağzımı açtım

— Bu namussuz evde senin gibi namuslu hanımın ne işi var? Direktörü ne yapacaksın?

— Gelsin karşıma gelsin.

— Kendini sermaye kayıd ettireceksen vaktin geçmiş hanım.

Hanımın göğsüne bir tabanca sıkılmış olsaydım kadınlık izzetinefsini bu kadar zedelemiş olmazdım. Birden parladı. Vücudünden et koparıyorlar gibi boğuk boğuk haykırarak

— Rezil mahlûk bu gece çatıyı başınıza indireceğim. Polisile, jandarmasile bütün İstanbul'u ayağa kaldıracam. Sizi merkezden merkeze karakoldan karakola sürükleyeceğim.

Alevin saçağa sarmak istidadını aldığıını gören direktör derhal meydana çıkarak bana

— Ne yapıyorsun? Böyle hiddeti üst tetiğe çıkmış bir kadını bütün bütün körüklemek olur mu? Onu yatıştıracak sözler icad edeceğine bilâkis fitilliyorsun.

— Ben bu sanatın erbabı değilim. Kendin git meram anlat.

Bilmem nasıl oldu. O aralık kaynanam meydana çıktı. Şemi onu kendi maksadına uydurmak için mutlaka para ile kandırmış olacak... İki de köpekler gibi yılışarak dalkavuklukları ile yangını söndürmek için ateşli kadının karşısına çıktılar. Kaynanam nabzına göre, en riyakâr bir ses tonu ile:

— Hanım efendimiz, iki gözüm kadınım, beyhude üzülmeyiniz. Ne arzu ediyorsanız emir buyurunuz derhal yapmağa hazırız.

Hanım, tiksinti ile çattığı kaşları altında kaynanamı süzerek:

- Kadın sen de bu evin dişi dellâllarından mısın?
- Ev sahibiyim efendim. Emrinizi dinlemeye geldim.
- Kocamı istiyorum. Onunla görülecek son hesabım

— Peki kızım. Peki yavrum, peki güzelim.

Kadın ruhunun bütün zaaflarına vakıf kaynanamın gençlere hitap eder gibi koca karıyı küçülte küçülte yavru luğa kadar indirmesi onun öfkesini yarıdan aşağı düşürdü.

Şemi kaynanamın bu maharetine karşı hayretlere düşerek ona yarıdakçılığa uğraşırken ben odaya Natık beyin yanına girdim. Delik arayan bir fare gibi köşeden köşeye dolaşıyordu. İhtiyarlığının dermansızlığını soluyan ağzı ile:

— Ah babacığım ah! İksiri beyhude içtim. Kanımı nafile ateşledim. Karım bugün hiçbir zevkime meydan vermiyecek.

Tuhaf tecelli yaşlarımızda büyük bir fark yok iken ben Natık beyin babası, kaynanam karısının anası oluyordu. Merhametle şöyle zavallının suratına bakarak:

— Beyefendi on damlalık tentürdiyotun kaybı pek o kadar teessüre değmez. Sizin için şu saatte başka bir tehlike var.

— Nedir?

— Karınız hanım efendiyi vücutça etli canlı, sizden çok dermanlı görüyorum. Eğer iş dayak muhabbetine çıkarsa sizi iyice pataklayacağı benziyor.

— Maazallah, keyfiyet oralara kadar varırsa siz seyrimize bakacak değilsiniz ya. Elbette kızgının elini ayağını tutarsınız.

Böyle bir ihtimalin gayri mümkün olduğuna bakarak beyin hanımının dayağına alışkanlığını keşfeder gibi olarak sordum:

— Demek bu hususta tecrübelisiniz?

— Kırk senelik karı kocayız. Niçin saklayayım? Kâh dövdüm, kâh doğıldüm.

Dayak korkusu ile Nâtık bey nasılsa bu defa ağzından bu kırk seneyi kaçırdı. Sonra bu yılgınlıkla sindi. Şimdi ikimiz de kapının aralığından dışarıyı dinliyorduk. Karısı bağıırıyordu:

— Valide sen iyi bir kadına benziyorsun. Son nefesinde Allah sana tövbekârlığı nasip etsin.

Kaynanam: — Teveccühüne teşekkürler ederim yavrucuğum, dedi.

Bakınız, bakınız, kaynanam kendisine tövbekârlık temenni edilecek kadar günahkâr bir kadın görünmekten çekinmiyor. Ve söylenen duaya teşekkür ediyor.

Ötekinin de yağça küçüldükçe öfkesi iniyor.

Herhangi bir kocakarıdan çıkacak bir işiniz varsa, onu

tazelendiriniz. muvaffak olursunuz. İşte şu vak'a esnasında bu hakikati öğrendim.

Evimize rüzgâr gibi giren misafirin kaynanama karşı yüreği yumuşadı. Fakat kocası aleyhindeki hızı yatışmadı.

Hâlâ şöyle ateş püskürüyordu:

— Nerede o herif, karşıma gelsin. Doya doya yüzüne tüküreyim. İstemem artık ihtimali yok, geçinemeyeceğim. Ayağımın bağını çözsün.

Nâtık bey yüreğinin titremesini hissettirerek kulağıma diyordu ki:

— Lâfa bakınız. Ayağının bağını çözmeli imişim. Gece gündüz sinema, tiyatro, balo, gazino, lokanta, meyhane hasılı en hovarda bir adamın girip çıkabileceği yerlere taşınır, istediği heriflerle görüşür. Böyle süpürge bir kadının ayağında bir bağ olduğu vehmine kapılması kadar büyük bir münasebetsizlik olur mu? Ben onun maksadını çoktandır anlıyorum. Benden boşanıp Aziz Edibe varacak. Oğlu yerinde bir delikanlı. Bir kaç kırıntısı var. Ona yedirecek. Nikâha, duaya ne hacet. Çoktandır onlar birbirlerine vardılar. Hepsini biliyorum. Karımın beni dışarıda serbest bırakması için her şeyi hazmediyorum. Bunak kararı, hangi erkekle canı ne isterse yapsın. Bundan sonra doğuramaz, dokuyamaz. Ben delikanlılarla oynaşmaya çıkan koca karılara kızmam. Fakat böyle muşmulaları para hatırı için sinelerine çeken genç jigalolara lânet ederim. Midesizler.

— Natık bey tuhaf felsefeniz var. Para için kocakarıları kucaklıyan delikanlılara kızılıyorsunuz da aynı sebeple kendilerini altmışlık, yetmişlik pinponlara veren nevcivan kızlara hiddetlenmiyorsunuz.

— Erkekle kadının ihtiyarlığı birbiriyle eş olamaz. Çünkü Cenabıhak Ademi topraktan yarattı. Havvayı onun oyluğundan çıkardı. Kadın hilkat mayasında erkekten bir

gömlek dışarı, binaenaleyh zayıftır. Nisbeten çabuk pürsür. Hele doğurdukça vücudunun cevherini boşaltır. Bir kabuk kalır.

Hanım aşağıdan kocasının kadınlar aleyhindeki bu tuhaf telâkkisini işitiyormuş gibi şöyle bağırıyordu:

— Evlere şenlik, koca değil koçan. Onun sabahleyin başta pamuklu takke, buruşuk surat, çapaklı gözle döşekten bir kalkışı vardır. Aman efendim, Öööö... Gören kırk yıllık yola kaçır. Bütün kadınlığım, bütün güzelliğim bütün gençliğim, bu gudubete hebâ oldu. Bundan sonra olsun a dostlar biraz gün göreyim. Her şeye üstelik de bunadı. Yetmişinde yedi yaşında çocuğa döndü. Halini hiç bilmez, kendini abıhayat içmiş, müebbet gençlik içinde bir nevcivan zanneder. Çıkasıca çipil gözleri daima on yedisindeki körpe kızlardadır. Tüylerinin akları belli olmasın diye suratına kıl düşüren temizlik pomatası kullanır. Herkesin başka yerine sürdüklerini bu yüzüne sıvar. Koca değil, el gün maskarası. Sonra kuvvetlenmek için ayıptır söylemesi yemediği herze kalmaz. Karyolasının başındaki gecelik dolabında kâse kâse macunlar, Balatta bir ihtiyar yahudi eczacı, Tahtakalede bir efsuncu Arap, Ortaköyde bir Ermeni karısı kocama macun yetiştirmekle meşguldürler. Böyle macunlu koca dostlar başından uzak olsun... İstemem. Sonra gece baş yastığının altında behnamelerin türlü, zanbak, Elfiye Hanım, daha başkaları, daha kepezeleri. Baktıkça insanın haya damarlarını çatlatacak kadar açık resimler. Herif macunları yer bunları okur. Kudurur. Döşğinde duramaz. Genç hiz metçi kızların kapılarında dolaşır. Kaç defa, kaç defa onu Şahendelerin, Katımların kirli döşeklerinden çıkardım. Oh kuzum kuvvet macunu ile ilâçla erkeklik mi olur? Kendi kendini aldatıyor... Fakat beni aldatabilir mi? Yazık pa-

ralara. Bu macunları yedikçe kuvvetten düşüyor. Bir kaç hey hey işte bu kadar. Alt tarafı yok.

Natık bey hiçbirini tekzip cesaretini göstermeksizin bütün ithamları ağız açık bir tevekkülle benimle beraber kapı arkasından dinliyordu.

Aman yarabbi bu geçkin karı kocadan hangisi daha ahlâksız? Yanında genç zamparası ile böyle yerlere kadar kocasını takip eden kadın mı? Cebindeki tentürdiyor şişesinden aradığı noktayı karısından uzaklarda sarfetmeğe çalışan ilâçla müteharrik koca mı?

Kaynanamla Şemi çenelerinin bütün maharet ve kuvvetini boşaltarak birbirine kurşun atan bu karı kocayı barıştırmaya muvaffak oldular.

Aziz Edip asık bir suratla peşlerine takıldı. Üçü birlikte gittiler. Bu alemde ne tuhaf aileler, yaşlarının mevsimlerini unutan ne acaip insanlar var.

Karı koca, aşık... Bütün sanatkârlar için işte demirbaş bir mevzu. Fakat o ihtiyarlıkta bu ne sefalet. Zavallı Natık bey yuttuğu on damlanın zevkini çıkaramadan gitti.

— 15 —

Ben yüzde kaç Şemiye benzedim? İşte pek kolay tayin olunamayan bir nisbet... Bize çirkin görünen şeylere tesadüf ettikçe yüzümüzü ekşiterek:

— Rezalet.

Deriz. İşte fiilen insanların arasından eksik olmayan bir kelime. Bazen en hafiflerinden en ağırlarına kadar hareketlerimize şamil bir söz... Bu vadide insanlar iki kısımdır. Reziller ile onlara ta'n edenler. İşte şimdi pek nazik hududun iki tarafındayız. Rezilleri ayıplayanların arasında, ömründe bu rezaleti gizlice hiç irtikâp etmemişlere tesadüf olunabilir mi? İşte ben buna hiç ihtimal veremiyorum. Rezalet alenileşince o çirkin rengi bağlıyor. Gizli kaldıkça çirkinliğini kaybediyor. Bu bahiste tuhafıma

giden şey kalblerinde türlü rezaletler yatan kimselerin bu kabahetlerini açığa vuranları ağız doluları ayıplamaları ile âdice lânetlemeleridir. Kabahat de gizli, ibadet de darbı meseli bilmem bu hususta bir mazeret teşkil edebilir mi?

Her şeyde inceden inceye hakikat aranırsa, insanların bugün kulaç attıkları bulanık muhitlerin içinde temizi kirliden ayırmak zannolunduğu kadar kolay bir iş olmayacak.

Rezalet, bunu zevk için, kâr için irtikâb edenler var. Bir de tutulduğu şeyin rezalet olduğunu bilmiyerek yapanlar var. Rezaleti ayıplamak için niyetlerine bakarak rezaletleri işleyişlerine göre derece gözetmezsek haksızlık etmiş oluruz.

İşte birisi ben. Beni insafsızca ayıplayacaklara karşı sayıp dökeceğim kuvvetli mazeretlerim var. Bugüne kadar namuskârlığının ihlâline imkân tasavvur edilmeyen yuvamızda çenemize kadar çıkan rezalet çirkefi içinde yüzüyoruz. Bütün bütün boğulacağımız bir saat gelecek mi? Bilmiyoruz. Fakat çabalıyoruz. Son gayretimizle debeleleniyoruz. Balçıktan kurtulamıyoruz. Bütün saldırışlarımızın beyhudeliğini düşünüyoruz. Üzerimize açılan felâketin siyah ağzına nihayet lokma olâcak mıyız?

Şemi, evimizi, semtimizi sokağımızın sessizliğini, zaten seyrek olan konu komşumuzun ilişiksizliğini ticaretinin idaresine pek muvafık buldu. Ne zaman çıkması için zorlamaya kalkışsak para ile avuçlarımızı doldurarak bizi susturmaya muvaffa koluyor.

Artık böyle bir zorlamaya da sıkılıyorum... Çünkü güya heriften fazla para koparmak için hile yapıyormuşuz gibi oluyor.

Bazen namusa pek bağlı yaşamak isteyen insanlar vardır ki, kazara onu haleldar ettikleri anda günahlarını vü-

cutları ile beraber ölümün siyah çukuruna gömmeğe atılırlar. Bir cana, alelhusus kendi canına kıymak da bir cinayet sayılmaz mı? Ölüm böyle bir günaha kefarete olur mu? Bereket versin ki bu nevi kahramanlar binde birdir. Vicdanının kirini kanı ile temizlemek bahadırılığı umu-
mileşmiş olsaydı dünyayı bugün çok تنها bulurduk.

Bir menfaati hakir görerek vicdanının emrile kendini öldürmek, bu bir saffet midir? Tiynet midir? Seciye midir? Kendimi yokluyorum. Yalan yere niçin öğüneyim, benliğimin derinliklerinde böyle bir şey bulamıyorum. Kendimi öldürsem, ailemi büsbütün muhtaç, perişan, sefil etmiş olacağım. Bunda bir iyilik değil, büyük bir fenalık görüyorum. Bu zehirli membadan hepimiz yeyip içiyoruz. Hep bîrden ailece intihar etmemiz lâzım gelir. Fakat niçin? Biz fenalığı gidip aramadık. O geldi bizi buldu. Paraları istikrahla aldık. Nefretle sarfediyoruz. Lâkin hiç öğürdüğümüz yok. Midemiz, kanımız bunu kabul ediyor. Bu hakikati inkâr ile doğruluk taslamakta ahlâkî hiç bir yükseklik göremiyorum. Bu günde bu ihtiyacımızı görelim. Şu borcumuzu verelim. Filânca yaramızı kapatalım, diye ejderin elinden yakamızı sıyıramıyoruz. Tarif olunmaz bir zaaf içindeyiz. Herif bizi aşıladı. Bu namus lâubaliliğinin ilk ücretini alıp yedikten sonra ikincisinde düşünmekte, üçüncüsünde iğrenmekte, dördüncüsünde azap duymakta mana var mı?

Bu ahlâksız fidesi içinde çoluk çocuğumun bünyelerinin nasıl değiştiğinin izahına girişemiyorum.

Tecrübelerime nazaran pek çok fenalıkların kökleri zaaf gübresi içinde beslendiğini de biliyorum. Her zaafın büyük bir ceza ve azab ile nihayetlendiğine de kaniim.

Bakalım bizim sondaki cezamız ne olacak? Ekmeksiz yaşadığımız günlerdeki sefaletimizi arayacak mıyız? Yoksa tekrar zarurete düşünce çıraklık ettiğimiz bu meslek-

ten imdat istemek felâketinden kendimizi alamıyacak mıyız.

Her kafa için en büyük mektep muhittir. Çocuklarıma veremediğim asri tahsili onlar şimdi tabiatten alıyorlar Kendilerini büsbütün sanatsız da bırakmıyorum. Tesadüfen kenfine tabi olmayacak kadar azim ve irade sahibi bulunanları yok sanıyorum. Bütün ötekilerin anaforun ortasında dönen çerçöpten farkları yok. İşte ben de onlardan biriyim. İnsanların en büyük kısmı benim soyumdan. İşte felâket buradan geliyor.

— 16 —

Niçin ağaçların kökleri gübreden hoşlanıyor? Neden bir takım kokmuş maddeler ağaçların usarelerine karışıp lezzetli meyvalar haline geliyor?

Bu âlem, fenayı iyi yapan, iyiyi tekrar çürüten geniş bir lâboratuvar. Biz hepimiz cife olmaya mahkûm zavalılar değil miyiz? İşte ben sağ iken çürüyorum. Kangren dimağımdan, kalbimden başlıyor. Dün çürüdüğümü duyarak muzdarip oluyordum. Bugün hissiyatımda yavaşlama var. Az duyuyorum.

Şemi beni çektiği sanatının sahasında geniş adımlarla sıçratıyor. Bakınız nasıl oldu. Bu rezil adam bir sabah odama indi. Çehresi çok mültefit ve yan cebi kaymelerle şişkindi, şeytan insan şekline girse mutlak bu herifin kandırma tarzını taklid eder.

Sırtımı, çenemi bir çocuk okşar gibi pehpehledikten sonra:

- Baba Salâh şüphesiz sen mutekid bir müslûmansın.
- Elhamdülillâh.
- Hayır ve şer, kaza ve kader Allahtan gelir.

Muhatabımın bir yılan füsunkârlığı saçan badem gözlerine bakarak:

- Bazan da şeytandan gelir.

O, benim bu cevabıma hiç aldırılmıyarak devam etti:

— Senden büyük bir ricam var. Beni çok üzmeden bunu kabul etmeni o ricadan evvel rica ederim.

— Huyumu biliyorsun. Kabule şayan bir şey değilse nafilere yere hiç rica etme.

— Huyunu biliyorum. Birden kabarırsın. Sonra yavaş yavaş yola yatarsın. Fakat bu çocuklara yaraşır bir hareket. Akıllı olan bir sözü başlangıcında kavrar, ona göre cevap verir. Lâkirdîlerimizi tasarruf etmeyi bilerek beyhudelerden kaçmalıyız.

— Beyhudelik kabule şayan olmayan sözü çıkarandır.

— Fazla lâkirdîyi bırak beni dinle.

— Dinliyorum..

— Ben mühim bir işten dolayı bir kaç zaman İstanbuldan ayrılmak mecburiyetindeyim. Yola çıkacağım.

— Allah selâmet versin.

— Temennine teşekkürler ederim. Fakat düşünmeden söylüyorsun. Ben İstanbulu nasıl terkedebilirim? Bir ke-re düşün.

— Bunu düşünme bana değil sana ait.

— Bu evi kime bırakayım?

— Bilmem.

— Bu kurulmuş dolabı benim yokluğumda kim döndürecek?

— Ona hiç aklım ermez.

— Pekalâ erer. Lâkin işte bak inada başladın. İsrarını isyanını kırmak için açık konuşacağım. Benim buradaki yokluğumu hiç belli etmeyecek İstanbulda bir adam varsa o da sensin baba Salâh.

— Aslâ müstahak olmadığım bu fazla teveccühe teşekkür etmiyeceğim.

— Et, etme, ben hakikati söylüyorum. Benim evim senin anladığın manada bir ticarethane değildir. Kaç defa söyleyeyim.

— Hiç beyhude yere çeneni yorma. Senin kim olduğunu, ne nevi ticaretle geçindiğini ben bilmesem kim bilecek?

— Bilmiyorsun işte. Tuttuğum bu iş şimdiye kadar hiç kimsenin teşebbüs etmediği hayırlı bir alış verıştır. Meselâ ben yok iken burada gizlice doğurmak için bedbaht bir kadın müracaat etse red mi edeceksin? İşte geçenlerde gözlerinin önünde böyle bir vak'a oldu. Macerayı damımızın altında örterek kadının namusu ile beraber çocuğun hayatını da kurtardık. Fena mı ettik? Bu yavrucağı ailenin şefkat kucağına kabul etmekle namusundan ne kaybettin?

Herif tezvirci çenesinin kuvvetiyle bin dereden su getirerek kandırdı.

Onun yokluğu esnasında eve erkek, dişi çiftler almayacağım. Şeminin tabirince bu vadide yalnız insaniyetkâr işler göreceğim. Mühim, kârlı müracaatlar olursa kendisinin dönüşüne kadar savsaklayarak idareî maslahat edeceğim. Bu karar üzerine herif bir sabah bavulunu şişirerek çıktı. Gitti.

Nereye? Avrupaya mı? Asyaya mı? Buna dair bir şey demedi. Çabuk döneceğini söyledi. Fakat bu çabuğun içine kaç gün, kaç hafta, kaç ay sıkışabileceğini tahmin de müşküldü. Şemi ticarethanesini benim emrimde bırakıp defolduktan sonra çıkan ilk insaniyetkâr iş.

Bu seyahatin ikinci günü, kırk beşlik, ellik, zayıf, ufak tefek yıpranmış çehreli, düşkün kıyafetli bir kadın geldi.

Bir odaya aldılar. Yanına çıktım. Üstü başı pejmürdeliğine nazaran temizce ve lâkırdısı düzgündü. Fakat halinde bazı ürkeklikler, tereddütler, fazla tevazular vardı. Her lâkırdıyı kendine acındıracak ezilmeler, büzülmeler, ufak göğüs geçirmelerle söylüyordu. Sordum:

— Ne istiyorsunuz hanım?

- Şemi Efendiyi görmeye geldim.
- Kendisi İstanbul'da yoktur.
- Vekili varmış. Galiba o da siz olacaksınız.

Bu galibayı ne reddedebildim. Ne de tasdik. «Sükût ikrardan gelir» kaidesine uyararak sustum. Aranılan vekilin ben olduğumu kadın anladı. Çukura kaçmış gözlerini gözlerime dikti. Birkaç defa derin - derin içini çekti. Söylesin mi? Söylemesin mi? Tereddüt hududunu bir türlü atlayamıyordu. Nihayet acı bir ilâç alacakların cesaretine benzer bir çehre ekşiliğiyle:

— Efendi, geçinmek için hiç bir şey ayıp olmayan bir zamanda yaşıyormuşuz. Lâkin ben utanıyorum.

Dedi. Gözlerini gözlerimden ayırmadı. Benden cüret alacak bir söz bekliyordu. Acaba ne söyleyecekti? Yaşı, hali, şekli geçinmek için vücudunu kiraya vermeğe müsait değildi. Böyle şey hiç akla gelmezdi. O halde?

Açılacak sözlerin pek acıklı olduklarını anlamak keramete muhtaç değildi. Boşanmak için kadına cür'et vereyim mi, vermeyeyim mi?

Zaten namus faciaları içinde yüzüyorduk. Bu sıska kadının uzun uzadıya derdini dinlemekte ne mânâ vardı? İlletine benden deva ummakta aldanıyordu. Ben ona ne çare bulabilirdim? Binaenaleyh faciayı kısa kesmeyi muvafık görerek dedim ki:

— Hanım her zaman ve her yerde utanmayacak şeyler vardır. Ahlâk, edep ve terbiye bunların hudutlarını tayin eder. Utandığınızdan dolayı sizi tebrik ederim. Ve her zaman utanınız zarar etmezsiniz.

— Ya insan aç kalınca?

— Aç kalınca utanmadan çalışacak geçim yolları çoktur. Allah utandırmasın, hanım. Allah utandırmasın. Utanmaz olmak felâketlerin en büyüğüdür.

Kadın bu nasihatlarımın karşısında şaşalayıp:

— Affedersiniz efendi... Yanlış mı geldim? Siz o, aradığım adam değil misiniz?

— Hanım ben belki o aradığınız adamım, lâkin:

— Şemi efendinin vekili.

— Evet o yere batasınca herif buradaki işlerini bilmem ne kadar bir zaman için başıma bırakarak defoldu.

— Gelene gidene bu yolda nasihatlar vermeniz için mi işlerini size bıraktı?

— Hanım henüz utanma huyundan vazgeçmemiş olduğunuzu şimdi itiraf ettiniz. Ben de kötü bir talih ile bu çukura düştüm. Fakat hâlâ utanmamaya alışmadım. Geçim bizi çirkefin bulantı getiren derinliklerine çekiyor. Lâkin ar ve hicap hislerinden de bütün bütün kurtulamıyoruz. Bu ise şu zamanda iftihara değer büyük bir fazi-let sayılır.

Kadıncağız bir iki uzun «Ah!» çektikten sonra:

— Efendi fazilete para veren yok. Biz böyle karşı karşıya utanırsak ne ben size derdimi söyleyebilirim, ne de siz bana dermanınızı. Meşhur kelâmdır derdini saklayan derman bulamazmış.

— Hanım bu eski darbimeseller şimdiki zamanın hükümlerine uymuyor. Dert herkesin ağzından tufan oluğu gibi akıyor. Fakat aranılan devadan eser yok.

— Sizden çare aramaya karar vererek buraya gelinceye kadar neler çektiğimi tarif edemem. Son ızdırapla bir kere size geldim. Artık buradan boş nasihatlarla gide-
mem. Bu benim için müthiş bir düşüş, sizin için de korkunç bir ârdır. Lâkin ne yapalım ki, pislik içinde çöplenmeye mecbur kaldık. Size anlatacağım. Mutlaka anlatacağım. Siz de bana Şemi efendinin vekili sıfatıyla ve sanatı icabı yol göstereceksiniz. Başka çare kalmadı efendi. Bütün sefaletimizi, bütün hakikatleri gözünüzün önüne sereceğim. Siz de benden mesleğinizin kolaylıklarını ve yardımlarını

esirgemiyeceksiniz. Böyle utanmaz bir işte iki utangaç karşı karşıya geldik. Böyle bir iş için de olsa bunu bir hayır sayıyorum.

Kadınla bir müddet yüz yüze düşündük. Onun bana açacağı dert pek kolay söylenir şeye benzemiyordu. Bu meçhul misafir benden ne türlü bir yardım istiyordu? Yine neler duyacak, nasıl vicdan azaplarına uğrayacaktım? Benden hayır bekliyordu. Bu kadar şer ve fesat ve namussuzluklar içinde «hayır» kelimesine yer bulunabilir miydi?

Nihayet karşımdaki merhametimi çekmek için ağlar gibi başladı:

— Efendi, siz de bir nevi zamane doktoru sayılırsınız. Çünkü Şemi efendinin insaniyetkârlıklarını söyleye söyleye biteremiyorlar. Siz de onun vekilisiniz. Belki zamanınız pek kıymetlidir. Belki dakikalarınızın ücreti büyüktür. Fakat ne olursa olsun bugün bir saatinizi bizim için feda etmenizi istirhama geldim. Çünkü derdimizin sözle anlatılması mümkün değildir. Görmeyince olmaz.

— Hanım ne göreceğim? Niçin göreceğim? Görüp de ne yapacağım? Benim eilmde bir iktidar var sanıyorsanız aldanıyorsunuz. Eğer bu paraya taallûk eder bir iş ise sıkıntı yüzünden Şemi gibi bir adamın işlerine bakmak derecelerine kadar düştüm. Bu hale düştüğüme bakarak beni namussuz bir adam sanma.

— Efendi Allah sizden razı olsun. Sözlerinizin doğruluğu besbelli. Biz de namussuz bir aile değiliz. Fakat uçurumun kenarındayız. Haliniz halimize pek benziyor. Tiyatrolara gidip facia seyrediyorlar, demek ki bu temaşalardan alınacak bir ibret dersi var. Böyle vak'aların uydurmalarında bile insan bir şeyler hissediyor. Fırsat düşükçe hakikatleri niçin gidip görmemeli?..

Kadının bu sözleri bana büyü gibi tesir etti. Ben kendi yağım la kendim kavruluyor ve hemen iradesiz düşüşü-

mün ızdırapları ile kıvranıp duruyordum. Benden beterleri de oluyormuş. Gideyim, göreyim de kendi halime şükredeyim, dedim.

Kadınla yola çıktık. Semtimiz Fındıklı. Yokuşlardan iniyoruz. Gidiyoruz, gidiyoruz. Hiç sağına soluna bakmıyor. Göz ucu ile bile araba, tramvay araştırmıyor, görünür bir kesiklik, acınacak bir gayretle biraz titrek bacaklarının üzerinde yürümeğe çabalıyor. Nihayet sordum:

— Hanım nereye kadar gideceğiz böyle? Mahalleniz neresi?

Yol arkadaşım sualime cevap vermeyi dinlenmek için bir vesile tutarak elleriyle dayanacak bir duvar araya araya süzüldü. Yüreğinin bütün baygınlığı ile:

— Sülüklü...

— Ne, ne?

— Sülüklü...

— Hanım, buradan oraya kadar birçok tepeler tırmanacağız. Bayırlar ineceğiz. Tayyare ile gitsek yarım saat sürer... Yayan mı gideceğiz?

— Ah ben bu usulleri bilirim. Sizi yürütmez, bu sözü de söyletmezdim amma, ne yapayım ki çaresizim. Anlarsınız ya efendi...

Anladım. Zavallının herhangi bir vasıtaya verecek cebinde parası yoktu.. Bu dermansız kadın oradan buraya kadar bugün yayan mı geldi? Merak ettim. Sordum. Birbirine bağlanan ahlardan sonra şu cevabı verdi:

— Efendi benim semtimden buraya kadar gelmişim... Ah size tafsilâtı ile anlatsam, uzun bir hikâye, meraklı bir seyahatname olur. Sabah karanlığında kalktım. Yanıma bir çıkın kuru ekmekle zeytin aldım. Ekmek ve her şey böyle ateş pahasına çikalı şimdi kimsenin evinde ekmek ikram olunmuyor. Olunsa da insan yemeğe sıkılıyor. Cami avlularında, çeşme kenarlarında, hamıal küfeliklerin-

de dinlene dinlene tam öğle üstü Süleymaniyeye geldim. Bir ahbap evine girdim, oturdum. İkinci üstü oradan çıktım. O yokuşları indim. Evvelâ kalabalıklardan, otomobillerden, tramvaylar arasından bin kaza atlatarak yürüdüm. Köprüleri geçtim. Hele şükür Çeşme meydanını buldum. Orada akrabadan bir kadın vardı. Zehra, akşam üstü ora ya kadar düştüm. Geceyi orada geçirdim. İşte ertesi günü yani bu gün de size geldim... İnşallah şimdi de sağ salim eve dönmek müyesser olur. Rabbim büyüktür.

— Hanım dinlenerek, konaklayarak, geceleyerek bir buçuk günde geldiğin yolu bu gün bir hamlede nasıl yürüyeceksin? Galiba artık yanında kuru ekmek, zeytinin de kalmadı. Bu yorgunluktan başka bir de açlık...

— Açlığa idmanlıyım. Lâkin küreğimin altında bir sancım vardır. O, tutarsa sokak ortasında bayılır kalırım.

Ah felâket... Kendi kendime düşündüm. Böyle huyunu hulkunu bilmediğim yabancı bir kadınla sokağa çıkmak... Ben kendi ayağımla başımı hangi belâlara sokmağa gidiyordum?

İlk durakta tesadüf ettiğimiz tramvaya bindik. Kadının biletini aldım. Bana yana yana teşekkür etti. Hele sancısı tutmadan araba değiştirerek Taşkasabı bulduk.

Şimdi yayan caddeden sağa saptık. Delilim önde, aşağıya doğru iniyoruz. Bunlar büyük bir yangının saldırışından kurtulmuş bir kaç sokak. Ötesi Fatih sırtlarına doğru enine, boyuna gözlerin alabildiği kadar kavrulmuş hakile yeksan olmuş, halkı dağılmış bir harabe, şehir ortasında bir çöl... Ayakta kalmış bazı mescit minareleri, bacalar... Buralarda da vaktiyle ezanlar okunduğunu, ocaklar tüttüğünü, bir hayat sürüldüğünü söylüyor. Fakat o kadar halk evlerinin harabelerini yarasalara, baykuşlara, sansarlara bazı gece maceralarına terkederek nereye çekilmişler?

Bazı büyük, medenî şehirlerde yangın, zelzele gibi

felâketler oluyor, lâkin âfet sahalarına derhal evvelkilerden mükemmel binalar kuruluyor, insanlar doluyor. Medeniyet ortasında harabelerin hayata karşı bu kadar uzun galbesi görülmüyor. Ölüm en ziyade zayıflara, miskinlere sefillere arız olur. Kendisini ilmin, fennin, irfanın sanayiinin son teçhizatıyla karşılayanların arasına sefalet giremez. Yalın kılıç sokulmaya uğraşsa da yerleşemez. Fahırliği ve sefaleti hemen kovmak için serî vasıtalara malik olmadığımızı işte bu viraneler gösteriyor. Sefaletle ciddi bir azimle mücadeleye giren aramızda bir sınıf halk göremiyoruz. Biz onu kaçırıyoruz. O bizi yıldırıyor... Zaruretle güreşenler ancak bir günlük boğaz ihtiyacı için onunla pençeleşiyorlar. Ve ekseriya mağlûp düşüyorlar.

Medenî bir şehir halkı için ayıp sayılan aczin şu miskin manzarasını bir an evvel ortadan kaldırmayı hiç düşünen yok mu? Memleketin bu ölü kısmı, bu iskelet cenaze, diriler arasında daha kaç sene böyle upuzun yatacak? Sefil sokaklardan inerken aramızda söz olsun diye kadına zihnimden geçen bu şeylerden biraz bahsetmek istedim. O, nefret dolu gözlerini yüzüme dikerek:

— Efendi ne söylüyorsunuz? Harpten sonra siz Anadoluya gitmediniz mi hiç? Yahut bir gidip gelen oraların halini size anlatmadı mı? Oradaki boşluğun, oradaki harabelerin yanında burası seviş meydanı gibi kalır. Burasını Allah yaktı. Orasını gâvur ateşledi. Artık farkı düşünü-
nüz. Bu semtlerde kimsenin dikkat etmeğe lüzum görmediği bir felâket daha var. Yangın, yangın İstanbul evlerinin kolerasıdır. Bir kaç saatin içinde mahalleleri süpürür götürür. Fakat üzerimize yıkılacak gibi duran şu kararmış tahta evlere bakınız. Hepsi mantar kesilmiş. Bunların kaç senelik ömürleri var? Kimsenin bir çivi çaktıracak hali yok. Beş on yıl sonra bunların hepsi gürül gürül tepemize inecek. İstanbulun yangın girmemiş fakat

sahiplerinin tamire kudretleri olmayan böyle çürümüş mahallerini de yok farzediniz. Ortada ne kalır? Bir Divanyolu, bir Cağaloğlu, bir Beyoğlu.. Bugün Boğaziçi de böyle sönüp gidiyor. Bir kaç hafta evvel vapurla geçtim. İçler acısı... Bugün sahili harap olmuş bir yalı sahibi binayı beş defa satsa yine önünün rıhtımını tamir ettiremez. Bu daima sönen müslüman mahallelerinin sonu ne olacak? Kaç sene sonra ve nasıl bir mucize ile bu enkaz üzerine yeni bir şehir kurulacak? Bir türlü aklım almıyor.

Şimdi olmaz gibi görülen bu şeyler belki ileride mümkün olur. Bu yangınların üzerinde gülistanlar açar. Lâkin zannediyorum ki efendi, ne siz, ne de ben göremiyeceğiz. Evvelâ yaşlarımız müsait değil... Saniyen ben kendi hakkımda söylüyorum. Benim gibi çerçöpleri zamane seli süpürüp götürüyor... Kopacak boraların nihayetinde olmadığımızı bize kim temin edebilir?..

— Hanım siz gün görmüş bir kadına benziyorsunuz...

— Çok günler, güneşler gördüm efendi... Sizden çok rica ederim. Hangi aileye mensup olduğumu sormayınız... İstanbul'da pek namdar bir hanedanım. Rüzgâr bizi kenarlara ata ata böyle sülüklülere düşürdü. Bu gün en zelil insanların yüzlerini kızartacak bir istirhamla sizi evimize götürüyorum... Her ne teklif karşısında bulunursanız beni ayıplamayınız. Halinizden şikâyet etmeyiniz. Ne oldum demeyiniz. Ne olacağım deyiniz...

Eğri büğrü dar sokaklardan yürüyorduk. Sefalet bularakını tehlikeli bir tırtıl gibi o kadar sarmış, o kadar susurmuş bitirmişti ki kendimizi şehirde değil, terk edilmiş bir köyde sanıyorduk. Bir köşe döndük. Taş yığımına benzeyen harçsız duvarların arasında kulübensimsi bir ev gördük, kapısının önüne dörder beşer yaşında donsuz iki kız çocuğu oturmuş sidik yarış ediyorlardı. Bacaklarının arasından sızan ifrazat toprağı ıslatarak kıvrımlı bir akışla

ileri doğru uzanıyor, burunlarının olukları aşağı yukarı hareket eden koyu mayi ile dolu kirli kızlar çipil gözleriyle bu marifetlerini seyrederek gülüyorlar. Karşiki duvarın dibinde elinde değnekle duran bir oğlan bu müsabakanın haklı bir hakemi davranışıyla:

— Eminenin sidiği daha zorlu... Ayşeninkini geçti.

Yanımdaki kadın yüzünü ve sesini ekşiterek:

— Utanmaz, terbiyesizler. Sokağa böyle şey yapılır mı? Şimdi gider annenize söylerim...

Küçük kızm sidiğini kesmeğe bedel sümüğünü çekerek:

— Söyle teyze. Annem bize bir şey yapmaz ki, kenefi kirletmeyiniz de çişinizi sokağa ediniz, diye bize o tenbih ediyor...

Kadın söylediğine pişman oldu. Çünkü çocukların verdiği cevapta annelerinin daha kabahatli olduğu anlaşıldı. Oğlan da önünü çözerək yarışa dahil olmak üzere iken biz yürüdük.

Bu, gönüllere hüznün dolduran sokaktan yirmi otuz adım daha gittikten sonra senelerin yağmurları yalaya yalaya aslında aşı boyasını silmiş, kaplamalarını karartmış viran bir evin önünde durduk. Temel direklerinin arasını eski usulde taş dolması basık pencereleli bir asma kat, üstte şehnişli geniş oda. Eşiği çürümüş, kanadının biri top rağa gömülmüş, koca halkalı battal kapının üzerinde demir parmaklık yerine iri çubuklardan yapılmış baklava kafesli dört köşe bir pencere. Bahçe duvarından uzanarak pençereye tutunduktan sonra şahnişlere doğru atılan zümrüt gibi coşkun bir asma. Bu harabenin kasveti üzerine iri yapraklarının taze yeşilliği ile neşe saçıyordu.

Medeniyet perisi şehrin sokaklarına lütuflarını dağıtırken buralara hiç uğramamış. Medenileşmiş semtlerimizle bu mahalleler arasında zihin Avrupa ile Çin arasın-

daki kadar bir mesafe vehmine düşerek şaşırıyor. Ne elektrik, ne de en basit surette bir kapı zili. Kadın kocaman bir simit büyüklüğündeki halkaya uzandı, takırdattı. Çok sürmedi. Kanat yukarıdan bir iple çekilerek açıldı.

— 17 —

Tesviyesi bozulmuş, yosunlu bir maltalıktan yürüdük. Her adımımızın altında incinerek bağırان enli küpeşteli, uzun bir merdivenden çıktık. Zemini yalpa halinde bir vapur gibi çarpılmış bir sofadan geçtik. İki yan kerevetli, âdi hasır sandalyeli temizce bir odaya girdik. Silinmiş, süpürülmüş bir oda. Lâkin her şey fersude Kıymetsiz birer partallıkta, her şey kullanılışlarının son devrelerinde... Sabun, iğne, ütü bu eşyadan hiç birinin yıpranmışlığını örtmemiş.

Müreffeh bir evden içeri girildiği vakit midelerin tokluğunu çeşreler söyler. Gözlerin karası, dudakların neş'esi belli eder. Yağların en âdileri, petrollerin en pisleri kul lanılan, ucuz olmak için daima miktarı çok, ağır yemekler pişirilen ve sabuna sıcak suya çok kıyılamayan evlere bir sefalet kokusu siniyor...

Refaha alışkın bir adam böyle bir dam altına girer girmez, derhal mevkii yadırgayarak zaruret kokusundan azap duyar. Ben öyle değildim. Benim senelerce bu koku ile ülfetim vardır. En kirli döşeklere bir köpek gibi kıvrılarak yattım. En fena şekilde pişirilmiş bayat yemekleri yedim... Midemin büsbütün boş kalmış zamanlarında ekşimiş sofrâ artıklarına hasret çektiğim günler oldu. Ben girdiğim bu evde o akşam bol ekmek doğranarak atıştırılan hazmı ağır çorbanın çeşidini burnumla tayin edebilir hassasiyette idim. Tecrübelerim bana şu odanın içinde teneffüs ettiğim sefaletle dolu havanın her yudumunda pek elemli hakikatlar duyuruyor. Yine o hale düştüğümü zannederek titriyordum.

Ben Şeminin sayesinde evimi bu kokudan temizledim. Sefaletin uğursuz çapaklarını çoluğumun çocuğumun suratlarından sildim. Fakat sefaleti namus kayıtsızlığı ile değiştirdim. Şimdi diğer türlü bir azap içindeyim. Bu zavallılar da bana müracaat ettiler. Her şeylerini satıp yemişe benziyorlar. Acaba kıymetli ne malları kaldı ki beni dellâllığa çağırıyorlar? Böyle bir günah sevap şeklinde işlenir mi?

Kapının aralığından gizli bakan bir kaç gözün tetkiki altında bulunduğumu farkettiler.

Kadın bana bitik bir yüzle:

— Efendi, gideyim size bir yorgunluk kahvesi pişireyim, dedi.

Halbuki kahve pişirilecek bir evde misafirden böyle bir müsaadeye hiç lüzum yoktur. Bu sual kahvenin pek büyük külfetler ve masraflarla pişirilebileceğini, veyahut hiç pişirilemeyeceğini anlatır. Bu garip suale maruz kalan misafir, vereceği kat'i red cevabı ile ev sahibini bu ikram külfetinden kurtarmış olur. Binaenaleyh kahveyi katiyen reddettim.

Kadın dışarı çıktı. Sekiz on dakika sonra kendinden bir kaç yaş küçük olması muhtemel yeldirmeli, baş örtülü diğer bir hanımla geldi. İkimizi birbirimize göstererek:

— Aradığımız Şemi Efendinin Vekili Salâh Efendi ve hemşirem Ratibe hanım şeklinde bir takdim yaptı. Bu güdük iki isimle biz de birbirimizi tanımış olduk. Bana müracaatının sebebi bu kadın mıydı? Ben onun yüzünde satılığa çıkarılacak bir mal çeşnisi göremedim. İçinde kavrulduğu geçimin ve feci geçen senelerin yüzünde derin izleri okunan pek hazin bir kadın. Bu hüzünde bilmem nasıl bir asalet var? Izdırabın heykeli yapılmak lâzım gelse bundan muvafık bir model tasavvur edemem.

Üç kişi biraz birbirimize bakıştık. Aramızda derin bir

yabancılık vardı. Bir facianın kapısında gibiydik. Açılacak elim bir sırrın perdesini hangi ucundan kaldıracaklarını kadınlar bilmiyorlar ve buna cesaret gösteremediklerini anlatır tereddütlerle eziliyolardı. Kâbusa tutulmuş gibi dillerimizde bir ağırlık vardı.

Besbelli bir söz olsun diye benimle gelen kadın birden bire:

— Bendenizin ismi Rasime'dir, dedi.

Bu, ne mükâfatlandırılacak ve ne de tebrik edilecek bir şeydi. Sükûtle mukabele ettim.

Aşağıdaki odadan pek kart pürüzlü bir sesin ciğerlerini kazıya kazıya gırtlığının inatçı balgamlarını temizlemeğe uğraştığı işitildi.

Rasime hanım facianın girizgâhında olduğumuzu anlatır bir hüznle:

— Pederimiz, dedi.

Ratibe hanım sadece içini çekti. İhtiyarın öksürüğü sözün açılmasına sebep oldu.

Rasime Hanım: — Zavallı pederimiz, ikinci çocukluk devrine girdi. Ne kadar sert, ne kadar hırçın oldu bilseniz. Her şeye kızıyor. Hiç söz anlamıyor. Hava ve heveslerine tâbi çılgın torunları ile bu ihtiyarın arasında kaldık. İki tarafa da meram anlatamıyoruz. Ne olursa bize oluyor.

Rasime hanım, hemşiresinin yüzüne bir medet uman bakışlarını fırlatarak sustu. Fakat işte artık esrar kuyusunun kapağı açılıyordu. Felâketin başı hava ve heveslerine tabi torunların başlarından kopacağını anlar gibi oldum. Bu başlangıçtan sonra hemşiresi hazin bir sükûta bürünmesine rağmen Rasime hanım cesaretlendi. İlk tahsilâtı atlayarak birden bire:

— Bir kızımız var kocaya veremiyoruz. Onun evde kalması başımıza müthiş bir felâket örüyor.

— Niçin veremiyorsunuz? Affedersiniz beğenilmiyecek bir halde mi?

— Oh... Hayır bilâkis... Öğünmek için söylemiyorum. Güzellikçe bir mislini daha yalnız İstanbulda değil bütün cihanda bile bulmak müşküldür.

— O halde kocaya verilememekteki mahsuru, kusuru nedir?

Cevap olarak Rasime hanım alt dudağını ısırды. Hemşiresi Ratibe hanım göz pınarlarından sızan damlaları eli nin tersiyle sildi. Söylemek için kadınların lâzım olan metaneti bulmalarını bir müddet bekledim. Arada yine baş gösteren sükûtu, ihtiyarın aşağıdaki odadan gelen son nefeslere benzeyen hırıltılı feci öksürüğü doldurdu.

Rasime hanım lâkırdıyı tamamlamak mecburiyetinin kamçısı altında nihayet:

— Veremiyoruz. Veremiyoruz, çünkü bakir değil.

— Başından nikâh mı geçti?

Kadın bu defa gözlerini yere indirerek yavaşça:

— Hayır, diye mırıldandı.

Aile sırrının düğümü üzerinde idik. Kadınları söyletmek için:

— Tarif ettiğiniz derecede güzel bir kızı bakir olmadığı halde de alacaklar bulunur. Bunda zannettiğiniz kadar büyük bir felâket göremiyorum.

Ratibe hanım gözlerini sile sile söze karışarak:

— Anlatılacak mahzurlar var efendi, kız benim kızım. Yüreğimin cayır cayır nasıl yandığını tarif edemem. Allahın kahrına uğrasın, akrabamızdan çapkın bir oğlan var. Fehmi... Evvelâ kızımı işte o haylaz berbat etti. Seviştiler. Bizim mani olmamıza hiç ehemmiyet vermeyerek birlikte kaçtılar... Efendi o yaşta çocuklar sevgiyi ne bilirler? Nereelerde nasıl maceralar içinde yaşadılar? Ne siz sorunuz, ne ben anlatayım. Nihayet kızım Semiha, Fehmiden usandı. Ondan daha bir çapkınına, hayırsızına kaçtı. Ferruh... İki delikanlı arasında tehlikeli bir rekabet ateş aldı... Kı-

zımızın kısa mazisinde o kadar kirli, berbat bir tercümei hal var ki bunları duyan hiç bir erkek onu karılığa kabule cesaret edemez. Etse de bir kaç aydan ziyade geçinmek kabil olmaz. İşte biz size bütün esrarımızı açıkça söylüyoruz. Teşbihimi affedersiniz, denize düştük yılana sarılıyoruz.

Göz yaşları artan Ratibe hanım hazin hıçkırıkların arasında hemşiresine dönerek:

—Tıkanacağım, artkı ötesini sen anlat...

Artık anlatacak ne kaldı? Denize düşmüşler yılana sarılıyorlarmış. Besbelli yılan ben... Lâkin benden ne istiyorlar? Bu raddeye kadar baştan çıkmış bir kızı ben nasıl yola getirebilirim?

Vekâletini yaptığım Şemi kızları ahlâklandırmakla değil, kötü yola düşürmekle şöhretli. İşte hiç aklımın almadığı bir şey... Bakalım alt tarafı ne çıkacak?

Hemşiresinin teklifi üzerine Rasime hanım, yaşlı gözlerini bana çevirdi:

— İşte efendi, zannederim ki felâketimizi anladınız, halimize acıdınız. Öyle ya, siz de insan, belki bir koca, bir babasınız. Ah, yüreği temiz bir kimse, kızının oğlunun fena yola sapmasile insanlıktan çıkar mı?. Semihanın hikâyesi bütün İstanbula bir parmak bal oldu da, hâlden anlayanlar yine bize kötü gözle bakmıyorlar.

— Teveccühünüze çok teşekkür ederim. işi kavradım. Muadelei kurdum, fakat hangi düstur ile halletmek lâzım geldiğine aklım ermiyor. Malûmu az, meçhûlü çok.

— Bize Şemi efendiyi sağlık verenler, o her müşküle çare bulur, demişlerdi.

— Doğru amma kendisi burada yok. Nerede bulunduğunu bir Allah bir de şeytan bilir.

Ratibe hanım ıslak mendilini yüzünden çekerek lâkırdıya karıştı:

— Bu işlerde kıdeminiz, tecrübeniz liyakatiniz olmasaydı sizi kendi yerine vekil bırakmazdı. Efendi ayaklarınızı öpeyim; bizi şu dertten kurtarınız; aza, çoğa bakmayınız. Eski vaktimiz olsaydı minnet altında kalmazdık. Düşmez kalkmaz bir Allah, elimizde avucumuzda bir şey yok; onun için karşınızda süklüm püklüm, yalvarıp duruyoruz. Siz de hizmetinizin ecrini başkasından görürsünüz.

— Sözün kısası, Semiha hanım kızımız Fehmiye kaçmış: Sonra ondan bıkmış, Ferruh'un kucağına atılmış; iki genci birbirine düşürmüş. Şimdi siz bu gel geç huylu çocuğun başını bir yere bağlamak istiyorsunuz. İşte, meselelerin düğümü burada! Kâfir herif, on beş adet somyalı yatak bırakacağına o şeytanî zekâsından bir parçacık bıraksaydı.

— Demincek kıdeminizden, tecrübelerinizden falan bahsetmiştim ya..

— Kıdemim, tecrübem yok: mamafih her halde liyakatim varmış, bunu ben de yeni yeni takdir ediyorum.

— Estağfurullah... Ehliyetiniz yüzünüzden belli.

Rasime hanımın bu nezaketi üzerine bir kaç kerre yutkundum. İlmî simanın bu faslını bilmiyordum... Kavisli kaş, kemerli burun, ince dudak, dedikoduculuğa delâlet ettiği gibi tabiatın pezevenk olmak üzere yarattığı bedbahtlar da yüzlerinde bir hususiyet taşıyorlarmış ha? Anlımda mı, burnumda mı, çenemde mi, mutlak bir yerimde bir işaret var. Olmasaydı aklıktan ölümü göze alarak namusumu muhafaza ettiğim günlerde Şemi yüzümü görür görmez:

— Hah, işte sen tam aradığım adamsın Takdirini savurur muydu? sonra Natık Beyin karısı, o kadar hürmet ve ciddiyetle sorduğum:

— Kimi istiyorsun hanım efendi?

Sualine karşı yüzüme şöyle baktıktan sonra:

— Pezevenk başıyı istiyorum, sen değil misin?

Teşhisini fırlatır mıydı? Tevekkeli sokakta hiç tanımadığım adamlar, sanki yüzüme bir soytarı maskesi takmışım gibi dikkatli dikkatli bakıp dudak bükmüyorlar! Evet, evet yüzümde yeni ihtisasımı gösterecek bir alâmet var, vesselâm...

— Ne düşündünüz? Bari bir çare bulabildiniz mi?

Mihverleri üzerinde ters dönerek kendi yüzüme bakmak isteyen gözlerimi benden medet uman zavallılara kaldırdım. Açlıktan avurtları çökmüş, derileri buruşmuş, saçları dökülmüştü. Her halleri ırz namus ülkesinin son mertebesine çekilmiş olduklarını gösteriyordu Şüphesiz bana Semiha'nın gençliğini teklif edeceklerdi Lâkin ahlâkın eli ağızlarını tutuyor, iğrenç şeyler kusmalarına mani oluyordu. Dedim ki:

— Çare bulabilmek için arzunuzu öğrenmeye ihtiyacım var. Madem ki açık konuşuyoruz; o halde hiç sıklımadan söyleyiniz. Kızı evden uzaklaştırmak istiyorsunuz değil mi?

— Hasretine dayanamadığımız vakit gidip görmek şartıyla, evet.

— Öyle bir yere gitmesini istiyorsunuz ki hem sokak kadını olmaktan kurtulsun, hem ayakları bir nikâh urganı ile bağlanmasın, hem hayatını kazansın, hem de size az çok yardımı dokunsun... Öyle mi?

— Hay Allah razı olsun efendi, ne iyi keşfettiniz, tam bir kalb doktoru gibi...

Şimdi bana da acayip bir gurur gelmişti. Sanki birine doğup büyüdüğüm evin yolunu tarif eder gibi onlara yüreklerinin içerisini söylüyordum. Bir kaç ayda bu terakki az bir şey değildi. Koltuklarımı kabartarak:

— Kalb doktoru kalbin damarlarından, kanından, sinirinden, faaliyetinden anlar. Ben ruhlarınızın hastalıklarla-

rını teşhîh ediyorum. Buna psikoloji dö mizer derler. Şe-
ni habisi burada olsaydı daha münasip bir isim bulurdu
ya. Mamafih benim sözüm de pek münasebetsiz de ğil-
dir ha, ne diyordum?

Hemşiresinden daha zeki görünen Ratibe hanım di-
yeceklerimi hatırlattı:

— Semihanın öyle bir yere gitmesini arzu ediyoruz ki

— Evet, evet ben öyle bir kaç yer biliyorum amma
kefil olamam.

— Hay Allah tuttuğunuzu kolay getirsin; can kula-
ğıyla sizi dinliyoruz.

— Meselâ Taksimde Feridiye mahallesi...

Karşımdaki kadınlar bu adresin geniş manasına ya-
bancıydılar; soran nazarlarla birbirine baktılar. Belki de
zengin bir ticarethane zannetmişlerdi. Dua ve teşekkür
için ağzlarını açtıkları anda arkamda ince bir ses:

— Beyefendi sandal bedestenini tavsiye lütfunda bu-
lunsaydı zannedersem daha münasip olurdu. Ne o anne?
Beni emvâli metruke gibi müzayedeye mi çıkardınız?

— 19 —

Harabelere doğan bir ay güzelli ği ile Semiha bu viran
dekorun ortasına girince:

Benim tavrım: —Subhane men tahayyere fi sun'il ukul

Anne ile teyzenin halleri: «Kırk bir buçuk maşallah.
Bu hazineyi biz nasıl muhafaza edebiliriz?

Semihanın hali: «Öpünüz!»

Pekalâ, mersi, şap!.. Amma ablak bir surata şamar vu-
rur gibi, yahut arsız bir çocuk karpuz kabu ğu sıyrır gibl
keskin sulu, salyalı, sesler çıkararak öptüğüm şey elimiy-
di, yoksa bile ğimiydi. Doğrusu Fehmiye, Ferruha, anası-
na, teyzesine hak vermemek mümkün de ğil. İnce kâkülü,
masum gözleri, traşlı ensesiyle başı, bir mektepli çocu ğun
dertsiz başına benziyor; fakat insanın gözü yuvarlak omuz

larından şişkin göğsüne, taşkın kalçalarına doğru kayınca yüreğine bir gıcıklandırı geliyor. Birbirine zıd renkli dört çeşit kumaşları bir elbise giymiş. o kadar dekolte bir elbise ki vücudunu seyretmekten ziyade güzel yerlerine daha hırslandırıcı bir cazibe veriyor. Hasılı Semihayı ilk bakışta, arzu edilecek bir mahlûk buldum. İnce bir zincirle boynuna taktığı küçük, çapkın, bahtiyar madalyonun yerinde keşki ben bulunsaydım.

— Sokağa mı çıkıyorsun yavrum hazırlanmışsın?

— Süleymaniyede bir ziyaret yapacağım anne, aşağıdaki işlerimi bitirdim. Her şey hazırdır.

— Efendi ile senin istikbalini konuşuyorduk.

Semiha bana dönerek:

— Son sözlerinizi tesadüfen işittim, teşekkür ederim efendim, çok lütfkârsınız.

Muaşeret adabı, istihzalı da olsa bir teşekkürle mukabeleyi emreder; tatsız kavuna şeker tozu eker gibi mukabeleye bir tutam istihza eki vermeğe cevaz vardır. Bakınız ben Şemiden neler öğrenmişim! Halbuki memurluk hayatım, kalemdeki hokka ile evimdeki canlı hokka arasında gidip gelmekle geçti, başımda yorgunluktan başka hiç bir iz bırakmadı. O bile yaşamakmış; kadro haricine çıkınca insanlık haricine çıkmış gibi oldum: Doymak için yoruldum, yoruldukça daha fazla acıdım. Bizce hayat, dimdik bir yokuşa tırmanmaktı. Çoluk çocuk ellerimiz dizlerimiz parçalanarak her adımda yuvarlanmak tehlikeleri atlatarak yıllarca baş yukarı süründükten sonra günün birinde ailemle beraber kendimi yalçın bir dağın zirvesinde buldum. Geriye dönmek kabil değildi. İleriye doğru adım atacak yer kalmamıştı. Aşağıya baktım; başım döndü. Gözlerim karardı. Aman yarabbi o ne dibi görünmez bir uçurumdu! Nereden geldiğini bilmediğim bir ses kulağıma: «Yürü! durma, yürü!» diye haykırıyordu. Evet

ey tabiat sen yerden göğe kadar haklısın; yaşamanın hareket demek olduğunu, bir kimsenin gebermedikçe durma devresine girmeyeceğini ben de biliyorum. Yürümek, yürümek istiyorum; lâkin nereye?...

— Yürü, baba Salâh; sürünerek, sendeleyerek, düşüp kalkarak daima yürü!..

Baş üstüne; yürüyeyim. İşte sağ ayağımı attım. Boşlukta sallanıyor. Ne olur? Yol versene! O zaman meçhûl bir el beni itti; aman demeğe vakit kalmadı; teker meker uçuruma yuvarlandım; derken eteğim sivri bir kayanın ucuna takıldı. Durdum. Şimdi bulut gibi yer ile gök arasında idim. Gözlerimi dağın tepesine doğru kaldırarak yalvardım:

— Efendiler bir dakika evvel ben de orada sizin aranızda idim; şimdi hayata çürük bir bez parçası ile bağlı duruyorum, en küçük bir sarsıntı son bağımı kırabilir. İçinizde bu sükût mahkûmuna elini uzatacak bir dost yok mu? Sükût... Ah, ey yüz binlerce yıldanberi toprağın üstüne kaynaşan beşer!... Sen yalancısın; sen bizzat yalansın. Bir kerre daha sana dönersem nasıl yaşayacağımı şimdi pek iyi biliyorum. Lâkin heyhat!. Birdenbire karanlık yırtıldı. Şeminin şeytan gibi çehresi göründü:

— Vay zavallı baba Salâh, şeref, izzet, ırz, namus, istikâmet gibi ahlâk serapları arasında koşa koşa akıbet bu vartaya düştün ha! Dur seni kurtarayım!

Dedi; belime dehşetli bir çifte attı.

— Eyvah, mahvoldum.

Feryadile uçurumun derinliğine uçtum. O ne? Başka bir âlem zannettiğim bu çukur, çöplüklerinde eşindiğim dünyanın ta kendisiymiş; evet, işte dostlar, işte sevgililer, işte düşmanlar, işte bütün tanıdığım simâlar.. O tırmanışlar, o yuvarlanışlar, o yalvarışlar hep rüya mı idi? Yine evimde ailemin arasındayım. Her şey bıraktığım gibi yer-

li yerinde duruyor. Yalnız gözlerimde bir şişkinlik, kulaklarımda bir ağırlık, başımın içinde bir bozukluk var; çok uzun uykulardan uyanmışta hâlâ mahmurluktan kurtulamamış gibiyim. Kırk sene kullanmadığım bir kudret, bir meleke bir gönül gözü, bana insanların iç yüzlerini gösteriyor; ne mülevves, ne kokmuş ne kasvetli bir manzara!... Bu felsefemi Şemi dinlese, dünkü saf, ahmak, talebesini İstanbul çiftehanelerine rütbeyi Âlâdan nazır tayin eder. Mamafi daha bir takım manevi noksanlarım var ki beşerin tab'ında bu her vaziyete alışmak illeti mevcut. oldukça onları da yavaş yavaş ikmal edeceğim. Eh kırk yıllık kâni birdenbire yani olması pek kolay değildir.

Bu düşünceler, zihnimden gerçi şimşek sür'atile geçti amma bir dakikada yerine göre uzun bir zaman sayılır. Semiha'nın iltifatı üzerine iskemleme daha rahat oturup düşünceye daldım sanmayınız. Herkes gibi benim de ekseriyetle fikrim başka, fiilim başkadır. Nadiren düşündüğümü belli ederim ve görünüşte hemen daima iç yüzümü örtmeye yarayan süslü bir paravan gibi keyfime göre açar, kaparım. Düşününüz; bana değil, kendi kendinize itiraf ediniz; siz de benim gibi değil misiniz? Elhasıl, küçük hanımın huzurunda tekrar eğildim; belki yine elini uzatırda öperim diyordum. Başımdan tencere gibi çukur; yuvarlak bir şey düştü. Haşarı çocuk değneği yemiş bir çenber süratile döşeme tahtalarının üstünde tekerlendi; kapıya doğru gitti; eşikle çarpışmak durdu; sallandı, kamburu yukarı yere kapandı. Hay Allah cezasını versin; meğer ben demindenberi hanımların karşısında şapkamla oturmak terbiyesizliğimi irtikab etmemiş miyim? Anadan gelme olduğu için bir türlü yakamı bırakmayan mahcubiyetten kıpkırmızı kesildim; Semiha'ya ikinci bir reverans yaparak:

— Bin kere pardon, dedim, daha acemiyim; O bana

alıştı ama ben ona hâlâ alışamadım.

Resmen kız olan genç kadın fıkır fıkır gülüyordu; belli ki salon adabının acemiliğiyle alaya müsaade etmeyen, inceliklerini o da hazmetmemişti Eksik olmasın Ratiye hanımı zavallı şapkamın tozunu silerek duvarda bir çiviye taktı. Artık ciddiyete dönmek zamanı gelmişti:

— İstikbalinizden bahsediyorduk Semiha hanım diye söze başladım, vakı'a sizin için aile ocağından ayrılmak biraz müşkül olacak, ne çareki annenizin dediği gibi, başa gelen çekilir; bizim de şu bir kaç ay içinde başımıza gelmeyen felâket kalmadı, çekip çekip oturuyoruz.

— Annem bir zamandanberi istikbalimle meşgul olmaya başladı efendim, bir kızın istikbali, onun evvelâ kadın. sonra anne, daha sonra kaynana olması demektir; ben bunların hiç birini istemiyorum!

Mahaza bir genç kız, manastıra kapanmadıkça sonuna kadar bakire kalamaz.

— Tabii!...

— Efendim?...

— Sizi tasdik ediyorum; ilelebed bakire kalmak her hangi bir genç kız için talihsizliklerin en acıklısıdır.

Rasime hanım dargın bir çehre ile:

— A!.. bu ne serbestlik yavrum? Karşısında kırk yıllık efendinin bile dili dolaşıyor. Alimallâh.

— Rica ederim anne, biz pek iyi anlaşıyoruz.

Kadın, kırk yıllık kerhaneci demek istiyordu. Ne yalan söylüyeyim; bu methi zemlerin en ağırı buluyordum.

— Yanlış hanım yanlış, ben daha üç aylık efendiyim! diyemem ya.. Bari Semiha ile anlaşmaya devam edelim:

— Evet Semiha hanım, talihsizliğin en acıklısıdır; pek doğru amma hem kız kalmamak, hem de kadın olmamak için yalnız bir çare vardır. O çare de...

— Sıkılmayınız, devam ediniz. Sözü kesmemin sebe-

bi, hamd olsun, sıkılmak değildi; kulağıma sofa cihetinden korkarak bir ayak sesi gelmişti. Biraz sonra oda kapısının dışarıdan biri:

— Ratibe, hala Ratibe hala!

Diye seslendi. Ratibe hanım yerinden kımıldamaksızın:

— Ne var Gülistan?

Cevabını vermekle beraber Gülistan'ı bana takdim etmeyi unutmadı:

— Zengin bir komşumuz var, şuracıkta oturuyorlar; onların evlâtlığı...

Çocuk yanık bir şive ile:

— Hanım selâm etti, bizim terkos saati bozuktur, mösyö geçerken uğrasın da bakıversin dedi?

Bunu söylerken küçük kız şapkamın ipek kordelâsına bakıyordu. Semiha sert bir bakışla Gülistan'ı azarladı. Kadınlar ne diyeceklerini şaşırdılar. Onları bu müşkül mevkiden kurtarmak için dedim ki:

— Sizin evde de bir fincan kahve içmek isterdim maalesef ben terkos müfettişi değilim; Semiha hanımın yeni dans muallimiyim! Fasih Türkçemi işiterek alıklaşan ahretlik koşa koşa merdivenleri indi; sonra sokak kapısı kapandı.

Ratibe hanım gizli bir endişe ile gözlerime bakarak:

— Affedersiniz amma dans muallimiyim dediğinize iyi etmediniz; şimdi Gülistan hanımına, hanımı komşusuna, o da kendi komşularına bunu ilân edecek; on dakika içinde bütün sülüklü Semihaya dans hocası geldiğini duyacak; zaten dedikodunun önünü alamıyoruz; bizi yeni baştan tefe koyup çalacaklarından korkuyorum.

Ben gülerek onu teskine çalıştım:

— Adam sen de hanım, şimdi başka bir komşunuzun evlâtlığı gelir de beni küçük hanım için davet eder-

se ona da dans muallimi değil, kırmızı horozun tahsildarıyım derim. Şimdi böyle baltalara sap olmak ayıp değil marifet sayılır:

Rasime hanım atıldı.

— Sakın öyle bir şey yapmayın; zaten evlerimiz tam takır, sonra bakkal defterini kapan başımıza üşer!..

— Ne ise, o bahsi bırakalım da gelelim manahüfiimize?

Semiha, dayanılmaz bir işvekârlıkla:

— Gelelim efendim!

— Ne diyordum? Ha, evet, bir çare vardır, o da..

— Söylesenize beyefendi, demin tavsiye buyurduğunuz adrese müracaat, öyle değil mi?

— Sizi temin ederim ki Semiha hanım, eğer benim yerimde bizzat Şemi bulunsa idi yine huzurunuzda kemâli körmlele eğilirdi. Sanki içinde temas ile patlayacak bir bomba varmış gibi iki saattir meselenin kapağını açmağa cesaret edemiyorum.

— Niçin? Siz meşhur Şemi efendinin, vekili, muavini, eli ayağı değil misiniz?

— Ah, değilim hanım kızım değilim; fakat kime anlatayım? Mel'un herifin anlıma vurduğu damga zindan döğmesi gibi ta derinlere işlemiş; ne su ile; ne sabun ile çıkıyor; bana öyle geliyor ki cennette kevser şarabı ile yıkasam yine orada simsiyah bir leke olup kalacak; hurilere, meleklerle, bütün ömürlerince sevap kazanmış cennet sekenesine kim olduğunu ilân edecek..

— Çok tuhafsiniz bey efendi; eğer mesleğinizi inkâr edecek derecede utanıyorsanız bu eve niçin geldiniz? Ne fesatla benim geleceğime burnunuzu soktunuz? Ne selâhiyetle anneme Ferideye umumhanelerinin adresini veriyorsunuz?..

Mavi gözleri büyümüş, kumral başı yükselmiş, ger-

danının tatlı inhinaları daha ziyade keskinleşmişti; göğsü kabarak sustu. Odayı ağır bir sükût kapladı. Aşağıdan yukarı hastanın hırıltısı geliyordu.

— Gönül kılavuzluğunda mütehassısım, yahut değilim, Semiha hanım, şimdi onu bırakınız, yalnız yeni olduğumu lütfen kabul ediniz.. Sizi dinliyorum, hayatınızı tanzim için ne gibi bir hizmet görebilirim?..

Ratibe hanım bir mustarip anne dolgunluğile:

— Daha nazik ol kızım, bak efendiyi İstanbul'un ta öbür ucundan getirdik. Bir acı kahve olsun ikram edemedik. Madem ki fakiriz, alçak gönüllü olmayı da bilmeliyiz. Madem ki günahımız var, alemin karşısında alt perdeden konuşmayı da öğrenmeliyiz. Artık takatım kalmadı... Nerede ise düşüp bayılacağım..

— Sizin gözünüzde ben orospuyum anne, onun için zengin bir umumhanenin müdürüne müracaat ettiniz. Öyle değil mi? Her hastaya, hastalığın nev'ine göre doktor çağrılır. Siz de namus hastası kızınıza, ihtisasına hayran olduğum bu efendiyi getirdiniz. Şimdi biz, hasta ile doktor konuşuyor, dertleşiyoruz.

İki kadın birden:

— Sus Allah aşkına sus, sen bir çapkının. kötülüğüne kurban oldun, sen mazlumsun, masumsun, neden orospu olacaksın?..

— Sizin lugatınızda hareketimin ismine orospuluk derler; aklınızca erkekle kadının münasebeti meşru olabilmek için bir kavuğun sallanmasına lüzum vardır. Ben Fehmi ile seviştim; beraber yaşadım. Sonra ondan baktım. Ferruha gittim. Biz işte iki tarafın rızasile, vuku'a gelen bu birleşmelere, bu ayrılmalara namusun asıl icabatıdır diyoruz; duaya, amine şerbete lüzum görmüyoruz; hele ağırlık, yüz görümlülüğü, mihrimuaccel, mihrimüeccel pazarlıklarına hiç tenezzül etmiyoruz Asla etmeyece-

giz anladınız mı?..

Annesi boğula boğula ağlayarak dışarı çıktı. Teyzesi kurumuş gözlerini hayret ve dehşetten fal taşı gibi açarak dondu kaldı.

— Bana kalırsa hanım kızım, size en son model evlenme nazariyelerini lâıykıle hazmetmiş yeni bir eş bulmalı...

— Fakat ölye bir eşi ben kendimde arar, bulurum...

— Şüphe yok, şüphe yok, yalnız benim gibi çekirdekten yetişme bir efendinin yardımını da düşünmeden red edilemez zannındayım. İhtimal ki büromuzda zengin bir sicil dosyası vardır, İstanbulun her nevi yaşlı, zengin fakir halkı belki o dosyada yer almıştır.

— O halde delaletinizi kabul edebilirim. Şimdi şartlarını söyleyeyim. Birincisi bulacağınız adam gayet ihtiyar bir çapkın olmalı; evli, yahut bekâr olması haizi ehemmiyet değildir Hattâ ben evli olmasını daha tercih ederim.

— Acayip!..

— İkincisi çok, amma çok zengin olmalı. Kursağı patlamış bir şişirme düdüğü ancak bu şart ile ağıza alınabilir. Üçüncüsü oğlu, kızı olmamalı; bu arzum miras yemek isteğinden doğmuş değildir. Anlıyor musunuz? Eğer evli ise karışının gayet namuslu, haluk, pırlanta gibi ter temiz bir hanım olması lâzımdır.

Ben, Şeriat üzere evlenmiş bazı genç kadınlar gibi tek nikâhla hem kocama, hem ortağıma, hem de üvey oğluma varmak istemiyorum. Anlıyorsunuz değil mi efendim?..

— Şemi efendinin yanında bir kaç aydanberi canla başla çalışmama rağmen zihnim durdu. Semiha hanım; maksadınızı kavrayamadım. Bununla beraber söz veri-

yorum, size öyle bir talihli adam bulmağa gayret edeceğim.

— Muvaffak olduğunuz takdirde dördüncü bir şartım var ki o da bulduğunuz ihtiyarın size iki katlı ücret vermesinden ibarettir. Çünkü ben kendi hisseme düşeni şimdilik ödemeye muktedir değilim; siz onların söylediklerine bakmayınız; daha Fehmi ile Ferruhtan başka erkek yüzü görmedim. Vücudumu satarak geçinmeye hiçbir zaman tenezzül etmeyeceğim.

Bu sırada hastanın odasından bir gürültü aksetti; Rasime hanım aşağıya koştu. Vakit hayli geçmişti. Şapkamı aldım ve sokağa çıkmadan başıma koymamak lüzumunu kendi kendime şiddetle hatırlatarak koltuğuma sıkıştırdım. Semihanın elini öptüm. Yan yana harab merdivenleri indik. Hastanın oda kapısı ardına kadar açıktı.

Erkân minderine saçlı sakallı bir iskelet oturmuştu. İki kadının arasında çırçınıyor ağzından köpük saçarak anlaşılmasız şeyler homurdanıyor; etrafına rast gele tek-meler, çifteler savuruyordu.

Kapının önünde beni görünce silkinerek yerinden fırladı. Titrek bacaklarının üstünde iki adım ilerledi; gözlerini açıp yumruklarını sıkarak avazı çıktığı kadar haykırmaya başladı:

— Hey sinyor Tıkalamaka cenapları bana bak. Asıl hasta benim.. Başıma yetmiş yılın karları yağdı. Bacam kurum tuttu. Suyum selim kurudu. Hiç bir deliğim iyi işlemez. Gözlerim seçmez. Kulaklarım ağır alır. Nefesdarlığı, inkibaz, sidik zoru hepsi bende.. Bizim hanım adetini söktürmek için ilâç mı istiyor; geçmiş ola buna Lokman bile çare bulamaz.. İnsanın içinde ağzından dibine kadar bir kanal varmış... Süphanementahayyere!..

Sonra olduğu yere boş bir çuval gibi yıkıldı; ellerini yüzüne kapadı, hüngür hüngür aksıra öksüre, sarsıla sar-

..sıla ağlamaya başladı.

Zavallı, ne kadar ıstırap çekiyor; ne kadar ıstırap veriyordu!.. Semiha'nın bulutlu gözlerine bakarak bu ailenin işini mukaddes bir vazife gibi yapmaya içimden aht ettim. Sokak kapısından çıktım. Oraya bir takım çocuklar, kadınlar toplanmıştı; hepsinin yüzleri yanık, gözleri çürük, üstleri başları perişandı. Hiç biri, Semiha'nın evinde gördüğüm tiplere benzemiyordu. O talihsiz aile kimbilir nereden, ne kadar yükseklerden yuvarlanarak bu çukura düşmüştü?. Tekrar hudutsuz yangın yerlerinden geçerek tranvay durağına geldiğim vakit güneş yavaş yavaş İstanbul ufkuna iniyordu.

— 20 —

Şemi gitti gideli kulaklarımız dinç oldu; gönlümüz rahatladı diyebilirim ki gözümüze nur geldi. Bunlar hep iyi alâmetler amma para da suyunu çekti; krediyi oldukça düzelttiğim esnaf yine suratı asmaya başladı. Bir kaç gün sonra eski hale düşeceğimiz muhakkak.. Yalnız şu fark ile ki o zaman bu dergâhta yedi cendık Velinimetin yedigâr bıraktığı piç ve Eleni ile beraber şimdi tamam dokuz kişiyiz!

Eski halimle bugünkü vaziyetim arasında manevî bir fark daha var. Ben ahlakça hayli sarsıldım; köhne bir duvar gibi son fırtınayı bekliyorum. Kaynanam bahşişe pek alıştı, gece gündüz seccadesinin üstünden kapının çalınmasını bekliyor. Hemşire ile Şefika'nın münasebetlerine dehşetli bir samimiyet geldi; gelin, görünce evvelden kedi ile köpek gibiydiler; görüyorum ki kuzu ile koyuna döndüler. Rıdvânı hiç sormayınız. Sorarsanız cevap vermem ya; çoktanberi yüzünü gördüğüm yok. Haber aldığıma göre basketbol sevdasına tutulmuş bilmem hangi kulübe yazılmış; sepete top düşürme yarışı ediyormuş.. Arada bir eve damlayıp annesinden dünyalık istiyor ve ne

koparırsa alıp gidiyor.. Geçenlerde bir gece göktaşı gibi ateş saçarak eve düştü; para diye dayandı. Dizginlerini kısmanın tam zamanı idi:

— Rıdvan dedim, gidişini beğenmiyorum.

— Hayır, sen asıl gelişimi beğenmiyorsun baba!

— Şöyle yanıma otur, sana söyleyeceklerim var.

— Beş on gün sonra otursam olmaz mı? Bilsen ne sıkı bir egzersiz devresindeydim!

— Beş on günde yeni kabahatler yapar, yeni nasihatlarla muhtaç olursun...

— Baba?..

— Lebbeyk!...

— Sen dilenci ile nasihatçının hikâyesini bilir misin?

— Rıdvan, emin ol ki para yerine nasihat vermeye kalkmanın sebebi parasızlığımdır; olsa esirger miyim hiç? Kiraları işlemekten aldık yedik, aylık defterini sarrafa yatırdık; boğazımıza kadar da borca battık.

— Şimdi baba; ileride senden miras yediğim vakit ödemek, üzere bana ödünç verecek beş papelin yok mu?

— Vallah, billâh yok..

— O halde işte ben de gidiyorum bir daha evine ayak basarsam senden beter olayım?

Bu tahkiri topuz gibi başıma vurdu; odadan fırladı. Anası, ninesi, halası yaygaraya başladı. Oğlan haklı; ben haksız; oğlan malzum ben zalim idim. Etrafını almışlar, öpe okşaya yalvarıyorlardı. Nihayet kocakarı «Dışimden tırnağımdan beş on para arttırmıştım; gidip bakayım da hayırsız baban aşırımadıysa getireyim yavrum» dedi; beş on dakika ses seda kesildi. Sonra asi çocuğun bin türlü şaklabanlıklarla uğurladılar. Gidiş hâlâ o gidiş..

Hâdise gözümü açmış olacak ki ev halkına birer birer dikkat ediyorum. Hepsinde çileyi kırmak isteyen sinsi bir derviş sabırsızlığı var. Hazmedemediğim iftirası için kaynanama çatmak istedim, dedim ki:

— Rıdvanın karşısında beni hırsızlıkla itham eder-

ken Allaha korkmadın mı valide?

Gümüş gözlü acuze parmağı ile yukarı katları göstererek şu hezeyanı yumurtladı:

— Puf, böyle bir dolabı döndüren adama hırsızlık vız gelir!

— Dolabı döndüren ben değildim; onun da ne suyu kaldı ne seli.. İşte rüzgârsız bir değirmen gibi örümcekle nip duruyor..

Mânâlı mânâlı göz süzerek:

— Ne malûm?..

Bu iğne en son haysiyet damarımı kanattı; içime bir şüphe düştü. Sakın benim dışarıda bulunduğum saatlerde eve gündüz misafirleri gelip gitmesin diye düşünmeğe başladım. Karımın ağzı kilit gibiydi. Kocakarı beceriksizliğimle eğlenmekten başka bir şey yapmıyordu. Randevu meselelerine dair bilgisine müracaat ederek kız kardeşimle yüz göz olmak ta benim işime gelmiyor. Ne yapmalı?

Nihayet Şükranı bir kenara çektim; saçını, çenesini okşadım; bütün kurnazlığımı toplayarak sorguya giriştim!

— Bu evde sabahtan akşama kadar yap yalnız kim bilir nasıl sıkılıyorsun Şükran...

— Ben mi babacığım; bilâkis ev işlerinden sıkılmaya vakit bulamıyorum.

— Peki Eleni pişiriyor; ortalığı Mihriban topluyor; annen, halan, hanım ninen didinip duruyor; böyle işçilerle dolu bir evde sana iş düşer mi?

— Gündüzleri aramızda değilsiniz babacığım. Eleni yukarı katların temizliğiyle meşgul, hanım ninem çocuk dadısı... Annem ile halam çalışacak değil ya, ortada Mihribanla ben kalıyorum..

— Eleni neden yukarı katları her gün temizlemeye lüzum görüyor; haftalardanberi boş duran odaların on

günde bir tozu alınsa olur gider.

Şükran kıvrık kirpiklerini kaldırdı; kaynanam gibi mânâlı mânâlı gözlerine baktı. Mutlak bu içli kız da bir şey biliyordu..

Ta'biyeyi değiştirdim; cephede müdafaaya geçerek yanlardan taarruza karar verdim..

Sana yakında piyano alacağım. Tıpkı sattığımız gibi halis Fransız malı olacak; tabii bir de hoca tutacağım.. İyi ki hatırıma geldi Şükran hani sen bir dans mektebine gitmek istiyordun; şimdi vaz geçtin mi?

— Münasip görmediğiniz için bir daha ağzıma almam babacığım.

— O devir geçti yavrum; bak, yıldırım sür'atle medenileşiyoruz. Hele biraz daha sabret, piyanoda muvaffakiyet göster. Allah bilir Şükran, seni dans mektebine göndermek değil hattâ evde mükemmel bir dans kulübü açarım ha, alaturka mı yoksa alafranga mı öğrenmek arzu ediyorsun?

— Alafranga babacığım, fakat siz nasıl isterseniz..

— Şey, Şükran Eleninin daima yukarıda meşgul olduğunu söylemiştin; o haylaz size hiç yardım etmiyor mu? Yani demek istiyorum ki aşağıya inmemesi tenbelliğinden mi yoksa yukarı katlara her gün misafirleri mi geliyor?

Yavrucuğun benzi uçtu; neş'esi kaçtı; dargın bir sükûnetle:

— Misafirsiz kaldığımız yok ki, dedi. Annem; halamın bir çok ahabası var!

— Ben onu sormuyorum; yukarıya tanımadığın beyler, hanımlar geldiği gözüne iliştiriyor mu diyorum?

Mücevher gibi temiz kalan yavrucuğum, iffetinin en nazik yerinden yaralandı; iskemleye çöktü; yüzünü kolları arasına aldı. Hıçkırı hıçkırı ağlamaya başladı. Yap-

tığıma pişman oldum; lâkin baba kalbinin çektiği ceza eksik imiş; onu da küçük hanımının imdadına koşan Mihriban tamamladı.

— Afferin size beyefendi! Ondan ne istediniz? Nasıl kıydınızda zavallının hasta sinirlerine dokundunuz? Demindenberi ne olacak diye mutbaktan sizi dinliyorum; maksadınızı anladım. Kurnazlıkla ağzından lâkırdı kapmak için neden başka bir kimse bulamadınız? Beyefendi. Sanki biz yok muyduk?.

Çaresiz bir kaç gün beklemek lâzım geldi. Şaşıracak bir sabır ve sükûn ile pusuya girdim; tavşan uykusuna yattım. Sonra her şeyi anladım. İstanbul halkını kabile kabile Adalara, Boğaziçine, Floryaya döken güneşli Cumalardan biri idi; kadınların bir takımı gezmeye gitmişlerdi; bir takımı da misafirlerle meşguldü. Yavaş yavaş ikinci kata çıktım; odaları hırsız gibi sessiz, sedasız dolaştım. Görünürde hiç bir fevkalâdelik yoktu. Üçüncü kata çıkarken yukarıdan bir mırıltı gelir gibi oldu. Dinledim; bizim Rum hizmetçi şarkı söylüyordu. Sesin geldiği tarafta yürüdüm; bahçe üstüne geniş balkonu uzanan büyük odanın önünde durdum.

Her şey burada bir âlem yapıldığına delâlet ediyordu; yerde hâlâ toplanmamış kadehler, çatallar, meze kırıntıları vardı. Ve bir ud kanepenin üzerinde yüzü koyun yatıyordu. Kapıdan içeri girince burnumun içi sert bir ispirto kokusu ile yandı; kendimi tutamadım, acı acı aksırdım! Karyolayı düzeltmekle meşgul Eleni hafif bir hay kırıla döndü; karşısında direktör muavinini gördü. Göğsü kolları açık, bacakları baldırları çıklaktı. Bu eski süpürgecin epice dolgun bir vücudu vardı. Avcı görmüş deve kuşu ahmaklığıyla başını yorganların arasına soktu ve pek ziyade ürkmüş gibi hantal ayaklarla tepinip kuyruk sallıyarak:

— Ah, kaymeni, bana korkuttunuz; sandım ki Vortik odada gelmiş.. Simdi büyük hanum duyazak; epsi epsi basımıza da üsüsezek..

— Sus Eleni, gürültünün lüzumu yok. Ben de büyük hanımın duymadığını arzu etmiyorum amma sebebi, senin anladığın gibi değil; haydi doğrul bakayım..

Sakat gözünü saklamak için yan dönüp..

— Bir matmazel yanında roblesanbr ile gelmek komil fo erkeğe yarasır mı?

— Matmazel mi? Yanlış söylüyorsun müptezel.

Benimle sabahleyin cilveleşmek isteyen bu, vortığın artığını meramımca söyletmek için yatağının ucuna oturdum:

— Beni dinle Eleni, dedim; Şemi bey giderken kendisi ile sözleşmiş, fabrikayı kapatmaya karar vermiştik.. Halbuki sizin gizli gizli misafir kabul ettiğinizi anlıyorum söyle bakayım. **Dün buraya kimler geldi?**

— Paroldönör Seselah bey, hiç kimse gelmemiştir.

— Öyle ise bu yatılmış yatak, bu kullanılmış sofradır nedir?

— Yatağı hava alsın diye bozdum; amma kadehler siseler çok kirli idi. Nato bu için ortaya dökmüsler.

— Ya bu karmakarışık rakı, meze, pudra, esans, kumuk kokusuna ne buyuruyorsun?

— Bu kokular çok vakitten bu moblenin içersinde işlemiş böyle. Burası bir randevu evi günlük kokazak değil ya?

— Avukatlığın lüzumu yok Eleni, bugüne bugün ben Şemi'nin Vekiliyim! uyuşursak seni başkalarından ziyade memnun ederim. Zaten gelip giden olmaz. Koca ev ne ile döner? Değil mi ya? Olanı biteni anlat da ben de ona göre tezgâh tutayım. Sen güzel bir kızsın, güzellerin huyu da güzel olur.

Hem söylüyor, hem de bu sermayaya eskisinin yüzünü çenesini okşuyordum; elim dudaklarında yanaklarında gezindikçe kedi gibi kayıflı gerinmelerle o da dizlerine sokuluyordu. Birden bire avucumun içine sıcak bir puse kondurdu. Fısıltı gibi bir sesle:

— Kale, büyük hanımdan korkuyorum.

— Ben varken hiç kimseden korkma Eleni, her husta Vortiğin yerini tutar seni kâinata karşı müdafaa ederim.

Göğsünden haç çıkararak:

— Gece kimse gelmez. Amma gündüzleri çok müşteri var. Güpe gündüz gelen giden oluyorda kimse görüp şüphelenmiyor mu?...

— Ön kapıyı açmıyoruz. Arka kapıdan alıyoruz.

Şimdi mesele anlaşıldı; meğer hınzır karı fabrikayı arka kapıdan çalıştırıp duruyormuş. Köpeği an, sopayı ha zırla derler, tam bu anda onun erkek sesi:

— A, a, a... Bir yaşma daha girdim. Şallak mallak kayolanın içinde ne yapıyorsunuz kepezeler! narasile oda-ya daldı. Eleni saçlarını yolarak bir köşeye sindi; şirret şirret bağıırıp çağırmaya başladı:

— Ah, kaimeni; ah, pana yamu!. Büyük hanım duya-zak bir skandal sıkaracak dememiştim ben?

Kaynanam eli belinde gözlük burnunda, odanın ortasına kadar geldi:

— Tüh midesiz kerata; aşağıda fidan gibi karın dururken bir tek gözlü mındar ile yattın öyle mi?

Derin bir itidal içindeyim; mürayi acizeye hiç ehem-miyet vermiyerek Eleniye döndüm:

— Şimdi aşağıya in, Mıhribana söyle, bu kadının san dığını tutup buraya getirin!

Zaten kaçmaya bahane arayan şirret Rum odadan fırladı; kaynanam sersemlemişti.

— Sandığımı mı? Allah, Allah sen çıldırdın mı herif? Şefika'mın üstüne bu kerhane süpürgesi bu sarhoş kusmuğuyla hiyanet etmeğe utanmadın mı diyorum?

Ben de ona doğru yürüdüm, ta burnunun dibinde durdum.

— Bizi çirkefe atan Şemi bile senin yanında zemzemle yıkanmış bir ehli namus kalır; Müfsitliği bırakta bana haber ver bakayım bahçe kapısından içeri soktuğun yağlı müşteriler, gündüzlük kaç kâğıt veriyorlar? Ev sahibi ve müdür vekili olduğum için bunu bilmek benim hakkımdır!.

— Dilin tutulsunda son nefeste kelimeyi şahadet getirmekten mahrum kal inşallah emi herif? Bahçe kapısından kimi koymuşum? Gündüzün parayı kimden almışım?

— Sandığı getirsinlerde görürüz!

Koca karı yuvarlana yuvarlana aşağıya koştu; telâşsız, heyecansız ben de onu takip ettim. İki hizmetçi yeşil boyalı sandığı alt katın sofasına çıkarmışlardı. Kaynanam vücudunu hazinesinin üstüne attı. O, avazı çıktığı kadar:

— Yetişin! hırsız var, katil var, yangın var! diye bağıarak tepinirken; biz de bacaklarından çekerek sandığı kurtarmaya çalışıyorduk. Bereket versin ki acuzenin bayılma illeti vardı; mahalleyi başımıza üşürmeden dışleri kilitlendi, kaskatı kesildi. Koynundan anahtarı aldık; definenin tılsımını bozarak; çamaşırların altından neler çıktı biliyor musunuz?

Şefikanın sâbık yüzgörümlüğünden koparılmış iki tane inci. merhum Amca bey tarafından Rıdvan'ın doğumu münasebetiyle hediye edilen nazar takımı, kehriber zannedilerek kim bilir kimin bastonundan sökülmüş sarı cam parçası.

Onluk yirmilik, sekiz on ziynet altını, bir gazeteye

itina ile sarılmış yetmiş yedi liralık evrakı makbuz. Yün haline gelmiş iğreti saçlar içlerindeki mayileri kurumuş düzgün hokkaları, açılmamış bir şişe şampanya.

Kendi nefsinden bile kıskandığı bu eşyayı ben, masanın üzerine serpinceye kadar akli cinnet semasında dönüp dolaştıktan sonra tekrar başına gelen kaynanam, sürüklene sürüklene sofaya çıktı; koltuğunun altına kızgın yumurta koymuşlar gibi acı acı bağırmaya başladı.

— Hepsini alsam da hakkım var, dedim, fakat tamam işime yarayacağın bir günde seni kaybetmek istemem. Müsterih ol. Ben yalnız ticarethanemin gizli hasılatını alıyorum.

Böyle diyerek parayı cebibe indirdim; öbür hurdaları sandığa yerleştirmeye başladım, kaynanam:

— Kara günler için sakladımıydı diyordu. Yine yedirecektim!

— Aç, çıplak geçirdiğimiz günler senin çıkası gözlerine bembeyaz mı gözüküyordu.

— 21 —

Kaynanam ile zımni mütareke aktettik. Tarta tarta, kollaya kollaya öyle lafonik konuşmalarımız var ki büyük bir kitabın üzer, beşer kelimelik fihristine benziyor. İdareyi doğrudan doğruya kendi elime aldığımın sebebini ilk günlerde tamahkârlığıma atfetmişti; bana sezdirmekten korka korka işlettiği bu koca kerhane, esrar perdesi yırtıldıktan sonra daha kârlı bir faaliyet devresine girecek sanıyordu. İş gücü bana hoş görünerek temettüden aldığı hisseyi arttırmaktı..

Günler geçip de tahminleri boşa çıkınca plânı tâdile başladı. Görüyorum ki beni ya kandırarak, yahut aldatarak o mekruh san'ata devam etmek emelinde.. Mamafi ak lını başına toplayan baba Salâhta ne kanacak yüz var, ne aldanacak göz.. Kapı dibinde ki odadan hiç çıkmamak

için sandığı, yatağını ve Dinarizadenin piçini oraya taşıdı; namaz kılarken bile pencereyi görmek için onüç asırlık kibleyi değiştirdi!

Beni başından savmak endişesiyle kendini zorluyor, beynini kemiriyor; ev halkile aleyhime ittifaklar, itilâflar yapıyor. Fakat ne yapsa nafilê..

Kendiliğinden misafirhanede yalnız kalmak için sarfettiği emeklerden hiçbir netice hasıl olmayacağını o da anladı. Sezsizce oynadığımız masanın üstüne son kozunu attı; beni görünüşte kendi halime bıraktı. Yine daima birbirimizin kontrolu altındayız. Müşteri gelirde eve koy mam diye cadının içi içine sığmıyor. Maskesini kopardığım gün fena korkmuş. Öyle şefkatli bir ana tavrı takındı ki bizzat ipliğini pazara çıkarmış olmasam ben bile inana- cağım. Bir gün yine birbirimizi göz hapsine almış oturu- yorduk; bilmem nasıl oldu da Şefika'nın pek iyi yemek pişirdiğinden söz açıldı. Kaynanam dedi ki:

— Hey oğul hey.. Kızken yumurta bile pişiremezdi; yavrucak şimdi iyi kötü hepsini beceriyor..

Karım kızgın:

— Keşke öğretseydiniz anne; dedi. Hiç sıkıntı çek- mezdim.

— Bu vakitlerin geleceğini nereden bilirdik kızım? Aşçı, işçi o zaman sanki para ile mi idi?.. Rahmetli baban esnaf kahvesine bir haber gönderir ahçının ikisi üçü bir- den gelirdi.

Sonra bana dönerek sordu:

— Yine her esnafın kahvesi var mı?

Ben safiyetle:

— Zannederim..

— Bizim Şemi bey gibilerin de ötede beride kendi- lerine mahsus kahveleri olur mu dersin?

— Ne demek istiyorsun?

— Darılma ayol konuşuyoruz.. Meselâ dükkân açması, ayna yafta asması, gazetelere ilân vermesi mümkün olmayan esnaf kim bilir ne kadar güçlük çeker!.. Pençereye oturup, beklese yolcuların hiç biri kapısını çalmaz.. Sokağa çıkıp sabaha kadar dolaşsa necisin diye soran olmaz. Halbuki sokak zavallının müşterileriyle hınca hınç doludur, sanki o balık, ahâli deniz!...

Gözlerimle:

— Kâfi.. Artık kes!..

Dedim onun gözlerinde de:

— Maksadımı anladın ya!?!..

Demek isteyen bir ifade okudum. Başka bir günde misafirleri gelmişti; cemaat; dağıldıktan sonra lâf olsun diye sordum:

— Ey ne havadis var; bakalım; hanımlar ne anlatıyorlar?..

Kaynanam, sinirine dokunulmuş bir kocakarı şirretliğile dizlerini döğerek:

— Sus oğul sus.. Başımıza taş yağmadığına şaşalım, bir yiyelim de bin şükür edelim.. İrzım, namusum sana emanet, Yarabbi!..

— Amin anında öksürmeler, geyirmeler, nefretler, lânetler içinde anlattı; eski dostlardan bir zat meğer güya evini kerhaneye çevirmiş; kasanın başına geçmiş; tıkr tıkr para kazanıyormuş.. Bu iş gizli yapılırsa ağır cezası varmış; fakat ap açık olursa bir şey söylenmiyormuş, yalnız eline bir teskere veriliyormuş; işte o kadar..

Kaynanamın maksadı beni yola getirmektir; onun için kazanç tarafını, salyaları aka aka mübalağalandırarak göklere çıkarıyordu. Damadını kerhaneciliğe teşvik eden bu kadın, kızını torununu, hiç düşünmeden o müesseseye sermaye kayıt ettirecek tiynette idi.

İçime bir hüznü çöktü; yıllardanberi unuttuğum bir

şeyi yaptım; bir iki kadeh rakı içtim. Çünkü rakı yalnız ciğerleri çürütüyor; namusa dokunmuyordu.. Oh, dünya varmış. Hele bir tek daha gel keyfim gel!

— Kızım Eleni!

— Oristi pasam...

— Bir daha çağırdığım vakit Türkçesini söyle! Valah billah, iadeyi namusa karar verdiğim bu gece edebi terkedenlerin köpek gibi başını ezerim.. Anladınız mı..

Bu hallerimi unutmuş görünen karım hayret ve korkuyla:

— Yavaş söyleyin, sokaktan geçenler de bir şey var zanneder!

Dedi: kaynanam:

— Bırak Allah aşkına Şefika, kaç zamandır sıkıntıdan boğuldu, zavallıcağız neş'elensin!

Diye beni müdafaa ediyordu. Ben bu arada bir tek daha yuvarladım; şen, mes'ut bir bakışla etrafımı gözden geçirdim; vay canına! Şükran adam akıllı serpilmiş, büyümüş, adeta bıldırcın gibi bir genç kız olmuş. Şefika zannettiğim kadar kansız, çelimsiz değil, hemşire; bayağı şişmanlamış..

Kaynanamın buruşuk yüzünde aşikâr bir samimiyet var.. Elenin bile profili fena değil.. Muhitime bu güzelliği veren tılsım, içtiğim maiden mi geldi? Yoksa onlar çoktan beri değişmiş te ben mi farkında olmamışım?.

— Eleni!

— Effendiiiiim...

— Yukarıdaki udu buraya getir!

Etrafımda haykırışlar, hayretler, sorgular.. Merdiven den paldır küldür yuvarlanmalar.. Oda kapısının önünde bir iki tın, tın.. Nihayet delik deşik göğsü, boynuzlu başı ve şişkinliğine rağmen bom boş midesile ud odaya girdi. Namuslu, aile reisinin sözü işte böyle dinlenir!

— Eleni içimizde bunun dilinden kim anlar! Doğru söylersen iki büyük papel var!

Kemeraltı kaçkını şaşkın şaşkın herkesin yüzüne baktıktan sonra:

— Küçük hanım!

Diye Şükranı gösterdi; kaçtı:: Beş altı sene evvel modaya uymuş, Şükran'a biraz çalgı öğretmiştik. Amma sonra ne ud, ne nota kalmıştı.

Bununla beraber, müthiş bir buhran içinde bulunduğum için:

— Şükran, dedim. Şöyle mızrabı tellerin üzerinde gezdir, başka bir şey istemem..

— Hepsini unuttum babacığım; akord bile yapamayacağım...

Kızım bir müddet biraz nazlandı, sıkıldı, sonra mandalları çekip çevirerek tırnağın ucu ile tellere hafif darbeler vurdu. Birdenbire sazlı sözlü bir ahenk tufanı boşandı...

Meğer eski maya çok kuvvetli imiş; Şemimin udu da işe yaramış; Şükran gizli köşelerde notasız, muallimsiz meşk ede ede bu hâle gelmiş.. Hayli müşkül amma bu terminata inanmaktan başka çare yok...

Zaten âlemde gayri mümkün ne kaldı?.. Hususiyle Şükran benim kızım.. Güneş gibi parlak misallerle ispat ettiğim istidada elbette varis olacak..

Aferin Şükran.. Nur ol yavrum.. Ne tatlı mızrabın, ne yanık sesin var!..

Şükran başını sazına eğmiş kendi ruhuna dalmış, sakın sakın ağlıyordu Belli ki bizden çok uzaklarda, tasavvuru beni titreten ufuklarda uçuyordu.. Mihriban da sevimli bir kedi yumuşaklığıyla onun yanına sokulmuş, beni hanımlarını unutmuş, iştirilir iştirilmez bir sesle, ahenge iştirak etmişti.. Hemşire ile Şefika'nın vaziyetleri gö-

rülecek şeydi; biri birine dayanmış başları biribirine ke-
netlenmiş elleri. Ben de izahı güç bir teessüs uyandırdı..
Kayannam, baykuşa benzeyen başile sahneye hakimdi.
Bakışlarımız karşılaştınca:

— Ahmak!.. İşte ailen?

Demek istedi. Evet ailem... Hayatın yokuşunda ol-
duğu gibi inişinde de benim adım adım takip eden ailem.

Fakat neden neş'em kaçtı. Niçin bu his ve bu teessür
levhası. Kuşları daha sıcak ülkelere uçup gitmeğe hazır-
lanmış bir yuva görmüşüm gibi hüznüme dokundu. Eğer
düşünmeye vakit bulsaydım, evel Allah her şeyi keşfe-
derdim..

Lâkin felâketin beynime hücum eden uyuşturucu du-
manı beni kör, sağır, sersem ediyordu. Bu ıstırabları duy-
mamak için sarhoş eden bir uyku ilâcı içmiş gibiydim.

Bu tabii sarhoşluk vücudumu belki bir çok dertler-
den, dimağımı nüzüllerden kutrarıyordu.

— 22 —

Düşüncelerimi bütün kaybedinceye kadar içtim.

Sabahleyin gözlerimi açınca yine kendimi dönmemek
istediğim hayatın rezalet elemleri içinde buldum. Akşam
dan içki ile dinlendirmeye uğraştığım kalb yarası yine
tazeden tazeye sızlamaya başladı. Ben öyle kirli bir dam
altındaydım ki ne kadar çırpınsam bu çirkef çukurundan
kaçamazdım. Çünkü orası benim evim, yurdumdu. Çolu-
ğum, çocuğum bu bataklığın öldürücü meyzamasını yu-
dum yudum, alarak zehirleniyordu. Onların ahlâk ve na-
mus kaatili ben oluyordum. Babaları.

Kaynanam kerhaneciliğin kârını tattı. Yolunu tuttu.
Oğlum da, kızım da bu temasın kokmuş emarelerini bu-
ram buram tütmeğe başladı. Zehirlenmenin derecesini so-
ruşturmaya, anlamaya cesaret edemiyorum. Çünkü bu
rezil olmanın membaı ben idim.

Bir kaç zaman sonra ailece halimiz ne olacaktı? Bu rezalet çamurundan nasıl silkinip çıkacaktık? Hayır artık bizim için düzelme yoktu. Bozulan ahlâk kirli çamaşır gibi dezenfekte edilemez. Vebalı bir ev gibi oturanlar ile beraber bizim evi tutuşturup kül etmedikçe biz kurkulamazdık.

Beynimi bin parça edecek şimşegi bekleyerek zihnim bu kara bulutların arasında yuvarlanırken kapı çalındı. Bilmem nerelerinden zorları olanlardan başka bizim eve kim gelir?

Bu seferki misafir giyişi, yaşı ile mütenasip, tavırları kibar ve hatta üzerinden âr ve namus vekarı akan terbiyeli ellilik bir zat. Fakat böylesinin bizim rezalet-hane-mizde ne işi var?

Misafiri birinci kattaki küçük salona aldık. Pek eski dost imişiz gibi elimi sıcak avucu içine çekti. Gözlerimin derinliklerine baka baka sammiyetle birkaç defa sıktı...

Ben kendi kendime ateşli başlangıçtan nasıl soğuk bir netice çıkacağını düşünüyordum. Nihayet kahve yudumları ile sigara dumanları arasında tatlı tebessümler göstererek biraz sıkılgan bir eda ile başladı:

— Bendenizi eğlenti maksadiyle bu eve gelen hafif müşterilerden biri sanmamamızı rica ederim.

Bizim evde malûm kötü maksattan başka bir fikirle gelindiğini de işte şimdi yeni duyuyorum. Bakalım bu da bana hangi nadide kumaştan söz açacak?

Karşımdaki garip olduğu kadar karışık bulduğum ifadesinde devamla:

— Bendeniz her şeyi biliyorum.

— Affedersiniz. Bu (her) kelimesiyle umumileştirdiğiniz şeylerden bendeniz hiç birini bilmiyorum. Bildikleriniz neye dair, ne gibi şeylerdir?

— Bu eve, ailenize, tercümei halinize dair...

— Bu âdî şeyleri öğrenmek zahmetiyle beyhude yorulmuş olduğunuza hem şaşar, hem teessüf ederim.

— Niçin efendim, niçin?

— Çünkü tercümei halimde tarihe geçecek değerli vak'alar yoktur.

— Bilâkis efendim, bilâkis..

— Beni hayretimden çatlatacaksınız.

— Hayatı, zamanın müessir bir ibret levhası olmaya değer bir zatsınız.

— Feleğin feci, mülevves semtlerine uğradım. Lâkin zamanenin teşekkür edilecek bir ibret levhası olabileceğimi hiç tahmin etmiyorum.

— Salâh Efendi pek acı bir sergüzeştin kahramanısın.

— Ah beyefendi, bana ait kelimeleri sabunla, asitfenik ile yıkayarak söylüyorsunuz. Bana sizden başka hiç kimse kahraman unvanını lâyük görmüyor. Beni, kaç zamandır içinde yuvarlandığım kirli, kerih ırz vak'alarının icabettirdiği sıfatla çağırıyorlar.. Madem ki iğrenç tercümeyi halime ait herşeyi öğrenmişsiniz bana düzcesi Şemînin vekili dediklerini de bilmeniz lâzım gelir. Nezih bir zata benziyorsunuz. Karşınızda kelimenin çirkin aslını talâffuzdan çekiniyorum...

— Aman estağfurullah... Estağfurullah...

— Beyefendi, bendeniz huzurunda methedilecek bir adam değilim. Temasından kaçılacak bir zamane ahlâksızıyım.

— Haşa... Haşa...

— Öyle ise tercümei halimi yanlış öğrenmişsiniz.

— Hayır... Hayır tahkikatım doğrudur.

İyi bir kimse olduğumu ağızınızdan işiterek hem şaşayım, hem sevinayım... Lütfen söyleyiniz ben ne hüviyette bir adamım?

— Şemî efendinin ev sahibisiniz.

— Bu sözünüz rezilliğimi ispata kâfi değil midir?

— Hiç bir vakitte... Siz onu, koyudan koyuya san'atı ne olduğunu bilmeden evinize kabul ettiniz. Sonra istemeyerek, namus, vicdan, ızdırapları içinde kerhen bazı işlere karıştırıldınız. Şu anda pek muzdarip olduğunuzu biliyorum.

— Tahkikatınız yanlış değil. Lâkırdılarınızın içinde Hızır ağzından çıkar gibi ilâhî sözler var.

— Üzerime keramet buyurmayınız. Hızırla hiç bir akrabalığım yoktur.

— Ziyaret maksadınızı anlayabilir miyim?

— Pek mâsumane ve hattâ namuskârane.

— Ha, demek maksadınız vehletten namuskârane denilebilecek bir çeşni de değil.

— Zatiâlinizden bir iş istirhamına geldim.

— Şemi efendinin ticarethanesinde dönen işler nev'inden bir şey?

— Pek de öyle demeyiniz. Her iş telâkkiye bağlıdır. Daime hüsnüzan üzere bulunmalıdır. Temiz vicdanların kârı budur.

— Pek hoşuma gidiyorsunuz beyefendi...

— Teveccühünüze teşekkürler ederim...

— Fena kelimeleri öyle yaldızlı tavsiflerin süsleriyle örtüyorsunuz ki... Sizi buraya Allahın emri, Peygamberin kavliyle bir kız istemeğe gelmiş toy bir kimse sanıyorum.

— Hemen onun gibi bir şey. Nasıl keşfettiniz? Keskin zekâ keramete taklak attırır...

— Beyefendimiz tahkikatınız bir dereceye kadar doğru. Lâkin burası nikâhla alınacak temiz kızların oturmalarına mahsus bir ev değildir...

— Malûm. Malûm... Zaten nikâh sözünü kim etti ki?

— Ha şöyle açık konuşalım. Meseleyi yağlayıp balayarak zihnime öyle tatlıca bir aborda ettiniz ki... Neza-

ketinize hayran oldum...

— O kendi asalet ve terbiyeniz...

— Bu evin misafir defterinde sizin gibi medeni tabiatlı, zarif yaradılışlı, ince bir zatın bulunması doğrusu iftihara değer... Devam buyurunuz efendim...

— Biraz baş ağrıtmama müsaade buyurur musunuz?

— Ne demek efendim? Sözlerinizin letafeti baş ağrıtmak değil kafamın eski ağrılarını da kaç zamandır beni öldüren namus kaygılarını da, vicdan ızdıraplarını da zihnimden silip süpürüyor... Her şey telâkkiye göredir. Her hususta iyi niyetten ayrılmamalı... Ah ne güzel felsefe bu... Mucibince amel olunca bu âlemde fenalık kalmıyor.

— Yine de öyledir efendi hazretleri...

— Günahı sevap diye vaftiz ederek işlemekte indallah hiçbir makbuliyet olmayacağını bilmekle beraber yine sözlerinizden tuhaf bir teselli duyuyorum. Kulaklarım sizde...

— Bendeniz ellisini geçkin bir adamım.

— Öyle görünüyor.

— Otuz seneyi mütecaviz bir zamandanberi evliyim. Bir çok evlât ve torun sahibiyim.

— Tebrik ederim... Yaşını başını almış, hissiyatı durulmuş aklı başında bir zatla konuştuğumdan dolayı her cihetiyle kendi kendimi tebrik ederim...

— Tahmininizde istical buyuruyorsunuz.

— Bu durgun manzaralı kalıbın içinde siz de ateşli bir yürek mi taşıyorsunuz?

— İşte bu keşfiniz doğru...

— Başıma bu kadar felâket geldi de hâlâ saflık ve abdallıktan kurtulamadım. Siz de benden gül yanaklı kıraz dudaklı bir kızcağz mı istiyorsunuz?

— Evet, lâkin isteyişten isteyişe fark var...

- Maksat aynı şey olduktan sonra isteyişin başkalarından ne çıkar?
- Çok şey efendi hazretleri çok şey...
- Suphanallah... Eğer her hususa karşı iyi niyet tavsiye buyurmamış olsaydınız, şimdi aklıma bir çok fena şeyler gelebilirdi... Bana merak veriyorsunuz rica ederim kısaca asıl meseleye gelelim. Birçok evlât ve torun sahibisiniz... Sonra?
- Bu kalabalık ailenin içinde bendeniz dağ başında ömür geçiren bir münzevi keşiş gibi yaşıyorum...
- İşte bir suphanallah daha... Kalabalık içindeki bu yalnızlığınızın sebebi nedir. Aileniz halkı sizi afaroz mu ettiler?
- Onun gibi bir şey... Çünkü her biri kendi işiyle, eşiyle meşgul... Beni düşünen yok...
- Refika hanım efendi hayatta değil mi?
- Evet lâkin üzerimden otuz yılın kışları geçen bir evlilik arkadaşına karşı gönülde ne sıcaklık kalabilir?
- Demek zatiâliniz fıkır fıkır bir yatak arkadaşı arıyorsunuz?
- Ne güzel söylediniz...
- Bu zor bir şey değil...
- Biliyorum elinizin altında bir böylesi var...
- Haşa elimin altında böyle nazeninler yoktur.
- Ya niçin bunun zor bir şey olmadığını söylediniz?
- Zor olmadığını yine de tekrar ederim.
- Nasıl?
- Genç bir kızla evlenebilirsiniz.
- Karımı boşayamam, üstüne evlenemem. Aileme kırılmaz ağır bir zincirle bağlıyım...
- O halde ne yapacaksınız?
- Ne yapacağımı siz bilirsiniz. Sizden yardım istemeğe geldim. Aman efendi.

— Acaip şey Aman pek acayip... Hiç bir haline vakıf olmayarak yüzünü şimdi görmüş olduğum bir zatın mukadderatı hakkında ben nasıl karar verebilirim.

— İsterseniz beni şu anda bahtiyar edebilirsiniz.

— Ne suretle Allah aşkına?

— Elinizin altındakini bana lütfetmekle...

— Teessüf ederim beyefendi... Aleme iyi niyet tavsiye ediyorsunuz, lâkin kendiniz fena niyetten ayrılmıyorsunuz. Tercümei halime ait bilginizden bahsettiniz. Benim nasılsa istemiyerek kahrolarak bir çamura bulaştığımı biliyorsunuz. Feleğin bu gadrine uğramakla beraber emin olunuz ki ben bu sanatın asla ehli değilim. Elinin altında şuna buna takdim olunacak sermayeler yoktur...

— Haşa sermaye demek istemedim.

— O halde ne isim kullanalım?

— Elinizin altında sermaye tâbirine lâayık olmayan fakat muvaffık bir adla yâd edemediğim bir şey var...

— Yoktur beyefendi...

— Vardır efendim...

— Şimdi çatlayacağım... İspat ediniz.

— O kolay

— Heyecanla dinliyorum...

— Siz Siracettin efendi ailesini tanımıyor musunuz?

— Siracettin efendi mi?

— Evet...

— Bu zat hangi semtte oturur?

— Sülüklüde...

— Ha!...

— Bu zat Semiha hanımın büyük pederidir.

— Sülüklü, Siracettin efendi... Semiha...

— Şimdi inkâra imkân kalmadı sanırım.

— Böyle şeylerden bir kazanç yolu düşünmekle meşgul olmadığım için bu aileyi tamamen unutmuş gibiydim.

— Şimdi aklınıza geldi ya?

— Evet...

— Nasıl bir teklifle bu ailenin evine çağrılmış olduğunuzu bilmiyorum.

— Olabilir...

— Kadınların kızları için aradıkları sadık, samimî nikâhsız koca işte bendenizim. Delâletinizi istirhama geldim.

— Gayri meşru bir delâlet...

— Evet, fakat bunun da meşru delâletler kadar sevabı vardır.

— Galiba dünya mihveri üzerinde ters dönmeye başladı. İşleri dışlarına çevrilerek bütün telâkkiler zıdlarına yaklaştı.

— Dinle efendi...

— Zaten başka işim yok. Yeni mantığa alışmak için az söyleyip çok dinlemek lâzım olduğunu biliyorum.

— Siz bu dellâletinizle bir aileyi sefaletten kurtaracaksınız. Bir kızı düşeceği fuhuştan:

— Sizin kollarınızın arası fuhuştan başka bir mânâ ifade eder mi? Ha kubura düşmek ha lâğıma... ikisi de bir değil mi?

— Bu müstehcen teşbihi reddederim... Kalbim, servetim hep Semihanındır... Ben ona hem kocayım. Hem gayet hayırhah bir baba.

— Nikâhsız fakat...

— İşte yalnız ona imkân yok...

— Maateessüf...

— Size böyle bir iş sipariş etmediler mi?

— Bu hakikati inkâra mecalim yok... Evet...

— O halde benden daha durmuş oturmuş bir müşteri nerede bulacaksınız?... Servet, asalet, terbiye, haysiyet, insaniyet hepsi nefsimde mevcut...

— İnsaniyetin bu türlüğü pek makbul değildir amma haydi kabul edelim...

— Semihaya istediğı yerde ev, daimi, konak tutacağım. Aşçı, hizmetçi, piyano, otomobil... Hepsi emrinde olacak. Onunla tıpkı hakikî karım gibi yaşıyacağım...

— Görünüyor. Siz böyle bir hayata susamışsınız. Lâkin bakalım o yaşta epiyi maceralar geçiren o kız sizinle bir nikâhlı gibi yaşıyacak mı?

— Adam sen de, onun gül vücudu benim koynumda olsun da aklının, fikrinin başka yerlerde dolaşmasına ben göz yumarım.

— Velev gayri meşru olsun, öyle bir kız ile hayatını birleştirmekte bu kadar derya dil bulunmanızdan, başınıza pek ağır belâlar gelebilir...

— İşi hayra yorunuz ki hayır gelsin.

— Her ikimiz de böyle işleri hayıra yoracak kadar toy yaşta değiliz.

— Ne var? Semiha'nın hesabına bildiğiniz, uygun-suzluklar mı var?

— Benim bildiğim, bu kızın, birbirine kanlı bıçaklı olmak derecesinde rakip iki âşık var.

— Bir de ben. üç...

— Siz bu iki hõvarda ile aşk terazisinde tartılabilir-misiniz?

— Tartılır ve para kuvvetiyle onlardan ağır gelirim.

— Kızın aşıkları bir iki bağıryanıktan ibaret olmamalı.

— Ben hepsini hoş görürüm azizim, hoş görürüm.. Böyle üzüntüler muhabbette çeşni veren tuz biber hük-mündedir.

— Bazen iş zehir zemberek olur.

— Cefa çekilmeden sefa sürülemez...

Semiha ile gayri meşru izdivaç için hisleri pek ziyade kabarmış olan, aile sahibi bu yaşlı adama işin bütün ters taraflarını anlattım. Söz kâr etmedi. Kanı tutuşmuş bir genç gibi gönlümün meyli önünde bütün hakikatleri çiğniyerek bu kartoloz azgına ondan ötesini anlatmağa uğraşmak hiç de benim vazifem değildi. Bu işe delâletin bir kaç yüz lira alacağını anladım. Çünkü son turfanda sevdalı beni bu tellâllığa teşvik için cüzdanın arasından deste deste papalleri sıyırıp duruyordu.

Şemi ile olan uğursuz münasebetimden beri fuhşun irademe galip gelen cereyanı ile çirkef oluğundan aktım. Lâkin kendi ihtiyarımla hiçbir iğrenç aracılıkta bulunmadım. Yapılan teklifi kabul edersem bu ilk tellâllığım olacaktı. Elliden sonra azan bu herife Semiha'yı metres tutturmak bana pezevenkliklerin en hafif ve naziki gibi geliyordu. Gayri muhterem kiracımızın yokluğundan beri bizde paralar suyunu çekti. Evde gizli bazı dalaverelerin döndüğünü hissediyordum. Amma kaynanam bu anaforlardan bana artık zırnık sezdirmiyordu.

Ah geçim derdi. Bu dünyada herkes bir türlü geçiyor, cebe para akıtacak bazı hoş kolpolar geldiği zaman ince eleyip sık dokuyan kimseler pek kalmadı. Her kazancı haram, helâl terazisine vursak, idare dolaplarının çoğu zingadakı durur.

İhtiyar çapkına elimden geldiği kadar nasihat verdim. Kızı ben ayartmadım. Herifi ben azdırmadım. Her iki tarafda birbirini çeken mıknatız gibi ötekini arıyordu. Ben yalnız ortaya girip ikisini birbirine işaret edeceğim. İğne demire yapışacak. Bundaki mesuliyet neden hep benim olsun? Bu muamelenin teşvîkcisi her şeyden evvel tabiattır. İki şeyin arasına bu dayanılmaz çekiciliği koyan kimdir? Bu düşünce defterinden bir yaprak daha çevirirsem boyumca günaha gireceğimi biliyorum. Tabiatte böyle şeylerin esasını inceden inceye araştırmak iyi

değildir. Altından çapanoğlu çıkınca yaratanla, yaratılanın arası bozulur.

Hem ne demek efendim? Böyle pazarlıklarda aracılık eden niçin asıl günahkârdan ziyade utansın? Böyle gülünç telâkkilerin artık yüzünü tersini anlayacak bir asırda yaşamıyor muyuz?

Benim mevkiimde bulunup da bu namus çukurunun üzerinden bir sıçrayışta öbür tarafa atlayacak gelenek canbazımın vücudu artık tasavvur bile edilemez.

«Etrafımdan savulunuz. Melekler, şeytanlar var da, ben bu işi yapacağım. Yaptım gitti...»

Hemen Sülüklüye koştum. Bu geçkin fakat zengin hovardanın arzusunu Semihanın ailesine müjdeledim. Sefalet bulutlariyle kararmış ve kasvethaneye kıyamet güneşi doğmuş gibi evin içi hazin bir neşe ile doldu. Tebesümle göz yaşları birbirine karıştı. Kederle sevinç dalgaları birbiri üzerinden aşar gibi matemle sevincin çarpışmasını hıçkırıklarla kahkahalar arasında bir müddet seyrettim.

Semiha'ya işi müjdelediler, fakat kız, çıkan bu kısmeti gönlünün şartlarına uygun bulmayarak ağladı. Bağırды. Tepindi, çırpındı, ben cebimden bin lira kaporayı çıkardım. Minderin üzerine dağıtıverdim. Bu manzara üzerinde gözler süzölmeye ağızlar yutkunmaya başladı. Paraların cazibesi beyinleri uyuşturdu. Namus kaygusu üzerine sırmalı bir örtü çekti. İş olup bitti. Ah ben de öyle olmamış mıydım? Kaymelerin sihriyle her şeyi unutmamış mıydım?

Üç gün aç durmuş bir köpeğin önüne bir dilim ekmeği at sonra emret... Ah, ah, darılmayınız. İnsan da öyle, insan da öyle...

Böyle feci anlarda son zamanına kadar hayret verici direnmeler göstermiş, tektük kahramanların vücut-

larını büsbütün inkâr edemem. Fakat bu hilkat müstesnalarının vücutları bütün insaniyetin yüzünü ağırtmaya kifayet edemiyecek kadar azdır. Ben nefsimi beşerin böyle yüz suyu hörmetine kahramanların listesine geçiremem. Bu cedvele girmeye kendilerinde liyakat görenlerden pek çoğunun da aldanmış olduklarını iddiadan çekinmem.

Bu alışverişten hisseme düşen iki yüz lirayı da ticarethanemizin varidat defterine kayıd düşmeksizin cebime attım.

Bu parayı ayıplanacak membadan aldım. Alnımın teriyle kazanmadım. Bu günahımı bin defa itiraf ediyorum. Lâkin alın teriyle kazanılan parayı yalnız, kızgın güneşin altında şoseler için taş kıran amelede gördüğümü söylememe müsaadenizi rica ederim.

**

Şemi bir gün çıkageldi. Herif seyahatindeki teşebbüsünden memnun görünmüyordu. Namuslu bir ticarethanenin işlerini idareye beni vekil bırakmış gibi hesap sormaya, temettü hissesi istemeye kalkıştı.

Ben de iş içinde pişmeye başlamış bir adâm kurnazlığı ile ağzımı açtım:

— Sen giderken ticaret tezgâhını kapadın. Bir kaç kırıntıyı bana emanet ederek buradan defoldun. Şimdi ne istiyorsun?

— Ben tezgâhı kapayıp gittim amma, sen onu el altından işletmişsin. Hepsinden haberim var. Ben ceplerim dolu olarak gittim. Teşebbüslerimde muvaffak olamıyarak boş cüzdanla döndüm. Ticaretinin yarı kazancına ortağım. Dolabı ben kurdum. Nam benim, şöhret benim, saanaat benim. Sen âdî bir çıraksın. Ustanı mı aldatacaksın?

— O menhus sanatinde gözü olanın gözleri çıksın.

— Sureta sanate küfür ediyorsun. Fakat o sayede aldığı paraları gizlice cebine indiriyorsun. Namuslu adam

maskesiyle insanlar içinde gezmeğe uğraşıyorsun... Herkesi kandırabilirsin, amma san'atdaş beni aldatamazsın. Namusun alfabesi hakkı tanımaktan başlar. Mel'un saydığın ticaretten gelen hakkımı ver... Sonra namuskârlıkta boy ölçüşelim. Gizli namussuzluk aşikâre namussuzluktan bin kat berbattır. Doktorlukta olduğu gizli gizli hastalık bünyeyi bitirir. Birdenbire herkesin içi dışına dönmek kabil olsaydı. İşte o zaman namussuzlar namuslulardan ürkerek kaçarlardı.

İhtiyar zendosttan aldığım iki yüz lira koynumda beni yakmaya başladı. Herif bunu haber almış mıydı? Yoksa, bu ağır sözleri boş kafadan mı savuruyordu?

Konuşmanın bu kısmına kadar beni besbelli kapı aralığından dinlemiş olan kaynanam, intikamcı bir surat ve zor zaptolunur bir iç dolgunluğu ile birden bire odaya girdi. Müstehzi dudağını bir tarafa kaydırarak:

— Ahlâk kitabı yazan filezoflar benden sorsalardı en tehlikeli namussuzların namuslu görünmeye uğraşanların arasında bulunacağını söyledim.

Artık kendimi tutamıyarak bütün gayzımla haykırdım:

— Sus cadı, Ahlâk kitabı yazanların senden fikir almaya muhtaç kalacak kadar bu dünya alçalmadı.

Kocakarı kısık, öksürüklü kahkahasıyla fıkırdayarak:

— Alçaldı damatçığım alçaldı. Namuslariyle iftihar edenler hep böyle senin gibi iseler vay bu dünyanın hâline. Sandığı açtın. Ticaretine lânet ettiğin yetmiş tane liracığımı cebine indirdin. Sandığımı karıştıracığına sen vicdanını yokla. Kendi koynunu araştı. Eline neler dokunduğunu bize açıkça söyleyebilirsin? Cep değil onlar hep namus torbası.

Ben: «— Haydi defol. Seni buraya kim çağırdı?

— Kaynanam: «— Kimse çağırmadı. Allah için doğ-

ruyu söylemeye ben kendiliğimden geldim. Şemi efendi burada yokken seksen dairede işi olan bir mübaşir gibi kapı kapı dolaşıyordun. Artık ustalaştın. Fenlendin. Boş yere bacaklarını yoracak saffetin kalmadı. Bu adamın hakkını versene, ustana guguk mu yapacaksın? Namus-suzluktan aldığın paraları vermeyi namus sayan mü-rayi adam... Ya hep fenayız, ya hep iyiyiz. Aramızda çeşit yok. Fenalar kendilerine iyi dedirtmeye muvaffak oldukça bu dünya düzelmez. Ben kaynanayım, sen damat, bu efendi kiracımız. Hep birbirimize lâyük kimseleriz. Ben iyiyim, siz kötüsünüz demenin manası var mı? Biz çoluk çocuk evce kaçıktan inlerken kiracı namıyla bu zat imdadımıza yetişti. Allah razı olsun hepimiz sayesinde yedik. Ceplerimiz ede beş on lira indirdik. Bunu inkâr namusluluk mudur? Ne çeşit olursa olsun sanat sanattır. Sanatların en kötüsü yine boş oturmadan iyidir. Havadan gıda bekleyen gözleri açılmamış yavru kuşlar gibi hergün köşe minderinde pinekleyip duruyordun. Bu adam geleli zihninin pası açıldı. İş öğrendin. Oraya buraya koşmaya başladın.

Şemi: «— Ne büyük sözler, ne doğru sözler. Bu ne mantık, ne istidattır. Benim böyle bir kaynanam olsaydı «eliyle duvara vurarak» vallah bu evi Atina Bankası gibi işletirdim.

Bu iki murdarın ağız kokularından artık boğulmaya başladım. Bu acı sözlerin bazı doğruları yüreğimi sızlatıyordu. Onlar ikisi aklıktan ölmek için her şeyi mübah görüyorlar. Kendilerini bu mekruh sanaatın ehli olarak ilân ediyorlar. Ben de iradî gayri iradî bu mel'un sanattan çöplendiğim halde nefsimi sureta fenalıklardan tenzihe uğraşıyordum.

— 24 —

Mahallenin namusu ihlâl edildiği şikâyetiyle komşu-

lar sızıldanmaya başladılar. İş zabıtaya aksetti. Beni merkeze çağırdılar. Komiser öyle muteber bir mahallede böyle fırıldak döndürülemeyeceğini, bu işe hevesli isen bunun da ayrıca yeri bulunduğunu, ruhsatname, vesika alarak her şeyi yapabileceğimi aksi surette göreceğimiz cezanın şiddetli olacağını münasip bir dille anlattı.

Ben Şemiye evden çıkması için gücümün yetebildiği kadar en sert ültümatomu verdim. Herif komiserin ihtarına, benim tehdidime ince ince sırtarak:

— Bana gelecek terbiyeli misafirlere kimse karışamaz. Bu evden canım istediği zaman çıkarım... Böyle iftiralarda ileri varanlardan namus dâvası etmek hakkımdır

Bu cevabı alıp da susmamak müşküldü. Fakat edepsizle başa çıkabilmek için ondan daha edepsiz olmak lâzımdı. Biraz daha hırlaşsam herif âleme karşı bizi sanatında müşterek gösterecek ve bazı ispatlariyle de hak kazanacak. Biz çar naçar bir müddet daha kiracımızın namuslu misafirlerini lâkin eskiye nisbetle büyük ihtiyatlarla kabulde devam ettik. Bu ve uzun sürecek. gittikçe çoğalan diğer manialarla Şeminin kârında kesat başladı. Artık günden güne borçlu düşüyordu. Her gün kapımızın zili para vereceklerin nazik elleriyle değil alacaklıların kaba gürültüleriyle çırpınıyordu. Para diye birbirimizi yiyorduk. Zilde ürkek, yumuşak bir çınlayış duyduğumuz vakit bir yağlı müşterinin teşrifi ümidiyle hep yürekler oynuyor, kulaklar bütün dikkatleriyle dinliyordu. Bu kesattan artık evcek kavrulmaya başladık. Kira kira üstüne bindi. Bizim Hikmet Abdullahın taksidi de bir kaç aydır tediye edilmez oldu.

Bir akşam yatsı sularında kaynanam, Şemi, ben alt kattaki salona toplandık. Hır gür dalaşırken sokak kapısı ihtiyatlı parmakların temasiyle nazik nazik ses verdi.

Kaynanam iki avucu ile kalbini sıkarak:

— Hay elini seveyim. Nasıl bellidir yağlı bir keklik. Ağır vücudu, sızılı bacaklarıyla hepimizden evvel ka-
pıya o koştu.

— Buyurunuz... Buyurunuz bey efendimiz, karşıla-
masının sesleri duyuldu. Kim gelse beğenirsiniz? Şadi
bey, Semiha'nın nikâhsız kocası... Zavallının armut biçi-
mi siması solup sözülmüş, gözleri esmer çukurlara bat-
mış, bir iki ayın içinde senelerle hastalık çeken bir ih-
tiyara dönmüş...

Derin, kasvet hatlariyle buruşan alnında, ağır, melûl
bakışlarında, gizli bir humma ile titreyen porsuk dudak-
larında dert anlatmak için adam arayan bir talihsizin
hali var...

Bu nikâhsız evlenme aşığının çok oturmadığını an-
lamak için hiç de bakıcı olmaya lüzum yoktu. Semiha he-
rifi dört günde bitirmiş. Fakat kanını hangi damarından
emmiş? Beyefendinin bize kızıdan şikâyet geldiği bes-
belli.. Lâkin ne olursa olsun...

— Ben kız babası değilim. Meth ile rica ile bu kahpeyi
ona çakmadım. Bana ne söylemeye hakkı olabilir?

Benim biraz hiddetten, biraz meraktan benzim atmış
olmalı ki Şemi kuşkulananarak hemen söze girişti:

— Beyefendimiz affedersiniz, çehrenizi kaçık görü-
yorum bir hastalık mı geçirdiniz?

Şadi bey bu suale cevap vermeyerek gözlerini hazin
hazin benim suratımda dolaştırdıktan sonra:

— İki ay kadar oluyor... Bendeniz yine buraya gelmiş
tim. Zâtıalınız yoktunuz. Vekiliniz efendiyle görüştüm.
Onun delâletiyle epiyce bir felâkete uğradım.

Şemi dişlerini sıkarak bir yırtıcı hayvan homurtusu
ile bana baktı. Şimdi ölür müsün? Öldürür müsün?

Ustam gazaplı bakışıyla:

— Sanattan haberi olmıyanlar sanakâr kesilince iş
böyle olur.

Kerhanecilik intisabiyle, inceliklerini bilmekle iftihar olunacak bir sanat hükmünü alıyordu Ağzımı açarsam pek fena açacağım için sustum.

Şemi bu işte gizlice dönmüş bir para kokusu alarak hemen burnundan solur bir hiddetle sordu:

— Bu hizmeti karşılığında ortağıma ne verdiniz?

Şadi Bey mahzun mahzun süzülerek:

— İki yüz lira...

Şemi işittiğini aynı süzülükle bir papağan gibi tekrar etti:

— İki yüz lira...

Bu paraları ne yaptığını anlamak ister gibi dik dik yüzüme bakarak:

— Bir felâket satın almak için çok para.

Şadi bey: «— Bu miktarı çoğumsamıyorum. Keşke talihim uygun gelseydi de daha vereydim.

Şemi hâlâ kızgın gözlerini üzerimden kaldırmayarak:

— Bu adam sizi dolandırdı. Bu paraları benim cüzdanımdan çaldı.

Kaynanam oda kapısının dışında iniminim inliyerek:

— Benim yetmiş lirama tenezzül eden hiç iki yüz liraya dayanabilir mi?

Üçümüz de susarak kocakarının yana yana savurduğu bu sözleri dinledik.

Aman yarabbi, hepsi beni itham ediyordu. Şadi beyin başına felâket getirmişim. Şeminin cüzdanına girecek bir parayı aşırırmışım, cadının yetmiş lirasını irtikâp etmişim. Ah görüyor musunuz? Bu üç zavallı masumun arasında kabahatli yalnız benim... Paraları kusturmak için beni nasıl iğneleyeceğini bilmiyen Şemi:

— Madem ki bu adam acemi bir doktor gibi ücretinizi alarak derdinizi arttırmış, şimdi de çaresini bulsun.

Bir aralık kendimi tutamıyarak:

— Beyefendi, vaktiyle ben size lâzım gelen nasihatleri vermedim mi idi?

Şadi: — Verdinizdi amma ben ateşi nasihatlerinizden çok evvel almıştım.

Ben: — Duvarı çatlamış bir köhne fırın gibi.

Şadi bey — Alayâ selâhiyetiniz yoktur. Talihimin kahrı bana yetişir..

Ben — Tedbirde kusur gösterip te talihe iftira etmek sözü sizin gibiler için söylenmiştir. Başınızı nasıl karanlık bir felâket kapısından içeri soktuğunuzu ben biliyordum.

— Biliyor idiyseniz önümde fener tutmamalıydınız.

— O günkü ricalarınızla bu günkü şikâyetlerinizi yan yana getirince insan hakkınızda ne hüküm vereceğini şaşıyor. Aracılığımı rica ederken ne ince bir filezofunuz. Şimdi ne kaba bir iftiracı oldunuz. Dâvamızın esası nedir? Benden ne istiyorsunuz?.

— Talihimden başka benim kimseden dâvam yok..

— Beyefendi siz pek şaşkın bir haldesiniz. Sözleriniz bir birini tutmuyor.

Şemi omuzlarını kaldırıp hindi gibi kabarak:

— Beyefendiye iki yüz liraya hazırladığım belanın esasını evvelce bildiğini itiraftan sonra şimdi niçin her şeyin cahili görünüyorsunuz? Şarlatan avukat; sahte doktor maharetsiz göz bağıcı.. Beceriksiz yalancı.. Madem ki parasına tamah ederek bu zatı derde sokmuşsun.. Şimdi de devasını bul..

Ben — Sen Allah vergisi istidadınla günde yüz kişinin başını derde sokuyorsun. Ben senden öğrendiğim sanatla henüz bu bey efendiye belâ getirmişim.

— Bana her zaman satıp durduğun doğruluk, namus, vicdan çalımlarıyla, alınının kırıyla kazandığın şu ikiyüz

lirayı cebine indirmekteki alcaklığın bu iki türlü hareketin hiç bir birini tutuyor mu?

— Bu nevi kazançların alın kiri, yüz karası olduğunu işte itiraf ediyorsun maskara herif. Ben bu parayı masum bir kızı baştan çıkararak, toy bir zamparayı kandırarak almadım. Zaten iki taraf da beni tanımazdan çok evvel baştan kıktan çıkmışlardı. Ben onları akıntıda birbirinin suyuna siya giderken gördüm. Birinin attığı çıma ipini kendi ricaları üzerine ötekine uzatıverdim. İşte bu kadar..

— Ettiğin hareketin bir ırz tellâllığı olduğunu, siya ile çıma ile beyhude örtmeğe uğraşma...

— Irz dellâllığı, bu işleye işleye namus ve vicdanını kemirerek seni insanlıktan çıkaran bir cüz zam, bir sanat değil mi? Kendinde olan aynı ahlâksızlıklarla beni nasıl ayıplıyorsun?

Bu sorunun karşısında Şemi köpeği, keskin bir tebesümle:

— Bendeki aynı ahlâksızlığın kendinde de varlığını bu garip talâkatınla tasdik ediyorsun. Oh Yarabbi şükür. Şimdiye kadar inkâr eden bir pezevenk idin. Artık dilin dolaştı bu hakikatı kabul ettin. Bu dellâllığın kirliliği altında mesuliyeti vicdanında, ücreti koynunda.. Namus bataklığı tabir ettin. Bu murdarlığa burnuna kadar gömüldükten sonra gayri ne debeleniyorsun? Ölmüşsün artık bırak leşini akıntıya. Dünyada da ahirette de aynı yere akalım..

Evet of. Kendi kendime ne acı itiraf. Ne korkunç bir hakikatin kaçınılmaz çenberi içindeyim. Evet iki yüz lirayı geçim kıtlığının kazâi belâlarına karşı ufak bir tılsım olmak üzere hamaili gibi bir kese içinde vücudumun en sıcak tarafına asmıştım. Kaşarlanmış bir herifin önünde beraat kazanmak için benim namustan, vicdan-

dan dem vurmam pek beyhude idi. Ben muhatabımda lanetlediğim cürümlerden bazılarının mürtekibi idim. Artık onu değil kendi kendimi bile işin aksine ikna etmek ihtimali geçmişti. Fakat aman Allah işte efendim bağı-
rıyorum. Vicdanımın iskandili müşkül karanlık derinlik-
lerinde namusum boğulmamak için hâlâ çırpınıyordu. Birden bire kalbim çatladı. Oradan kaynar bir göl taştı. Bunun tufanı gözlerimden boşandı. Kimseyi ikna kabil ol-
masa da, kendi kedimi bile inandırmasam da, bir cehen-
nem taşı gibi cildimi yakan paraları çıkarıp Şemi'nin su-
ratına fırlatarak:

— Namuslu idim hâlâ da namusluyum.. Şeytani bir sürçme ile onun kanunları üzerinde sendeledimse de na-
musa hörmetim, tapınışım bâkıdır, Ben şimdi sevgilisini öl-
dürmüş bir zavallı âşık mevkiindeyim.. Ondan bir kaç za-
man için ayrılışım aşkıma bütün bütün tutuşturdu. Şim-
di bütün ömrümce delisi olacağım.. Al şu paraları.. Bu
iki yüz lira ile namusumun son kırıntılarını senden satın
alıyorum..

Feryatlarıyla odayı çınlattım. Bu haykırmamda kaba-
hatlı bir çocuğun suçunu örtmek için bastığı yaygaralara
benzer bir mantıksızlık var gibiydi. Fakat başka türlü ha-
reket edemezdim. Bu gayri tabii belki, cehennemi
içinde yandığım günahımın ağırlığından gelen bir çeşit
delilikti. İstiyordum ki beynim bütün yansın, kül olsun
orada kötülüğüme ait hiç bir hatıra kalmasın. Ben ben
olduğumu bilmeyeyim. Olmuşları hep unutayım. Mazisiz
bir adam olayım. Namuslu bir kimse olduğuma ben de ina-
mayım, buna âlem de iman etsin.

Artık benim için başka türlü hayat, başka türlü te-
selli kabil değildi. İnsanın kendi nefsini aldatabilmesi
âlemi aldatmaktan çok zormuş. Bu acı hakikati anladım.
Lâkin düşmüş bir insan olduğuma tamamilen kanaat ge-

tirerek yaşamak önüne açılacak dipsiz uçuruma yuvarlanmamı kolaylaştıracaktı. Adımımın önüne çıkan bu müthiş tehlikenin etrafına kendimi kendime namuslu göstererek bir korkuluk çekmek istiyordum.

Yüreğimden kanlar sızdıran bu endişe henüz büsbütün mahvolmamış bulunduğumu kendime ispat ediyor gibiydi. Fakat mel'un kaynanam kapı arkasından bana işittirecek bir mırıltı ile şöyle kalbimi hançerledi:

— Allah Allah ne tuhaf şey.. Damadım vasıtalıktan hem bizden iyi para kazanmanın yolunu biliyor, hem de namuslu kalmak iddiasile üzülüyor.

Yine beynimin üzerine bir tencere kaynar su döküldü. Size birisi kötü derse gücünüze gidiyor. Kendi kendinize fena adam, diyemiyorsunuz. İnsan kendi aleyhinde doğru bir hüküm verecek adil bir hakim olabilse, kendini nasıl biliyorsa âleme de öylece anlatmak cesaretini gösterse, umumî hayattaki iğrilikler yarı yarıya düzelir. Fakat iş büsbütün ters gidiyor. İnsan yaradılıştan methedilmeye meyyal olduğu gibi âlemin methinden de hoşlanır. Çünkü bu medihler kendimizde varlıklarından şüphe ettiğimiz fenalıkları sırmalı örtüsüyle örter.

Şadi bey biraz mahçup ve hazin bir arabulucu sedasi le birden bire söze atılarak:

— Bu paraları gönlümün rızasile ben Selâh efendiye verdim, uğramış olduğum facianın üzüntüsü ile şaşkına döndüm. Affedersiniz ileri geri lâkırdılar söyledim. Ben buraya aranızda kavga çıkartmaya değil, derdime deva aramaya geldim. Üstadı burada bulduğuma çok memnunum. Çırağa alınının teri mukabilinde vermiş olduğum ücrette müteessif değilim. Ve bunu geri almak asla aklımdan geçmez. O para kendisinde kalsın. Şemi efendi müşkülümün halli hususunda vuku bulacak hımmetinizin, zahmetinizin, mükâfatını fazlasıyla vereceğim.

Bu teminat üzerine üstad pezevengin gözlerinde yanan hiddet söndü. İğrenç çehresine tatlı bir tebessüm yayıldı. Şadi bey bu yağlı müşteri Şemiye vuku bulacak himmetinin mükâfatını ziyadesiyle veriyor, bana da alnımın teri karşılığını uçluyor. Ne nazik tabirler. Doğrusu çok çelebi adam.

Yere savurmuş olduğum yirmibeşlik ellilik kaymeler boyunları bükük, çarpık çurpuk ortada yatıyorlar. Üstadın gözleri bu kâğıtların kıymetlerini tayin eden rakamların üzerlerinde dolaşıyor. Benim gözüm de irademe galip gelen bilmem nasıl bir inatla daima o tarafa kayıyordu. Üçümüz de ahlâkına güveler düşmüş adamlardır. En bozuğumuz şüphesiz Şemi idi. İkincisi Şadi bey üçüncüsü ben.. Çünkü o yalancılar olmasaydı ben bu aldatılmaya uğramazdım.

Beyefendinin iki yüz liraya satın aldığı ve bütün servetini bu uğurda fedaya hazır görüldüğü felâket ne imiş? Bakalım anlatsın. Irz kliniğinin baş doktoru buna ne çare bulacak anlayalım.

Somurttum, öyle duruyorum. Üstad köpek tebessümü üzerinde iki cehennem kandili gibi parlayan haris gözlerini tepesinden topuğuna kadar bir düzüye müşterinin suratında dolaştırarak ihtisasına tevdi olunacak hastalık tafsilâtına kulak veren bir hekim dikkatle bekliyor.

Nihayet Şadi bey pesten nağmeye girişen hazin bir keman gibi derdinin hicranlarını inletmeye başladı:

— Efendim derdim gariptir. Sizlerden başkasına anlatılmaz. Hacivat Çelebinin dediği gibi «Ehlihâl olan anlar bundan efendim, bencilevin bilmek muhal»

— 25 —

Ahlâk Belsoğukluğuna uğrayan bu zat biz mütehasısların huzurunda şöyle devam etti:

— Nikâhlı kadın her gün yenen bala benzer, hele

bu bal senelerin geçmesi ile petekleşirse.. Nikâhsız münasebetlerin tadını size anlatmaya hacet yok.. Çünkü meşru evlenmede nikâhınızı imam kıyar, gayrî meşruda şeytan.. İnsanları sakındırmak için her tatlı şeye şeytan sokarlar. Fakat bu tedbir aksi tesir hasıl eder. Körpe kızların kıymetini ihtiyarlar bilirler. Çünkü hastalıkta en yüksek ve samimi ibadet gençliğe tapınmaktır. Ben de bu putun önünde secdeye vararak aşkı bir mum gibi yakmak istedim. Hayat, fanî dünya bir hayal. Sürdüğün ömürden ebediyete götüreceğin saatler ancak zevk dakikalarıdır. Aşkın gazalini nerede görürsen hemen silâhını doğrult. Avla... Dimağında değil, ruhunda doğacak bu lezzet, işte bu haz ebediyen seninle beraberdir.

Bir ihtiyarın nikâhsız bir genç kız sevmek günâhını işlemesine mazeret teşkili için tutturulan bir bavul felsefeyi uzunca buluyordum. Fakat, bu citlenbik yiyen çocuklar gibi işin özünü yutmak için çekirdeklerini de beraber hazma mecburduk. Şemi o mel'un üstad, kürsüde papucu büyüğü dinleyen saf ruhlu bir insan gibi yüzünde derin bir iman hazzı dalgalandırarak kulak veriyordu. Yaşına nisbetle bu pek coşkun sevdalının hastalığı vücudunun nerelerinde olduğunu anlamak için göğsünü, arkasını dinlemeye, idrarını, kanını tahlile lüzum yoktu. O, müştetrisinin koynundaki cüzdanın şişkinliğini sezdi. Parmak basacak zayıf damarlarını, hassas noktalarını ve marazın tenesire sürerek hekimlere irad getiren neviden olduğunu teşhis etti.

Semihanın aşkı yüreğinde cılk olmuşa benzeyen bu dertliyi dinliyorduk. Eski Aşık Kerem masallarını andırmak için elinde sazı eksikti. Hikâye hemen onlar kadar yanık, netice, feciydi. Sesini kalbinin titreyişlerine uyduarak hazin bir ahenkle şöyle anlatıyordu:

— Semihaya Şişli'de birinci sınıftan bir apartman

tuttum. Bir genç kadın için lüzumundan fazla konforlar hazırladım. Emir emrüküm. Fakat nazeninimi memnun etmek mümkün olmuyordu. Onda bütün okşayışlarımdan çekinir, hayır doğrusunu söyleyelim, tiksindir bir hal vardı. Ne vakit biraz okşamak istesem:

— Bırak galiba soğuk almışım bu gece kırgınlığım var, cevabile üzerine su sıçramış kedi gibi silkinerek, titre yerek sıvışır. Gözlerini gözlerimden, nefesini nefesimden kaçıır... Odada daima bana en uzak olan yere oturur. Haile vari saçlarını arkaya dökerek gerine gerine bir inleyişi, süzüle süzüle bir puflayışı vardır ki. Kaçırdığı haya lini arar gibi gözleriyle odanın tavanını, her bir köşesini kolaçan ettikten sonra küskün bir mektep çocuğu inadile iki kolu üzerine kapanarak saatlerce o vaziyette kalır. Anlarım, etrafında onun görmemek istediği bir şey var. Bu da benim suratımdan başka ne olabilir.

Bir gün onu memnun etmek için dedim ki:

«— Semihacığım ben seninle nikâhsız olarak evlendim. Fakat birbirimizin karşılıklı samimiyetimizi anladık tan sonra bu şer'i evlenmeye de hazırım. Ne bileyim ben bu hırçınlıkların nikâhsızlıktan doğması ihtimalini düşün müştüm. O, benim bu saflığıma evvelâ kahkahalar kopardı. Sonra tavandan suratına akrep düşmüş gibi bir ürpe-rişle bir iki adım geriye sıçradı. İki avucuyla yüzünü örterek haykırdı:

— Nikâhla sana mı bağlanacağım?

— Evet bana güzelim.

— Rabbim esirgesin.

— Niçin?

— Dünyada koca kıtlığına kıran mı girdi ki sana varayım?

— Bende bu derece korkacak ne görüyorsun?

— Bu kadar gençler dururken büyük babama niçin varayım?

— Evlenmede erkeğin yaşı sorulmaz.

— Eski zamanda belki öyle imiştir. Fakat şimdi inanışlar esasından değişti. Paralarına güvenerek körpecik kızların ihtiyar nefesleriyle güzelliklerini solduran pinponlara artık kız verilmeyecek. Kadın Birliği bu seneki kongresinde bu hususu şiddetle müdafaa edecek.

— Kadın Birliğinin ilk işi yaşlı kocalarla gen; kızların aralarını bozmak mı olacak?

— Evet. Evet memleketimizde kökleşmiş, bu sultanlar istipdadını kaldıracacağız.

— Sultanlar istibdadı mı?

— Öyle ya.. Beyefendi insaf ediniz. Genç erkekler niçin kocakarı hanım almıyorlar? Siz vaktile delikanlı iken niçin büyük ananız yerindeki bir muhterem banu ile evlenmediniz?

— Evlenmedim çünkü erkek doksan yaşına kadar erkektir. Kadın kırk beşinden sonra hiç bir cinse mensubiyeti kalmayan bir nötr mahlûk olur.

— Ben şimdi kırk beş yaşından çok uzağım. Kocamın benden ancak beş sene kadar büyük olmasına tahammül edebilirim. Ancak beş sene, anlıyor musunuz bey efendi? İhtiyar erkekler genç karı alabilmek için ne felsefe icad ederlerse etsinler. O, benim asla umurumda değildir. Ben size servetiniz karşılığında vücudumu verdim. Lâkin gönlümü, ruhumu veremem. Çünkü onlar para ile satın alınamaz. Siz ihtiyarken genç karı istiyorsunuz da benim gençken genç koca arzu etmemde hakkım olamaz mı? Ara sıra okşayışlarınıza katlanıyorum.. Bundan fazlasını istemeyiniz beyhude yorulursunuz.

— Ah hanım ne soğuk sözler bunlar!. Yüreğimin üzerine buzlu sular döküyorsunuz.

— Yüreğiniz benden soğuyup da rahat etmeniz için böyle söylüyorum.

— Bırak gönlüm sana yansın. Ebediyen yansın. Kalbimdeki bu güneşle ancak hayattan bir şeyler anlayabiliyorum. Gönlümün bu alevi sönünce her şey gözlerimin önünde kararacak. Varlığımın mânâsı kalmayacak.

— Şairliğin aldatıcı cazibesine kapılmak gençler için tehlikelidir. Fakat ihtiyarlar için büsbütün tehlikelidir. Çünkü şairlik katı hakikatleri yumuşatan zehir kaynaklarını tatlı şerbet yapan bir nevi duyudur. Bununla büyülenenler şeşi beş görerek her adımda sendelerler. Şiirin allı pullu zarif gergefi üzerinde işlenerek rengini şeklini değiştiren hakikati aksi bir mânâda alarak aldanırlar. Bu maddi dünyanın müşkülâtından silkinerek hep hayal arkasından koşarlar. Beyefendi ben şimdi sizin aşkınıza aynı hararetle cevap vererek size yanıyorum, diye dizlerinizin üzerine yatsam.

— Ah ne saadet elması..

— Fakat acele etmeyiniz, bu sözüm kulaklarınıza cennet nağmesi gibi gelen yalancı, asılsız, havaî bir şüirdir... Bunun sert hakikati işte şudur: Ben sizi sevmiyorum... Sevemem.. Sevmiyeceğim...

Hakikaten çok sert.. Şadi bey isminin aksi bir üzüntüsü ile sustu. Yüzü buruştu. Gözleri kızardı. Hüngür hüngür ağlamak için besbelli bizden utanıyordu.

Affedersiniz. Vay köpekoğlu köpek Seniha.. Kayışla boğulan hayvanlar gibi herifin kanını içine akıtıyor. Vay kuyruk sallayan kuşu Sülüklüdeki viran kafesinde bu şiir ve hakikat kantosunu nereden öğrenmiş?

Hikâyenin birinci kısmı çok dokunaklı.. Bakalım daha ne acıklı sahifeler çevireceğiz?

Şadi bey uzun bir yokuş çıkmış gibi ince, soğuk bir ter ile sararak kesik nefeslerle yine başladı:

— Fesubhanallah, bu hakaretler benim ona olan aşkımı söndürmeye bedel bilâkis büsbütün körüklüyor. Onu

her gün dünkünden daha ziyade seviyorum. Hırçınlıklarını paralar, hediyelerle avutmağa uğraşıyorum. Fakat takdim ettiğim iki üç bin liralık bir mücevhere şöyle bir yan gözle bakıyor:

— Bırakıver oraya...

Kayıtsızlığından başka çehresinden hiçbir şey sezilmiyor. Bana kahretmek için mi memnuniyetini saklıyor? Yoksa hakikaten sevinmiyor mu? Anlayamıyorum.. Söz ile olan kahırlarına tahammüle alıştım. Fakat işin fiiliyat ciheti var ki, Hazreti Eyyüp Aleyhisseîâm gelse sabredermez.

Semihanın sevdalısı uzun «ahlar» savurmak için burada lâkırdıya yine mola verdi... O fiiliyat ciheti (?) ne olabilir acaba? Beyin hikâyesi gittikçe meraklı safhalara girerek tatlılaşıyor.

O inliyerek, süzülerek dinlenirken sözün özünü aksinden ayırırken, söyleneceğini söylenmiyeceğini seçerken biz bu aşk meddahının hararetli ahlar çıkan yanık ağzına bakarak bekliyorduk. Bu nazık romanın fiiliyat devresi.

Şem'inin bile yüreğini gıcıkladı. Üstad, bu sevda kurbanının çektiği işkenceye acımdan ziyade artist sevgilisinin bu eşsiz san'atkârile tanışmak arzusu herifin gönlüne güneş gibi doğdu. Her ikisi de başka türlü inliyorlardı. Ben de aralarında insanların bu garip hallerine hayretle yutkunup duruyordum.

Şadi bey cenaze arkasından içinin ıstırablarını döken bir zavallının matemiyile yine başladı:

— Ah, ah! Öyle ıstıraplı saatler geçirdim ki dil ile tarifi güç. Bazen ansızın apartmana gelirim. Hanım evde yok. Nereye gitti acaba? Hangi ahpaba? Hangi eğlenceye? Hizmetçilere sorarım, boyunlarını büküp dudak kıvrarak, gülünç melûl, birer tavır ile bir şeyden haberleri

olmadığını anlatırlar. Benim keşfetmeğe uğraşıp ta anlayamadığım bir husustan onların nasıl malûmatları olacak?.. Onlar benden sıkılırlar ben onlardan utanırım.

Hanım bu keyfi dolaşmaları için benden izin almayla hiç lüzum görmez. Kaf dağına kadar arkasından koşacağım amma nerede olduğunu bilmem ki.. Şoförü sorguya çekerim.

«— Hanım arabadan nerede indi?

Delikanlı traşlı dudaklarında titreyen tebessümü dağıtmaya uğraşarak:

«— Sinedö Pera pasajının önünde.»

«— Ne tarafa gitti?»

«— Pasaja kıvrılınca, ne tarafa gidildiği belli olmaz. Arabayı bırakamam ki.»

«— Ne zaman döndü?»

«— Üç saat sonra.»

Bu suallerimden şifa umarken yerine derin bir cehennem azabı duyarım.

Sevgilerinize ayrılmış bir evin boşluğu ne acıdır bilir misiniz?. Dünya insanın gözüne zindan olur.. Semihayı kollarımın arasında sıkmak ihtiyacıyla divaneye dönerim. Kendisi evde yoksa terlikleri, iskarpinleri, kirli çamaşırları, çorapları da yok değil ya? Onun kokusu sinmiş eşyadan bulabildiklerimi toplarım. Oda kapısını içeriden kilitletim. Mukaddesada edilen hürmetle önlerinde dize gelerek onları öper, koklar ağlarım.. Bu tapınışla ateşim sönmez. Artar... Onun küçük, yumuk, pamuk yanaklarına mahfaza olmuş zarif iskarpinlerinin aşkımı nasıl çuşuhuruşa getirdiğini of anlatamam ki.

Vah vah zavallı Şadi bey. Bu Semiha baygınına tutulmazdan evvel nasıl terbiyeli, hoş sohbet, akıllı, vakarlı bir adamdı. Şimdi aşk sahnesinin jönprömiyesine dönmüş. Büyük söylemeyim lâkin bu ne aşk yarabbim. Mev-

simsiz aşıklık kalpten ağızdan saçılan ateşlere rağmen ne kadar soğuk oluyor. Kânunusani güneşinde yetişmeye uğraşan kabak gibi.. Tatsız, tuzsuz bir sevda. İnsan bir gencin gönül faciasını dinlerken anlatanın, akıttığı sıcak yaşlara iştirâkten belki kendini alamaz, fakat bu ihtiyara acırken güleceğim geliyor.. Komedyalarda, kendilerini zorla böyle gülünç hallere sokanlardan ibret aldirmek için icat olmuştur.

Bin Molyer yetişse insanlığın tuhaflığını yazmakla bitiremezler. Tabiat böyle komik tipler yetiştirmekte bu dahilerin dimağlarından daha zengin, daha alaycı, daha insafsız.. Fakat dünya hergün, ibret alanlardan ziyade bu komedyalara mevzu teşkil edecek insanlarla doluyor.. Biz böylelerine ağlayarak gülelim.

Şu elemli hayatta bu kasvetli kahkaha da bir kârdır. Behey ihtiyar, katılaştırmış kalbinle sev. Fakat karşılıklı sevgi, vefa bekleme. Sonra böyle komedi kahramanı olursun.

Şadi bey gözlerini yumarak muzdarip kafasını avuçları içinde bir müddet sıktıktan sonra beyninin ağırlı dolgunluğunu yine dökmeye başladı:

— Semihanın evden bu kayboluşları güya senelerle onu görmemişim gibi yüreğimde dayanılmaz bir hasret uyandırarak beni çıldırtır. Ne taraftan gelecek diye pencereden kapıya, kapıdan balkona koşarım.. Bu bir komedi ya mıdır? Facia mı? Melodram mı?, bilmem. Benim bu telâşımı gören, kapalı odada kirli çamaşırlara tapındığını sezen hizmetçiler kıs kıs gülerler.. O derin yeis içinde nemli gözlerimle kendime kendim de gülerim. Ben kimden vefa bekliyorum? Ne zorlu, neticesiz bir akıntıya kürek çekiyorum?. Benim aşkımla bir sakar çocuk gibi oynayan bu genç kadınla maceramız ne olacak? Bu öldürücü gönül fırtınaları içinde çalkana çalkana bir gün dibe kaynayacağım. Bu acı hakikati keşf için kehanet istemez.

Ah ne yapayım ki kendimi alamıyorum.. Bir kere alev saçağı sardı. Çıralı, katranlı meş'ale gibi yanıyorum.

Şem'i bu yanık hikâyenin karşısında o kadar cezbe-
lendi ki elinde şakşağı eksik bir pişekâr gibi:

— Hay bire medet, hay bire medet, aman şu yan-
gından kasanın anahtarını kurtaralım. Bu ateş yığınının
kül olup savruluşu herifin umurunda mı? Onun akli hep
kasanın anahtarında..

Tutuşmuş aşık devam etti:

— Nihayet kapımızın önünde duran bir otomobil
homurtusu duyulur. Hah işte o geliyor Üzüntümü heye-
canımı belli etmemek için türlü tedbirler, vaziyetler alı-
rım. Elimde bir kitap, kayıtsız hattâ biraz gülümser bir
tavırla şezlonga uzanırım. Fakat yüreğim gümbür güm-
gür atar. Alnımda soğuk soğuk ecel terleri sızar. Sinir-
lerim kızgın saçlara temas etmiş gibi azaptan kıvrım kıvrım
kıvrılırken oynadığım bu kayıtsızlık rolü ne daya-
nılmaz bir eğlencedir bilir misiniz? Sırıtarak can verme-
yi andırır haller geçiririm.. Beş dakika beklerim, on daki-
ka bir çeyrek geçer. Hâlâ gelen giden yok.. Nihayet ta-
hammülüm kalmaz. Ne yaptığımı bilmez bir yürek acisiyle
yerimden fırlar. Oda kapısını açar, hizmetçilerden sora-
rım:

«— Hanım gelmedi mi?»

«— Hayır..»

«— Ya o, kapıda duran otomobilden kim çıktı?»

«— Kapıda otomobil durmadı beyefendi..»

«— Yanlış mı duymuşum..»

«— Öyle olmalı..»

Heyecanımı gizlemek kurnazlışıla heyecandan öle öle
yaptığım o, kayıtsızlık rolünü kimin için oynadım? Ma-
haretimi takdir eden, etrafımda şakırdayan hiç bir el yok.
Bu beyhude yorgunluktan sonra ye'isim daha da derin-

leşir. Fakat hah hah. İşte durunuz bu sefer lâmi cimi yok. Sokak kapısının önünde duran bir oto, son nefeslerini alıp vererek hareketini kesti.. Bu defa şüphesiz o. Semiha.. Kapı önünde lâkırdılar bile oluyor. Yine şezlonga koşarım. Elimde kitap, yüzümde sahte gülümseyiş. Gözlerim hiç seçemediğim satırlarda. Yürek çarpıntısı eskisinden beter. Yine bu öldürücü vaziyette bekle bekle haber yok, nazlı canandan haber yok.

Yine bir çeyrek yirmi dakika geçer. Yine rolümü bozarak hizmetçileri sorguya koşarım:

«— Bu defa muhakkak kapı önünde bir otomobil durdu?»

«— Evet durdu..»

«— Kim çıktı içinden?»

«— İkinci kattaki doktora müşteri geldi..»

Doktora müşteri mi geldi? Hay Allah kahretsın.. Doktora benden iyi müşteri mi olur? Bittim. Nefesimi derin bir kuyudan çeker gibi alıyorum. Tıkanacağım.. Bazen nazik anlarda bizi aldatan öyle hain tesadüfler olur ki.

Yok., Hayır yok.. Zalim aşkımanın bu, boş sahnesinde rolümü tekrara mecalim kalmadı. Kalbim patladı. Beynim kaynadı. Sinirlerim koptu. Bir yığın et kemiğim, insan değil kâbus içinde kıvranan bir hastayım. Herşey müp hem, loş, etrafımı saran eşyayı tanıyamıyor gibiyim. Neredeyim? İçinde doğup yaşadığım dünyaya benzemez bir yerdeyim. Bir hicran âlemindeyim. Her ses iniltiye, her şekil mezara benziyor. O, yanımda yok. Ben de kendimde değilim. Sar'asının sonunu bekleyen bir hasta gibi yerlere düşer kalkarım. Sonra onun oturduğu koltuğun önüne diz çökerim. Güzel vücudunun temas ettiği yerlere ahlâk vahlarla kapanırım. Bu matem ne kadar sürer bilmem. Bu sefer ne bir otomobil gürültüsü ne bir çıtırtı duymadan sessizce oda kapısı açılır. Bir de ne bakayım o?

Semiha bir hayalet gibi hafif adımlarla içeri girer. Ondan saklamak istediğim müthiş teessürümü, büyük ızdırabımı görür. Cürmümeşhud halinde yakalanmış gibi olurum.. Aman yarabbi hakaretlerle süzülen gözleri beni büyüler. Aşağı yukarı hareket eden ince kaşları iki sivri hançer gibi yüreğime saplanır. Nazik, pembe dudaklarında titreyerek acı sözlere bir hazırlanış vardır.

Tekdir, serzeniş şöyle dursun nerede olduğunu sormaya bile korkarım. Onda, kırbaçlı bir hayvan mürebbisi tavrı görülür. Bende susta durmak için işaret bekleyen uysal bir köpek hali. O bana söz söylemeye tenezzül etmez. Ben ağız açmaya korkarım. Onda patlamaya vesile arayarak kaynayan bir kızgınlık, bende her kazaya rıza gösteren boynu bükük bir tevekkül vardır. Çünkü evvelce bir kaç tecrübem oldu. Kavga ettim. Ayrıldım, fakat neticede dayanamayarak barıştım. Galiple mağlûp arasında daima olduğu gibi her barış ve görüşteki yeni anlaşmada ağırlaşan şartlarla ezildim.

Şimdi odada karşı karşıyayız. Ben her bakışımla ona şu mânâyı ifade ederim.

«— Ben senin pek zavallı bir aşıkını. Azat kabul etmez bir esirinim.. Vur kır fakat öldürme.. Dargın mıyız? Zaten barışık olduğumuz zamanı hiç bilmiyorum. Lâkırdı yok. Dilsiz bir işkence oyunu. Henüz sessiz fakat sismoğraflarla dehşet ilân eder. Bir boşluğun etrafında gibiyim. Bağır, çağır ha başladı, ha başlayacak. Ne olursa olsun benim rolüm tahammül, hazım, itaat..

Bu korkulu sükûtin ağırlığı da beni bitirir. Bana darlığı acaba pek inatçı mı? Esmayı üstüme sıçratmadan bunu anlamak isterim. Lâkırdı için çenem oynar. Heyecandan sanki boğazıma bir yumruk tıkanır.. Dersini bellememiş bir mektep çocuğu şaşkınlığıyla bir iki kemküm ler eder susarım. Bu işkence pandomiması beni hasta düşürür. Nihayet bütün cesaretimi toplayarak:

«— Bugün eğlendiniz inşallah?»

— Sizden uzakta evet... Fakat yüzünüzü görünce. Aman Allahım...

«— Benden bu şiddetli nefretinizin sebebini anlayamıyorum. Bu kadar fedakârlıklarına mukabil.

— Susunuz. Hodbin adam. Fedakârlık! Oh, oh. güzel söz. Ben bir kapatmayım. Siz bir ihtiyar çapkınsınız. Ben geçim icabı bu zillete düştüm. Siz gönlünüzün meyline uyuyorsunuz. Fedakârlık poh pohunu bu vaziyetin neresine sığdıracaksınız? Bu muvazenesiz münasebete ikimiz de birer sebeple düştük. Artık aramızda yerlınmeye, öğünmeye yer yoktur. Bu hâle ne vakte kadar dişimi sıkacağımı bilemiyorum. Amma zannederim ki yakındır.

— Kapalı söylemeyiniz. Yakın olan nedir?

— Hiç kapalı değil amma beni daha açık, daha acı söyletmek için, böyle diyorsunuz. Ne olacak? Birbirimizin elini sıkıp çeşitli yolları yürümek.. İşte yakın olan budur.

— Bugün eğlenip eğlenmediğinizi sormak büyük bir kabahat midir? Bu masum sualden bu kadar kötü mânâları nasıl çıkarıyorsunuz?

— Basbayağı. Ben hiç bir şey uydurmuyorum, tabiatı tabiatınızı açıklıyorum. Bana nasıl eğlendiğimi sorarken gözlerinizde pırıl pırıl yanan diğer istifhamları okuyorum. Nerelere gittim? Kimlerle görüştüm? Gizli salonlarda gençlerle dansettim mi? Hangi delikanlıların kucaklarına serpilip yattım. Ağzıma yudum yudum içki akıttılar mı? Kimlere sakilik ettim. Mezeyi ne tarafımdan verdim. Eterlendim mi? Kokainlendim mi? hasılı zamane eğlencelerinin hangi tabakalarında uçtum? Bunları soracak değil misiniz? Merak etmeyiniz. Cenabıhak şimdiki kadınların vücutlarını bir kaç eğlencede aşınıp eriyecek kadar mukavemetsiz yaratmamış. Ben ne kadar hoyrat kol-

ların aralarına girip çıksam yine vücudumda sizin okşayırlarınıza katlanacak bir şey kalır. Size vücudumun vergisini ödedikten sonra bırakınız ben de keyfimi yerine getireyim. Tabiat böyle istiyor. Ben aldanmaktan, aldatmaktan hoşlanmam. İşte açık pazarlık kuzum. İşinize gelirse..

Bu cevaplar ben yaşta bir aşığın başını döndürtecek kadar sert. İnsafsız. Fakat mademki Semiha'yı terkedemeyecek bir şiddetle seviyorum. Onu bu tempoda daha ziyade söyletmeye ne lüzum var.

Söylenenlerin hepsini hemen yalayıp yutarak türlü dalkavukluklarla lâkırdının yolunu dağıtırmeye uğraşırım. Fakat o, bir kere coştumu öfkesinin sevkile rüzgârın önüne düşmüş bir kotra gibi köpükler içinde bir müddet pupasına gider. İhtiyarlar verem olmaz derler amma bu kız beni edecek..

O sırada kaynanam elinde bir tepsi şerbetle içeri girdi. Misafirden başladı. Bardakları hepimize dağıttıktan sonra çatlak sesini billûrlaştırmaya uğraşarak:

— İçiniz afiyetler olsun. Yürekleriniz yanmıştır. Kapının arkasından dinlerken beni bile hararet bastı. O ne maceradır. Alimallah hafakanlara tutuldum. Beyefendi affedersiniz. Semiha dediğiniz yellos'a çok yüz vermişsiniz de böyle olmuş. Haşa minhuzur kusuveriniz kaltağın başına. Efendime kadın mı yok? Şimdi cins piyasasında erkek kıtlığı var. Erkeksizlikten dişiler birbirlerini seviyorlar. Bir muharebe daha olursa kadını kadına nikâh edecekler. Bu illet şimdiki moda değil, bizde eskidir. Daha ben mektepte iken kızlar sevişirlerdi. Kıvırcık saçlı, erkek gibi gür kaşlı bir Ganime vardı. Bana bir gün: Hay di beraber helâya kapanalım da sevişelim, dedi. Ben bu zıfahaneye girmeyi tabii bütün nefretimle reddettim. Dişi erkek içindir. Rabbim ruzi kılmasın. Başka türlüünü

bilmem. Maymunlarda kedilerde kulanparalık varmış amma hiç bir hayvanın seviciliğini duymadım. Bu insanın dışisine mahsus bir illet. Erkeklerle bu büyük sadakatımla beraber kocamdan çok hakaret gördüm. A kuzum, eski erkekler karılarını her yüke tahammüllü bir kısırak gibi hor kullanırlardı. Şimdiki sivilcelerde ay aman yanlış söyledim. «Sivilizelerde» diyecektim. Evet sivilize kadınlar fırsat düşürebildikçe zamane beylerinden öç alıyorlar. Büyük analarının ahlارını çıkarıyorlar..

Kaynanam şecaat arzederken sirkatini söyleyen mert Çingene gibi menfi bir tavırla mektepteki marifetlerini de ağzından kaçırıyordu.

Bu öğrenmeye, o yeis arasında Şadi bey bile sıırıttı.

Bardakları topladıktan sonra, koca karı meraklı bir dinleyici dikkatle bir tarafa oturdu. Hepimiz yüzüne baktık. Cadı anlayarak:

— Ne bakıyorsunuz? Şimdi kadın erkek müsavi değil mi? Burada bana da bir dinleyici sandalyesi vermez misiniz? İcabederse ben de reyimi söylerim..

Ben dayanamadım. Fakat Banuyu kudurtarak deşmemek için sözlerin şiddetini yarı yarıya yutup dedim ki:

— Henüz medeniyet kadınlardan mahkeme kuracak kadar ilerlemedi..

Kaynanam: — A... Sözün yanlış damatçığım... İngilterede mi? Bilmem nerede kadın hâkimler tayin olunduğunu gazeteler yazdılar. Bugün olmazsa bile bu iş mutlak yarım olacaktır. Çünkü hakçasını isterseniz kadın dâvalarına kadın hâkimler bakmalıdırlar. Eğer dâvanın bir tarafı kadın öbür tarafı erkekse o zaman mahkeme heyeti de kadın erkek karışık toplanmalıdır. Şimdi bakınız Semiha hakkında benim reyimi sorarsanız kendi cinsimdendir diye hiç ondan tarafa çıkmam. Hüknümü tamamiyle kahpenin aleyhine veririm.

Kaynanama söze yekûn tutması için işaret ettim

— 26 —

Şerbetten ırmaklar aksa Şahi Beyin hararetini söndüremezdi. O yine hüsrân içinde melûl bakışlarla kesik kesik başladı:

— Ben onun hakaret dolu sert sözlerini dâima mülâvimlikle karşılayarak uygun bir konuşma yolu bulmaya uğraşırım. Artık o bıkar, fakat ben zelil olmaktan usanmam....

«Sen hemen eyle tekellüm razıyım düşname ben.» diyen şairle beraber olarak karşısında yaltaklanmakta iken oda kapısı açılır, hizmetçi elinde bir zarfla içeri girerek:

— Postacı şimdi getirdi.

Mektup kimden? Ona mı? Bâna mı? Alnımda çivi varmış gibi ben birkaç defa yerimden kalkar otururum. Fakat o hiç istifini bozmaz. Hizmetçi zarfı ona uzatır. Ben meraktan çatlarım, fakat mektubu bana veriniz diyemem.

O üzerini okuduktan sonra zarfı telâşsızca açar, yazılanlar hakkında, yüzünde hiç bir teessür hareketi sezdirmeksizin satırları ağır ağır süzer.

Mektubun anasından, dedesinden, halasından, teyzesinden gelmediğine katiyyen eminim. Bu, ekseriya sevgi lilerinden gelme bir dâvetnamedir. Hazırlık için hizmetçilere emirler verir. Bazen kurşun kalem ile çarçabuk bir cevap yazar gönderir. Benim huzurum onun hiç bir hareketine asla mâni değildir. Diğer amanlarının arasında ben her masrafını var kuvvetiyle yüklenen bostan korkuluğu bir âşıkım.

Kımıldayamam. Söyleyemem. Bu dayanıklı bu sessiz görünüşüm bile onu sıkar. Karşısından beni kovmak için:

— Sizin hiç işiniz yok mudur beyefendi?

Hiç nazikâne olmayan bu ihtardan sonra orada daha fazla kalmak tehlikelidir. Çünkü istiskallerin son numara kadar en kabalariyle düzce kovulursunuz.

— A, ihtarınıza teşekkür ederim. Köprü üzerinde bir emanetçi ile görüşeceğim. Hiç kalmaya gelmez.

Nevinden bir bofti ile oradan sıvışırım. Ama yüreğim yanar. Başım döner. Bir daha bu terbiyesiz mahlûkun yanına dönmek için zihnimden bin proje hazırlarım. Fakat ne mümkün? Bir iki saat şurada burada dolaşırım. Apartmana dönmek için dakikaları ipe çekerim. Bir yerde dinlenmek kabil olmaz. Benim kaderim bu onun azarlarını, tahkirlerini işitmek. Belki dayasını yiyinceye kadar bu zillette devam edeceğim. Dövüldükten sonra ihtimal ki ona düşkünlüğüm daha artacak.

Kaynanam bir dişi şeyh gibi yerinden cezbelenerek:

— Büyü... Büyü... Vallahi beyefendiye büyü yapıyorlar. İç çamaşırlarını bana göndersinler, büyüü bozdurtayım. Görürsünüz o nankör kıza bu düşkünlüğü kalır mı? Kocakarıya sükût işareti vererek susturduk.

Bir geçmişî karalı kişi ile

Şadı bey — Büyük hanım bu, bir büyü amma hiç bir üfürükçünün büyüü değil tabiatın büyüü. Bozulmaz.

Semihanın aşığı, Keremin ağzından çıkan lâfa benzer bir kaç yanık ah taşırdıktan sonra devam etti:

— İçim içime sığmaz. Sancısına deva arayan bir hasta gibi meys, mahzun dolaşırım. Biliyorum ki apartmanında yok.. Lâkin onun teneffüsünden kalma havayı yutmak için yine oraya dönerim... Bana azap kapısı olan müşterek evimizde onun kokusunu almakta garip bir teselli duyarım. Sevgilim artık benim için görünmez bir vücut, hiç olmazsa onun rüzgârlarile geçinmeyi bir kâr sayarım. Yine can dayanmaz bir bekleme ateşi içinde onun dönüşünü beklerim.

O şimdi kimbilir kimlerin kucagında? Malımla, canımla doğrusu metresime yüksek bir kokot hayatı yaşıyorum. Onu şimdi gizli bir dansingde çıplak omuzlarını bütün lâtefeti ile görürüm... Tenha bir köşesinde sevgilisinin ağzına bir kadeh köpüklü şampanya akıttıktan sonra mezesine yanağından şeftali verdiğini seyredirim. Cinlerin gözümün önüne getirdikleri bu müthiş sinema şeridinin azabile eririm.

Vukuat sanki benim tahammülümle oynuyor. Niha yet sabrımı patlatmak ister gibi bir inatla, her gün cilvelerini arttırıyordu. Bir gün «tabirimi affedersiniz» dünyanın bütün komedyalarına kış attıracak bir tuhafliğa uğradım.... Hiç aklımdan çıkmaz, bir Pazar günü, onu evde bulacağımı pek ümit etmediğim bir saatte apartmana gittim. Hizmetçiler hanımın odasında olduğunu söylediler. Oh ne âlâ, yanına çıkar arzularına, tahkirlerine biraz çanak tutarım dedim. Yürürken hizmetçi kadın arkamdan seslendi:

- Beyefendi, beyefendi.. Yanında misafirleri var..
- Misafirleri mi?.,
- Evet.
- Erkek mi? Kadın mı?
- Ceylânlar gibi iki delikanlı...

Of, ceylânlar gibi. Hizmetçi kadına bu teşbihi kullandıran sebep nedir? Bunda ben bir kinaye sezer gibi oldum. Bu iki genç ahunun yanında ben çatal çatal boynuzlu ihtiyar bir geyik gibi kalıyordum.

Bu «boynuzlu» tabiri üzerine üçümüz de adeta halden anlar bir tavırla gülümseyerek birbirimize bakiştık. Şadi bey de boynuzlarını itiraf ettikten sonra bizim için, alnımızın üzerindeki ağırlıklardan artık sıkılmaya mahal var mıydı? Kimden utanacaktık, güzel kadınlardan hediye bu boynuzların gölgesini başlarında hisseden erkeklerle

rin hepsi Şadi bey kadar insaflı olabilselerdi o çirkin ta-
biri yadırgamazdık.

Kaynanam benim sükûtü emreden kaşlarımın çatık-
lığına hiç ehemmiyet vermeyerek yine söze atıldı:

— Ben bu, boynuzlu tabirinden hiç bir şey anlamam.
Bu benzetiş neden kinayedir acaba?..

Ceylanın boynuzları varmış neden? Tabiatın bu ha-
karetine uğramış? Karısı üzerine hiyanet mi etmiş? Dişisi
nin günahından dolayı mı geyik boznuzlanmış? Aman
yarabbi hayvana bu ne iftira.. Öküz boynuzluyum diye
hiç kederlenmez çünkü o bütün ineklerin kocasıdır. Doğ-
rusu ya öküze de boynuz yaraşır. İşte bazı erkekler de böy
ledir.

Kaynanamın bu kirli felsefesi Şadi beyin gamlı su-
ratını tuhaf bir tebessümle buruşturdu. Koca karı bu ah-
lâksızca ilhamlarının coşkunluklari, boynuzun her er-
kek için o kadar kederlenecek bir şey olmadığını anlata-
rak besbelli üzgün misafiri teselliye uğraşüyor, bu çatal
çutalların kadına düşkünlüğün alınlarda nema bulan bir
süsü, belki de bir mükâfatı olduğunu bildiriyordu.

Bu türlü teselli misafire boynuzdan daha ağır gel-
miş olmalı ki koca karının ağzını kapatmak için söze ken-
di atılarak:

— Oda kapısına kulak verdim, içerde hiddetli sesler
duydum. Hiç nazikâne olmayan bu konuşmadan yüreği-
me bir ürküntü geldi. Nedir bu çekişme? İki erkek ara-
larında bir kadın mı paylaşamıyorlar?

Bir yumrukta kapıyı açarak sellemehüsselâm içeriye
girivereyim mi? Yoksa izin isteyerek tık tık ile, medeni-
yetin icaplarına mı uyayım? Bulantılı bir düşünceden son-
ra nihayet medeniliği barbarlığa tercih ettim. Titrek par-
mağımın üç vuruşuyla girmeye müsaade istedim. İçerden

seslerin hiddeti bir mırıltıya döndü. Şöyle bir fısıltının mühim heyecanlarını seçer gibi oldum.

— Kim?

— O!..

— Ha boynuzlu..

Bu mırıltılar arasında:

— Giriniz...

cevabını aldım. Kapıyı ittim. İlk adımında Semihayı yakışıklı iki delikanlının ortasında gördüm. Bu gençler kim? Bu merakım çok sürmedi. Metresim üçümüzü birbirimize takdim etti:

— Yeni amanım Şadi bey, eski amanlarım Fehmi, Fer ruh beyler..

Benden evvelkiler en meşhur komedya artistlerini güldürecek birer tevazu reveransile boyun keserek derin derin eğildiler.. Ben de ipnotize olmuş gibi onların cezbe-lerine tutularak aynı mukabelede bulundum. Aşkıle bu üç erkeği akrabalaştıran kadın da tatlı tebessümü ve lâ-tif vücudunun bütün kısımlariyle bize öncü oldu. Görü-nüşte bu başlangıç hoş, fakat maceranın ötesi çok nahos görünüyordu. Bu kancık için o iki köpek hırlaşıırken onla-ra bir de ben karıştım, ihtiyar çomar.

Bu gençlere benden evvelkiler diyorum. Yanlış tabir. Çünkü üçümüz de bu sevdanın aynı kızağı üzerinde elan turna katarı gittiğimiz meydanda... İşte halef, selef yok. Bu adetâ bu zamana ait umumî bir muhabbet, üçümüz de aynı filikanın küreklerine yapışmışız terleyip duruyo-ruz. İçlerinde yalnız ben samimi aşkımla, paramla boş yere akıntıya kürek çekiyorum. Şirketimizin bizi uzak-tan seyreden gizli diğer azaları da olsa gerek.. Rezalet.. Rezalet.. Benim gibi mevsimsiz böyle bir aşk felâketine uğrayan bir adam hemen silkinip bu tehlikeli balçıktan kurtulmak kuvvetini gösteremezse mahvolmaya mahkûm dur.. İşte ben bu hakikati biliyor fakat kendimi kurta-

ramıyordum. Ak saçlarımla iki genç rakibin arasındaki gülünç, feci mevkiimi artık düşününüz.

Bu üç mahlûk benim üzerlerine gelişimden hiç sıkılır görünmediler. Belki de benim görünmemi bekliyorlardı. Semiha ortada iki âşıkından da kucağını sakınmaz bir şuhlukla bana hitaben:

— Bey baba tamam vaktinde geldiniz.

Ben bey baba. Onların karşısında bana bu hitapta bulunuyor..

Tamam vaktinde gelmişim, ne var acaba? Ben, bey baba tabirinin darbesi altında sendeleyerek beni ancak bu akrabalığa lâıyk gören aşifte kızımın yüzüne şaşkın, melûl bakmakta iken o, devam etti:

— Bakınız bu çocuklara.. İkisi de beni amansız bir ateşle seviyorlar? Birinde gözler sarı elâ, ötekinde üzüm gibi siyah.. Ben hangisine daha ziyade lâıyım söyleyiniz Allah aşkına..

Bana sorulan bu tuhaf sual karşısında acı bir düşünceye tutuldum. Biri elâ gözlü imiş, öteki siyah.. Bu iki güzel delikanlının arasında benim mevkiim, sıfatım ne oluyor? Aksakallı.. Talihimin beni düşürdüğü utanç verici garabete bakınız. Küçük hanımın sevda terazisinde bu elâ, siyah delikanlı çeşit düzen güzellikleriyle müsavi geliyorlar. Ortada benden başka daraya çıkarılacak kalmıyor.

İntihabıma havale olunan bu insafsızca mesele önünde dondum kaldım. Hanım bu iki sevgilisinden hangisine daha ziyade lâıymış? Reyimi hangisine vereyim?

Fikrim zihnim kösteklendi. Düşünüyorum. O anda aklıma kara gözün karısı geldi. Buna benzer bir meselede onun da reyi sorulur, iki karı bir oğlanı paylaşamıyorlar. Karagözün karısı içi titreye titreye delikanlının yüzüne bakıp derin bir ah çektikten sonra şu cevabı verir:

— Ne sana lâıyk, ne ötekine... Ah canım keman kaş-

lar. ter bıyıklar, hokka ağız, kiraz dudak bu nevcivan ancak bana lâyük..

Bu hayal felsefesi tamamiyle benim halime uygun lâkin reyimi kendime versem üçünün de alaylı hiddetlerini üzerime çekmiş olacağım. Bana başka bir pay çıkmayacak.. Oh.. Yine fakat.. Apartman benim, metres benim, görünüşte mevkie sahip benim.. Hem masrafını çektiğim malımı kendi reyimle bu iki cebi delikten birine nasıl terk edeyim? Meselenin müsbet, menfi iki ciheti de uygunsuz. Zihnimin düğümünü bir türlü çözemeyerek dalgın, şaşkın duruyordum.

Benim bu çatık putvari sükûtum önünde Semiha sinirlenerek ufak tepinmelerle sualini tekrar etti:

— Söylesenize bey baba hangisine daha ziyade lâyüküm...

Başım döndü. Gözlerim karardı. Ağzımdan çıkanı kulaqlarım işitmeyerek:

— Ev benim... Her masraf benim boynumda, mukavele ile sen benim metresimsin, iki tarafın uzlaşması ile aktolunan bu mukavele yine ikimizin reyile fesh olunmadıkça sen benden başka kimsenin olamazsın..

Etrafımda üç ağızdan birden kaynayan bir kahkaha fısıkiyesi arasında kaldım.

Semiha: — Bey baba anlamadınız. Anlayamadınız. Bu güne kadar bana sahip olduğunuz şekilde ben daima sizinim..

Ben — O şekli tarif et bakalım kızım..

Semiha — A bilmiyor musunuz?

Ben — Hayır..

Semiha — Gönlümü, sevdami bu delikanlılar idare edecekler.. Evimin masrafını, keyfimin israflarını siz...

İşte görüyorsunuz ki bana onlar kadar siz de lâzımsınız..

Fehmi — Biz de bu lüzumu tasdik ederiz.

Ferruh — Hay hay tasdik ederim. Hem de beybaba'yı sevgilimden hiç de kıskanmıyarak.

Fehmi — Kıskananın Allah belâsını versin.. O, velinimetimdir. Hiç akla öyle şey gelir mi? Sonra adamın gözleri kör olur...

Ne diyeyim insafılı çocuklar. Kadirbilirliklerine doğrusu hiç söz yok..

Şahsımın onlara olan şiddetli lüzumunu tasdik etmeyecek kadar ben de avanak bir adam değildim. Lâkin aralarında bana verdikleri mevkiin sevince değer, iftihara lâyık bir makam olmadığını açıklamaya hacet görmüyorum. Aralarında beni hiç yadırgamadılar Çünkü az vakit sonra ben yalnız Semiha'nın israfat müdürü değil âşıkları beyefendilerin de her masraflarını cebinden ödeyen fahrî vekilharçları olacaktım. Bana yürekten beybaba değişlerinde o kadar derin bir orostopolluluk seziyordum.

Bu genç âşıkların yürekleri ateşle şişkin olduğu kadar para cüzdanlarını boş görüyordum. İkisinin gözlerinden de birbirine karşı sönmez bir kıskançlık gayzının şimşekleri çakıyordu. Benim Semiha ile olan münasebetim hiç de gönül mertliğine sığmaz. Havsala genişliğile tasdik edildikten sonra Fehmi, Ferruha dönerek:

— Beybaba muhterem pederimizdir. Burası da onun evidir. Onun sayesinde Semiha'yı böyle ipekler, elmaslar içinde evvelkinden daha parlak, daha cazip görüyoruz. Lâkin Ferruh denilen bu kara sülüğün aramızda ne yeri vardır? Kovan gitmez, hakaretten anlamaz. Ar, hicap, izzeti nefis bilmez, öyle bir tufeyli ki...

Ferruh pantolonunun arka cebini karıştırarak yerinden fırladı. Gözler dönük, dudaklar titrek:

— Menhus, kendi kötülüklerini niçin benim namuslu şahsımda göstermeye uğraşıyorsun? Ben Semiha'nın gönlünde yeri olmayan bir tufeyli isem beni buradan ancak o kovabilir.

— Semiha seni en ağır tahkirlerle kovdu. Fakat al-
dıran, utanan, sıkılan kim?

— Semiha'nın ağzı yok mu? O söylesin. Kovsun.. Bir
daha gelmemek üzere şimdi çıkar giderim.. Haydi bekli-
yorum..

Semiha aynı dramı çok defa oynamış bir artist hid-
detile:

— Ya ikiniz birden beni seversiniz, yahut ikiniz bir-
den gidersiniz. Yalnız birinizi alıkoymam. Bunu çok tecrü-
be ettim türlü ıstırap ve heyecanlara uğradım. Şimdi hep-
sini burada sayıp dökmeye lüzum var mı? Bir daha gelmem
cakasile savuşan dayanamıyor. Bir kaç zaman sonra yine
geliyor. Fakat bu defa gizlice devamı başlıyor. Ben koca-
sından saklı zanpara alan bir kadın heyecanları içinde ka-
lıyorum. Ya beni aranızda paylaşmaya katlanırsınız ya-
hut ikiniz birden buradan defolursunuz anladınız mı?

Fehmi öğrendiğini gösterir bir yüz buruşukluğu ile
Ferruhu işaret ederek:

— Benim bu namussuzla bir kadının gönlünde müş-
tereken yaşamak zilletine artık tahammülüm kalmadı.

Ferruh aynı tiksinti ile kaşlarını çatıp baş titreterek:

— Söyle hangimiz daha namussuz?

— Kasa soymaktan sekiz aya mahkûm hırsız olan
sen değil misin?

— Kız kardeşini bakkal Sadıkla basıpta herifin eve
zahirece ettiği yardımdan dolayı bu rezaletin devamına
göz yuman birader sen değil misin?

Hiç birinde ithamları red cesareti görülmedi. Bu iki
nevi namussuzluğu zimmetlerinde muvazene eder gibi
ikisi de bir müddet sustular.

Sonra Ferruh birdenbire bana dönerek yumuşak bir
bakışla:

— Bey baba sizi tarafsız, vicdanlı bir hâkim tanırım.
Söyleyiniz hangimiz daha namussuz?

O saatte, orada görüştük. Beni nereden tanıyordu? Hangisi daha namussuz? Bunu kestirmek için hakem tayin olunuşumda doğrusu hiç bir şeref görmüyorum. İki-si de aynı kumaştı. Bunlardan hangisine namuslu diyeyim? Kelimeye yazık değil mi? Hem birini yükseltip ötekini alçaltmakla belâyı üzerime çekmiş olacaktım. Semiha'nın ya ikisini birden sevmekte, ya ikisini birden kovmaktaki hakkını şimdi teslim ettim. Ah neden bilmem, bu cüret-kâr sual karşısında mahcubiyet bana düştü. Ben sıkılarak önüme bakarken Fehmi hiddetle elini havaya kaldırdı. Parmaklarının arasında bir tabanca parladığını gördük. Ağzı köpürerek:

— Bey babaya niçin soruyorsun? Bu sualin cevabı ancak kurşunla verilir.

Ferruh da derhal aynı çeşit bir silâh çekerek:

— Öyle ise biz susalım silâhlarımız konuşsunlar.

Sağıma soluma baktım iki namlunun arasındayım. Canın canandan aziz olduğunu o anda anlayarak ayaklarımın bir tornistan hareketile kendimi kapıdan dışarı attım.

— 27 —

Bu Şadi bey komedyasının kaçınıcı perdesindeyiz? Bilmiyorum delikanlıların bu hareketleri yapmacık mıdır? Ciddî midir?

Şemiye göre, bey babayı daha ziyade boğuntuya getirmek için yapmacıktır.

Artık neme lâzım benim bu oyunun başında aldığım iki yüz lirayı yere saçtım. Şemi topladı. Bu mesele ile şimdi o meşgul oluyor. Semiha'yı o iki engelden kurtarıp Şadi beyin kolları arasına teslim etmek. Bu gülün etrafını saran dikenler birden, ikiden ibaret olsa ne alâ. Fakat kız da o gençlik güzelliği, bey babada o buruşuk surat, o taşkın sevdâ, arada mühim bir servet oldukça bu komedyâ daha çok renge girer.

Şemi evde bir kaç döküntü eşya bırakarak ortadan kayboldu. Canı cehenneme Lâkin harifin bu kayboluşunu diğer felâketler takip etti. Oğlum Rıdvan'la kızım Şükran ikisi bir günde sırra kadem bastılar. O mel'unun kayboluşu ile yavrularımın kaçışları arasında bir münasebet var mı? İşte bu şüphenin ateşten topuzu altında beynim eziliyor.

Ana baba yuvasından uçan bu kuşlar evimizin ahlâksızlığından mı kaçtılar? Yoksa daha koyu bir fuhuş batıklığına dalmak için mi gittiler?

İkinci ihtimal daha kuvvetli çünkü ellerinden tutarak kayboldukları bu yolun başına çocuklarımı ben çıkardım. Onlara dedim ki:

— Bu dünyada iki yol vardır. Hayır ve şer. Biri cennete, öteki cehenneme gider. Bu, eski saf adamların itikat ettikleri tariftir. Şimdiki insanlar cenneti, cehennemi ahiretten dünyaya naklettiler. Akşamları ceplerimize kaç kuruş giriyor? İşte dünya, ahiret, cennet, cehennem hepsi bunun içindedir. Avanak buldun mu kandır. Elinin altına düşerse çal. Çıkarın olan kimselere karşı gayet nazik, şefkatli ol. Faide gelmeyeceklerle vur tekmeyi. Gençlik güzellik, ırz hep bunlar ustalıklı işletecek sermayelerdir.

Haydi yavrularım, Şemi efendi üstadımızdan aldığımız dersleri mektep dersleri gibi genişletiniz. İşleyiniz. Süsleyiniz. Geçininiz...

İşte son gücümle onlara ben bu yolu gösterdim.. Benim yerimde bulunup ta bu uğursuz çarkın cerahatli dişlerine eteğini kaptırmayacak kaç kişi tasavvur olunabilir? Ben tabiatımı tefessüh etmez sanmıştım. Aldanmışım. Her ahlâksızlığa göz yumduktan her zillete alın açtıktan sonra talihten, zamandan şikâyetle kime ne demeğe hakkımız olabilir ?

Şemi yok.

Benden başka kendisini arayanlar çok Fakat herif hiç bir tarafta bulunmuyor. Beni tekrar sıkıntı içinde bırakarak ne cehenneme savuştu?... İsteyerek, istemi yerek onun mel'anetine iştirakten ne kazandım? Netice yine eski sefaletе çıktı..

Öğrendiğimiz san'atı ustasız, kendi kendimize başa-rabilecek miyiz?

Hayır Allahım hayır.. Cehennemine kütük olacak günahkârlar lâzımsa bunları benden daha mel'un kullarından seç..

Talihimizin pek yürek yakıcı bir alayına uğradık. Asıl evlâtlarımızı kaybettik. Fakat şimdi kucağımızda yabancı bir sulbden gelme bir bebek var.

Abdullah Hikmet..

Genç bir kadının bağıra bağıra vücudundan def ederek damımızın altına bırakıp gittiği bir piç.. Hepimize «ce» diye gülüyor. Kendini zorla sevdirmeğe uğraşiyor. Lâkin her günkü masarifi de kendiyle beraber büyüyor.

Bu piç bize evvelden elli papel irad getirirdi.

Şimdi imarete bırakılan kedi yavrusu gibi evde bizim kırpıntımızla geçiniyor.

Bir zamandır tuttuğumuz sanaattan bet bereket beklenir mi? Gittikçe üzerimize ağır bir sefaletle boğucu bir uğursuzluk çöküyor..

Bir gün küçük Hikmet odanın bir köşesinde aklıktan hıçkıra hıçkıra ağlarken kaynanam eli böğründe, burnu havada bir isyan vaziyetile dedi ki:

— Damad, şöyle yapma ayıptır. Böyle yapma günah-tır diyorlar. İnsanı dünyada refaha, ahirette cennete götürecek sanat kaldı mı? Bu alemin hem altını, hem üstü-nü düşünerek hiç bir iş yapılmaz. Eğer işimizi ahirete uyduracaksak çabuk ölelim. Çünkü insan evliya bile olsa bu zamanda yaşadıkça sevaptan ziyade günaha giriyor.. Yahut sana doğrusunu söyleyeyim ahirette cayır cayır yan-

mağı göze alarak bu dünyanın adam akıllı zevkini çı-
karmalı..

— Ah cehennemlik kadın. Şeytan, yine bu sabah ku-
lağına nasıl bir hutbe okudu?

— Şeytan benim kulağıma hiç bir şey okumadı, bak
şurada yatan masum aklıktan kıvrana kıvrana ağlıyor,
şimdi bunu haykırtı haykırtı öldürmek mi, yoksa bir
günah işleyerek kurtarmak mı daha hayırlı sayılır?...
Her şey de bir hikmet varmış. Benim bu hikmetleri ara-
yacak kadar ne ilmim var ne sabrım.. Bu şimdi masum
bir çocuk, çünkü eli. gücü bir şeye yetmiyor. Güçlenip kuv-
vetlendiği vakit o da bir mel'un olacak. Ağlamayacak,
ağlatacak.. İşte hikmeti hepsi bu..

— Saçmaları bırak. Ne demek istiyorsun?

— Sana pezevenk dediler diye, bir kaç kendini bil-
mezin bu sözlerine bakıp da dünyaya küsmek olur mu?

— Ben dünyaya küsmedim dünya bana küstü. Bana
diyeceklerini dediler. Bundan sonra ne kadar hacılığa
hocalığa vursam kimse sözünü geri almaz...

— Adam sende benim karnım tok olsun da arkamdan,
özümden ne derlerse desinler.. İşini bilene dünya hiç bir
zamanda küsmez..

— Yine senin kocakarı kafanda bir kazan kaynıyor.
Dökül bakalım derdin nedir, anlayalım.

— Dert yalnız benim değil. Aramızda, müşterek.

— Nedir?

— Bu çocuk..

— Ben bu çocuğa ne yapabilirim? Ben aç kalırsam
tabii o da kalacak.. İki yaşına geliyor. Bundan sonra bir
zembile koyup ta cami kapısına asamam ya?

— Ah lâkırdıya bakınız, bize irad getirecek böyle bir
melek cami kapısına asılır mı?

— Evvelden pişti şimdi melek mi oldu?. Bunun önün

den arkasından iki deliği var. Malûm ifrazatından başka artık bu bize ne irad getirebilir?

— Yavrucak dünyaya veledizina olarak geldi. Ama bugüne bugün İzzet Dinarî efendinin torunu değil mi?

— Öyle ama bu, aramızda bir sır..

— Çocuğun nafakasını kestiler. Biz bu sırrı ebediyen muhafazaya mecbur muyuz?

— Hoş söylüyorsun kaynanam amma bu bir zor davadır..

— A hiç zor değil. Ayıp ta değil, bunun içinde ne pezevenklik var, ne deyyusluk. Bu gayet sevaplı bir iş. Bu kadar zengin bir dedesi varken o asilzade yavrusunu açlıktan öldürmek revayı hak mıdır?

Koca karı pek de haksız söylemiyordu Derin bir düşünce ile kaşlarını çatıldı. Bir müddet sükûttan sonra sordum:

— Peki ne yapalım?

— Ha şöyle yola gel.. Şimdi beraber düşünelim.

— Şu kadar müddettenberidir torununun bizde bulunduğuna ve sonra da nafakası kesilmiş olduğuna dair bir mektup yazıp Dinarî efendiye gönderelim...

Kaynanam bir türlü zayıflamak bilmeyen şişman karnını titretip kollarile çırpınarak:

— Olmaz.. Öyle şey olmaz. Şemi gibi işinin cellâdı bir herifle bu kadar zaman bulundun da hâlâ zihnin açılmadı.

Şimdi böyle bir mektup gönderirsen iftiracı diye bizi ergeç mahkeme huzuruna çıkarırlar..

— Ey ne yapalım?

— Çocuğu kucağımıza alırız. Dinarî İzzet efendinin konağına dayanırız. Mühim ve gizli bir meseleden dolayı efendi hazretlerini görmek istediğimizi söyleriz..

— Bu müracaat ha yazılı olmuş ha sözlü. Netice efen-

diye bir torun takdim etmek değil mi? Bunun ikisi bir yola çıkmıyor mu?

— Hayır yazı ile başka.. Ağızla başka..

— Bu başkalık nerede? Anlat bakayım.

— Yazı ile olursa Dinarî efendinin eline bir senet vermiş oluruz. Lâkırdı ile olursa sıkıştığımız zaman sözlerimizin bir takımını inkâr edebiliriz..

— Evet avukatlığa istidadın ziyade..

— Dahaşı var. Dur. Dinle. Ben efendinin huzurunda coşarım.. İçim yana yana göz yaşlarımla anlatırım.

Hem torununun yüzünü görünce kanı kaynar.. Dinarî efendiye müracaatta torununu tanımazsa bile mutlâk konaktan bizi para vererek savar..

— Ah kaynana ah.. Ben seni niçin Avrupaya. Amerikaya sinema artistliğine göndermedim.

— Şimdi şakayı bırak.. Her kaç kuruş olursa olsun Dinarî İzzet halimize acıyıp ta bir kere bize para verdi mi bu bir itiraf demektir.. Sonra dalına bineriz.. Bu işin içinde yalancılığımız, dolandırıcılığımız var mı?

— Peki, bizim yüzümüz nasıl tutup ta zavallı Dinarî efendiye: «Senin genç karın üvey oğlu Salim İzzetten yüklediği çocuğu geldi bizim evde doğurdu, diyebileceğiz?»

— Allah Allah o aşifte kadınla çapkın oğlanın bu işi görmeğe yüzleri tutuyor da bu hakikati söylemeye biz mi utanacağız?

Beni yine, fakat bu sefer biraz korkunç bir düşünce aldı. Bu nazik işi yüzümüze gözümüze bulaştırırsak muhabbet tellâllığından sonra şantajcılığa başladığımız anlaşılacak, ağır bir mahkûmiyetle nasibimizin son darbesini yemiş olacaktık.

— 28 —

Aşk delileri işledikleri günâhın cezasını her şeyden habersiz olarak dünyaya gelen masumlara çektiriyorlar. Çünkü yavruların dilleri yok, isbatları yok.. Bu yoldaki

— 203 —

sırlarını denizlere, kuyulara, çukurlara diri diri gömen canilerin çoğu cezasız kalıyor. İnsanlığın bu yolda verdiği telefatin toplamı muharebelerde ölenlerden fazladır. Çünkü harpler uzun, kısa fasılalarla vakit vakit olur. Bu cinayet her gün türlü çeşitte artsız, arasız işleniyor.

Evet kaynanamın dediği doğru. Abdullah Hikmetin öyle zengin soyu sopu varken masumu niçin fakirhanemizde açlıktan öldürelim? Eğer dedikleri gibi Cenabıhak doğruların yardımcısı ise elbette bize yardım eder. İş ispata kalınca Vortik var, Eleni var.. Kaynanam var. Ermeni doktor var. ebe var. Hep bunlar o günahkâr ana ile babayı yakından gözleriyle gördüler. Kanunen büsbütün ispatsız, silâhsız değiliz.

Bir sabah kaynanam Abdullah Hikmet'e en cici bonesini, önlüğünü, patiklerini giydirdi, çocuğu yüklenmiş sokağa çıktık. Hem gidiyoruz, hem de Halise hanım anemnin hiç grev bilmeyen çenesi şöyle işliyordu:

— Damat bey şu yavrunun yüzüne Şu uçları düşük kaşlarına, badem gibi çekik gözlerine, sivri burnuna dikkat et.. Sımaca azıcık tilkiyi sansarı andırır bir çocuk. Bilmem hikmetihüda ben öyle görüyorum. Elbette bunun büyük küçük babalarına, analarına benzer yerleri de vardır. Dinari efendi için hak hukuk tanır pek müslüman bir adam diyorlar. Torununu görür görmez, silsilesinin âlâmetlerini onun küçük suratında seçerek, işte yine söylüyorum hemen kanı kaynayacaktır.. Görürsün, görürsün bize yapacak çok iş kalmayacaktır.

Sonra kaynanam suratları tilkiye benzeyenlerin ahlâkları hakkında bir takım tandırname ahkâmı çıkararak sözü ucu bucağı gelmez vadilere getire getire coşarken ben bunları yarım kulakla dinleyerek yürüyordum.

Dinari efendi Süleymaniyedeki konağında imiş. Sağlık aldığımız gibi sokağı, kapının numarasını arayıp bulduk. İki koca kanatlı, iri halkalı bir eski zaman kapısı..

Konak nasılsa bu ana kadar enkâzcıların kazmasından kurtulmuş, otuz beş belkide kırk odalı bir berhane. Çok defa kaplama, saçak, çatı, çerçeve tamirleri gibi ve şeklen yeniliğe uğramış isede yine manzarasında sarıği yeni çıkarmış ve kostüm üzerine lata giymiş bir eski yobaz hali var..

Halkayı oynattık, içeriye duyurmak kabil değil.. Şimdi diki velveleli medeniyetin türlü şamatasıyla sağırlaşan kulaklara böyle eski zaman tıkırtılarını işittirmek mümkün mü?

Kaynanam kanadın kenarını işaret ederek:

— İşte bak zil düğmesi de var, dedi.

Sahi orada filin koca suratındaki mini mini yüze benzeyen bir şey gördüm. Parmağımı bastım, içeride hafif bir zırlıtı dolaşır gibi oldu. Çok sürmedi kanat büyük bir yelpaze açılışla geriye gitti.

Karşımıza kır sakallı bir uşak çıktı. Kırçıl fakat hâlâ gür kalan kaş, kirpikleri ve tepeden tırnağa kıyafetile bu adam bir konak hizmetkârı olmaktan ziyade eski devirlerin odacılarına benziyordu. Bizi görünce durdu. Yüzünde, kendisince yakın olmayan suratlarımızı yadırgamaktan doğan bir tuhaflıkla sordu:

— Kimi istiyorsunuz?

— Dınari İzzet Efendi hazretlerini görmek istiyoruz.

Uşak ihtiramla tekrar etti:

— Efendi hazretlerini..

— Evet..

— Buyurunuz..

Dedi. Girdik, uşağın tavırlarında her kim olursa olsun gelenlerin yüzlerine kapı kapanmaz olduğunu anlatır geçmiş zamanlara alt bir konukseverlik terbiyesi akıyordu.

Biz şimdi bu kârikadim battal kapıdan içeride her adımımızı attıkça kendimizi bir asır evvelki vakitlere gitmiş bir rüyanın başında sanıyorduk.

Mermer döşeli geniş, loş bir ev altı.. Hasırlı, keçeli köşeleri enli, parmakları kocaman büyük bir çifte merdiven.. Ağa önümüze düştü. Arkasından yürüyorduk. Sofaların, odaların genişliği, baklava çitalı tavanlar, buraya yakın bulunan babımeşihatın bir şubesi halini veriyordu.

Konağın loşluğu içinden yüzüne çarpan serin hava Abdullah Hikmete bir ürküntü getirmiş olmalı ki kaynanamın kucağında boşuk boşuk bir ağlama tutturdu.

Kocakarı, çocuğun kulağına eğilerek:

— Sus burası büyük babanın konağı. Niye yadırgıyor sun?

Hikmet bu büyük müjdeye rağmen gözlerini etrafında dolaştıra dolaştıra şikâyetinde devam ederken kaynanam bilmem hangi cebinden çıkardığı bir çukulata parçasını ağzına soktu. Ses kesildi.

Bu berhanenin genişliğine nazaran tenhaliği, sessizliği kendisini eski masallardaki cinli konakları andırır esrarlı bir manzara veriyordu.

Ağa, bizi sokak üzerinde bir odaya soktu. Etrafımıza bakınıyoruz. Döşeme, dayama hep bize bir asır evvelki bir muhitte bulunduğumuz zannını veriyor

İhtiyar hizmetkâr:

— Kimsiniz? Efendi hazretlerine ne diyeyim?

Ben — Kim olduğumuzu biz kendilerine söyleyeceğiz. Mühim maruzatımız var. Lütfen teşriflerini istirham ederiz.

Ağa daha ziyade izahat istemekte ısrar etmeyerek çekildi. Bir parça daha çukulata koparmak için mız mızlanan çocuğu pencere önüne götürdük. Halice, Galataya doğru panorama vari geniş manzaranın önünde dedim ki:

— Bu köhne Bizansı her ne kadar asrilendirmeye uğraşsalar yine onun halinde eski devirlerin tarihini söyleyen bir kocakarılık var.. Bak bak şu Galatanın dar, dolambaç inişli çıkışlı esrar dolu sayılan sokaklarına bak..

Hâlâ oralarda Cenevizliler dolaşıyorlar zannetmiyor musun?

Kaynanam ileriye daha iyi görmek için ağzını yayıp gözlerini buruşturarak:

— Kocakarıya benzetişin pek hoşuna gitmedi. Tarih bilmem amma etrafıma bakındıkça civar sokaklarda Yeniceriler kazan kaldırıyorlarmış gibi içime bir ürküntü geliyor.

— Boğdukları Vezirlerin boyunlarına ip takıp sokaklarda sürüyen adamlar...

Kaynanam sıcaktan soğuğa çıkmış gibi ânî bir titreme geçirerek:

— Cellâtların işkence âletleri bilmem hangi müzede duruyormuş..

— Bilmiyorum..

Abdullah Hikmet ağzında gevelediği çukolata bittince yine bir ağlama tutturacağını anlatır asık bir suratla, söylediklerimizi güya anlıyormuş gibi bizi dinliyordu.

Kaynanam odanın duvarlarına göz gezdirerek:

— Her tarafta âyetler, lâilâheillâllâh levhaları. Böyle bir tekkede nasıl olmuştaki Dinarî efendinin oğlu, genç üvey annesile bu günahı işlemişler?

— Doksanüç Rus muharebesinde ben çocuktum. Kar, bora, tipi ile ortalığın sarsıldığı kış mevsiminde Rumeli'den biri biri üzerine yığılı eşya gibi vagonlarla muhacirler taşınıyordu. Bu tifolu, ishalleri, aç, sefilleri, kokan üstleri başları, bulaşık eşyalar ile camilere tıktılar, her gün tabutlara ikişer, üçer yerleştirilerek mezarlıklara taşınan bu felâketzedeleri hükûmet mabetlerde çiftleşmekten men edemedi. Ara yerlerde bölmeler de olmadığından çiftler hiç birbirlerinden sıkılmıyorlardı. O zamanki vazirlerin heyecanlı anlatışlarına göre bu manzaraların kar-

şısında kubbeler ah çekerek inim inim inledi. Mihrablar hicaptan terledi. Mimberler dehşetten titredi.

— Aman Yarabbi çarpılmıyorlarda..

— Ciharıyarıgüzünün altında bu işler oldu.

— Kıyamet kopsa kızgınlarla başa çıkılmaz.

Biz pencere önünde böyle görüşürken oda kapısının hafif bir gıcirtısına başlarımızı çevirdik. Başında ince di-kişli beyaz iç takkesi, sırtında üzeri şal kuşakla bağlı kı-sa hırka, daha üstünde kolları giyilmemiş fındiki geziy-ye kaplı kakım boy kürkü, ayaklarında geniş aba terlik-ler, ak sakallı, şişman kısa boylu bir ihtiyar içeriye gir-di. Şüphesiz konak sahibi.. Fakat biz Dinari İzzet efendi-nin ne kendisini ne konağını hiç bir suretle, bize tarif edilen şekilde bulmadık.

Bize geniş sedirin üzerinde yer gösterdi. Kendisi de makatlı koltuk yastıklı minderin köşesine karşımıza otur-du.

Abdullah Hikmet, beyaz takke ve sakalile, kakım kürkile sinema Peygamberine benzeyen bu zatın birden çıkışından korkarak onu yaşlı gözlerle süze süze bir ağ-lama tutturdu. Kaynanam çocuğu yatıştırarak bir çukula-ta parçası bulabilmek için bütün ceplerini boşuboşuna karıştırıp duruyordu.

Dinari efendi işi anladı. Hemen yerinden kalktı. Çiçekliğin önüne gitti. Bir billûr kâsenin kapağını aç-a-rak içinden bir kurabiye çıkardı. Çocuğa uzattı. İhtiyarın korkulacak bir adam olmadığını anlayan Hikmet küçük bir muayeneden sonra kurabiyeyi ağzına götürdü. Torun, büyük babasının ilk ikramını tadıyordu.

Efendi tekrar yerine oturtuktan sonra gözlerinde sor-gu ifadeleri seçilmekle beraber kırk yıldanberi bizi ta-nıyormuş gibi halhatır sordu.

Eski adam.. Tavrında, sözünde, bakışında son me-deniyetin terbiye namını verdiği sahteliklerden, riyakâr-

lıklardan eser yok. Bizim söylememizi bekleyerek, kim olduğumuzu hâlâ bizden sormuyor.

Onun bu kalenderliği, bu iyi kabulü önünde vaziyetimiz gittikçe güçleşiyor. Ne diyeceğiz?.. Nasıl söyleyeceğiz?... Bu piri faninin nuranî yüzüne karşı bu pis meseleyi kirli bir hasır gibi ortaya nasıl sereceğiz?

Ev sahibi bir müddet yalnız gözleriyle anlamağa çalışarak ağız açmadı. Biz de söylemeğe cesaret gösteremiyorduk. Birbirimize bakışıp yutkunmakta iken uşak kârikadim bir fağfur tepsi içinde kahve getirdi. Mineli zarif fincanlar, altın zarflar iki sıra asker gibi karşı karşıya dizilmişti. Fincanları zarfların içine oturtarak kahvelerimizi aldık.

Kaynanam boş kalan tek elile yan cebini karıştırarak buruşuk bir sigara çıkardı.

İzzet Efendinin an'anelerimize muhfaza olan antika kafasında bir kadının sigara içmesine şahid olmaktan doğan hiçbir isyan, nefret eseri belirmedi. Bilâkis kendi iri gümüş tabakasından düzgün bir sigara çıkardı. Uşakla kaynanama göndererek konuksever bir sesle:

— Buyurunuz büyük hanım, kokulu İskeçe tütünüdür.

Dedi. Sonra bir sigara da bana ikram etti. Biz eski usül üzere pişmiş kakuleli nefis kahveleri, lâtif sigara dumanları ile karıştırarak yudum yudum içmekte iken kurabiyesini henüz bitirmiş olan Abdullah Hikmetin gözleri çiçeklikteki billûr kâseye dönmüştü.

Biz oraya kahve, sigara içmeye gelmedik. Biz bu ikramlara lâıyk misafirler değildik.

Kamçı, sopa ile karşılanacak insanlardık.

İkram, iltifat hepsi bitti. Kaldıracağımız esrar yaprağı bu muhterem aile için ne kadar müthiş olursa olsun münasip bir başlangıçla ziyaretimizin sebebini izaha girişmek lâzımdı.

Benim uzun sükûtumı gören kaynanam bu vazifeyi yapmaya hazırlandığını anlatır bir tavır ve kısa öksürüklerle boğazını ayıklamaya başladı. Ben tehlikeyi hissettim. Onun, efendiyi kırarak çamlar devirmesine meydan vermeden lâkırdıyı hemen ağzından kaptım. Pis kokular saçacak cümleleri levantalayarak söylemek icap ediyordu. Sesime bir tatlılık vererek samimi bir eda ile ezile büzüle dedim ki:

— Efendi hazretleri zatiâlinizi rahatsız etmekten çekinerek âdeta titrer bir haldeyim.

O şimdi gözlerinde ilk hayretin ışıkları parlayarak:

— Beni rahatsız etmek. Estağfurullah niçin rahatsız olayım? Biraz düşünüp yutkunduktan sonra. «Eğer para bakımından yardım istemeye geldinizse elimden geldiği kadar yardıma hazırım, sıkılmayınız. Söyleyiniz.»

Bu insaniyet, bu cömertlik önünde sıkıntıdan bana ter bastı. Kucağımda çocukla bu gelişimizi geçim darlığına atfetmesinde efendi pek haksız değildi. Kendisine ara sıra bu çeşit müracaatların yapılmış olması muhtemeldi. Şimdi dilencilik yalnız sokaklarda olmuyor. Bir sanaat sırasına girerek bunun da binbir çeşidi çıktı.

Ellerimi uğuşturarak:

— Hayır efendimiz hayır... Lütfunuza teşekkür ederiz. Zatiâlinizden bir para yardımı istemiye gelmedik.

Ben şimdi sözün müthiş sonunu zihnimden hazırlamak için durdum. O da beni daha dikkatli dinlemeye başladı.

Tutmayan yüzümü kızıştırmaya uğraşarak:

— Efendi hazretleri size mühim bir aile sırrı tevdi edeceğim. Müsaade buyurunuz.

— Bana mühim bir sır..

— Evet zatiâlinize..

— Ne gibi bir aile sırrı? Hangi aileye müteallik?

— Aileyi âlinize..

Bu söz karşısında efendinin mültefit siması karışarak:

— Hah işte bu tuhaf..

— Tuhaf değil feci, efendi hazretleri. Böyle bir sırrın ifşası zorunda kaldığımdan dolayı ne kadar meysus ve bedbahtım bilseniz.

— Meselenin şakaya ve hiçbir türlü uydurmaya tahammülü yoktur. Meram şaka ise sizi ciddiyete davet ederim.

— Efendimiz gibi muhterem bir zatla ilk teşerrüfümde lâtifeye kalkışacak kadar terbiye düşkünü hafif meşreb bir kimse değilim.

— Bu sözleriniz şakadan başka niye yorunabilir.

— Efendim inayet buyurunuz. Bu sırrın bu ana deyin zatîâlinizce meçhul kalan tafsilâtı sırasile birer birer arzedeceğim!..

— Aile âcizanemin tafsile muhtaç, esrarengiz hiç bir köşesi yoktur. Avuç içi gibi her şeyimiz açık ve temizdir.

— Bundan bendenizin de hiç şüphem yok. Lâkin efendim istirham ederim merhamet buyurunuz. Bu sırrın zatîâlinizden daha uzun müddet gizli kalması maazallah akla, fikre gelmedik kötülükler doğurabilir. Çünkü keyfiyet her türlü tasavvurun üstünde mühimdir.

İzzet Efendi bir sigara seçmeye uğraşır gibi uzun uzun tabakasını karıştırarak:

— Aman yarabbi neler işitiyorum..

— Bunları size işittirmeye vasıta oluşumdan dolayı pek üzüntülüym. Lâkin ne çare ki tabiat bizi söylemeye icbar ediyor. Mübrem bir lüzumun tazyiki altında ezilip mahvoluyoruz.

Kaynanam kucağında mızımızlanan çocuğu hoplatarak:

— Ah efendi hazretleri bugüne kadar sükût ettik.

Fakat bu sükût bize çok pahalıya mal oldu. Artık bıçak kemiğe dayandı.

Koca karının çene zenbereği boşanmak üzere iken keskin bir işaretle onu susturmaya uğraştım.

İhtiyar zat şimdi yarı alaylı bir tevekkül ile:

— Peki dinliyorum. Benim haberim olmaksızın yabancıların mahremiyetine düşen ailemizin bu mühim sırrı ne imiş. Söyleyiniz.

— Efendim silselenize mensup bir velet var..

Dinâri efendi bu sözümü kelımelere üzerinde dura dura bir şiir okur gibi ağır ağır aynen tekrar etti!.

— Silselemize mensup bir velet var?

— Evet efendim. Fakat bunun vücudundan henüz haberdar değilsiniz..

— Haşa ailemize mensup olup ta bize meçhul kalabilecek hiçbir veledin vücudu kabili tasavvur değildir.

— Ayaklarınızı öperek istirham ederim. Af buyurunuz efendim. İşte burada yanılıyorsunuz. Bu âlemde neler oluyor, neler efendimiz.

— Bu âlemde her şey olabilir. Belki felek tersine döner. Belki kıyamet alâmeti güneş dünyanın bir mızrak boyu yakınından doğar. Belki deccal çıkar. Belki hal-lacı mansur dağları pamuk gibi atarak her tarafı dümdüz yapar. Fakat İzzet Dinari silsilesinde, onun meçhulü kalan bir veledin vücudu tasavvur olunamaz. Buna asla ve katiyen imkân yoktur.

— Zatiâlinizi tekzip haddim değildir. Lâkin ne yapalım ki böyle bir veled mevcuttur.

— Hiç bir vakitte, hiç bir zaman ve mekânda, asla.. asla., asla.

Kaynanam dizleri üzerindeki Abdullah Hikmeti sallayarak acaip bir mahmur bakışla:

— İnad buyurmayınız efendi hazretleri zaten mesele

ne sizin ne de bizim reyimizle hallolunacak değildir. İspatlarımız var..

Ben, yine gazup bir bakışla koca karının çene dizginlerini çektim... Ah, onun dili bir kere dört nala hızlanırsa iş çapraşık bir hal alacaktı.

Muhterem ihtiyar postu üzerinde cezbelenen bir şeyh gibi minderin köşesinde bir kaç defa kalkıp oturarak:

— Ay aydın, gün beyaz.. Şeceremiz malûm ve mazbut tur. Haşimüddinâri, binî Avnüssamedanî binî Safebiyyün nebili, daha ilerisi Sultan Şaha çıkar. Gayrimalûm bir velet bu şecerenin neresine sığar? Söyleyiniz efendim?.

— Hakkîâliniz var. Fakat efendim şecereye sığıp sığmayacağı hesab edilmeden bu veled dünyaya getirilmiş ve kadro harici bırakılmıştır. Bu, o biçare çocuk hakkında büyük bir gadir ve şeceremiz için bir eksikliktir. Bu masumu şecerenize kayıt ile hem açığı kapatmış hem de bu haksızlığı tamir etmiş olursunuz.

— Hâlâ ne maval okuyorsunuz? Şeceremiz şeceri tuba gibi mübarek ve kudsîdir.

— Efedi hazretleri işte ihlâl edilen bu kudsiyeti tamir için mingayri haddin zatîâlinizi irşada uğraşıyorum.

— Haşâ, sümme haşa kudsiyet tamir olunmaz. O, ebe diyen hâlâlden masundur.

— Bu defa bu masuniyet bozuldu. Ailei âlinizden buna cür'et edenler oldu. İtimat buyurunuz sizi temin ederim.

— Peki sözünüzü hiç bir vakitte hakikat olarak değil, bir faraziye kabilinden sayarak dinliyebilirim. Anlaşıyor ki bazı bedbahlar silsilemizi kirletmiye dil uzatmışlar. Dedikodular olmuş. Söyleyiniz. İşiteceklerimin derhal reddihakikate medar olacağına şüphem yoktur. Bu velet soyumuza şeceremizin hangi dalından karışıyor? Erkek tarafından mı? Kadın tarafından mı?

— Ah efendi mesele ziyadesiyle mülevves.

— Söyleyiniz hangi taraftan?

— İki taraftanda!..

— İki taraftan? Vay hayinler bu nasıl olur? Bu ne büyük bir iftiradır.

— Efendimiz bu hiyanet asla bize teveccüh etmez. Bu çocuğun imâlinde bizim asla sun ve dahlimiz yoktur. Pek sıkışmışlar. Kendilerinin bil mecburiye bize vukubulan müracaatları üzerine biz bu sırra vakıf olduk..

— Size müracaat edenler kimler?

— Çocuğu peydahlayan erkekle kadın.

— Şeceremizi kirletmek maksadı ile neslimize men-subiyet iddiasıle çocuk peydahlayan bu habisler kimlerdir?

— Hiç yabancı değiller.. Pek yakın akrabamız.

— Yakın akraba mı? Kardeşim, oğlum değil ya bu me-lunlar?..

— Veliyyullâhdan mısınız efendi hazretleri? Tasta-mam üzerine vurdunuz.. Biri oğlunuz

Dinâri efendi evvelâ kızarıp sonra morararak:

— Ya öteki fahişe?

— Zevceniz..

İzzet efendi bir kahkaha tufanı içinde sarsıla sarsıla iki avucile yüzünü kapadı. Çıldırdı mı? Çıldırıyor muy-du? Başka cevap vermedi.

— Efendi hazretleri tahammül.. Metanet. Hayatımı-zın böyle müthiş anlarında kendi kendimizi idare lâzım dır.. Nasibimizin bir cellâd gibi başımıza indirdiği bu dar beler karşısında irkilmemeli, gülüşmeliyiz.. Eğer bu sır-rın muhafazasına imkân olsaydı bu, bütün zehirlerden acı ve öldürücü sözleri muhterem huzurunuzda tekrara ce-saret edemezdim.

Artık bende söylemeye cüret, ihtiyarda dinlemeye kudret kalmamıştı. İkimizde elim ve boğucu bir sükût-la sustuk. Kaynanam bu feci sahnedeki rol nöbeti artık

kendine geldiği hükmile çocuğu kapınca efendinin dizleri önüne çekerek kaldırım üzerinde ilâhi okuyan dilenci kadınlar gibi iki tarafına sallana sallana en yanık sesile:

— Damadımın veled, veled dediği işte bu yavrucuktur. Torununuz.. İki sene evvel Recebişerifin yirmialtınca gecesı bizim evin damı altında doğdu. Dilime pek çapraşık geliyor amma hakikati söylemeden olmayacak ki.. Babası oğlunuz Salim İzzet bey, anası da evlere şenlik zevceniz hanımdır.

Dünyada ara sıra böyle şeyler oluyor. Ne çare tahammül etmeli.. Zamane kadınları azdı.. Havva anamızı cennette bile zaptedememişler.. Artık dünyadakileri idare etmek kabil mi? Bu çocuk doğmaya idi günâhkârların yüz karaları meydana çıkmazdı Lâkin onların ayıplarını yüzlerine vurmak için hikmetine kurban olduğum Tanrım bu veledizinayı dünyaya gönderdi. Ne de olsa bu maaşumun bir suçu yok. Dünyaya züriyyet lâzım, diye bağrışıyorlar, ama yine bütün gençler yalnız kendi zevkleri için sevişiyorlar.. Böyle nizamsız çocuk doğurmak cinayet, öldürmek cinayet. Peki amma kırgınlık zamanlarında, işte bunu düşünemiyorlar. Sonra ne yapacaklarını şaşırıyorlar.. Benim böyle deli dolu söylenmemden sizin «ah» ederek derin derin düşünmenizden hiç bir şey çıkmaz.. Bir kere olan olmuş. Bakınız dişimizden tırnağımızdan arttırarak çocuğu fıstık gibi besledik. Şimdi bura ya bırakıp gideceğiz. Başka çaremiz yok. Şanınıza ne düşerse siz onu yapınız.. Meşhur muhabbet tellâlı bir Şemi vardır. Belki yere batasıca namını işitmişsinizdir. Onun vasıtasile elli lira nafaka bağlandı. Şimdi hayli zaman var ki bu parayı aldığımız yok.. Yine işi bir aylığa, fakat bu defa sağlam bir aylığa bağlarsanız uyuşarak çocuğu alıp gideriz. Bu yavrunun bizde nasıl doğduğu hususunda ispat isterseniz dolu... Hizmetkârlar, kadın erkek ebeler... Mahallenin yarısı bu dâva için şahit.. Torununuz da dik-

katli bakınız. Ceylân gibi çekik çekik gözler.. Mini mini ağız burun. Kandır, kaynar. Elbette bu sima şecerenizdeki dedelerinizden birine benzer, soydur çeker.. Buna «piç tir» demek vallahi hem ayıp, hem günahtır. Baksanıza yavrucağın şahlara, sultanlara çıkan ne büyük silselesi varmış. Tevekkeli değil. Büyük adamlara benzer huyları vardır. Meğerse «soyzade» liğindenmiş.. Çişini pek erken söyledi.. Kıçının iki yanağı arasında simsiyah iri bir beni vardır. Zadeğânlığını biraz ondan anlamıştım. Merhum kocam söylerdi. Şahısnameye okumuş. Büyük silsilelere mensub olarak doğan çocukların oralarında öyle âlemler olurmuş. Efendi hazretleri görseniz silsilenizin bu markasını belki tanırırsınız.

Dinâri İzzet efendi o uzun kahkahasından sonra ellerini yüzünden çektiği vakit çehresinde peyda olmuş bulunan sükûnete şaşıtm. Biraz evvel bize cinnet getirdiği zannını veren o gümbürtülü kahkaha ne idi? Sonra birden bire kendisine bu durgunluk nereden geldi? Acaba zavallı adam yeisinin şiddetinden artık felâketinin derinliğini düşünemeyecek bir sersemliğe, bir beyin uyuşukluğuna mı uğradı? Yalnız şahadet parmağını dik olarak dudaklarına götürüp karşısındaki coşkuna bir sükût işareti verdi, kaynanam dört nala giderken birden bire dizginleri çekilen bir hayvan gibi geriye, ileriye sendeledi. Susamadı lâkin lâkırdıları mırıltı derecesine düştü. Dinâri efendi hâlâ gayretimizi celbeden itidal ile:

— Büyük hanım yazık çenenizi pek beyhude yere yoruyorsunuz..

Tâlakatinin tesiri olmayışına şaşan kaynanam bir iki yutkunma ile çenesinin zenbereğini tekrar kurmaya uğraşarak:

— Niçin efendim? Niçin efendimiz?. Sözüümüzde haklı dâvamızda sadıkız, bu ana kadar sizden saklı kalmış bir

aile sırrını bildirmeğe geldik. İşte torununuz asaletile âla-
metile karşınızda duruyor.

İzzet efendi sükût işaretini tekrarıyarak:

— Rica ederim büyük hanım biraz da beni dinleyiniz.
Siz çocuğun kıçtaki alâmetine ne mânâ verirsiniz veriniz
böyle şeyler onun benim torunum olduğu hakkında isbat
yerine geçemez.

Kaynanam adeta bir isyan halile:

— Başka isbatlarımız da var. Biri birinden kuvvet-
li. Yüz tane. Hangisini isterseniz.

— Rica ederim biraz da bana kulak veriniz. Sizin bu
garip iddialarınıza karşı benim de bir hakkı kelâmım var-
dır.

— Vardır efendim ama beyhudedir.

— Müsaade ediniz.. Sizinkilere karşı benim de ispat-
larım var. Bunlar öyle yüzlerle değil.. İki tanecik fakat si-
zin iddialarınızın hepsini kökünden çürütecek birer mahi-
yettedirler..

Kaynanam yine coşkunuğa atılırken bu defa ben İz-
zet efendiden evvel:

— Sus..

İhtarile bağırdım. Muhterem ev sahibi telâssızca de-
vam etti:

— Birincisi, eşim bundan iki sene evvel doğuramaz,
buna imkân yoktur. Bunun imkânı yoktur.

Kaynanam çalkana, çalkana:

— Niçin kuzum? Kadın değil mi bu?

İzzet efendi aynı tahammül ile cevap verdi:

— Doğuramaz çünkü bu gün kendisi altmış beş yaşın-
dadır. Kırkbeş senelik karı kocayız..

Kaynanam delilin kuvveti karşısında hâlâ iddiaya uğ-
raşarak:

— Ya küçük karınız?

— Başka zevcem yoktur. Elhamdülillâh kırkbeş yıl-

dır bir nikâhla yaşıyorum. Ve bir nikâhla öleceğim.

Kaynanam aşağı yukarı kaşlarını oynata oynata yutkunarak şaşaladı.

Muhterem ihtiyar devam etti:

— Oğlum Salim bugün kırk iki yaşındadır. Evli ve çocuk sahibidir. Buradan hariçte bir gece geçirdiği şimdiye kadar vaki değildir. Küçük mahdumum bundan sekiz sene evvel vefat etti. Bir kızım var, üç yıldır zevcile beraber taşrada bulunuyor. İşte ailemin kısacık tercümei hâli bu. Söylediklerimin katiyetle sıhhatlerini hariçten, istediğiniz yerden tahkik edebilirsiniz. hâl ve şanımız bu civarda herkezce malûmdur.

Şimdiye kadar zevceliğe şeref verecek yüksek ahlâkile, hüsnühalile beni memnun ve bahtiyar etmiş her cihetle ihtirama şayan bir kadını böyle yersiz, seni bir şüphenin def'i için karşınıza çağırمام. Bundan hayâ ederim. Fakat oğlumu görünüz bu çocuğun babasına benzer bu tarafı varsa sıkılmayınız, söyleyiniz.

Uşak çağırmak için efendinin çingırağı, zili, yoktu. Oda kapısına kadar yürüdü. Şak şak el kalktı. İhtiyar hizmetkâr bir dilsiz sükûnu ile göründü.

— Salime söyle biraz buraya gelsin. Emrini verdi. İki dakika sonra Salim İzzet karşımıza çıktı. Abdullah Hikmetin dünyaya geldiği gece gördüğümüz hoppa, dandini, matruş, pudralı, fizan horozu gibi başının tepesi saçtan hotozlu, narin delikanlı ile bu şimdi gördüğümüzün arasında bir benzerlik, münasebet tasavvuru, imkânsızdı. Bu, kırmızı yüzlü, saf bakışlı kısa boylu, yuvarlak, bol elbisesinin içinde göbek salıvermiş tamam bir ülemâzade, ilmiye terzilerinden giyinen bir yobaz bozuntusuydu. Dünyada iyiliğe, temizliğe hayatını vermeye uğraşarak yalnız cennete gitmek kaygısıyla yaşayan bu hafız simalı, itikadı tam görünmeye çalışan adama:

— Sen bu çocuğun babasisin demek kadar büyük if-tira olamazdı..

Nüzüle uğramuş gibi kaynanamın dili tutuldu. Birşey ler uydurup haykırmak için koca karılığının bütün cerbe-zesini, şeytanlığım, melunluğunu tahrike uğraşıyor lâ-kin bu doğruluk önünde hiç bir şirretlik yapamıyordu.

Dinari İzzet efendinin açık, kat'i sözlerinden saçılan hakikatlere karşı akan sular durur. Bu, doğru sözlerin bir kelimesini tekzibe kalkışmak küfür sayılır.

Nihayet kaynanam hakikati teslime mecburiyetle san cılanmış gibi inliyerek:

— Efendi hazretleri mahdumunuz Salim beyin bu ço-çuğun babası olmasını gönülden arzu ederdim. Lâkin ne çare ki hakikat itiraz edilmez surette başka türlü çıktı.. A dostlar bana söyleyiniz ben bu yavrunun babasını şimdi nerelerde arayayım?

Dinari efendi vekarlı, ağır sesile:

— Başka yerlerde hanım, başka yerlerde.

Bu cevap susturucu ve sondu. Pek hararetli başlayan meselenin aramızda birdenbire ateşi söndü. Dinarinin bi-ze, bizim ona artık bir söyliyeyeğimiz kalmamıştı. Lâkin kaynanam kendini zaptedemedi. Yeisi ani bir fırtına gi-bi patlayarak deminden ona şehzade payesi verdiği çocuğu kucağından bir bohça gibi karşıya fırlattı ve boşandı:

— Uğursuz, soysuz piç, sana anan, baban acımadık-tan sonra biz mi acıyacağız? Seni peydahlayan bu iki gü-nahkârı koca İstanbul'da bulmak için kaç kapı çalacağız? Herkesin lokmasını sayarak yediği bir zamanda yaşıyoruz. Biz nafakamızdan eksiltip sana mı tıktıracağız? Ben öz evlâtlarımı kaybettikten sonra bağrımın boş kalan köşe-sine senin gibi bir veledizinayı mı bastıracağım? Köpek-ler bile büyüyünceye kadar yavrularını emzirirler.

Soysuzların soysuzu musibet söyle bakayım, sansar suratlı yumurcak, soyunda kaç türlü hayvan var? Büyür-

sen hangi canavarlara çekeceksin? Aç gözlü, yırtıcı, vahşî, yamyam yavrusu, öfkeli zamanında birkaç defa elimi ısırды. Tatlıcı dükkânlarının önünden geçemez oldum. Tıkana tıkana ağlar. Küçük ellerile kafamı yumruklar. Çocuk midesi değil, nevzubillâh bunun yediğini büyük insanlar hazmedemezler.. Lâstik torba gibi içine ne atsanız yutar, artık elverir demez..

Kaynanam dilile ne kadar isyan ederse etsin küçük Abdullahı Dinarînin konağında bırakamazdık. Sokağa ata mazdık. Bize şimdi kurşun gibi ağır gelen bu mini mini vücudu yüklendik. Eve döndük.

Malûm yerleri bazı kayıtlar, tarihler, mülâhazalarla doldurulan ve hep birbirine benzeyen koçanlar, makbuzlar vardır. Hayat da böyle değil mi? Ömürlerini tamamlamış insanların tercümei hallerini tahkik ediniz, filân tarihte doğdu, filân vakitte öldü. Hayat bu iki zaman arasma sıkışan vakalardan ibaret..

Aynı bostanda, hep aynı maksatla ekilip biçilen lahanelar gibi Mehmet efendinin ömrü Ahmet efendinkine ne kadar benzer. Büyüdü. bir meslek, bir iş tuttu. Evlendi. Çoluk çocuk sahibi oldu. Torunlarını gördü nihayet gözlerini yumdu.

Ömür koçanının doldurulacak haneleri bunlar değil mi?

Etrafımdaki ekseriyetten müteşekkıl hayat numunelerinde ben imrenecek bir başkalık göremiyorum. Evvel-den refah için çalışılmış.. Şimdi bir lokma ekmek için terliyerek uğraşyoruz.

Refah, karşılığı unutulmuş mânâsız bir kelime.. Geçinmek kıyamet karğışalığına döndü. Kıyamet gününde herkes kendi nefsi için bağıracaktı. Şimdi de öyle değil mi? Geçim meydanı eski havyar hanında birbirinin suratına yumruk sallayarak haykırışan borsa çıkırtkanlarının velvelegâhına benzedi. Kemiği kapan kaçıyor. Kapamayan

pataklanıyor. Çiğneniyor. Eski ülemanın «Rızkullah» dedikleri şey artık blze böyle mi taksim olunacak?

Şeminin kaybolmasından sonra evi namuslu kiracılara verdik. Zavallıların namusları var. Fakat paraları yok. Bu iki şey bir araya sığamamaya başladı. Kira, kira üzerine biniyor. Biz ev sahipleri açız, lâkin kiracılarımız da tok değil..

Geçinmek için evimi tekrar Sürpik Dudunun şubesi haline mi koyayım?

Kaynanamın gözlerinde şeytan feneri gibi yanan, sönen ifadeler var yüzüne bakmağa korkuyorum.

Kızımız, oğlumuz neredeler? Onların yuvadan kaçışlarını, işte o delâletimizin cezası olarak görüyorum. Allahın uğradığımız bu gazabını kaynanama anlattım. Dertli içini çeke çeke ağlıyarak cevap verdi:

— Cenabı Hakkın işine karışılmaz amma, işlediğimiz sevapların mükâfatlarını vermekte acele etmeyip de bu ceza hususunda neden bu kadar çabuk bir sertlik gösterdiğini anlayamıyorum. Eğer her günâhı böyle çarçabuk bir ceza karşılaysaydı dünyada bir tek günâhkar kalmazdı. Hattâ isyanda ben biraz daha ileri varacağım. Allahın mükâfatına müstehak bulduklarını en ziyade günahkârlar arasında görüyorum.

Allaha, her şeye karşı bu isyan, cahil kadınlarımızın, masum çocuklarımızın ruhlarına kadar nereden girdi?

Nefsinin ihtiyacı insana diğer kederleri çabuk unutturuyor. Yine kendi yağımızla kavrulmaya başladık. Gide gide yağımız suyumuz da kalmadı. Artık kıkırdıyorduk.

Şeminin zamanında, şenlikle, bollukla, tabirimi affedersiniz hattâ bereketle işleyen kapımızın zili artık nadiyen çingirdiyordu.

Bir gün acı acı öttü. Eski iştiha ile onu açmaya koşan yoktu. Kendim gittim. Kanadı aralayınca kadın erkek iki yabancı çehre ile karşı karşıya geldim.

Solmuş fulya demeti gibi rengini atmış sarışın, pembe, fakat buruşukça, yanak kemikleri çıkık bir Rus veya Leh karısı. Türkçesi kıt olduğunu anlatır bir şive ile:

— Babam Selâhlı efendim buğda otugug.. suali çetrefil amma anlaşılmayacak gibi de değil.. Baba Salâh efendi burada mı oturur? demek istiyor.. Beni soruyor. Bilmem neden bu tuhaf şiveli sualde bir uğursuzluk hissettim, kalbimin cızladığını duydum. Ve:

— Burası.. dedim.

Kadın:

— Kigiyoguz ieegde vag söyleyecek çok lâkıgdı.

İkisini de içeri aldım. Yorguna benziyorlar. Kahve, ciğara, âdetimiz ne ise ikramda bulunduk. Rus delikanlısı hiç Türkçe bilmiyor. Bizimle konuşabilmek için bu lehli kadını yanına tercüman almış.. Meğerse bunlar insaniyet namına bize büyük bir kara haber vermeğe gelmişler (Şahtım pahtım) lerin eski sermayelerine benzeyen bu kadının meş'um ağzından işittiğim ilk ihbar şu oldu:

— Senin kız, evladlag ikisi de öldü

Kadının çetrefil lisanından dinlediğim bedbaht çocuklarımın feci sergüzeştlerinin hülâsası işte şu:

İstanbulda iken bizim Ridvana geçkin bir Rus kontesi gönül vermiş. Servetiyle onu bahtiyar edeceğini söyleyerek oğlumu İstanbul'dan kaçırmağa muvaffak olmuş. Va kîa karının sonradan tekrar elde ettiği bir kaç kırıntısı da varmış. Rusyada birkaç ay iyi ömür sürmüşler, lâkin kontesin malına göz diken hasımları çıkmış. Genç amaniyle karının her şeyini yiyip bitirmesine meydan bırakmamak için besbelli bir çare düşünmüşler. Bir gün Ridvan oturdukları otele dönüşünde kontesi ölü bulmuş. Korkusun dan hemen kaçarken sokakta zabıta tarafından yakalanmış.. Cinayet, her emareyi Ridvanın üzerinde göstermek üzere tertiplenmiş olduğundan oğlum canî hükmünü görmüş idam olunmuş.

Güya oğlum o anda öldürülmüş gibi bu kanlı haberin acısıyla evin içinde bir vaveylâdır koptu. Anası, büyük anası, halası matem yaşlariyle dövünerek haykırıyorlar dı. Ben de babalık ateşiyle bu facia konserine karıştım.

Bu feryatlarımızın, gidenin, gelmesine bir faidesi olur mu? Şimdi bu fecaat menkıbesinin ikinci kısmını dinlemeye hazırlanıyorduk.

Kızımız zavallı Şükran nasıl ölmüş? Hayır nasıl öldürülmüş? Bunu işitecektik. Bu da uzun değil fecaati büyük olduğu kadar hikâyesi kısa:

Kızım evvelâ bir delikanlı ile sevişmiş, sonra ona bir diğerini tercih etmiş.

Yine ahlar vahlarla evin tavanları sarsılmaya başladı. Kaynanamın matem avazları kısık olduğu halde bütün öteki sesleri şöyle örtüyordu:

— Ah yavrucaklarım, yuvadan ayrılan iki kuş gibi derhal avlanmışlar. Ölümner memleketine ecellerini kucaklamaya gitmişler. Rıdvancığma, onun için bütün malını canını feda edecek İstanbulda metres mi yoktu? Hurri yüzlü Şükran'a aşık mı bulunmazdı.

Artık kendimi tutamıyarak ruhumun o mâtemi arasında haykırdım:

— Behey cehennem kütüğü... Ölümnerinden sonra bile torunlarına meşru birer izdivaç temenni etmeyerek hâlâ dilin, kalbin metresle, aşıkla uğraşıyor. Çocuklarımız bizim mel'ânetlerimize kurban gittiler. Kararmış vicdanın bu faciada hâlâ manevî bir ceza görmüyor mu? İlâhi adaleti seçemiyor mu?

Kaynanam o, göz yaşları arasından acıklı şeytanî, müstekreh bir sırtışla:

— Hayır damadım hayır... Göremiyorum. Seçemiyorum. Eğer geçen hareketlerimiz birer mel'ânet ise onları biz işleyelim, Cenabıhak bizim cezamızı çocuklara niye çektiriyor? Bu nasıl adalet? Geçenlerde komşumuz Şeyh Veysinın torunu kuyuya düştü, boğuldu. Haşa, dedesinin

pezevenkliği için mi çocuk bu cezaya uğradı? Bu türlü fiillerde bulunanları hemen ölümle cezalandırıyorlar mı? Sen de bilirsin, Şevkiye hanım küçük kızının namusunu iki bin liraya sattı. Sonra, bu bozuk kızı telledi, pulladı kocaya verdi. Vardığı adamla misk gibi geçiniyorlar. Çoluk çocuk sahibi oldular şimdi öyle kızlık, mızlık soran yok. O eski zaman âdetleri takımı ile ortadan kalktı. İşte senin hesabınca Allah'ın gazabına gelecek bir aile... Fakat bir şeycik olmadılar. Hepsi memnun ve bahtiyar yaşıyorlar...

Bir kış günü kaynanam gribe tutuldu. Zatürre ile ihtilât, etini, canını dökmeden hastayı bir haftada götürdü. Daha evden çıkmadan tabutun içindeki kaynanamı:

— Bu kadını nasıl bilirsiniz? Sualine mümine, âbide zahide...

Nidalarıyle cevaplar alınırken bağırmmamak için ağzıma mendilimi tıkadım. Şeyhülislâm kapısı kalktı fakat ahiret yolunda bile yalancı şahitlik daha kalkmadı. Kimi aldatıyorlar? Melekleri mi? Allahı mı?

Öbür âlemin tahkikatında da bizi bu dünyanın insanlarından soracak kadar gaflet varsa vay halimize.

Kaynanamı mezara indirdik. Üzerine kürek kürek kara toprak atılırken düşündüm:

— Aman Allahım bu siyah unsur ne kadar cifeleri yutup hazmediyor. Şu hesapsız taşların altında ebedi bir sükût, ebedi bir musavat hüküm sürüyor Suçlu, suçsuz hepsi tabiatın aynı kanununa tâbi...

Şimdi sevapkârı, günahkârı nasıl ayıracağız? Ve ne yapmak için ayıracağız? Aman yarabbi samimiyetimden kabaaran bir sual dudaklarımı yakıyor, lâkin sorsam da yine vicdanımın aksi sedasından gayri kimden cevap alacağım? Bu hayat ilâhî bir lâtifeden başka bir şey değil... Fazla sevinçlere, şikâyetlere, gururlara, yerinmelere değer yeri yok.

— BİTTİ — 2/Aralık/1925, Heybeliada

**YAYINEVİMİZİN, H.RAHMİ GÜRPINAR
KÜLLİYATINDAN, ÇIKMIŞ OLAN ROMANLARI:**

	Lira
1 — KESİK BAŞ — — — — —	5,—
2 — ETİ SENİN KEMİĞİ BENİM — — —	3,5
3 — EŞKİYA İNİNDE — — — — —	8,—
4 — ŞİK — — — — —	3,—
5 — KADERİN CİLVESİ — — — — —	6,—
6 — DELİ FİLOZOF — — — — —	7,5

H. Rahmi Gürpınar Külliyyatından,
yayinevimizce hazırlanmakta olan
romanlar:

- 7 — Kaynanam Nasıl Kudurdu?
8 — ŞİPSEVDİ.

**YAYINEVİMİZCE NEŞREDİLMİŞ OLAN
DİĞER ESERLER:**

	Lira
1 — İki Devrin Perde Arkası (S.Nafiz Tansı)	15,—
2 — Pol ve Virjini (Çeviren: Güzin Sayar)	5,—
3 — Hintli Kulübesi (Çeviren: Şerif Hulusi)	2,—
4 — Ezop Masalları (Çeviren: Güzin Sayar)	2,—
5 — Mahalle Kavgası (Orhan Kemal)	3,—
6 — Atatürk (Hususi ve siyasi hayatı)	7,5
7 — Lâle Devri (Ahmet Refik)	5,—
8 — Avrupa Ortak Pazarı ve Türkiye ile ortaklık anlaşmasının tam metni	2,5
9 — T.C. Gerekçeli Anayasası (Erol Erdinç)	4,—